

GERKAV
Gerede Kültür
Kalkınma ve
Dayanışma Vakfı
Bülteni

YIL: 27 SAYI:27

NİSAN 2022

YEREL SÜRELİ YAYIN
(Yılda bir defa yayınlanır)

SAHİBİ

Gerede Kültür Kalkınma
ve Dayanışma Vakfı Adına
Mehmet Ziya KAHRAMAN
GERKAV
Yönetim Kurulu Başkanı

Yayına Hazırlayan
Editör

Metin İPEK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Cafer ALAGÖZ

YAYIN KURULU

Mehmet Ziya KAHRAMAN
Dr. Abdullah DEMİRCİ
Metin İPEK

Tanıtım ve Halkla İlişkiler
Harun GÖKGÖZ

Kapak Fotoğrafı
Musa KIYMAZARSLAN

GERKAV İLETİŞİM

Vakıf Personeli: **Halit GÖKGÖZ**
Güvercin Sokak No: 31
Hacıbayram - Ulus/ANKARA
Tel: 0312 231 31 73
Faks: 0312 310 31 61
Vakıf Gsm: 0530 878 20 63
E-posta: gerkav.vakfi@hotmail.com

www.gerkav.org

BURS VE YARDIMLAR FONU

1- HALKBANK SİTELER ŞUBESİ

Hesap No: 16 0000 16

IBAN No: TR 58 0001 2009 2080 0016 0000 16

2- VAKIF BANK BAHÇELİEVLER ŞUBESİ

Hesap No: 001 5800 7285 168596

IBAN No: TR 89 0001 5001 5800 7285 1685 96

3- İŞ BANKASI NECATİBEY ŞUBESİ

Hesap No: 792578

IBAN No: TR 74 0006 4000 0014 2220 7925 78

4- İŞ BANKASI GERDEDE ŞUBESİ

Hesap No: 220567

IBAN No: TR 60 0006 4000 0014 3300 2205 67

5- ALBARAKA ETLİK ŞUBESİ

Hesap No: 1755354-2

IBAN No: TR08 0020 3000 0175 5354 0000 02

"Biz cahil dediğimiz zaman, mektepte okumamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğimiz ilim, hakikati bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi hiç okumak bilmeyenlerden de hakikati gören gerçek alimler çıkabilir."

Mustafa Kemal Atatürk

- 02 Gerkav'ın Penceresinden M. Ziya KAHRAMAN**
03 Gelişen Gerede'miz Cengiz AYHAN
04 İlçede Dönüşüm Başladı Mustafa ALLAR
06 Prof. Dr. Enver Konukçu'nun "Bolu Bölgesi Türk Kabileleri"
Adlı Mezuniyet Tezinde Gerede..... Metin İPEK
08 Geredeli Divan Şairleri ve Mutasavvıflar Doç. Dr. Bilge KAYA YİĞİT
12 Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal'in Gerede ve
Yeniçağa'yı Ziyaretleri (17 Temmuz 1934) Doç. Dr. Erol EVCİN
16 Gerede'de Kaybolan Bir Meslek "Bakırcılık" Doç. Dr. Zeynep BALKANAL
20 Gerede İle Alâkalı İki Kitap..... Dr. Abdullah DEMİRCİ
22 Gerede'de Dericilik..... Dr. Muhammed Mustafa GÜLDÜR
26 Gerede Yukarı Tekke (Kabiller) Camii Hazinesi Dr. Yasin ŞEN
28 St. Abraham of Kratia/Cratia (Geredeli Aziz İbrahim) Hüdayi COŞKUN
30 Gerede'nin Konakları Şefika MERCANLIGİL
34 Gerede'de Şemsi Ahmet Paşa Hanı ve Tekkesi Ahmet ÖZENSOY
40 Hüseyin Gazi İlhami TÜRKER
41 Unutulmaya Başlanan Bir Geleneğimiz: Ziyat..... İ. Hakkı SÖYLER
42 1844 Yılı Temettuat Defterlerine Göre Gerede Muhtarları .Ramazan KAŞMER
44 Elli Yıl Önce Yarım Asır Sonra Esentepe İlkokulu Mehmet Saim BİLGE
48 Memleket Toprağında Zamanı Tamir Etmek Dr. Berna USLU KAYA
50 Varlığını Hissettiren Bir Eğitimci: Mustafa AVCI..... Nurettin SEZEN
54 İçinden Tren Geçmeyen Bir Şehir..... İsmail COŞKUN
58 İçimizden Biri Mustafa Töngemen..... Kazım ÜNLÜOL
60 Kitap ve Kütüphane Hatıralarım Yunus Bakı KOÇAK
64 Covid-19 Salgınında Son Durum Dr. İbrahim KAHRAMAN
68 Gerede Bilmeceleri..... Ahmet Galip MUTLU
**70 Eski Gerede Fotoğraflarının Bende Meydana
Getirdiği Melankoli Hasan ÖZTÜRK**
74 Gerede Masalları..... Yasemin YETKİN
78 Bir Anı Biraz Tebessüm: Paşa Pilavı..... Hüdayi COŞKUN
79 Siz Siz Olun, Aslınızı İnkâr Etmeyin! Cemal KAPAN
80 Rüstem Albayrak'ın Anıları - 4..... Leyla ALBAYRAK - Zehra ÖZÇELİK
84 Gerede Manileri Muharrem MERCANLIGİL
88 Şükrü Bülbül'den Memlekete Hasret Şiirleri Şükrü BÜLBÜL
92 Evvel Zamanda Gerede / Karikatür Köşesi..... Dr. Yasin ŞEN / M. Saim BİLGE
93 Dumanın Safiye Turan ORAL
98 Vakıftan Haberler

Ücretsizdir para ile satılmaz.

İÇİNDEKİLER

BAŞKANDAN

Mehmet Ziya KAHRAMAN
GERKAV
Yönetim Kurulu Başkanı

Çetin geçen bir yılı daha yaşadık ve aynı pandemi-salgın- şartlarında yaşamaya devam ediyoruz. Artık maske, mesafe ve musluk üçgeninde açılın hesabını yapmayı ezberledik. Dünyayı da esir alan bu pandemi-plandemi- salgını birçok ezberlerimizi de unutturdu ve unutturuyor! Yardımlaşma, kaynaşma, dayanışma bir araya gelip konuşup kucaklaşmalarımız bile değişti. Sanalılık hızla yükselen değer oluverdi. Temenni ederiz ki tez vakitte bu illetten kurtulalım ve normalimize dönelim.

Değerli hemşehrilerim,

Biz vakıf olarak en güzel şekilde görevlerimizi yapmanın gayreti içerisinde olduk. Burs ücretini ekim ayı itibarıyla 300-TL ye çıkardık. 530 bursiyer öğrencimize burslarını gönderdik ve göndermeye devam ediyoruz. Yeni kaynaklar arayışımız ve bu sayıyı yükseltme çalışmalarımız devam etmektedir. Vakfımızın gücüne güç katan değerli hayırseverlerimiz şükranlarımızı sunarız. Okullarından mezun olup iş, güç sahibi olan gençlerimizin de vakfımızı unutmamasını temenni ediyoruz.

Elbette küresel dünyada meydana gelen olaylardan ayrı kalmamız mümkün değil. Hep bir gemide yaşıyoruz. Aynı gemideyiz ama dümençilere de çok dikkat etmemiz kaçınılmaz olmalıdır. O nedenle küresel enflasyon ve gıda fiyatları ile birlikte enerji ve petrol fiyatları yükselişi ekonomileri etkiliyor. Bu durum bizleri de etkiliyor. Bu etkilenmeden de insanımız daha tutumlu ve kanaatkâr tavırla kendini koruyor, sağduyulu hareket ediyor, tamahkâr

GERKAV'IN PENCERESİNDEN...

davranmıyor. İyilik yolunda destek ve yardımlarına devam edebilmenin gayretini yaşıyor ve paylaşıyor.

Şunu görüyoruz ki ülkemiz yer altı ve yerüstü zenginlikleriyle her şeyin yeterli olduğu bir coğrafyada bulunuyor. Enerji ve petrole dışı bağımlılık da yeni arayışlar ve “mavi vatan” da yapılan sondajlarla yüzümüzü güldüreceğe benziyor. Daha dün rüzgâr enerjisinden hiç iz olmayan memleketimizin dağ ve tepelerinde rüzgâr tribünlerini görmek insanı heyecanlandırıyor. Bugün rüzgâr enerjisinden kazandığımız toplam üretimdeki pay yüzde on ikiye bulmuştur. Bunlar elbette sevindirici gelişmeler. Akkuyu ve benzeri biten ve bitecek santrallerle önümüz aydınlıktır ama biraz sabır kaçınılmaz. Dünyadaki gerilim azaldığında parametrelerin yerli yerine oturacağına, enerji, petrol ve gıdada fiyat düşüşü olacağına işaret ediliyor.

Hemşehrilerim,

Güzel bir atalar sözü var: “Lafla peynir gemisi yürümez” derler. Hakikatte öyle değil mi? Çalışmadan, üretmeden, terlemeden, yatırım yapmadan büyüme gelişme olmaz. Kalıcı eserler bırakmak için bir kültür ve medeniyet ufkuна sahip olmak gerekir. Vatan, millet, insan sevgisi gerekir.

Biz yapılan ve yapılacak yatırımlara köprülere, barajlara, havaalanı ve yollara seviniyoruz. Bunlar benim memleketime yapılıyor. Sağlıkta, eğitimde yapılanlar bir başka güzel. Hastaneler ve okulların fiziki görünüşü bile değişti. Bakın şu Gerede'mize, organize sanayi bölgelerini hiç dolaştınız mı? Bir gezin dolaşın ve yapılan yatırımları görün isterim. Geçmişten beri dericiliği -tabakhane- ile ünlü Gerede'mizde gıda sanayinde önemli bir yer işgal eden helal jelatin sektörü yatırım ülke insanımız için büyük bir kazanımdır. Avrupa'daki sayılı tesislerden biridir ve faaliyete geçmiştir.

Assan'ın çalışmalarının hızla yükselmesi bölgemiz ve beldemiz için yüz akı bir projedir. Gerkonsan dünde kalsa da arazisi fabrika yapan fabrikalar üretmeye devam etmektedir. Bunlar bizi mutlu eden gelişmelerdir. Sanayici ve iş adamlarımız övünç kaynağımızdır.

Tarih tekrür ediyor. Debağlar – dericiler şehri Gerede'miz yeniden dericiliğin başkenti olma yolunda. Yeni Deri İhtisas Sanayi Bölgemiz her yıl artan kapasite, alt ve üst yapı yatırımları, yatırımlara gösterilen kolaylıklarla hızla büyüyüp geliyor. Ankara ve İstanbul arasında bir köprü mesafesinde olan şehrimizin yapılan yeni yatırımlarla büyüme ve gelişmede beklenen kalkınma hedefine ulaşacağı görülmektedir. Bu manada merkezi yönetim ve yerel yönetime, yöneticilerine teşekkürü bir borç biliriz.

Kıymetli dostlar,

Ülke olarak bir takım sıkıntılarımız olsa da dünyada büyüyen ve gelişen yerimizi sürdürüyoruz. Hamdolsun bu gün dağlarda ve şehirlerde terörist kalmadı. Bombalar patlamıyor. Faili meçhul cinayetler bitti. Savunma sanayinde olan gelişmeler yüz akımız. Ambargolara rağmen yerli ve milli savunma sistemimiz büyüyor, gelişiyor. İha ve Siha'larımız destan yazmaya devam ediyor.

Aile müessesemiz bizim olmazsa olmazımızdır. Aileyi çağın bunalım ve yozlaşmasından korumak ve kollamak her birimize düşen en önemli görevdir. Çocuklar ilk eğitimi aileden alır. Bizim örnek nesiller yetiştirmemiz için örnek olmamız gerekir. Değerler eğitimine gereken önem verilmeli ve öğretilmelidir.

2021'de ekonomimiz yüzde on bir büyüme ile OECD üyesi 45 önemli ülke içinde İrlanda ile birlikte. G20 ülkeleri arasında ise yılı en yüksek büyüme ile bitirdiğimiz görülmektedir. Büyüyen ve gelişen Türkiye'miz dostlara sevinç ve mutluluk verirken, düşmanlara da üzüntü ve elem vermektedir.

Büyük Türkiye yolunda,

Çalışalım, üretelim ve büyümeye devam diyelim.

Umutsuzluk yok. Önü gelen bahardır bunu görelim.

Unutmayalım yatırımların en önemlisi insana yapılan yatırımdır.

Saygı, sevgi ve muhabbetle kalın...

GELİŞEN GEREDE'MİZ

Türkiye'nin can damarı yol kavşaklarının keşişme noktasında, nüfus yoğunluğu ve ekonomik canlılığın en yüksek olduğu bölgelere yakınlığı ile büyüme ve gelişme potansiyeli olan Gerede'den; Değerli Geredeliler ve Gerkav üyeleri, hepimizi sevgi ve saygı ile selamlıyorum.

Gerede'mizin tarihi dokusunu, eşsiz doğal güzelliklerini, yaz ve kış sporuna uygun alanlarını, yerli ve yabancı turistlere tanıtıp, turizmde hak ettiği yeri alması için elimizdeki imkânları en iyi şekilde kullanıyoruz. Gerede asırlık çam ağaçlarıyla süslenmiş ormanları, yaylaları, gölleri, Esentepe Mesire Alanı, Arkut Kayak Merkezi başta olmak üzere, yerli ve yabancı turistlerin görmesi gereken yöresel tatlı ve ürünleriyle birlikte önemli bir yol kavşağında bulunmakta, yani doğasıyla ülkemizin ender bölgelerinden olan ilçemiz, şehir hayatının stresinden uzaklaşarak rahat bir nefes almak isteyenler için harika bir liman olma potansiyeline sahiptir.

2021 yılında İlçemize bağlı köy yollarına 70 km'nin üzerinde sathi kaplama asfalt yapıldı. Köylerimizin içme suyu sorunlarının çözümü için 4 adet köyümüzün su deposu, isale hattı ve şebeke hattı tesisleri yenilenmiştir. 8 köyümüzün

içme suyu deposu onarım ve yenileme çalışması yapılmıştır. İlçe Özel İdare ekiplerinin özverili çalışmaları ile köy yollarımızda ulaşımın aksayıp vatandaşlarımızın mağdur olmasının önüne geçilmiştir. 2018 yılında başlatılan köylerimizde çöp toplama hizmeti 1 adet çöp kamyonu ile sürdürülmektedir.

İlçemize 2021 yılında yeni ve modern bir Hükümet Konağı inşaatı başlamış olup 2022 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır. AİBÜ Uygulamalı Bilimler Fakültesi ek bina inşaatına başlanmıştır. Yine 2021 yılında 408 kişilik KYK erkek yurduda faaliyete girmiştir. Ayrıca 2021 yılında ilçemizde yapımı tamamlanan L Tipi Cezaevi de yıl içerisinde faaliyetlerine başlayacaktır. Yine 2021 yılında Devlet-Millet işbirliği ile yapımı tamamlanan Kuran Kursu da faaliyete geçecektir.

Yeni Deri Organize Sanayi Bölgesi'nde 2022 yılı itibarıyla 126 adet sanayi parselinin tahsisleri yapılmış ve toplam 70 adet yapı ruhsatı verilmiş olup, inşaatı biten fabrikalar için 39 adet Yapı Kullanma İzin Belgesi verilmiştir. Aynı zamanda bunlardan 26 âdetine ise İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı verilmiş ve işyerleri faaliyetlerine başlamıştır.

KAYMAKAMDAN

Cengiz AYHAN
Gerede Kaymakamı

35 parselden oluşan O.S.B.'de, boş parsel bulunmamaktadır. Bu parseller üzerinde 12 Fabrika üretime devam etmekte olup, 1030 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 2 fabrika üretime geçme aşamasında olup 5 fabrikanın da inşaatları devam etmektedir.

Güzel bir gelecek, ancak nitelikli genç nesiller yetiştirmekle mümkün olacaktır. Gençlerimizin çıktıkları hayat yolunda onların destekçileri olmayı ilke edinen ve gençlerimizin geleceğini sağlam temeller üzerine kurmalarına yardımcı olan GERKAV'a ve bu amaca maddi manevi katkı sunan herkese teşekkür ediyorum.

Siz Geredeli hemşerilerimi sevgi ve hürmetle selamlıyorum.

BELEDİYE BAŞKANI'NDAN

Mustafa ALLAR
Gerede Belediye Başkanı

İLÇEDE DÖNÜŞÜM BAŞLADI

Değerli hemşehrilerim;

Belediye Başkanlığımızın 8. yılını tamamlamak üzereyiz. Her yıl dergimizin bu köşesinde Gerede'de ki gelişmeleri sizlerle paylaşmanın sevincini yaşıyorum.

2022 yılının bu ilk aylarında dünyada salgının hızının yavaşladığına ancak salgın sonrası ekonomilerin bozulduğuna, enflasyonların yükseldiğine şahit oluyor üzerine Rusya-Ukrayna savaşının sıkıntılarının da eklendiğini gözlemliyoruz. Devlet olarak tasarruf tedbirleri uygulamaya başlarken yatırımlarında devam etmesine özen gösteriliyor.

Ekonomik tüm olumsuz koşullara rağmen ülkemizde olduğu gibi Gerede'mizde de hizmetler, yatırımlar aksamadan devam ediyor. Halkımıza verdiğimiz sözleri yerine getirmenin heyecanı ile çalışmalarımızı sürdürüyoruz. 2021 yılı Nüfus verilerine göre uzun zamandır sabit olan nüfusumuzda artış gerçekleşti. Yaptığımız yatırımlar, açtığımız fabrikalar; ilçenin göç verme seviyesinden göç alma seviyesine gelmesine vesile oldu. Uzun yıllar kangren haline gelen ve bir türlü başlanamayan Demirciler Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesinde büyük bir

gelişme meydana geldi. 15 Temmuz Darbe girişimi, yaşanan sel ve depremler, kur baskısı, pandemi gibi çeşitli sebeplerden başlanamayan projeyi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'mız tamamen üstlenerek TOKİ aracılığı ile girişimlerde bulundu. Şu anda Gerede'de ofis açan Bakanlığımız öncelikle kentsel dönüşüm alanında bulunan fay hattı üzerindeki yapıları tamamen kaldırarak belediye olarak verdiğimiz başka bir alanda 55 konut-9 dükkân yapımı için ihaleye çıkıyor. 25 Mart 2022 Cuma günü gerçekleşecek ihaleye tüm müteahhitlerimizi buradan davet ediyorum. Fay hattı üzerinde bulunan hak sahiplerinin ev ve dükkânları buradan karşılanacak. Fay hattı haricinde kalan diğer hak sahipleri ile de şu anda uzlaşma çalışmaları devam ediyor. Bu etapta ise uzlaşanlar % 66'ya ulaşırsa onlarında ihaleleri en hızlı şekilde gerçekleşerek Demirciler Mahallesi Kentsel Dönüşümü söz verdiğimiz üzere tüm gecikmelere rağmen tamamlanmış olacak. Gerede'nin değişimi ve dönüşümü açısından merkezde bulunan bu metruk yapıların güvenli ve estetik konutlara dönüşmesi bizim için büyük önem taşımaktadır.

Tarihi Arasta Çarşısı yenilenen kısmı

ASSAN ASP

İlçe merkezinde başka bir metruk alan haline gelen Tarihi Arasta Çarşısının birinci etabı tamamlanma aşamasında görünenleri adeta büyülemektedir. Mayıs ayı içerisinde tüm dükkanların faaliyete girmesini hedefliyoruz. Bunun yanında Yeni Mahalle'ye yapmış olduğumuz Kapalı Semt Pazarı hizmete girmiş bulunmaktadır. Orman İşletmesinden tahsisini aldığımız B Tipi Mesire Alanının ihalesini gerçekleştirilmiş olup yapım çalışmaları başlamıştır. Hedefimiz 2022 yılı sonuna kadar bu tabiat parkını hizmete açmak. Burası bölgenin cazibe merkezlerinden birisi olmaya aday haldedir. Çevre il ve ilçelerden ziyaretçi çekecek kapasiteye sahip olacak inancındayız. İlçe ekonomisinin lokomotifi olan Deri Organize Sanayimizde yeni fabrikaların sayısı her geçen gün artarken açılan fabrika sayısı yirmi beşe yükseldi. Şehir merkezinde kalan tabakhanelerde ise hedef bu yılın sonunda alt işleniyi tamamen sonlandırmak. Deri OSB'nin büyük ihtiyaç duyduğu 6 bin m3 kapasiteli 2. Arıtma Tesisi yapımı için Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız ihaleyi gerçekleştirmiş olup tesisin yapımına başlanmıştır. Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Sayın Mustafa Varank'ın ilçemizi ziyaretlerinde Deri OSB alanında yaklaşık 17 Milyon TL maliyetli Düzenli Depolama Alanı oluşturmanın sözünü alır almaz Bakanlığımız ihalesini gerçekleştirdi ve yapımına başlandı. Bu alt yapı faaliyetleri ilçemizin geleceği açısından büyük önem arz ediyor. Nüfus artışına büyük katkı sağlayan ve ilçede işsizliği azaltan Karma Organize Bölgesinde ise son yıllardaki en büyük hareketlilik yaşanıyor. Göreve geldiğimizde

4 fabrika varken şu anda 12 fabrika üretim yapıyor, 2 fabrika üretime başlamak üzere, 5 fabrikanın da inşaatı devam ediyor. ASSAN ASP tarafından alınan eski Gerkonsan fabrikasında inşaat faaliyetleri devam ediyor. Ülkemizin savunma sanayisine büyük katkı sağlayacak fabrikanın açılışına Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın katılması bekleniyor. Önümüzdeki aylarda açılışı yapılacak fabrikaya devletimiz büyük önem atfediyor. Bu değerinde bir yatırıma Gerede'mizin ev sahipliği yapması gurur vericidir. Gerede'de artık iş bulamama değil işçi bulamama sorunu ortaya çıkmaya başladı. Birçok işyeri işçi arayışındadır. Bu da bizim çalışmalarımızın verdiği meyvelerdir.

Değerli hemşehrilerim;

Bütün bu çalışmalarımızda bize destek veren Sayın Cumhurbaşkanımıza, Bakanlarımıza, Milletvekillerimize, Bürokratlarımıza, Belediye Meclis Üyelerimize, desteklerini esirgemeyen siz değerli hemşehrilerime ve belediye personelime teşekkür eder, dergimizin tüm okuyucularına, vakfımıza destek olan tüm hayırseverlerimize; sevgi ve saygılarımı sunarım.

Düzenli Depolama Projesi

B Tipi Mesire Alanı inşası

Yenimahalle Kapalı Pazaryeri

Deri OSB

Karma OSB Alanı

İNCELEME

Metin İPEK

Editör

metinipek.thb@gmail.com

Enver Konukçu, 08.08.1944 yılında Bolu'da dünyaya gelmiştir. Ancak kendisinin ifade ettiği üzere 1944 depreminde küçük yaştadır. Buna göre gerçek doğumu 1940-41 olduğu düşünülmektedir. İlk, orta ve lise eğitim hayatını babasının görevi nedeniyle Düzce'de tamamlayan Konukçu 1962 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne kayıt olmuştur. Üniversite hayatı boyunca Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu ve Prof. Dr. Faruk Sümer gibi alanında duayen hocalardan dersler almıştır.

Konukçu, 1966 yılında Ord. Prof. Zeki Velidi Togan ve Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu danışmanlığında "Bolu Bölgesi Türk Kabileleri ve Onlarda Göçebe Ananeleri, Gelenek Hayatı" adlı mezuniyet teziyle İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünden mezun olmuştur. Daha sonra Sakarya Sosyal Araştırma Merkezi ve Salihli Lisesi'nde Tarih öğretmeni olarak görev yapmış olup 1968'de Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi'ne Tarih Asistanı olarak tayin edilmiştir. 1972'de "Kuşan ve Akhunlar Tarihi" ile doktor, 1978'de "Kalaç Sultanlığı" ile doçent, 1988'de Profesör unvanı almıştır. Pakistan, Karaçi Üniversitesi'nin İslam Tarihi Bölümünde "İndo-Turcica" alanında araştırmalar yapmıştır (1972). Los Angeles Üniversitesi'nde (UCLA) bu çalışmalarını devam ettirmiş Batum, Tiflis ve Gence Üniversitelerinde de kısa müddet misafir öğretim üyeliği yapmıştır. İğdir Oba; Kars, Subatan, Erzurum Alaca ve Yeşilyayla'da Ermenilerin öldürüldüğü Türklere ait toplu mezarları tespit ederek bilim dünyasına duyurmuştur. Bu konu ile ilgili üç yayını da mevcut olan Prof. Dr. Enver Konukçu 78 yaşında hayatını kaybetmiştir.

Konukçu, mezuniyet tezi için Bolu'nun ilçelerini gezerek çeşitli derlemeler gerçekleştirmiş ilçeler

Prof. Dr. Enver Konukçu'nun "Bolu Bölgesi Türk Kabileleri" Adlı Mezuniyet Tezinde **Gerede**

hakkında da tarihi bilgiler vermiştir. Tezin birinci bölümü Türk Tarihi İçinde Türkmenler ve Kuzey - Batı Anadolu'nun Dolayısı ile Bolu Civarının Türkler Tarafından İskânı başlığını taşımaktadır. Bu bölüm içinde Bolu'nun Tarihi Coğrafyası, Bolu'nun İskânı ve Bugünkü Coğrafi Durum ve Türkmen Hüviyeti Gösteren Köyler alt başlıkları bulunmaktadır. İkinci bölümde ise Bolu Türklerinin İçtimai ve İktisadi Hayatı ele alınırken bu bölüm içinde Bolu Yaylaları, Mesken Tipleri, Aile Hayatı, Mahalli Kıyafetler, Dini Telakkiler, Bolu Türklerinin Dili inceleme başlıklarını oluşturmuştur. Bunun yanında tezin son bölümünde Konukçu'nun Bolu ve ilçelerinden çektiği fotoğraflardan oluşan Resimler bölümü yer almaktadır.

Prof. Dr. Enver KONUKÇU

Tezin geneline bakıldığında Gerede ile ilgili kısıtlı bilgiler yer almaktadır. İlçe adına bir arşiv bilgisi oluşturması adına bu kısıtlı bilgiler olduğu gibi verilecektir. İlk olarak tez içinde yer alan Gerede başlıklı kısa açıklama kısmı şu şekildedir:

Gerede- Kratia- Flaviapolis, doğuya giden ve Ankara'dan gelen yolların kavşak noktasını teşkil eder. Bugün bile aynı durumunu korumuştur. Kasabanın kuzeyindeki Arkut Dağı üzerinde benim Bolu dâhilinde gördüğüm en büyük kaledir. Kaludiopolis ve Gangra [Çankırı], Ankyra [Ankara] taraflarını görüş zaviyesine alan stratejik mevkiye sahiptir. Kimnanos, Riketas Khoniates'de Krateia, Al-Umari'de Kerdele, İbn Battuta'da Gerdi (Gerede-Bolu) Boli, Risale-i Felekiyye'de Kerdüpe-Boli olarak geçer. (1966:4)

Gerede'nin Türk hâkimiyetine girmesi ile ilgili Konukçu (1966:8), "Coğrafi mevkiler göz önüne alındığında Dadybra (Devrek)'in 1197'de fethi Gerede'nin daha önce ele geçirildiğini gösterir." yorumunda bulunmaktadır. Yine Konukçu'ya göre

II. Sultan Hamid Türbesi Külliyesi'nde doktora raporu yazılırken (1972)
Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu (İstanbul), Prof. Dr. Abidin İli (D.T.C.F.),
Prof. Dr. Sebhattin Olcay (Atatürk Üniversitesi)

Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'ın İstanbul Küçük Yalı'daki Evinde
Enver Konukçu, Z. V. Togan, T. Baykara ve Mehmet Saray

Bolu'nun da bu tarihlerde Bizans elinde olması ihtimali azdır. Bizans kaynaklarında 1197'den sonra ne Gerede'nin ne de Bolu'nun ismine rastlanmaktadır. Artık bu tarihten sonra XIV. yüzyıla kadar Kuzey Batı Anadolu, dolayısıyla Bolu civarı Türkmenler tarafından iskân hareketine sahne olmuştur.

Konukçu'nun Bolu ve ilçelerindeki köy adlarını sıraladığı ve kimi köy adları hakkında yorumlar yaptığı bölüm dikkat çekicidir. Tezin hazırladığı 1966 yılı dikkate alındığında -daha sonraki yıllarda kanun ile değiştirilecek olan- köy isimlerindeki "Veren, viran" ifadeleri "ören" olarak değiştirilmemiş olarak tezde yer almaktadır. Örneğin, günümüzde Göynükören ya da Örencik olarak adlandırılan köyler o dönemde Göynükveren/viran ve Verencik/virancık olarak kayıt altına alınmıştır. Aşağıda Konukçu'nun tezinden olduğu gibi alınan köy adları bölümü yer almaktadır:

Gerede Kazası ve Köyleri: Afsar Tarakçı, Ağız Veren Güney, Ahmedler, Akbaş, Akça Bey, Akça Şehir, Aktaş, Aktaş Kurtlar, Asmaca, Aşağı Ovacık, Aşağıveren Baş, Balcılar, Birinci Afsar, Balcılar, Bünüş, Çağış, Çalaman, Çalışlar, Çay Veren, Çoğullu, Geçitler, Göynük Veren, Güney Demirciler, Hacılar, Halaçlar, Hasanlar, Havullu, İbricak, İkinci Afsar, İmamlar, İmanlar, İn Köy, Kapaklı, Karaca Dağ, Karacadağ Demirci, Kara Pazar, Kavacık, Kayı Zopran, Kayı Kiraz, Kazanlar, Koçumlar, Köşreli, Kurin, Külef, Kürkçüler, Macarlar (Gerede'nin doğusunda)

Tezin orijinal halinden görüntüler

“Göde göde göl olur,
Evimin önü sel olur
Teknede hamur,
Arabada çamur
Ver Allah'ım ver [yağmur]”

“Göde göde göl ola
Arpa buğday ola
Evlerimiz önü sel ola
Yağmur bol ola”

“Yav yav yağmur
Teknede hamur
Ver Allah'ım ver
Sellice yağmur” (1966:51).

Konukçu'nun tezinin son bölümünde koyduğu fotoğraflardan üç tanesi Gerede üzerinedir. Bunlar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Bayındır tarafındadır. Bu köye gidemediğim için burada fazla malumat veremeyeceğim. Köy isminin menşesine dair iki görüşü ileri sürebilirim. A-) Doğrudan doğruya Macarlar ile ilgili olabilir. Rasyonî'nin Dünya Tarihinde Türklük isimli eserinin 200. sahifesinde “Savaşlar sonunda tabii nüfusça zayıya sebep oldu. Birçok Macar köylüsü Anadolu'ya sürüldü. Doğu Anadolu'da Giresun ve Balıkesir civarında Macarlar adlı köyler bulunmaktadır.” Bu bizim Macarlar köyünü de bunlara dahil edebiliriz. B-) Macar ismi civar köyler halkı tarafından bir mahlas olarak verilmiş olabilir. Prof. Sümer ve Prof. Kafesoğlu'nda bu fikirdedir. Mankallar, Mirce Kiraz, Mirca Zopran, Mukamlar, Murad Fakih, Mürdükler, Nuhveren, Ortaca, Salur (Yirmi dört Oğuz boyundandır. Reşidüddin'e göre -Kılıç ile nuldırandır. Daha fazla malumat için Prof İbrahim Kafesoğlu'nun İsl. Ans. Dek. makalesine bakılmalıdır). Samat, Sarioğlu, Sipahiler, Sofular, Sungurlar, Tatlar, Ulaşlar, Ümit Köy, Verencik, Yağdaş, Yaka Boy, Yaka Kaya, Yazı, Yazı Kara, Yelkenler, Yencik, Yeni Yapar, Yukarı Ovacık, Yukarı Veren Başı, Yunuslar, Zeynallar, Dörtdivan, Çağa.

Tezin yazıldığı yıllarda Bolu ili ve Gerede ilçesi idari – demografik yapıları farklı olduğundan sonradan ilçe olup ayrılan Çağa (Yeniçağa) ve Dörtdivan bölgeleri o dönem Gerede mülki sınırları içinde yer almaktadır. Tezin yazıldığı yıllar ve günümüzdeki şartlar düşünüldüğünde başka bir farklı nokta ise Konukçu'nun: “Göynük ve Gerede'de orman azlığı sebebi ile taş ve kerpiç evler görülür” (1966: 40) ifadesidir. Bu ifadenin nedeni münferit girişimler dışında Gerede'nin yakın tarihe kadar ağaçlandırılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle 1980 ve 90'lı yıllardan itibaren planlı bir proje ile Gerede ağaçlandırılarak “orman azlığı” içinde olan bir ilçe profilinden uzaklaşmıştır.

Tezin, yöresel yemeklerin tanıtıldığı bölümünde Bolu ekmeği başlıklı bir bölüm kaleme alan yazar Gerede ekmeğini methederek şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kaza merkezlerinde şehir ekmeği denen beyaz ekmeğin yenir. Bilhassa Gerede'de yapılan ekmeğin kalite bakımından çok güzeldir. Merkezlerden köylere doğru gidildikçe ekmeğin tipi değişiklik arz eder. Aynı ekmeğin vilayetin her yerinde yapıldığı halde Bolu ekmeği olarak tanınır. Ekmeğin yapılmasında bir fevkaladeliği yoktur. Un, tekne içine konur. Üzerine su ilavesiyle hamur haline getirilir. Bazen ekmeğin hamuruna da patates ezmesi de ilave edilir. Maya katılarak üstü örtülür. Evin avlusundaki fırın yakılır. Fırın yanarken hamur kesilir. Hamur parçaları pasolara konur. Üzerlerine pirinç büyüklüğünde siyahımsı çörek otu serpilir. Ekmeğin fırına atılı ve pişirilir. Büyüklerine somun küçüklerine güççek derler.” (1966:45-46).

Halk İnanışları bölümünde ise Bolu ve ilçelerinde tanınmış Ümmü Kemal hakkında menkıbe anlatılmaktadır:

Ümmü Kemal [MENKİBESİ]

Bolu'da sözü edilen evliyalar arasında Ümmü Kemal birinci sırayı alır. Anadolu'nun dört bir tarafında duyulan bu zat o zaman padişahın kulağına gider, [padişah] haber salar: “Sarayıma gel” diye. Lakin o bu teklifi kabul etmez, “Siz buraya buyurun” der. Padişah, merakını daha fazla yenemeyerek yanındaki zevatla kalkar gelir. Yerler içerler, sohbet e koyulurlar. Padişah kendi kendine “bakalım sahiden erenlerden mi” diye merakını gidermek için Ümmü Kemal'e dönüp: “Yanıdaki askerlerden biri öldü, namazını kılverelim” demiş. Tabut içindeki canlı insan ile cemaat camiye gelir. Ümmü Kemal, padişaha dönerek: “Efendimiz ölü niyetine mi yoksa diri niyetine mi?” diye sorar. Namaz kılınır, birde bakılır ki tabut içindeki insan hakikaten ölmüş.

Son olarak Konukçu, Prof Dr. Caferoğlu'ndan aktardığı şekliyle Gerede'de derlendiğini ifade ettiği ve yağmur duası sırasında söylenen manilerden bahsetmektedir. Bu maniler yöre ağızıyla kayda geçirilmiştir:

Fotoğraf 1. Keçi Kalesi

Fotoğraf 2. Keçi Kalesinden Gerede

Fotoğraf 3. Gerede

Kaynaklar

Konukçu, Enver (1966). “Bolu Bölgesi Türk Kabileleri ve Onlarda Göçebe Ananeleri Gelenek Hayatı”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi.

Dayı Derinsu, Esin (2016). “Prof. Dr. Enver Konukçu'nun Özgeçmişi”, Atatürk Dergisi- Journal of Atatürk, S.1, C.1, ss. 3-20.

Doç.Dr. Bilge KAYA Yiğit

BAİBÜ Fen-Edebiyat Fakültesi
TDE Bölümü Öğr. Üyesi
kaya_b@ibu.edu.tr

Vilayetler bünyesinde yetiştirdiği insanlarla değer kazanır veya âlim ve fâzıl şahıslar asırlar geçse de yaşadıkları şehirlerin kıymetini artırır, manevi zenginliğini oluşturur. Şehirlerin yer altı yer üstü zenginlikleri, tabii durumu fiziki güzelliklerini, yetiştirdiği veya topraklarında yaşattığı insanların varlığı, hususiyetleri manevi güzelliklerini teşkil eder.

Konya'da Mevlânâ, Ankara'da Hacı Bayram-ı Velî, Taceddin Velî, Bursa'da Emir Sultan, Süleyman Çelebi, İstanbul'da Eyüp Sultan, Aziz Mahmud Hüdâyi, Beşiktaşlı Şeyh Yahya gibi yaşadığı şehirlerin manevi iklimini güzelleştiren, isimlerini burada sayamayacağımız pek çok şair ve mutasavvıf yaşamıştır.

Osmanlı coğrafyasında farklı vilayetlerde yetişen şairler ve edebiyatçılarla ilgili Ali Emîri Diyarbakır ve Yanya, Osman Fevzi Olcay Amasya, İsmail Hakkı Uzunçarşılı Karesi ve Kastamonu, Bursalı Mehmed Tahir Manastır ve Aydın gibi vilayetlerin kültür ve sanat adamları hakkında çeşitli eserler yazmışlardır.

Bolu'nun da manevi iklimine değer katan Göynüklü Akşemseddin, Hamdullah Hamdi, Bolulu Hanif Himmet, Hayreddin Tokadı gibi pek çok âlim, mutasavvıf, şair, edip vardır. Bu zatlar hakkında bilgi sahibi olmak, onların eserlerini öğrenmek-öğretmek insanın yaşadığı, doğduğu, yetiştiği topraklara karşı vefa borcudur. Biz de bu düşünceler vesilesiyle Bolulu

Geredeli Divan Şairleri ve Mutasavvıflar

veya Bolu'ya hizmet etmiş, belli süre Bolu'da görev yapmış şairleri, tasavvuf erbabını makale olarak; Mudurnulu şair ve mutasavvıfları Mudurnu sempozyumu vesilesiyle tanıtmaya çalıştık. Bu yazıyla Bolulu şairler ve mutasavvıflar hakkında 2013 yılında yayınlanan makalemizden ve konuyla ilgili diğer kaynaklardan faydalanarak Gerede'nin manevi havasını zenginleştiren, değerini artıran Geredeli divan şairlerini ve mutasavvıflarını tanıtmayı amaçladık.

Bolulu divan şairleri hakkında Mustafa İsen 1990 yılında; Bolulu mutasavvıflar ve divan şairleri hakkında ise İlhan Genç 1997 yılında bildiri sunmuşlar ve sunulan bu bildirimler yayınlanmıştır. Mustafa İsen on sekiz divan şairine, İlhan Genç yirmi üç divan ve tasavvuf şairine yer vermiştir. Ayrıca Sadık Erdem, Bolu'da yaşamış divan şairleriyle ilgili XV.-XVII. yüzyıllarda yaşamış 14 şair hakkında bilgiyi 2004 yılında XVIII-XIX yüzyıllarda yetişen 9 şairi şiirlerinden örneklerle birlikte 2005 yıllarında yayınlanmıştır.

Bolulu şairlerle ilgili 2013 yılında yayınlanan makalemizde, İsen, Genç ve Erdem'in makalelerinden yararlanılmış olmakla birlikte başka kaynaklar da incelenmiş ve anılan isimlerin tespit etmiş olduğu toplam otuz üç şaire, tarafımızdan otuz iki şair daha ilave edilmiş; böylece Bolulu divan ve tasavvufi şairlerin sayısı altmış beşe çıkarılmıştır. Bunlardan bazıları oldukça meşhur olup kaynaklarda biyografileri ve eserleri hakkında geniş bilgilere ulaşılmış olup bazıları hakkında ise sadece bir iki cümleden ibaret bilgi bulunabilmektedir. Araştırmalar sürdürüldükçe bu sayının ve bilgilerin artacağını muhakkaktır.

Geredeli şairler, âlimler ve mutasavvıflar hakkında Abdülkerim Abdulkadiroğlu, "Osmanlı Döneminde Geredeli Âlimler, Mutasavvıflar, Şairler ve Diğerleri" başlıklı bildiri sunmuş bu çalışma Geçmişten Günümüze Gerede Sempozyumu bildirimleri kitabında 2000 yılında basılmıştır. Abdülkerim Abdulkadiroğlu Geredeli 5 mutasavvıf ve divan şairi, Geredeli Âlimler başlığı altında 10 âlimi tanıtmıştır.

Şahsımız da bu makale vesilesiyle Abdülkerim Abdulkadiroğlu'nun bildirisinden, kendi makalemizden ve diğer kaynaklardan faydalanarak Geredeli şairler ve mutasavvıfları tanıtmayı amaçladık.

Bolulu şairler, gerek Bolu'da gerek İstanbul, Bursa, Şam gibi farklı şehirlerde yaşarken ayrıca buldukları coğrafyanın milletin sosyal, siyasi ve dinî hayatına ışık tutacak eserler kaleme almış ve bunları günümüz insanına miras bırakmışlardır.

Tespit etmiş olduğumuz Geredeli divan şairleri ile mutasavvıflar aşağıda yaşadıkları yüzyıla göre kronolojik sıra hâlinde verilmiştir.

XV. ve XVI. Yüzyıl

1. Kemâl-i Ümmî

Kemâl-i Ümmî hazretlerinin türbesi Bolu ili Gerede yolu üzerinde Tekke-Işıklar köyündedir. Aslen Buhâralıdır. Halkın ziyaret ettiği evliyalardandır (Kılıç vd., 2008: 455). Asıl adı İsmail'dir ve 880/1475 yılında Bolu'da vefat etmiştir (Ünver, 2002: 229-230). Risâle-i İman, Hikâye-i Hazîre-i Kuds ve Risâle-i Vefat isimli eserleri ile bir de divanı vardır (Yavuzer, 2008: 59-68). Kemâl-i Ümmî'nin divanı Hayati Yavuzer tarafından yayınlanmıştır.

2. Şeyh Sinan (Akçakavaklı Sarı Müderris)

Şeyh Sinan, Kemâl-i Ümmî'nin halifesi ve çağdaşdır. Divanı bulunmaktadır (Bolu Yıllığı, 1998:194).

3. Gani

Geredeli olup asıl adı Abdulganî'dir. Kadı Emirşah Efendi'nin oğlu olan Ganî Efendi aynı zamanda ünlü divan şairlerinden Ganizâde Mehmed Nâdirî'nin babasıdır. Ayrıca Ganizade Abdülkerim Fethi Efendi adında bir oğlu daha vardır (Ünlü, 2000:187). Ganî Efendi, Bursa'da Ferhâdiye, Emir Sultan, Çendik ve Hançeriye; İstanbul'da Sahn-ı Semâniye, Süleymaniye, Ayasofya medreselerinde müderrislik yapmış; akabinde Şam, Kahire ve İstanbul kadılıklarında bulunmuş daha sonra kazasker olmuştur. 995 Rebiülevvel/1587 Şubat-Mart tarihinde

Bursa'da vefat etmiş ve Zeyniler Tekkesi haziresinde defnedilmiştir (Tuman, 2001: II/733; Alparslan, 2010: 64). Hiçbir zaman mal, mülk, şan ve şöhrete meyl etmemiş; daima erbabı kemâl ve ârif kimselerle olmayı istemiştir (Ahdî, 2005:157).

Kaynaklarda ayrıca Türkçe ve Farsça şiir söylemeye muktedir bir şair ve münşeat sahibi bir nâsir olduğu belirtilmektedir. Aşağıdaki beyit Türkçe bir şiirinden alınmıştır:

Tâli'ümdür bana gün göstermeyen devr
içre âh

Âsumânî bir belâdur âşika devr-i siyâh (Kılıç vd., 2008: 558-559).

4.Celîlî

Celîlî, Abdülganî Çelebi'nin biraderidir, hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Asıl adı Abdülcelîl olup mülazımın sınıfındadır. Kaynaklarda XVI. yüzyılda yaşamış olduğu belirtilen ve hakkında çok az bilgi bulunan şair, Abdülganî Çelebi'nin kardeşidir. Asıl adı Abdülcelîl olup çeşitli yerlerde kadılık yapmıştır. Şiirleri beğenilmiş, erbabı hikmet tarafından da kabul görülmüştür (İsen, 1989: 148) Aşağıdaki matla şaire aittir:

Gülzâr-ı hüsn-i yâr okınalı sebak sebak

Gül defterini gonca dürüpdür varak varak (Ahdî, 2005:256-257).

XVII. YÜZYIL

5.Ganizâde Mehmed Nâdiri Efendi

Geredeli Ganî Efendi'nin oğlu, Hoca Sâdeddin Efendi'nin talebesidir. Âlim ve şair zümresinin önde gelenlerindedir. 948/1541-42 tarihinde doğmuştur. 1028/1618-1619'da Şeyhülislâm Yahya yerine Rumeli kazaskeri olmuştur. Kazaskerlik görevini sürdürmekte iken, "Nâdiri gitti bu devrin hayfâ" mısraının delâlet ettiği 1036/1626 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş, Fatih'de Âbid Çelebi Mescidi haziresinde defnolunmuştur. Mürettep divanından başka Tefsir-i Beyzavî'ye yaptığı tamamlanmamış bir hâşiyesi, iki bin beyitlik bir Şehnâmesi, Mirâciyesi ve Risâle-i Kalemîyesi vardır. II. Osman'ın emriyle yazdığı Şehnâmesi, III. Mehmed ve I. Ahmed zamanlarını anlatmaktadır. Kaynaklarda Şehnâmesi ile Mirâciyesinin âsâr-ı nefiseden olduğu belirtilmektedir (Mehmed Tahir, 2000: II/349-350; Kılıç vd., 2008: 560).

XVIII. YÜZYIL

6.İsa Mahvî

Şeyh İsa Mahvî, Kazasker Sukûkî Ali Efendi'nin oğlu ve bir diğer Bolulu divan şairimiz olan Abdülganî Efendi'nin torunu 1047/1637 yılında Gerede'ye bağlı (şimdi Mengen ilçesi sınırları içinde kalan) Sarıkadılar köyünde doğmuştur. Öğrenimini İstanbul'da tamamlamış, Halvetî şeyhi Bülbülcüzâde Şeyh Abdülkerim Fethî Efendi'den el almış, birçok zaviyede şeyhlik yapmıştır. Aynı zamanda mûsikîşi-

nas ve şair bir zâtıdır. Süleymaniye Câmii vâizi iken hac ibadeti için yola çıkmış, 22 Ramazan 1127/21 Eylül 1715 tarihinde seksen yaşında Şam'da vefat etmiştir. "Geldi zamânı kıldı nüzûl / Me'vâ-yı Şâm'a İsâ Efendi" manzumesi vefatına tarih olarak düşürülmüştür. Şeyh Muhyiddin-i Arabî türbesinde defnolunmuştur (Tuman, 2001: II/927; Kılıç vd., 2008: 557-558, Kaya Yiğit, 2013: 311).İsa Mahvî nin Divanı mutasavvıf bir şair olan oğlu Mehmed Salih Mahvî Efendi tarafından tertip edilmiştir. Divan'ının bir nüshası Milli Kütüphane'de, diğeri Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Türkçe Yazmaları bölümündedir. Fezâilü's-Şuhûr ve'l-Eyyâm adlı eserinin bir yazması Kayseri Kütüphanesi Râşid Efendi bölümü 662 numarada bulunmaktadır.Müfidü'l-İ'râb (Süleymâniye Ktp., Hacı Beşir Ağa, nr. 611; Pertev Paşa, nr. 548.) adlı eser Kur'ân-ı Kerim ve hadisi şeriflerle uğraşmak isteyenler için gerekli olan Arapça kaideleri öğretmek amacıyla kaleme alınmış ve bu eser hakkında iki ayrı yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Birgören, 2020).

7.Nedim Ahmed Efendi

Eski Gerede Müftüsü Ali Rıza Ünlü, meşhur Lale devri şairi Nedim'in, Sultan İbrahim'in son zamanlarında kazaskerlik yapmış olan Geredeli Mustafa Efendi'nin oğlu olduğunu belirterek, Geredeli olduğunu ifade etmiştir (Ünlü,2000:163). Çeşitli kaynaklarda şairin babasının adı Mehmed olarak verilmiştir. Sâlim Tezkiresine baktığımızda, Nedim'in Kazasker Mustafa Efendi'nin torunu (Sâlim,2005:660) olduğu belirtilmektedir. Bu durumda meşhur Şair Nedim'in Geredeli olması ihtimal dâhilindedir.

8.Mahvî

Asıl adı Salih Muhammed olan Mahvî, Şeyh İsâ Mahvî Efendi'nin oğludur. 1173/1759 tarihinde vefat etmiş ve Tercüman Yunus (Drağman) Câmii haziresine defnedilmiştir (Tuman, 2001: II/928). Ne derece tahsil gördüğü bilinmemekle beraber babası yerine Drağman Tekkesi şeyhliği ve Süleymaniye kürsü vâizliği görevlerini sürdürmesi iyi bir eğitim aldığını göstermektedir (Abdulkadiroğlu, 2000:71).

XIX. YÜZYIL

9. Fuâdi

Şeyh Ömer Fuâdi, Geredeli Şeyh Halil Efendi ile aynı soydan gelmektedir. Tarikat-ı Şâbâniyye'nin ârif ve fâzıllarındandır. İstanbul'da şöhret bulmuştur. İstanbul Sofular'daki Ekmele Dergâhında irşad faaliyetlerinde bulunmuştur. 1274/1857 tarihinde vefat etmiş olup (Abdulkadiroğlu, 1998:V), mürettep divanı ve çeşitli eserleri vardır (Mehmed Tâhir, 2000: I/118-119). Aşağıdaki manzume şiirlerine bir örnektir:

Ben belâ sahrâsının Mecnûni iller bi-haber
Leylâ'yı Mevlâ'ya tebdil itdim iller bi-haber
Görmek istersen eger ilm ü kemâlin hâlini

Kendi âyineni sâf eyle Fu'âdi her ân (Mehmed Tâhir, 2000: I/119) (Kaya Yiğit, 2013:311).

10. Kalbi

Geredeli Şeyh Halil Efendi soyundan Şeyh Ömer Fuâdi Efendi'nin oğludur. Kalbi'nin şiirlerini ihtiva eden büyük mecmua Yahya Efendi Kütüphanesi'ndedir (Mehmed Tahir, 2000/I:119; Tuman, 2001/II:831).

11. Aziz

(Geredeli Şeyh Halil Halveti 1785-1843)

Şeyh Halil Efendi 1785 yılında Gerede'de doğmuştur. Balcılar (Ali Fakih) köyünden Emiröğullarından Abdullah oğlu olarak bilinmektedir. Piri Sâni Çerkeşli Mustafa Efendi'den ilim ve feyz almıştır. Hocasından icazet akarak Halveti tarikatının Haliliye kolunu kurmuştur. Âlim ve kâmil bir zât olan Şeyh Halil Efendi zamanında II. Mahmud tarafından saraya davet edilen ve davete icabet eden şeyhlere dendir.

Şeyh Halil Efendi, ömrünün 36 yılını Sevililer Mahallesi Aşağı Tekke Camii'nin bulunduğu yerdeki dergâhında irşad vazifesini yerine getirerek tamamlamıştır. Şeyh Hacı Halil Efendi, M. 1843 (H. 1259) yılında (Ünlü 2000: 134) vefat etmiştir (İpek, 2020).

Şeyh Halil Efendi Şeyh Ömer Fuâdi ile aynı soydan gelen Halil Efendi, 1200/1785 yılında Gerede'de dünyaya gelmiş, devrin uleması Piri Sâni Çerkeşli Mustafa hazretlerinden ilim ve feyz almış, Halveti tarikatının Haliliye kolunu kurmuştur. Kendisi gibi şeyh olan oğlu Mustafa Rûmî'nin, babası Halil Efendi için yazdığı "Sultan Halilü'l-Halveti" redifli şiir ile bir mersiyyeden Halil Efendi'nin 36 yıl irşad görevinde bulunduğu öğrenilmektedir. Şeyh Halil Efendi, Sultan II. Mahmud zamanında İstanbul'a davet edilmiş, o da davete icabet etmiştir. Esasen ümmî olduğu halde beyân ettiği ârifâne mânâlar sultanın ve İstanbul âlimlerinin dikkatini çekmiştir. Şairlik yönü de bulunan Halil Efendi, Gerede'de 1259/1843 tarihinde vefat etmiştir. Şairlik yönü de bulunan Halil Efendi, Gerede'de 1259/1843 tarihinde vefat etmiştir. Türbesi Gerede'nin Selviler Mahallesi'nde, Aşağı Tekke Camii'nin bahçesinde (Alparslan, 2010: 105; Abdulkadiroğlu, 1998: IV; Kaya Yiğit, 2013: 317-318).

12. Şeyh Mustafa Rûmî Efendi

Şeyh Mustafa Rûmî Efendi, Geredeli Şeyh Halil Efendi'nin en küçük oğludur. Kendisi de babası gibi bir Halveti şeyhi olan Rûmî Efendi'nin şeyh sıfatı, aynı zamanda irfan tahsil ettiğini ve hilafet sahibi bir mutasavvıf olduğunu gösterir. Mahallî imkânlar çerçevesinde tahsil ettiği ilim ve irfan sayesinde, hem aruz, hem de hece vezni ile şiirler kaleme almış ve bun-

ları bir divanda toplamayı başarmıştır. Şiirleri, tasavvufi umdeleri ihtiva etmekte olup âşıkânedir. Yine şiirlerinde mahallî ağız özelliklerine sıkça rastlanmaktadır (Abdulkadiroğlu, 1998: VIII). Şeyh Mustafa Rûmî divanının bilinen tek nüshası, Gerede'de mukim emekli imam-hatip Yusuf Şengönül'de bulunmaktadır. Divan, Abdülkerim Abdulkadiroğlu ve Mustafa Tatçı tarafından yayınlanmıştır.4 Rûmî Efendi, 1877 yılında 63 yaşında iken vefat etmiştir. Mezarı Gerede'nin Sevililer Mahallesi'nde, Aşağı Tekke Câmii'nin bahçesindeki türbede babasının yanındadır (Alparslan, 2010: 108).

13. Mecdî

Mecdî Efendi Geredelidir (Tuman, 2001/II:907). Mecdî, Bolu'ya bağlı Gerede ilçesinin Kadılar köyünde doğmuştur. Genç yaşlarında İstanbul'da Boluluzâde Abdülkerim Halveti Efendi'ye bağlandı. İnâbet ve hilâfet ararak İstanbul'daki Draman Zâviyesi'nde şeyhlik yaptı. Kaç yılında, nerede vefat ettiği bilinmemektedir. XIX. yüzyılda vefat ettiği tahmin edilmektedir (Arslan, 2020).

Sonuç

Bu yazı ile Geredeli 13 divan şairi ve mutasavvıf tespit edilmiştir. Bunların bir kısmı kadılık, kazaskerlik gibi görevler yapmış olup haklarında nispeten daha fazla bilgiye ve esere rastlanabilmiştir. Bir kısmı hakkında ise ulaşılan bilgi birkaç cümleyi geçmemektedir. Araştırmalar derinleştikçe XVIII. yüzyıldan meşhur divan şairimiz Nedim'in dedesi tarafından soyunun Geredeli olması kesin olmamakla birlikte ilginç bir bilgidir. Geredeli şairlerin, din ve devlet adamlarının sayısı ve haklarındaki bilgilerimiz araştırmalar devam ettikçe artacağı anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Abdulkadiroğlu, Abdülkerim(2000). "Osmanlı Döneminde Geredeli Âlimler, Mutasavvıflar, Şairler ve Diğerleri". Osmanlı Devletinin Kuruluşununun 700. Yılında Geçmişten Günümüze Gerede, 67-74 ss., Gerede Belediyesi Yayınları.

Abdulkadiroğlu, Abdülkerim ve Mustafa Tatçı (1998)Divân-ı İlahiyat, Mustafa Rûmî Efendi (Şeyh-Geredeli) .

Alparslan, Cevat (2010). Bolulu Seçkin İnsanlar, Bolu Belediyesi Bolu Araştırma Merkezi Yayınları, Bolu.

Arslan, Mehmet (2020). Mecdî, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Erişim Tarihi. 28.03.2022.

Birgören, Hamdi (2020). İsa Mahvi (Sükûki-zâde Şeyh İsa Mahvi) Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi.

Canım, Rıdvan (2000) Latifi Tezkiretü's-şuarâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ (İnceleme-Metin), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Erdem, Sâdik (2004) "XV.-XVII. Yüzyıllarda Bolu'da Yaşamış Divan Şairleri", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, CL (İstanbul, Mayıs-Haziran 2004), s. 185-204.

Erdem, Sâdik (2005) "XVIII. ve XIX. Yüzyılda Bolu'da Yaşamış Divan Şairleri", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, CLV (İstanbul, Mart-Nisan 2005), s. 217-230.

Genç, İlhan (1998). "Bolulu Divan Edebiyatı Şairleri ve Mutasavvıfları", Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu, 90-99. ss, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Basımevi, Bolu.

Gürel, Zeki, Bolulu Şairlerin Genel İsim Listesi (Basılmamış Notlar).

İnce, Adnan (2005) Salim Tezkiresi, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

İpek, Metin (2020) Aziz (Geredeli Şeyh Halil Efendi), Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Erişim Tarihi. 25.03.2022.

İsen, Mustafa Bolu'nun Kültür Tarihimizdeki Yeri ve Bolulu Divan Şairleri", 145-152. Sf, Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri, Akşemseddin Hazretleri Vakfı Yayınları, Ankara.

Kaya Yiğit, Bilge (2013) Bolulu Divan ve Tasavvuf Şairleri, AİBÜ SBE Dergisi, c. 13, sayı 2, s. 301-324.

Kılıç, Nermin vd. (2008) Bolu Livası 1921-1925 Senesi Sâlnâmesi (Giriş-Metin-Tıpkıbasım-Dizin). Haz. Nermin Kılıç, Aysel Kayapınar, Bilge

Kaya, Fahri Kılıç, Levent Kayapınar, Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve İnceleme Merkezi Yayınları: 1, Bolu.

Kurnaz, Cemal ve Mustafa Tatçı Bursalı Mehmed Tahir (2000). Osmanlı Müellifleri, Bizim Büro Yayınları, Ankara.

Kurnaz, Cemal ve Mustafa Tatçı (2001). Tuhe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri, Bizim Büro Yayınları, Ankara.

Kutluk, İbrahim (1989) Kınalı-zade Hasan Çelebi Tezkiretü's-şuarâ Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Solmaz, Süleyman (2005). Ahdi ve Gülşen-i Şuarâsı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Ünlü, Ali Rıza (2000). Tarih Boyunca Gerede. İstanbul: Mir Matbaacılık.

Yasa, Azize vd. (2011) "Bolu Müzesindeki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları", 21. Yüzyılda Köroğlu ve Bolu Araştırmaları Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri, 68-107 ss, Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve İnceleme Merkezi Yayınları: 9, Bolu.

Yavuzer, Hayati (2008). Kemâl Ümmî Divanı, Bolu Halk Kültürünü Araştırma ve İnceleme Merkezi Yayınları: 3, Bolu.

TARİH

Doç. Dr. Erol EVCİN
Kültür ve Turizm Uzmanı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal'in gerek Millî Mücadele döneminde gerekse Cumhuriyet'in ilanından sonra çıktığı yurt içi seyahatleri içinde Bolu bölgesine yaptığı ziyaretler de tarihi açıdan önem arz etmektedir. Gazi Mustafa Kemal ilk defa Millî Mücadele döneminde Büyük Taarruz için hazırlık yapıldığı sırada TBMM Reisi ve Başkumandan sıfatıyla Fransız edip ClaudeFarrère ile İzmit'te yapacağı görüşme nedeniyle, dönemin hassasiyetine binaen gizli tutulan ve ani olarak gerçekleştirilen bir seyahat programı ile güzergâhı üzerinde bulunan Bolu sınırları dâhilindeki Göynük'e gelmiş ve burada Bolulular tarafından ağırlandı. Bunu Cumhuriyet'in ilanından sonra Reis-i Cumhur olarak 1934'te resmî bir program dâhilinde ve daha kapsamlı bir şekilde Gerede-Yeniçağa-Bolu şehir merkezi ve Düzce'ye gerçekleştirilen diğer bir ziyaret takip etmiştir. Gazi Mustafa Kemal'in Bolu dâhilindeki ziyaretleri Anadolu'nun diğer bölgelerine yaptığı seyahatlerinde olduğu gibi siyasi, sosyal, askerî ve iktisadi açılardan önem arz eden özellikler göstermektedir. Her iki ziyaret sırasında da Gazi Mustafa Kemal'in bir halk kahramanı olarak Bolu halkı tarafından büyük sevinç gösterileri ile karşılandığı ve halkla bütünleştiği anlaşılmaktadır.

Gazi Mustafa Kemal'in Bolu'ya Hareketi

Bolu erkânı tarafından yapılan davetlere, girişimlere ve kendisinin de istemesine rağmen Gazi Mustafa Kemal'in Bolu sınırları dâhiline ikinci defa gelişi ancak İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda düzenlenen 18-23 Ağustos 1934 tarihli İkinci Türk Dil Kurultayı vesilesiyle olabilmıştır. Bu dönem Türk dili ve tarihi üzerine yapılan çalışmaların gündemde olduğu ve söz konusu çalışmalara son derece ihtimam gösterildiği bir dönem olarak dikkat çekmektedir.

Cumhur Reisi Gazi Mustafa Kemal'in Gerede ve Yeniçağa'yı Ziyaretleri (17 Temmuz 1934)

Gazi Mustafa Kemal'in özellikle başkentten İstanbul'a yaptığı seyahatlerinde söz konusu dönem itibarıyla önemli bir güzergâh olarak ön plana çıkan Ankara-Eskişehir-Bilecik-İzmit-İstanbul tren yolu hattını kullandığı bilinmektedir. Bahsi geçen hat Ankara'yı İstanbul'a bağlayan diğer bir hat olan Kızılcahamam-Gerede-Reşadiye-Bolu-Düzce-Adapazarı-İzmit karayoluna göre daha çok tercih edilmekte idi.

Anadolu seyahatleri içinde Bolu vilayetine yapılacak yolculuk Riyaset-i Muhurluk makamı tarafından ancak 1934'te programa alınabilmıştır. Söz konusu döneme kadar biraz önce değindiğimiz üzere Bolu üzerinden İstanbul'a ulaşan karayolu güzergâhını görmeye imkân bulamayan Gazi Mustafa Kemal'in bunu bir fırsat telakki ederek seyahatini Bolu üzerinden gerçekleştirmek istediği anlaşılmaktadır. Seyahat programına göre Gazi Mustafa Kemal ve maiyetindekiler resmî araçları ile Ankara'da başlayacakları yolculuklarını Kazan-Kızılcahamam-Gerede-Reşadiye-Bolu-Düzce güzergâhını takiben Adapazarı-İzmit yolu ile İstanbul'da sonlandıracaklardı.

Gazi Mustafa Kemal'in Bolu'ya geleceği haberini Bolulular 1934 yılı temmuz ayı başlarında söz konusu seyahatin ön hazırlıklarını yapmak üzere şehre gelen Bolu Mebusu Cevat Abbas (Gürer) Bey'den öğrenmişlerdir. Bolu'da Vali Ali Rıza (Oskay) ve Belediye Reisi Reşat (Aker) Beyler ile görüşen Mebus Cevat Abbas (Gürer) Bey bu şahıslara Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal'in Bolu'ya geleceği müjdesini vermiş, bu haber kısa zamanda bütün şehirde duyulmuştur. Gazi Mustafa Kemal'in 15 Temmuz 1934 tarihi itibarıyla Ankara'dan Kızılcahamam'a hareketi ve 17 Temmuz 1934 salı günü Bolu'yu şerefli direceği haberi Bolu ahalisi arasında büyük bir sevinç ve heyecan uyandırmış, bu büyük misafiri ağırlamak üzere vilayetin resmî erkânı tarafından derhâl hazırlıklara başlanmıştır. Bu münasebetle bölgeye yapılacak seyahati organize etmek, vilayet dâhilinde yapılacak etkinlikleri belirlemek ve bunları uygulamaya geçirmek üzere ilk hazırlıklardan olarak bir "Tezyin ve Karşılama Heyeti" teşkil edildiği görülmektedir. Bu heyete Öğretmen Kadriye (Atay) ile İhbarlar Müdürü'nün eşi Fakiha Hanımın ve şehrin tanınmış simalarından Hafız Murtaza (Damakoğlu) ile A. Muzaffer (Samur) Beyler'in dâhil edildiği ve Bolu'daki ziyaret programını organize etmek üzere derhâl çalışmalara başlandığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda Bolu Halk Fırkası binasının Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal'in şehirde ikamet edeceği yer olarak belirlenmesi ve binanın tezyinat işlerinin yapılması ele alınan ilk çalışmalar arasında yer almıştır.

13 Temmuz 1934 tarihi itibarıyla Dâhiliye Vekâleti'nden Bolu vilayetine ulaşan bir telgrafname ile Gazi Mustafa Kemal'in Bolu'yu teşrifi resmî surette bildirilmiş ve bu nedenle karşılama tertibatına yönelik çalışmalar hızlandırılmıştı. Bu minvalde Gazi Mustafa Kemal ve maiyetindekilerin Bolu vilayeti sınırları içinde Gerede girişinden Hendek hududuna kadar vilayet yolları üzerinde ve şehirde güvenliğini sağlamak üzere merkezden verilen talimata da uygun olarak valilikçe ve komutanlıkça askerî tedbirler de alınmıştı.

Yapılan hazırlıkları son kez tetkik etmek üzere 15 Temmuz itibarıyla Bolu'ya tekrar gelen Mebus Cevat Abbas (Gürer) Bey bu münasebetle Vali, Belediye Reisi ve Garnizon Komutanı eşliğinde Halk Fırkası binasına çıkarak "Tezyin ve Karşılama Heyeti" ile görüşmüş ve yapılan çalışmaları gözden geçirmiştir. Bu sırada salonda yığılı halılar dikkatini çekmiş ve bunların Reis-i Cumhur'un geçeceği yol üzerine serilmek üzere istif edildiğini öğrenmiştir. Bunun üzerine heyete Gazi Mustafa Kemal'in böyle şeyleri sevmediğini ve gösterişten uzak kalınmasını istediğini belirterek O'nun: "Ben Saltanat heveslisi değilim. Halktan biriyim. Cumhuriyet adamı olarak karşılanmak isterim" şeklindeki sözlerini hatırlatmıştır. Böylece Cevat Abbas (Gürer) Bey'in de vurguladığı üzere Gazi Mustafa Kemal'in bütün yurt içindeki seyahatlerinde olduğu gibi Bolu'da da resmîyetten ve her türlü gösterişten uzak olarak aracı ve tabii bir şekilde halk ile samimi temaslarda bulunmak istediği anlaşılmaktadır.

Gazi Mustafa Kemal'in Gerede ve Yeniçağa Ziyaretleri

Gazi Mustafa Kemal'e Bolu üzerinden İstanbul'a yaptığı seyahat sırasında kalabalık bir heyet eşlik etmekteydi. Türk Dil Kurultayı'na katılmak ve Gazi Mustafa Kemal'e seyahati sırasında refakat etmek üzere bir araya gelen bu heyette Dâhiliye Vekili Şükrü (Kaya), Gaziantep Mebusları Kılıç Ali ve Mehmet Nuri (Conker), Rize Mebusu Hasan Cavit (Belül), Bilecik Mebusu Salih (Bozok) Beyler, Ordu Müfettişi Fahreddin (Altay) Paşa, Prof. Dr. Afet (İnan) Hanım ve babası Bolu Mebusu İsmail Hakkı (Uzmay) ile ilim ve tefekkür adamı Prof. Dr. Fuat (Köprülü) Bey gibi siyasi, askerî ve ilmi kişiliğiyle tanınan önemli simalar bulunmaktaydı. Gazi Mustafa Kemal'e seyahati sırasında eşlik eden ve böylelikle Bolu'yu görme ve Bolulularla temas kurma fırsatı da bulan heyet görüldüğü üzere mümtaz isimlerden müteşekkildi.

Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal İstanbul'a makam aracıyla karayolu vasıtasıyla gitmek üzere yanı başında bahsi geçen isimler olduğu hâlde 16 Temmuz 1934 sabahı Ankara'dan hareket etmiştir. Bu güzergâh

üzerindeki ilk önemli mevki durumunda olan Kazan Köyü yakınlarında mekteplerden öğretmen ve öğrenciler ile köylülerin heyeti karşıladığı görülmüştür. Karşılıklar arasında yerel seçimlerde kadınlara seçilebilme hakkının tanınması neticesinde Kazan Köyü'ne muhtar seçilen Satı (Çırpan) Kadın da bulunmaktadı. Sırma işlemeli köy elbisesi ve yağız çehresiyle köyün muhtarı Satı Kadın Gazi Mustafa Kemal'i ayrıncı çemeye ve bu vesileyle biraz dinlenmeye davet etmiş, bu sırada heyettekilere de köy hakkında bilgi vermiştir. Bu süreç içinde diğer köylüler de Gazi Mustafa Kemal'in sorularına yanıt vermişler, ancak bu açık sözlü, pratik zekâlı, saf ve temiz yürekli köylü kadın Gazi Mustafa Kemal'in daha çok dikkatini çekmiş ve kısa sürede takdirini kazanmayı başarmıştır. Nitekim yanındaki Mehmet

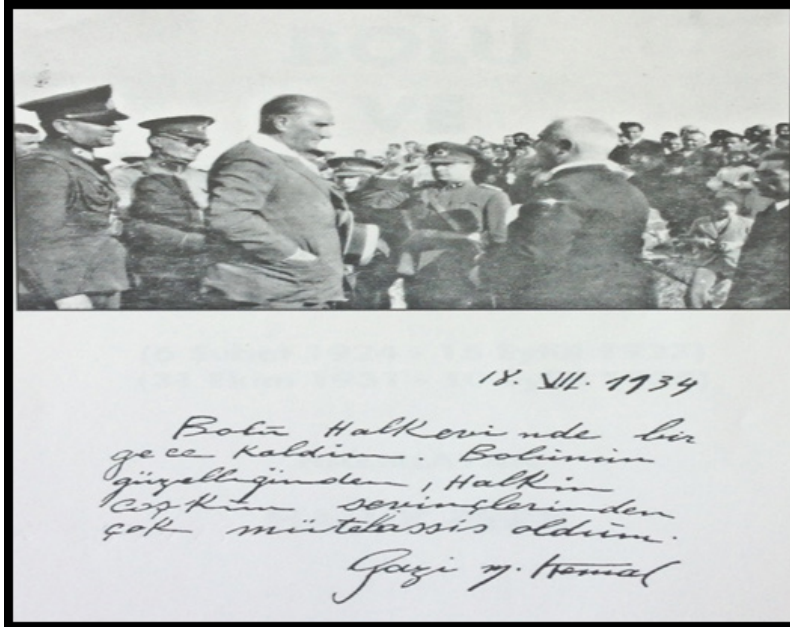
Nuri (Conker) Bey'e: "Bak, işte milletvekili olacak kadın, bunu milletvekili yapacağız" demiş ve bu yöndeki çalışmalar için yetkililere gereken talimatı vermiştir. Bu sırada bu girişimin sadece Satı Kadın ile sınırlı kalmayacağı yönünde ifadelerde bulunmuştur. Nitekim bu vesileyle Satı Kadın 5. dönem mebus seçimlerinde Gazi Mustafa Kemal'in desteğiyle mebus seçilerek TBMM'de Türk kadını temsil etmiş, bu olay Türk demokrasi tarihi için önem arz eden önemli gelişmeler içinde yer almıştır. Bu şekilde Kazan Köyü'nü geride bırakan heyet ardından Kızılcahamam'a ulaşmıştır. Burada da mıntika-

da bütün köylülerin yol boyunca toplanarak Gazi Mustafa Kemal'i büyük sevinç ve tezahürlerle karşıladıkları görülmüştür. Reis-i Cumhuriyet'i burada Çamlık'ta hususi olarak hazırlanan çadırlarda geçirmiştir.

17 Temmuz sabahı Kızılcahamam'dan yola çıkan Gazi Mustafa Kemal refakatindeki zevat ile saat 12 civarında Bolu'nun Ankara sınırındaki Gerece kazasına vasil olmuştur. Bütün halkın kasabanın girişinde toplanarak Gazi Mustafa Kemal'i sevinç gösterileri eşliğinde coşkun bir tezahüratla beklediği ve Bolu Valisi Ali Rıza (Oskay) Bey'in bir heyetle Gazi Mustafa Kemal'i vilayet sınırında karşıladığı anlaşılmaktadır. Cevat Abbas (Gürer) Bey'in telkin ve tavsiyelerine rağmen ağırlandı kusur etmek istemeyen Bolu erkânı kasabanın girişinden itibaren iki kilometrelik yola halı sermiştir. Gazi Mustafa Kemal ve maiyeti bu yolu takiben Gerece'nin güzel bir mesire yeri olan Arkut Dağı'ndaki Ramazan Dede Tepesi'ne ulaşmış ve burada ağırlandı. Burada biraz dinlenilmiş ve öğle yemeği yenilmiştir. Gazi Mustafa Kemal Gerece'ye hâkim bir

mevkide bulunan Ramazan Dede Tepesi'ni kaplayan görkemli çamlardan ve bunların kokusunu etrafa yayyan serinletici rüzgârdan etkilenmiş, bu münasebetle de buranın "Esentepe" adıyla anılmasını istemiştir. Nitekim bu mesire alanının söz konusu seyahatin akabinde "Esentepe" adıyla anılmaya başlandığı anlaşılmaktadır.

Öğleden sonra Bolu vilayeti dâhilindeki bir sonraki önemli durak yeri olan Reşadiye'ye doğru hareket edilmiştir. Bahsi geçen bölgede bulunan Çağa gölünün güneyinde konuşlanan kasabada halkın Gazi Mustafa Kemal'i yine sevgi gösterileri ile karşıladığı anlaşılmaktadır. Burada bir kısım halkın Gazi Mustafa Kemal'e merkezi bir konumda bulunan Reşadiye'nin

bir nahiye merkezi olması konusunda istirahatda buldukları görülmüştür. Bu teklifi uygun gören Gazi Mustafa Kemal kasabanın bir nahiye merkezi hâline getirilmesi için Dâhilîye Vekili Şükrü (Kaya) ile Vali Ali Rıza (Oskay) Beylere derhâl talimat vermiş ve böylece konuya ilişkin çalışmalar kısa bir süre içinde sonuçlandırılmıştır. Çağa gölünün Mengen tarafındaki dar vadide bulunan ve eskiden Çağa ismini taşıyan tarihi kasabanın asıl arazisi 1909'da meydana gelen büyük çaplı bir yangın münasebetiyle harap olmuş ve bu nedenle ahali gölün güneyinde Golağzı adıyla anılan Gerece-Bolu kara yolu üzerindeki bugünkü yerine taşınmıştı. Yeni yerleşim yeri Sultan Mehmet Reşat döneminde (1909-1918) oluşturulduğu için Reşadiye adıyla anılmaya başlanmıştı. Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal ise kasabanın ve gölün Türkçe olan eski ve tarihi adıyla, yani tekrar "Çağa" olarak anılmasını istemiştir. Yangın nedeniyle tahrip olan eski yerleşim yeri ile karıştırılmaması için de bu yeni yerleşim bölgesi "Yeniçağa" şeklinde adlandırılmıştır.

Gazi Mustafa Kemal'in Bolu-Düzce Üzerinden İstanbul'a Hareketi

Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal 17 Temmuz 1934'te saat 17.00 civarında Bolu'ya vasil olmuştur. Bolu şehir merkezindeki ziyaret programını tamamlayan Gazi Mustafa Kemal 18 Temmuz'da halkın coşkun kalabalığı içinde Düzce'ye uğurlanmıştır. Vilayet ve belediye yetkilileri ile vilayetin diğer ileri gelenleri şehrin kuzeybatı yönündeki Ayrılık Çeşmesi'ne kadar yolculuğa refakat etmek üzere kafileyi takip etmişlerdir. Bolu-Adapazarı yolu üzerinde tadilat yapan işçileri gören Gazi Mustafa Kemal'in bu işçilerle bir süre sohbet ettiği ve vali ile diğer yetkililere Ankara ve İstanbul arasında önemli bir geçiş noktası olan bu güzergâhtaki yol çalışmalarının hızlandırılması yönünde talimat verdiği anlaşılmaktadır.

Gazi Mustafa Kemal ve maiyetindekiler Bolu Dağı Derbendi, Bakacak, Darıyeri, Kaynaşlı, Üçköprü yolu ile Düzce'ye gelmiş, burada da coşkun bir tezahürat ile karşılanmışlardır. Bolu caddesi üzerindeki bir çeşme önünde otomobilden inerek kendisini karşılayan muallimlerle hasbîhâl eden Gazi Mustafa Kemal yol boyunca gördüğü çocuklarla ilgilenmiş; Kaymakam, Belediye Reisi ve yörelin ileri gelenleriyle kısa bir sohbette bulunmuştur. Aziziye, Mergiç, Kapıcı, Çilimli sapağı, Karaköy yolu ile ulaşılan Düzce ovasının batı ucundaki küçük bir tepenin eteğinde bulunan Selamlar köyünde kendisine ikram edilen soğuk ayranı içtikten sonra yola devam edilmiştir. Köylülerin candan yakınlığından etkilenen Reis-i Cumhuriyet ve refakatçileri Düzceli bir usta tarafından Meşrutiyet'in ilânının bir hatırası olarak inşa edilen bir çeşme başında su sınırları eşliğinde kısa bir süre dinlenmişlerdir. Seyahat programının akışını bozmamak için burada fazla oyalanmadan harekete geçen kafiye Cumayeri Sapağı Gümüşova/Kışla güzergâhını takip ederek Hendek üzerinden Adapazarı sınırlarına girmiştir.

Gazi Mustafa Kemal ve maiyeti Bolu vilayeti sınırlarından çıktıktan sonra Hendek ve Adapazarı'nda da kısa molalar vermiş ve seyahat buradan itibaren tren vasıtasıyla devam etmiştir. Haydarpaşa'ya varan Gazi Mustafa Kemal ve maiyetinin seyahati Dolmabahçe Sarayı'nda son bulmuştur.

EL SANATLARI

Doç. Dr. Zeynep BALKANAL

Akademisyen

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi

Geleneksel Türk Sanatları Bölümü

zbalkanal@gmail.com

İnsan elinden çıkmış bilgi ve tecrübe ile birleşerek toplumun geleneksel değerlerini yansıtan ürünlere genel olarak el sanatları denilmektedir. El sanatları milletlerin geçmişlerini gelecek nesillere aktaran araç olma özelliğini geçmişten günümüze kadar her zaman korumuştur. Bakırcılık sanatı, geleneksel Türk el sanatlarımız içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Saf bakırın el ve köy sanatlarında şekillendirilmesine bakırcılık, şekillendirme işini yapanlara bakırcı, elde edilen ürünlere ise bakır eşya denmektedir (Kaya, 1981, s. 1).

Bakır, günümüzde kullanım eşyası olarak geçmişe nazaran daha az kullanılan bir metaldir. Ülkemizde yaygın bir el sanatı olan bakırcılık yapımında araç-gerecin kullanımının ve üretim imkânlarının kolay olması bakımından bazı illerimizde bakırcılık yoğun olarak devam ettirilmektedir.

Bu araştırma Bolu ili Gerede İlçesinin kaybolmaya yüz tutmuş bakırcılık sanatının günümüzdeki durumunu belgelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Bolu ili Gerede ilçesine belirli aralıklarla gidilerek kaynak kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Gerede'de

GEREDE'DE KAYBOLAN BİR MESLEK “BAKIRCILIK”

bakırcı dükkânlarında bulunan bakır eşyalar fotoğraflanarak belgelendirilmiştir. Ayrıca araştırmada yörede bulunan bakır ustalarının görüşlerine, Gerede'nin meşhur ibriğinin yapım aşamalarına ve kalaycılık ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Konu ile ilgili literatür bilgisi taranmıştır. Literatür taraması yapıldığında Gerede bakırcılığı ile ilgili Akça ve Ustaoglu'nun yapmış olduğu “Beypazarı ve Gerede Yöresi İbrik Yapımı Üzerine Etnografik Bir Araştırma” isimli bir makaleye rastlanmıştır. Akça ve Ustaoglu (2018) makalelerinde Gerede ve Beypazarı'nda yapılan ibriklerin tanımını yaparak, Beypazarı'nda yapılan ibrik ile Gerede'de yapılan ibrik arasındaki farklılıkları ortaya koymuşlardır (Akça ve Ustaoglu, 2018, ss. 527-534).

Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan bakırcılık sanatının yaşatılması ve canlandırılması için gerekli çabanın gösterilmesi gerekmektedir. Gerede gibi geçmişte bakırcılık sanatını başarılı ve yoğun bir şekilde icra eden küçük yörelerimizde bu meslek grubunun yok olması hem yöre halkı hem de ülke ekonomisi için kötü sonuçlar doğurmaktadır. Gerede'de kaybolmaya yüz tutmuş bu el sanatımızın literatüre kazandırılması ve çalışmada sunduğumuz öneriler açısından araştırma önemlidir.

GEREDE BAKIRCILIĞININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Bakırcılığın yapıldığı yörelerden biri olan Gerede, Bolu ilinin doğusunda yer almaktadır. Gerede İlçesi, güneydoğusunda Kızılcahamam ve Çamlıdere, kuzeydoğusunda Çerkeş ve Eskipazar, güneybatısında Dörtdivan, kuzeyinde Mengen, batısında Yeniçağa toprakları ile sınırlı olarak yaklaşık 1059 kilometre kare alana sahiptir. İl merkezine uzaklığı 50 km'dir. Bolu'nun en eski ilçesidir (Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021).

Geleneksel hayat tarzı hâkim olan ilçede, dericilik başta olmak üzere demircilik, marangozluk, bakırcılık, kalaycılık, bıçakçılık çilingirlik vb. meslekler halen devam etmektedir. Bakırcılık Gerede'nin eski mesleklerinden birisidir. Sarıoğlu ve Bağcı (2016) “Seyahatnamelere Göre Gerede/ Bolu El Sanatları” isimli makalelerinde “Seyahatnamelerde yer almamakla birlikte Bolu'nun Gerede ilçesinde bakırcılığın, Göynük'te dokumacılığın günümüzde kendi halinde sürdürüldüğü bilinmektedir. Seyahatnamelerin Bolu bahsinde, bakırcılık, dokumacılık gibi sanatların yer almaması, o yıllarda yörede bu üretimlerin diğer şehirlere oranla çok ön planda olmaması şeklinde açıklanabilir” ifadeleriyle bakırcılığın Gerede ilçesinde diğer şehirlere göre daha az yapıldığını vurgulamışlardır (Sarıoğlu ve Bağcı, 2016, s. 100-101).

Günümüzde Gerede yöresinde bakırcılık yapan ve satan 4 dükkân bulunmaktadır. Bakır ustaları, bakır ibrik, çaydanlık, kazan, güğüm, süs eşyaları vb. gibi birçok bakır eşyaları dükkânlarında satmaktadırlar. Kendileri daha çok bakır ibrik (Gerede Upruğu) ve kazan gibi eşyalar yapmakta, dükkânlarındaki çoğu bakır eşyayı şehir dışından getirip satmaktadırlar.

Geredeli bakırcı ustalarının aktardığı üzere, bakırcı ustaları babadan oğula ya da usta çırak ilişkisi şeklinde yetişmişlerdir. Gerede'de geçmişte bakırcılıkla evini geçindiren insanların sayısı oldukça fazla iken günümüzde bu el sanatı ile uğraşan çok az kişi kalmıştır. Bunun sebebi piyasada daha ucuz diğer metallerden üretilen eşyaların çoğalması ve mesleğin yeterince para kazandırmamasıdır. Yörede en meşhur bakır ürünler “Gerede Upruğu” denilen ibriklerdir. Gerede'ye özgü ibriklerin diğer yörelerde yapılan ibriklerden farklı olduğu yöredeki bakırcılar tarafından ifade edilmiştir. Araştırma kapsamında Geredeli bakırcı

ustası Hüseyin Özensoy Gerede Upruğunun yapılışını aşamalarıyla aktarmıştır. Hüseyin Usta 40 yıldır çıraklıktan yetişerek bakırcılık işini yapmaktadır. Köhne bakımsız bir bakırcı dükkânında akşama kadar sürekli bakır ibrikler yaparak çalışan Hüseyin Usta eskiden ibriğin yanı sıra güğüm de yaptıklarını fakat alıcı bulunmadığı için şimdilerde sadece ibrik (upruk) yaptıklarını belirtmiştir.

GEREDE İBRİĞİ (UPRUĞU) YAPIMI

Gerede'de ibrik (upruk) yapımında çeşitli büyüklükte örsler (yuvarlak demir, orak, eğri örs, mingiritli) kullanılmaktadır. Mingiritli (uzun demir) dedikleri örs ibriğin üst kısmı yani boğaz kısmının dövüldüğü örstür. İbriğin gövde kısmını yaparken kullanılan örsün yuvarlak ucuna "alma baş" adı verilmektedir.

Makaslar: İbrik (upruk) yapımında, düz kesim yerleri için makas ve emzik makası olarak çeşitli boyutlarda makaslar kullanılmaktadır.

Çekiçler: İbrik (upruk) yapımında, normal çekiç ve perdah çekici olarak çeşitli büyüklüklerde çekiçler kullanılmaktadır. Yörede perdah çekicine "incenari" adı verilmektedir. Ayrıca tokmak, maşa (kısac) pergel, ege ve çeşitli zimbalar da ibrik yapımında kullanılmaktadır.

İbriğin parçaları, aşağıdan yukarıya doğru, dip, ayak, gövde, boğaz, emzik, sap (kulp), kapak olarak adlandırılmıştır. Gövde: İbriğin gövde kısmı 2 parçadan oluşmaktadır. Üst kısım boğaz hariç Çorum'dan sipariş üzerine hazır gelmektedir. İbriğin yörede ayak denilen alt kısmı, düz levha halinde bulunan bakırın yarım daire şeklinde kesilerek yuvarlak konik şeklinde lehimlenerek oluşturulmaktadır. Alt (ayak) parçası üst parçadan daha küçüktür. Hüseyin Ustanın ifadesine göre üst parça tokmakla sıvanacak, alt kısmı çekiçlenecek ve birbirine geçmesi sağlanacaktır. Hüseyin

Usta bu iki parçayı diş açarak, çekiçleyerek döverek birbirine tutturmakta, sonra ocakta ateşe tutmaktadır. Ek yeri belli olmasın diye döverek yedirmekte ve alt ve üst parçayı aynı seviyeye getirerek gövde kısmını oluşturmaktadır.

Boğaz: Silindirik şeklinde bir parça kesilip lehimlenerek üst parçaya birleştirilir. Çekiçle ağız genişletilerek form verilmektedir.

Kapak: Huni şekline getirilmek üzere bakır levha yarım daire şeklinde kesilerek dövme tekniği ile son şekli verilmekte ve diş açılarak lehimlenmektedir. Kapak ibriğe takılmadan önce sap kısmı perçinlenmekte ve kapak boğaz kısmının en üstüne menteşe ile takılmaktadır.

Emzik: Emziğin şeklini vermek için içine kurşun dökülmektedir. Parlatılarak son şekli verilmektedir.

Sap (Kulp): İbrikte yerleştirileceği yerin büyüklüğüne göre kulplar ocakta tavına getirilerek ve dövülerek oluşturulmaktadır.

İbrik (upruk) en son dip kısmının lehimlenerek takılması ile kullanıma hazır hale gelmektedir. Bu işlemlerden geçen ibrik perdahlanmaktadır. Perdah bakırın yumuşaklığını (tavını) gidererek, daha düzgün hale getirmektedir. İbrik ocaktan çıkınca kirlendiği için asitle yıkanmakta ve kumla ovularak parlaklık verilmektedir. Kum, zımpara görevini görmektedir. Son aşama olarak talaşla kurulanıp, nikelaja gönderilmektedir. Hüseyin Usta günümüzde Gerede'de nikelaj yapan bir yer kalmadığından dolayı ibrikleri nikelaj işlemi için Ankara'ya gönderdiklerini belirtmektedir.

Bakırcılığın olmazsa olmazı kalaycılıktır. Görünüş olarak bakırın parlatılması ve sağlık açısından kalayın önemi büyüktür. Gerede'de eskiden bakır eşyaların çok kullanıldığı dönemlerde buna paralel olarak kalaycılık da önemli bir geçim kaynağı olmuştur. Günümüzde Gerede'de bakırcı ustalarının ifadelerine göre daha çok kalaycılıktan para kazanılmaktadır. Bu yüzden kalaycılık halen birkaç usta tarafından sürdürülmektedir. İlçede oturan halk ufak tefek mutfak ve süs eşyalarını kalaylatmaya getirmektedir. Eski bakır eşyalar kalaylatılıp evlerin dekorasyonunda da kullanılmaktadır.

Geredeli bakır ve kalay ustalığı yapan Mustafa Bulut 53 yıldır bu mesleği icra etmektedir. Unutulmaya yüz tutmuş kalaycılık mesleğini ilerleyen yaşına rağmen devam ettiren Mustafa Usta kalay yapımının inceliklerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

"Kalay yapımı; kalaylanacak kap önce ocakta ısıtılır. Kalay ustası tarafından daha sonra kumla temizlenir. Ocakta ısıtılan bakır, ustanın tabiriyle tava geldiğinde, üzerine toz nişadır sürülerek bir süre tutulur. Daha sonra kalay bir bez yardımıyla kaba sürülür. En sonunda ateşe iyice tutularak işlem bitirilir."

GEREDE'DE GÜNÜMÜZDE BULUNAN BAKIRCI DÜKKÂNLARI, BAKIRCI USTALARI VE GÖRÜŞLERİ

Kayış Bakırcılığın sahibi Ali Kayış Gerede'nin bakırcılıkla meşhur köyü Nuhören köyündendir. Edindiğimiz bilgilere göre Gerede'de bakırcı ustaları genelde Nuhören köyünden çıkmaktadır. Ali Ustanın aktardığı üzere, şimdilerde sadece kalaycılık yapanlar para kazanmaktadır. Kayış Bakırcılık 'ta ibrik, semaver ve güğüm yapılmaktadır. Bunun yanında başka şehirlerden getirilerek mangal, cezve, çeşitli sahanlar, duvar tabakları, Kur'an kapları, maşrapalar, bakraçlar, sefer tasları, çaydanlıklar, sürahiler, servis sahanları, tavalar, küçük süs eşyaları, zarflı fincan takımları, bakır lambalar, mumluklar, tava ve tencereler satılmaktadır.

Fidan Bakırcılığın sahipleri Nuhören köyünden Muharrem Fidan ve İsmail Fidan 55 yıldır bakırcılık yapmaktadırlar. Çıraklıktan yetişmişlerdir. Bakırcılık mesleğinin neden bu kadar gerilediği konusunda Muharrem ve İsmail Ustalar "Mesleği öldürmemek için daha ilerilere atılm yapamadık. Aynı yerde kaldık ama bir

şeyler yapabiliydik, süs eşyaları gibi daha çok satılacak şeyler yapsaydık daha iyi olurdu" ifadelerini kullanmışlardır. Yine ustalara göre, Gerede'de bakırcılık Antep'ten daha eskidir. Fakat tanıtımını iyi yapamadığımız için üzülen bu meslek burada öldü diye belirtmektedirler. Muharrem ve İsmail Ustalar yaptıkları en özel ürünlerden birinin 135 santimetrelilik bir ibrik (Gerede Upruğu) olduğunu belirtmektedirler.

Yine Nuhören köyünden Yusuf Tül 1968'den bu yana bakırcılık yapmaktadır. Yusuf Usta mesleği ile ilgili şunları aktarmaktadır: "Eskiden çok müthiş üretim yapılıyordu Gerede'de. 1965'ten 1995 yılına kadar çok müthiş mal üretildi. En az 1000-1500 parça. Üretilen ürünler arasında birinci sırada ibrik gelirdi. Onu güğüm, bakraç ve siniler takip ederdi. 1975-2005 yılları arasında büyüklü küçüklü küpeli dediğimiz süs ibrikleri modaydı. Şu anda daha çok sipariş üzerine ibrik çalışıyoruz. Meslek pis olduğu ve az kazandırdığı için çırak bulamıyoruz. Gidenin yerine gelen olmuyor". Yusuf Ustanın da belirttiğine göre günümüzde Gerede'de bakırcılık mesleği ile uğraşan ustaların çırak bulmakta

zorlandıkları anlaşılmaktadır.

Yusuf Ustanın aktardığı üzere, 1950'lerde Gerede'de 50'nin üzerinde esnafın bulunduğu, dükkânlarda 250-300 kişinin çalıştığı, bu dükkânlarda günde 12-14 saat çalışıldığı ve her dükkândan 100'ün üzerinde iş çıktığı ifade edilmiştir.

Yusuf Usta bakırcılık mesleğinin gerilemesi ve hatta yok olmasının sebeplerini "Teknolojinin ilerlemesinden dolayı mutfak eşyalarında çok çeşitli alternatifler var. Ucuz mal var ve bakır gibi kalay istemiyor. İnsanlar artık bu tür işlerle uğraşmak istemiyorlar. Şimdi artık her evde doğalgaz var sobanın üstünde güğümle su kaynatma dönemleri bitti. Teknoloji bu işin sonu oldu. Her evde artık musluktan akan su var eskisi gibi suları çeşmelerden doldurup kullanan yok. İbrikler süs eşyası oldu. Bayanlar helkeleri ile koyun sağmaya gitmiyor artık makine ile sağılıyor hayvanlar. Antep Maraş gibi yörelerde daha çok süs eşyası yapıyorlar ama bizde öyle değil biz daha çok kullanıma yönelik eşyalar yapıyoruz. Bu nedenle de daha az üretim oluyor. Nüfusun az olması da büyük önem taşıyor. Yüzyılın en büyük kaybı Gerede'de bir bakır fabrikasının olmayışı. Bu yüzden seri üretime geçilmedi. Sahip çıkılmadı bu mesleğe. Bakır Samsun, Çorum gibi illerden temin ediyoruz. Malzemeyi temin etmek çok zor. Gerede İstanbul'a ve Ankara'ya yakın bir yer ama zamanında kimse elinden tutmamış. Sürüm olmadığı için iş güvencesi veremiyoruz sigortalı çalıştıracak eleman bulamıyoruz" şeklinde aktarmıştır.

Geredeli bakırcı ustası Halit Özsert'in oğlu Mehmet Özsert 30-40 yıldır bakırcılık mesleğini icra etmektedir. Bakırcı dükkânında alüminyum ve çelik gibi mutfak eşyaları da satmaktadır. Geredeli bakırcı ustası Mehmet Özsert'in aktardığı üzere, "Bizim baba mesleğimiz bakırcılık. Fakat günümüzde artık geçmişteki önemini kaybetti. Gerede'de uzun yıllar bakırcılıktan evimizi geçindirdik. Fabrikasyon ürünlerin çok ucuz ve bulunabilir olması bakırcılık mesleğinin yanı sıra farklı ürünler satmaya

bizi mecbur etti. Benim babam Halit Özsert 50 yıldan fazla bu işle uğraştı. Mesleği bize devretti fakat bulunduğumuz devrin şartları geçmişteki gibi değil. Geçimimizi sağlamak için başka eşyalara yönelmek zorunda kaldık". Mehmet Özsert bu ifadelerinde Gerede'de geçmişte önemli olan bakırcılık mesleğinin günümüzdeki durumunu kısaca özetlemektedir. Bakırcı Mehmet Ustanın babası Gerede'nin yerlisi Halit Özsert 1988'de Gerede'nin Sesi gazetesine verdiği bir röportajda ilçede 20-25 bakırcı esnafı bulunduğunu, bu işyerlerinde 50-60 kişinin çalıştığını belirtmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Geçmiş yıllarda bir sanayi kolu ve önemli bir el sanatı olan bakırcılık günümüzde teknolojinin ilerlemesi, insanların ekonomik ve sosyal açıdan yaşantılarının değişmesi gibi sebeplerden önemini kaybetmiştir. Bakır kapların zamanla süs eşyası olarak kullanılmasının sebeplerinden biri de yılda bir kez kalaylanmasıdır. Bakır kaplar eski evlerin odalarının ve mutfaklarının raflarını süsleyen vazgeçilmez unsurlardır. Bakırcılığın bir zamanlar çok kıymetli olduğu yöredeki bakırcı ustalarının ifadelerinden anlaşılmaktadır. Malzeme ve teknik donanımın yanı sıra insan gücü eksikliğinden yakınan bakırcı ustaları çırac bulamamaktan şikâyet etmektedirler.

Günümüzde geçmişe özen ve dönüşle birlikte bakırdan yapılmış ürünlere de süs eşyası olarak ilgi biraz da olsa artmıştır. Gerede'de bulunan bakırcıların bunu fark ederek geçmişteki gibi tekrar işe sarılmaları ve turistik amaçlı üretim yapmaları yörede bakırcılığın canlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan bakırcılık sanatının yaşatılması ve canlandırılması için gerekli çabanın gösterilmesi gerekmektedir. Gerede gibi geçmişte bakırcılık sanatını başarılı ve yoğun bir şekilde icra eden küçük yörelerimizde bu meslek grubunun yok olması hem yöre halkı hem de ülke ekonomisi için kötü sonuçlar doğurmaktadır. Bunun için en başta devletin bu tür sanatlarla uğraşan küçük işletmelerin elinden tutması gerekmektedir.

Devletin imkânları doğrultusunda maddi destek sağlanarak bu işle uğraşanlar teşvik edilebilir. Aksi halde kazançları hiçbir şekilde günümüz şartlarında yaşamaya müsait olmayan bakırcı ustaları bugün olduğu gibi bir bir yok olacaklardır.

Ülkemizde işsizliğin hat safhada olduğu şu günlerde bakırcılık da insan gücünün değerlendirilmesi bakımından ele alınabilir. Yörede ustalar çırac bulamamaktan ve yetiştirememekten şikâyet etmektedirler. Bunun sebebi mesleğin çalışma ortamının sağlıksız ve kazancının az olmasıdır. Gerekli ortamların sağlanması ve kazancın artırılması için bu mesleğe ilgilinin artırılması gerekmektedir. Bu iş için başta yerel yönetimlerin desteği ile çeşitli kurslar açılarak bakırcılığa dikkat çekilmesi ve bu kurslara katılanlara iş imkânı sağlanması bir ölçüde mesleğe ilgi çekebilir. Kurslarda kaliteli malzeme temin edilerek işin ustalarından bire bir destek alınmalıdır.

Gerede'nin bakırcılarının yok olmasındaki bir başka neden de tanıtımın gerektiği derecede yapılmamasıdır. Bunun için yurt içi ve yurt dışında çeşitli sergilere ve fuarlara katılım sağlanmalıdır. Gerede yöresine has "Gerede Upruğu" gibi bakır eşyalar bu gibi sergilerde ve fuarlarda yer almalıdır. Bu eşyalar süs eşyası niteliğinde daha küçük boyutlu olarak yapılabilir. Turistik satış amaçlı eşyalara önem verilerek ülkemizi ziyarete gelen turistlerin yöreye gelmeleri ve bakırcılara yönlendirilmeleri de önem taşımaktadır.

Kültürümüzü yansıması, kolay taşınabilir olması ve bir el sanatı özelliğine sahip olmasından dolayı bakır eşyalara turistlerin ilgisi artırılabilir. İlginin artması üretici ustalar açısından büyük katkı sağlayacaktır.

Yukarıda saydığımız öneriler doğrultusunda insanların bu konuya dikkatleri çekilerek sağlıklı bir maden olan bakırın hem ürüne dönüştürülmesi hem de kullanımında artış sağlanması gerekmektedir. Bu sayede hem ülke ekonomisine katkıda bulunulacak hem de

iş imkânları sağlanarak köyden kente göç azaltılmış olacaktır.

Makale ile ilgili notlar

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmemektedir. Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın tüm süreci, beyan edilen tek yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Balkanal, Z. (2021). Gerede'de kaybolan bir meslek "bakırcılık". MAKU SOBED, (34), 68-85. 'den kısaltılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1773558>

KAYNAKÇA

Akça, F. ve Ustaoglu, H. Ş. (2018). Beypazarı ve Gerede Yöresi ibrik yapımı üzerine etnografik bir araştırma. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(74), 527-534.

Arılı, M. (1984). Beypazarı'nda dövme bakırcılık. Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

Atıl, E. (1999). Levni ve Surname bir Osmanlı şenliğinin öyküsü. Koçbank Yayınları.

Barışta, H. Ö. (2005). Türkiye Cumhuriyeti dönemi halk plastik sanatları. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Belli, O. ve Kayaoğlu İ. G. (1993). Anadolu'da Türk bakırcılık sanatının gelişimi. Sandoz Kültür Yayınları. Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (15 Nisan 2021). Gerede. <https://bolu.ktb.gov.tr/TR-69930/gerede.html>

Erginsoy, Ü. (1978). İslam maden sanatının gelişmesi. Kültür Bakanlığı Yayınları. İnce, Ö. (2003). Bakırcılık. <http://hasbihal.weebly.com/2003-bak305rc3051305k.html>

Kaya, F. (1981). El ve köy el sanatları çerçevesinde bakırın işlenmesi bakırcılık üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.

Kazmaz, S. (1973). Bakırcılık, küçük sanat alanında bir inceleme. Türkiye Halk Bankası Memur ve Müstahdemleri Tüketim Kooperatifi Sanat ve Kültür Yayınları.

Özdemir, M. ve Kaya, F. O. (2011). Günümüzde Gaziantep ilinde bakırcılık. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(3), 1249-1270.

Özkarci, M. (2017). Kahramanmaraş'ta bakırcılık sanatı. 9. Milletlerarası Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür (20-24 Kasım 2017-Ordu) Bildiri Kitabı. (ss. 357-377). <https://www.kulturportali.gov.tr/medya/dokuman/dokumandetay/9669>.

Sarioğlu, H. ve Bağcı, V. (2016). Seyahatnamelere göre Gerede/Bolu el sanatları. SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 9(17), ISSN 1308-2698, 88-104. TDK (2 Ocak 2021).

Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>

TANITIM

Dr. Abdullah DEMİRCİ
E. Edebiyat Öğretmeni
abdemirci@gmail.com

GEREDE İLE ALÂKALI İKİ KİTAP

İlçemiz Gerede, sahip olduğu tarih ve kültürüne karşılık bunların yayın haline dönüşmesi anlamında aynı zenginliğe sahip değildir. İlçe merkezinde 33.833 nüfusun yaşadığı, daha fazlasının ise Ankara ve diğer illerde ikamet ettiği Geredelilerin kendi kültür, tarih, folklor değerlerini öğrenmek ve kamuoyuna sunmak, aynı zamanda bilim alemine yaymak için kitap, dergi, gazete ve internet yayıncılığına önem vermek gerekmektedir. Bu alanda GERKAV, 27 senedir çıkardığı Gerede Bülteni ile büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

Bu yazımızda şahısların himmetiyle son yıllarda basılmış Gerede'yle alakalı iki kitabı tanıtacağız.

Anılar

Ahmet Çakmak, (2016). Ankara, 359 Sayfa, Otobiyografi.

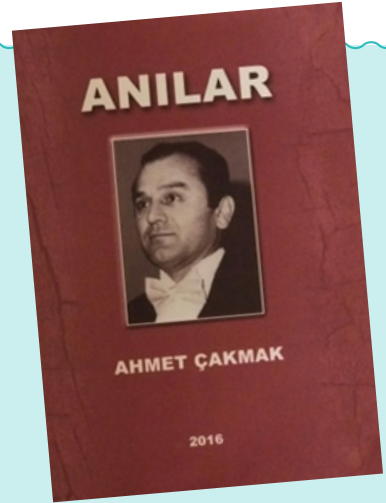
21 Mayıs 2021 tarihinde Ankara'da vefat eden Bolu eski milletvekili, Gümrük ve Tekel Bakanı Ahmet Çakmak yazdığı bu hayat hikayesinde Gerede'de geçirdiği çocukluk yıllarını, gençlik ve politika anılarını anlatmaktadır.

Ahmet Çakmak, Gerede Güneydemirciler Köyü Kabaklar Mahallesinden olup, 1931 yılında babasının öğretmenlik yaptığı Birinci Aşvar Köyünde doğdu. İlkokula yine babasının öğretmen olarak görev yaptığı Samat Köyünde başladı ve Gerede Misak-ı Milli İlkokulundan mezun oldu. Bolu Ortaokulu ikinci sınıfında iken, 1 Şubat 1944 depreminde Gerede'ye döndü ve yeni açılmış Gerede Ortaokuluna devam ederek mezun oldu. Girdiği parasız yatılı imtihanını kazanarak, İstanbul Haydarpaşa Lisesini, sonra İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Askerlik görevini yaptıktan sonra İstanbul Adliyesinde avukatlık stajını tamamlayarak Gerede'ye döndü ve 1957 yılında avukatlık mesleğini yapmaya başladı. Ekim 1961 seçimlerinde Bolu milletvekili seçildi. 1961-1980 süresinde 5 seçim döneminde kesintisiz olarak Bolu ilini TBMM'de temsil etti, görev yaptı. 1979-1980 süresinde Süleyman Demirel'in kurduğu azınlık hükümetinde Gümrük ve Tekel Bakanlığı görevinde bulunmuştur.

Merhum Ahmet Çakmak, eserinin önsözünde: "Henüz unutulmamış, akılda kalmış bazı yaşanmış hadiselerin anlatımıdır... Bilhassa

torunlarım okusun, geçtiğimiz dönemleri öğrensin, kendi dönemleri ve imkânları ile karşılaştırsınlar istedim." demektedir. Hayat hikayesini kaleme alan merhum Ahmet Çakmak, köy ve yayla hayatını, okul yıllarını, panayırı, 2.Dünya savaşı yıllarını ,kısaca yokluk ve imkansızlık dönemini yalın bir şekilde okuyucuya aktarmıştır.Yine bu yokluk yıllarında yazar, her şeye rağmen bir Anadolu çocuğunun zekası ve gayretiyle başarılı olabileceğini dile getirmektedir. Ahmet Çakmak, yaşadığı dönem içerisinde Bolu'ya bağlı kadim bir ilçe olan Gerede'deki özellikle köy hayatını, sosyal hayatı başından geçen olaylarla da süsleyerek bir dönemin panoramasını göz önüne sermektedir. İyi ki de sağlığında böyle bir eser yazmış merhum Çakmak. Biz de Gerede'yi ve insanı anlatan bu hayat hikayesi sayesinde o dönemi öğrenebiliyoruz.

Ruhu şad olsun.

Gel Gidelim Bizim Köye

Yunus Güldemir, (2021). İstanbul, 296 + 16 sayfa, İnceleme-araştırma.

Bolu - Gerede'ye bağlı İbrıcak Köyünü araştırarak, yakın çevre incelemesi olarak yayınlanan eser merhum, öğretmen Yunus Güldemir'e aittir. Yunus Güldemir, 1953 yılında İbrıcak Köyünde doğdu. Geçimini topraktan sağlayan küçük bir çiftçi ailesinin altı çocuğundan biridir. Çocukluk yıllarını kaz, siğir çobanlığı, tarla işlerinde ailesine yardım etmek gibi işlerde geçirdi. İlköğrenimini kendi köyünde, orta öğrenimini Eskişehir Yunus Emre Öğretmen Okulunda tamamladı. Sırası ile Çorum'da, Bolu'da ve Almanya'nın Nürnberg şehrinde öğretmenlik yaptı. 8 Ağustos 2017 tarihinde Ankara Gülhane E.A. Hastanesinde vefat eden Yunus Güldemir, evli ve iki çocuk babasıydı.

Eserin önsözünde yazar, kitabı yazma amacını şöyle ifade ediyor: "Eski Gerede kaymakamlarından Alaattin Yüksel bir yazısında 'Gerede'de doğmuş, büyümüş ve yaşamış bir ferдин beldesinin, sosyal, ekonomik, kültürel, tarihi ve coğrafi durumu hakkında bilgi sahibi olması, tanınması asli ve tabii bir görevidir; çünkü bilinmeyen ve tanınmayan belde ile fikri ve manevi ilişkiler kurmak mümkün değildir.' diyor. Ben de İbrıcak Köyünde doğmuş, büyümüş ve yaşamış bir kişi olarak köyümü, çeşitli yönleriyle inceleyip tanımayı ve tanıtmayı asli ve tabii bir görev bildim."

Gel Gidelim Bizim Köye adlı incelemede Yunus Güldemir, İbrıcak Köyü hakkında bilgi vermekte, köyden yetişenler, halk edebiyatı örnekleri, yöresel sözcükler, çocuk oyunları, halk inançları, yemekleri kısaca folklorunu tanıtmaktadır. Ayrıca yazar, köyü için yazdığı şiirlere eserinde yer vermektedir. Nitekim merhum Güldemir, bir Gerede köyünü inceleyerek bize önemli bir eser bırakmıştır. Yalnız eserin önemli bir eksiği, içindekiler kısmının olmayışıdır. Bu eseri kadirşinas evlatları bastırarak kültürümüze kazandırmışlardır. Kendilerine teşekkür ederiz. Öte yandan Yunus Güldemir'in basılmamış şiir, roman, hikâye türlerinde birçok eseri bulunmaktadır. Bunların da en yakın zamanda gün yüzü görmesini temenni ederiz.

ARAŞTIRMA

Dr. Muhammed Mustafa GÜLDÜR

Öğretim Görevlisi
Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek
Yüksekokulu Tasarım Bölümü
mguldur@ankara.edu.tr

Türkiye'de dericilik Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş döneminde çok gelişmiş, XVI. Ve XVII. yüzyıllarda en parlak devrini yaşamıştır. Savaş gereçlerinin büyük bir kısmı, savaş elbiseleri, deri hurçlar, çok sayıda kitap cildi, ordunun ayakkabı üretimi deriden yapılmıştır. XVIII. yüzyılda Avrupa pazarları işlenmiş Türk derilerini tercih eder olmuşlardır (Günay, 2004: 3).

Gerede'de tarımsal toprakların verim düşüklüğü ve azlığı, tarıma elverişli düzlüklerin sınırlılığı, kuru tarım ve nadas zorunluluğu, üreticiji hayvan beslemeye yöneltmiştir. Öte yandan dağlık yapı, yükselti, iklimin sert olması ilçenin özellikle kırsal kemsinde hayvancılığın önem kazanmasını sağlamıştır.

Gerede ve çevresinin coğrafi açıdan yüksek bir yayla konumunda olması ve burada yağış şartlarının uygun olması nedeniyle gür bir ot örtüsünün mevcudiyeti, burada halkın geçimini sağlaması için ziraatle hayvancılığı birlikte yürütmeyi mümkün kılmıştır. Böylelikle bu beslenen hayvanların derilerinin de çokluğu burada tabaklık sanatının doğmasına yol açmıştır.

Gerede'de deri sanayinin tarihçesi çok eskidir. 1354 tarihinde Gerede'nin Orhan Gazi tarafından Osmanlı topraklarına katılmasıyla bu civara yerleşen Ahiler, debagat (dericilik) sanatını Gerede ve çevresine yaymışlardır (Kaşmer, 2000: 260). O tarihlerden bu güne kadar dericik sektörü Gerede'de devam etmektedir. O zamanlarda Gerede dericilik sanayi ancak çevresinin ihtiyacını karşılayacak kadar, yani senede ancak bir parti (80-90 deri) çıkartabilecek kapasitededir (Kaşmer, 2000: 261).

Gerede Deri Ustası İbrahim Bağlan'dan deri üretimi ile ilgili geçmişe dair edinilen bilgiler şöyledir: "Deri oldukça zahmetli bir süreçten geçirilerek elde edilmekteydi. Ham derinin özellikle tüylerinden arındırılması işlemi güç gerektiren bir işlem olduğu için 3 veya 7 gün boyunca uğraşılırdı. Bir derinin son halini alması için ise en az 40 (mevsime göre 60 gün)

Gerede'de Dericilik

günlük süre içerisinde yaklaşık 130 aşamadan geçmesi gerekmekteydi. Eskiden günümüzde kullanılan kimyasal maddeler olmadığı için deri işlemede çok farklı doğal malzemeler kullanılırdı. Örneğin deriler kılardan arındırıldıktan sonraki işlem olan sama safhasında taze köpek pisiği, derilerin boyanması aşamasında ise taze hayvan kanı, sabun ve yumurta akı kullanılırdı" (Fotoğraf no: 1), (Özdemir, 1997).

1640 tarihlerinde Gerede'ye gelen Evliya Çelebi'ye göre: "Cümle esnafından ziyade debbağ ve bıçakçısı vardır." İşte bu satırdan anlaşıldığı gibi 1650-1750 tarihleri arasında Gerede'de deri sanayi önemli bir ilerleme kaydetmiş ve sayıları az olan debbağhanelerin sayısı 30'a çıkmıştır (Kaşmer, 2000: 261).

Gerede'de dericilik o kadar ilerlemişti ki, Osmanlı ordusuna lazım olan gön, vaketa, sahtiyan, meşin, tutkal vs. nin büyük bir kısmı Gerede'den alındığı eski sicillerdeki siparişler emirleriyle sabittir (Ünlü, Cevahiroğlu, Çevik, 2000: 276).

Zaman içerisinde fazlaşan tabakhaneler, 1935'te şehir içerisinden kaldırılıp şimdi bulunduğu yer olan Kaynarlar Mevkii'ne taşınmıştır. Dericilerin Kaynarlar'a taşınmasının en önemli sebebi Kaynarlar Mevkii'nin şehir dışında olduğundan dolayı derilerden arta kalan pisiğin etrafa rahatsızlık vermemesi ve dericilik için gerekli olan suyun burada bol olmasıdır. 1948 yılında kooperatifin kurulmasıyla ve devletin motorlaşmaya başlayan kurumlardan aldığı vergiyi kaldırmasıyla dericilik iptidai usullerden modern bir hale getirilmeye başlanmış ve bunun sonucu olarak da daha kaliteli ve seri üretime geçilmeye çalışılmıştır. Eskiden yalnız çevreden elde edilen hammaddeler, ulaşım imkânlarının da artmasıyla diğer bölgelerden de temin edilmeye başlanmış ve yine ulaşım ile bağlantılı olarak satış durumu da artmıştır.

Gerede'deki deri ustalarından Ali Sağol'a göre; "Yüzyıllardır dericiliğin Gerede'de devam etmesinin en önemli sebebi hava ve iklim koşullarından ziyade Ahilik sisteminin Gerede'de günümüze kadar devam etmiş olmasıdır. Bu bilinç ile yetişen ustaların, çıraklarını sahiplenmeleri ve onları yetiştirirken çıraklıktan ustalığa, ustalıktan işyeri sahibi oluncaya kadar hep onlara destek ve yardımcı olmalarıdır. Gerede'de dericilik işiyle uğraşan bütün atölyeler bu şekilde kurulmuş ve gelişmiştir."

Günümüzde hala aynı yerde devam eden dericilik sektöründe 120 adet fabrikada yaklaşık 3000 kişi çalışmaktadır. Türkiye'de üretilen ayakkabılık derinin yaklaşık % 40' i Gerede'de üretilmektedir (DPT Komisyon Raporu, 1996: 16). Bölgede sadece büyükbaş hayvan derileri işlenmektedir. Günlük ortalama deri imalatı 90-100 ton civarındadır. Dericiliğin bölge ekonomisine katkısı oldukça fazladır. Türkiye genelinde büyükbaş derinin % 15'i Gerede'de üretilmektedir (Serin, 2008: s.12). Üretimde daha çok yerli deri kullanılmakta fakat Azerbaycan, Gürcistan, Bulgaristan ve Avustralya'dan ham deri alımı yapılmaktadır (<http://gerede.web.tr/dericilik1.html>) İmalatta kullanılan ham derinin %50'si ithal, % 50'si iç piyasadan temin

edilerek, satışların %88'i iç piyasaya %12'si dolaylı veya direkt olarak dış piyasaya satılmaktadır (DPT, 1996: 16).

1992 yılında Organize Sanayi Bölgesi kuruluş çalışmalarına başlanmış ve birkaç yıl içerisinde Kaynarlar'da bulunan deri sanayicilerinin Organize Sanayi Bölgesine taşınmaları hedeflenmektedir. Kurulan arıtma tesisleri ile de dericilik sektörünün çevre ve insan sağlığı açısından duyarlı bir sanayi kolu olmasına özen gösterilmektedir. Ayrıca girişimci dericilerin bir araya gelerek kurdukları ortak şirketler vasıtasıyla kolektif üretim yapılabilmektedir. Son teknoloji ile çalışan makinaların kullanıldığı bu fabrikalarda Gerede'deki üreticilerden ve diğer deri sanayilerinden, yağlama ve retenaj işlemlerinden sonra getirilen derilerin finisaj öncesi açığı, sıkma, vakum ve kurutma gibi ara işlemleri kısa sürede ve daha kaliteli olarak yapılabilmektedir. Her atölye veya fabrika oldukça pahalı olan bu makinaları kendi fabrikalarına almak yerine, ortak olarak almışlar ve böylece makinaların sürekli üretim yapması sağlanmış, hem maliyetler düşürülmüş hem de çevredeki fabrikaların buradan faydalanması sağlanmıştır.

Ham Derinin İşlenmesi

Memeli hayvan derilerinin kesitleri incelendiğinde yapı, gelişim, fizyolojik görev ve kimyasal yapısı farklı olan üç ayrı tabaka tespit edilir. Üst deri ve ya epidermis olarak adlandırılan en dıştaki tabaka kıl, yün, tırnak ve bezleri de ihtiva eder. Deri üretiminde esas olan corium tabakasıdır. En alttaki tabaka alt deri olarak adlandırılır. Canlı hayvan vücudunda epidermis tabakası sürekli olarak yenilenir ve önemli yaşam fonksiyonlarını yerine getirir. En kalın tabaka olan corium tabakası epidermis tabakasını besler ve vücudu mekanik dış etkilere karşı korur. Deri üretimi sırasında alt deri ve üst deri tabakası uzaklaştırılır, corium tabakası mamül deriye dönüştürülür (Toptaş, 1993: 1). Ham derinin işlenmesi çok aşamalıdır ve emek isteyen bir süreçtir. Çeşitli usullerde konserve edilmiş deriler önce ham deri depolarına alınır.

1. Yaş İşlentiler

Deri üretimindeki hemen hemen tüm üretim süreçleri suya ihtiyaç duyarlar. Deri üretiminin ilk aşaması olan, yani deriyi tabaklamaya hazırlama işlentilerinin hepsinde su kullanıldığından bu işlem basamağına yaş işlentiler denilmektedir (Komisyon, 1994: 81). Bu aşamalar yatay bir mil etrafında dönebilen tambur şeklinde silindir dolaplarda yapılmaktadır (Fotoğraf no: 2).

a. Yumuşatma:

Derilerin konservelenmesi ve depolanması sırasında kaybetmiş olduğu suyun deriye kazandırılması işlemidir (Şanlı, 2006: 5). Bu işlem deri üretiminin ilk işlemidir ve derilerin konservelenmesi ve depolanması sırasında kaybetmiş olduğu suyun deriye kazandırılması sağlanır. Ayrıca bu aşamada deri üzerinde bulunan katı partiküllerin, dışkıların, kanın, tuzun, konservasyon ve dezenfektan maddelerinin deriden uzaklaştırılması sağlanır.

b. Kireçleme ve Kıl Giderme

Deri; kir, dışkı, kan ve konservasyon maddelerinden arındırılmıştır. Ancak üst deride bulunan kıllar ve alt deri dokusu halen mevcuttur. Deri malzemesinin tabaklanmaya hazırlama prosesine kireçleme adı verilmektedir. Kireçleme işlemi de pervane veya dolaplarda yapılır. Kireçleme işlemi, kılların ve üst derinin gevşetilmesi ve kolayca uzaklaştırılması, alt deri dokusunun ve burada bulunan et ve yağ artıklarının uzaklaştırılması ve deri oluşumuna katılmayan proteyinlerin ve doğal yağların uzaklaştırılması amaçlarıyla yapılır (Özdemir, 2007: 248). Bu işleni sırasında Ph değerinin 8-12 arasında olmasına dikkat edilir. Yaygın uygulama kireçlikte gevşetilen kıllar ve üst derinin daha sonra makineli bıçaklarla sökülerek giderilmesi ve sürekli akan suyla sağlanır (Şanlı, 2006: 6).

c. Kavaleta İşlemi

Kavaleta, derilerin iç yüzündeki fazlalık yağ ve etin elde kavaleta bıçaklar ile veya döner spiral bıçakların bulunduğu kavaleta makinelerinde giderilmesi işlemidir. (Uğur, 2006: 5).

d. Piklaj İşlemi

Piklaj, asit bir ortam yaratarak deriyi sepiye hazırlama işlemidir. Piklajda genellikle sülfürik asit ve sülfirik asidin deriyi aşırı şişmesini önlemek için de sodyum klorür kullanılır. Genellikle dolaplarda yürütülen bu süreç sırasında derinin hafif şişmesine zemin hazırlanır.

2. Tabaklama

Yaş işlentiler sırasında ham deride deri için gerekli olmayan ve deriye dönüştürülemeyen tüm unsurlar uzaklaştırılarak tabaklanmaya hazır hale getirilen deriye tola adı verilir. Ham deride olduğu gibi tola da yaş durumlarda bırakılırsa kolayca bozulur. Yüksek sıcaklıktaki suyla işlem görecektir olursa tutkallaşır. Kurduğunda ise teneke gibi bir görünüm alır. İşte bu yüzden yeterli miktardaki tabaklayıcı maddeler ile derinin uygun koşullarda işlem görmesine tabaklama denir (Komisyon, 1994: 133). Tabaklama işlemleri bitkisel tabaklama, mineral (krom) tabaklama, yağlı tabaklama, reçine tabaklama ve kombine tabaklama gibi çok çeşitli yöntemlerle yapılmaktadır. Gerede'de daha çok (% 90-95) krom tabaklama yöntemi kullanıldığı için bildiride yalnızca krom tabaklama yöntemine yer verilmiştir.

a. Krom Tabaklama (Mineral Tabaklama)

Demire çok benzeyen bir maden olan krom, kromit cevheri olarak doğada bulunur. Bu mineraller çeşitli kimyasal yöntemlerle suda çözülebilen tuzlara dönüştürülmektedirler. Mineral maddelerle tabaklama yönteminde krom tabaklama çok büyük öneme sahiptir. Derinin krom tuzlarıyla tabaklanması iki şekilde olur. Ya tolaya tabaklama yeteneği olan tuzlara etki ettirilir buna tek banyo yöntemi denir. Ya da tola önce krom asit ile muamele edilir. Daha sonra krom asidi, tabaklama yeteneğine sahip krom tuzlarına indirgenir. Bu yöntemde de çift banyo yöntemi denir (Komisyon, 1994: 143). Krom tabaklama ucuz olması, her türlü deri tabaklamasında kullanılması ve deriye iyi özellikler kazandırması nedeniyle çok tercih edilen yöntemdir. Bu aşamaya gelmiş olan deri hiçbir zaman kokmaz ve bozulmaz durumdadır (Fotoğraf no: 3).

3. Sıkma, Yarma, Tıraşlama

Krom sepisinden çıkan deri önce merdaneler arasından geçirilerek sıkılır ve fazla nemi alınır. Birçok deri türünde özellikle de siğir derilerinde deri çok kalındır ve bundan dolayı yarma işlemi uygulanması gerekmektedir, bu işlem yarma makinelerinde yapılır. Yarma sonrasında asıl deride kalan yarma bıçağının almadığı etli kısımlar tıraşlama işlemi ile giderilir (Şanlı, 2006: 9) (Fotoğraf no: 4).

4. İkinci sepi (retenaj) boyama-yağlama işlemleri

Retenaj; yeniden veya ikinci kez tabaklama anlamına gelir. Derilere daha fazla dolgunluk, yumuşaklık, sıkı bir tutum, sıkı ve düzgün bir cilt gibi özelliklerle beraber, beyaz bir renk, ışık, ter ve yıkamaya karşı dayanıklılık, buruşukluk gibi özel cilt efektleri retenaj işlemi ile kazandırılabilir. Retenaj işleminde çeşitli son sepi maddeleri kombinasyon halinde uygulanır, uygun yağlama, boyama ve kurutma işlemleri ile istenen özellikler deriye kazandırılır (Fotoğraf no: 5).

5. Bitirme (Finisaj) İşlemleri

Tabaklama işleminden sonra deriler hangi yöntemle işlenmiş olursa olsun piyasaya verilmeye hazır değildir. bu deriler kullanım amacına uygun özelliklere sahip olmalıdır. Bu nedenle tabaklanmış derilere finisaj işlemleri uygulanır. Kurutulan deriler homojen bir nem dağılımına getirilir, iskefe makinesinde açılır yumuşatılır. Gerekliyorsa sırcası zımparalanır, daha sonra kaplama boyaları tatbik edilir. Boyama işlemi elle veya hava tabancasıyla yapılır. Boyamadan sonra cila yapılır. Finisaj işlemleri için ütü gibi makinaların yanında boyama ve cilalama için de geliştirilmiş makinalar kullanılmaktadır (Fotoğraf no: 6, 7, 8).

SONUÇ

Gerede denilince ilk akla gelen mesleklerden biri olan dericilik, Gerede'de yüzyıllardır yapılmaktadır. Günümüzde artık geleneksel ve itidai yöntemlerden modern ve teknolojik üretim yöntemlerine geçiş yapan dericiler daha hızlı ve kaliteli üretim yaparak Türk ve dünya pazarlarında yerlerini almışlardır. Aritma tesisleri ile de doğa ve çevreye karşı duyarlı örnek işletmeler olarak üretimlerini sürdürmektedirler. Fakat yüzyıllardır buldukları bölgede daha kısıtlı imkânlarla sahip olan deri tabakhanelerinin Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınmasıyla birlikte bu problem kendiliğinden çözülecek ve üretim kapasiteleri de büyük oranda artış gösterecektir.

1. Kıl ve tüylerden arındırma (Özdemir, 1997)

2. Dolap

3. Krom tabaklama yapılmış deriler

4. Makinada yarma işlemi

5. Yağlama ve boyama işlemi

6. İskefe makinasında deriye yumuşaklık kazandırılması

7. Hava tabancası ile boyama işlemi

8. Finisaj işlemleri bitmiş derilerin askıda kurutulması

KAYNAKLAR

- Bektaş, B. Deri sektörü dış pazar araştırması, İGEME Ankara, 2000.
- Devlet Planlama Teşkilatı. Deri ve deri mamulleri özel ihtisas komisyonu raporu (Yayın No: Dpt: 2436-Öik:493), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara, 1996.
- Günay, D. Sektörel araştırmalar-Deri ve deri işleme sanayi sektörü, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Araştırma Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2004.
- Kaşmer, R. Gerede'de dericilik ve tarihi seyri, Geçmişten Günümüze Gerede Sempozyumu, Gerede Belediyesi Yayınları-I, Gerede, Bolu, 2000.
- Komisyon. Deri teknolojisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1994.
- Özdemir, M. Geçmişten günümüze dericilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2007.
- Serin, A.E. Dericilik sektörü ve toplam kalite yönetimi, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Ankara, 2008.
- Şanlı N. Deri sanayi atıksularının kimyasal koagülasyon ve elektrokoagülasyon ile arıtma, Yüksek Lisans Tezi, Gebze, Kocaeli, 2006.
- Uğur, G. Deri ıslatma sıvılarındaki bakterilerin doğru elektrik akımı ile inaktivasyonu, İstanbul, 2006.
- Ünlü, A., Cavahiroğlu, H. Ö., Çevik, A. Tarih boyunca Gerede. Gerede Tarih ve Kültür Ansiklopedisi Sayı: 1, Bolu, 2000.
- Yıldız, N. "Tarih İçinde Deri" Deri dergisi, Yıl: 4. Sayı: 40. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987.
- Toptaş, A. Deri teknolojisi. İstanbul, 1993. -http://gerede.web.tr/dericilik1.html

KAYNAK KİŞİLER

- Ali SAĞOL (Deri Ustası - ORDER Ltd. Şti. - Deri Kooperatifi Yönetim Kurulu Üyesi- Gerede)
- İbrahim BAĞLAN (Deri Ustası - Gerede)
- Sadık BAĞLAN (Deri ustası - Gerede Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi Sorumlusu)

TARİH

Dr. Yasin ŞEN

Dörtdivan Çok Programlı Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
sen_yasin@windowslive.com

Yukarı Tekke (Kabiller) Camii, bugün Gerede'nin en eski yapılarından biri durumundadır. 1844 senesinde Şeyh Abdullah Efendi tarafından yaptırılmıştır. Ali Rıza Ünlü, Gerede Tarihi'nde camiyle ilgili şu bilgileri verir: *"Hayatında zaviyesine bazı vakıflar temin etmekle beraber Sultan Abdulmecid tarafından ayda beş lira taamiye (yemek parası) tahsis edilmiştir. Hayatında cami-i şerîf ittisalindeki mahalle mektebini satın alarak yerine türbe inşa ettirmiş ve cami-i şerîfin karşısında satın aldığı küçük arsaya da mekteb inşa ettirmiştir."*¹

Buna göre türbenin bulunduğu yerde önceden bir mahalle mektebi bulunmaktaydı. Abdullah Efendi burayı satın alıp bir türbe inşa ettirmiş, yine camiinin karşısında satın aldığı bir arsaya da bir mahalle mektebi yaptırmıştır. Ayrıca tekkeye devrin padişahı Sultan Abdülmecid tarafından aylık bir yemek parası tahsis edildiğini de buradan öğrenmekteyiz.

1. Ali Rıza Ünlü, Tarih Boyunca Gerede, İstanbul 2000, s. 146.

GEREDE YUKARI TEKKE (KABİLLER) CAMİİ HAZİRESİ

Bu caminin bir de haziresi vardır. Yukarı Tekke Camii haziresi Gerede'nin en eski mezarlıklarından birisidir. Burada Gerede'de görev yapmış müftü, ayân ve komutan mezarlarının yanı sıra kitabeleri ne yazık ki okunamayan mezarlar da vardır. Bu hazirede camiye en yakın yerde Gerede ayanı Hacı Muhammed Efendi'nin mezarının hemen yanında bir mezar vardır. Bu mezarın Gerede'ye gelen bir seyyahın mezarı olduğu söylenmektedir. Bu kişi bir yolculuk esnasında burada vefat etmiştir.

Biz yaptığımız incelemede dört adet mezar kitabesini okuduk. Bunlara burada yer vermek istiyoruz. İlk mezar Gerede ayanı Hacı Muhammed Efendi'ye aittir. Hacı Muhammed Efendi'nin kitabesi şöyledir:

Hüve'l-Bâkî

*Nüşidüpcâm-ı ecelden cümle
âlem bî-gümân*

*Vakt-i merhûnu gelince kimseye
vermez amân*

*Bin iki yüz elli beşte göçtü dün-
yâdan hemân*

*Tâkıyâmethaşır olunca du'âdan
unutmayın beni hemân*

*Gerede a'yânümerhûm ve mağ-
furunleh ilâ rahmeti Rabbi-
hi'l-gafûr*

*El-hac Muhammed Efendi'nin
ruhuyçün el-Fâtiha*

Sene 1255

Bilindiği gibi ayan, bir yerin ileri gelenlerine verilen bir unvandır. Ayanlar bazı

zamanlar nüfuzlarını artırmışlar ve devletle halk arasında bir köprü konumunda olmuşlardır. Dolayısıyla bu mezarın Gerede'nin ileri gelenlerinden Hacı Muhammed Efendi'ye ait olduğu ortadadır. Onun Yukarı Tekke'nin haziresine defnedilmesi Muhammed Efendi'nin bu tekkeyle bir bağının olduğunu düşündürmektedir.

1255 senesi Miladî olarak 1839 senesine tekabül etmektedir. Bu zamanlar ayanların Osmanlı Devleti'nde hâkim olduğu ve Sultan II. Mahmud'un tahtta bulunduğu bir zamandır. Muhammed Efendi'nin Emin Efendi adından bir oğlu vardır. Kendisiyle aynı sene içinde vefat etmiştir. Bunu hemen yanında yer alan oğlunun mezar kitabesinden anlıyoruz. Gerede ayanı Muhammed Efendi'nin oğlu Emin Efendi'nin mezar kitabesi şöyledir:

*Hüve'l-Bâkî EmrettiHudâ eyledi
fermân*

İrişdi ecel virmediamân

*CennetdeviremurâdımHâlık-ı
Rahmân*

*Gerede a'yânü El-Hac Muham-
med Efendi'nin mahdûmumer-
hûm Emin Efendi'nin ruhuyçün
el-Fâtiha*

Sene 10 Receb 1255

Yukarıdaki tarihe göre Emin Efendi 19 Eylül 1839 tarihinde rahmetli olmuştur. Babasıyla aynı sene içinde vefat etmiştir. Yukarı Tekke Camii haziresine defnedilmesinden yola çıkarak onun da bu tekkeyle bir bağının olduğu düşünülebilir. Genelde tekke mensuplarının hazireye defnedilmesinden hare-

ketle bir tahmin olarak bu baba ve oğulun Geredeli Abdullah Efendi'nin dervişlerinden olduğunu söyleyebiliriz. Ancak onlarla ilgili şimdilik elimizde kesin bir malumat yoktur.

Yukarı Tekke Camii haziresinde yer alan mezarlardan birisi de Gerede müftüsü Muhammed Râşid Efendi'ye aittir. Gerede Müftüsü Muhammed Râşid Efendi'nin hayatı ve nereli olduğu hususunda elimizde tam bir malumat yoktur. Mezar taşındaki bilgilerden başka hakkında ne yazık ki hemen hiçbir bilgiye sahip değiliz.

Mezarındaki Halvetî-Şâbânî-tâc-ı şerifli şahidesinden onun Yukarı Tekke'de Halvetî-Şabânî terbiyesi gördüğü anlaşılmaktadır. Fakat Şeyh Abdullah Efendi'nin ve Yukarı Tekke'de ondan sonra şeyh olan Halil Rahmî Efendi'nin dervişi olup olmadığı hususunda bir bilgimiz yok.

Muhammed Râşid Efendi'nin mezar kitabesi zarar görmüştür. Bu kitabeden onun hacca gittiği anlaşılmaktadır. Yine "müftü" olmasından yola çıkarak düzenli bir medrese tahsilinden geçtiği söylenebilir. Hakkında şimdilik tek kaynağımız olan mezar taşı kitabesinin okunuşu şöyledir:

Hüve'l-Bâkî

Meskenimiz kıl lutfun-ile yâHudâdârü's-selâm

Eyle handân bu fakîrecâygürün-rûz-ı kıyâm

Cürminiavf it İlâhî cümleden sensin rahîm

Şolzamân ümmeti çağırturhayru'l-enâm

Tarîk-i Halvetî'den Gerede müftisi Merhûm ve mağfru'n-leh El-Hac Muhammed Râşid Efendi'nin ruhuna el-Fâtiha

Sene 1341

Buradan hareketle Gerede müftüsü Muhammed Râşid Efendi'nin H. 1341 / M. 1923 senesinde vefat ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda onun Şeyh Abdullah Efendi'nin değil de Halil Rahmî Efendi'nin veya Yukarı Tekke'de görevli başka halifelerin dervişlerinden biri olması kuvvetle muhtemeldir. Bu durumda bile onun Şeyh Abdullah Efendi'nin silsilesinden geldiğini söylemek mümkündür.

Bu mezarlıkta yer alan mezarlardan birisi de Binbaşı Muhammed Muhsin Efendi'ye aittir. Muhammed Muhsin Efendi, İstanbul Beylerbeylidir. Gerede'de redif taburu komutanı iken vefat etmiştir. Kitabesi şöyledir:

Hüve'l-Bâkî

Gerede redif taburu binbaşısı iken vefat eden Dersaadet'den-Beylerbeyili Muhammed Muhsin Efendi'nin ruhuyçün el-Fâtiha

Sene

10 Zilhicce 1310(?)

Mezar taşına göre Binbaşı Muhammed Muhsin Efendi milâdî olarak 25 Haziran 1893 senesinde Gerede'de vefat etmiştir.

Görüldüğü üzere bu küçük mezarlık Gerede'nin tarihî bir hafızasıdır. Burada daha detaylı araştırmalar ve incelemeler yapılması gerekir. Bu mezarlığın korunması ve kitabelerin tamamen okunup bu husustaki bilgilerin ilgili yerlere konulması gerekmektedir. Gerede'nin tarihini muhafaza eden, bize bu konuda birçok malzeme veren bu hazire bunu beklemektedir.

ARAŞTIRMA

Hüdayi COŞKUN
www.gerede.web.tr

Yapılan arkeolojik kazılardan çıkan veriler ışığında Zonguldak, Bartın, Kastamonu ve Bolu illerini kapsayan Paflagonya bölgesinin tarih öncesi kalıntıları 4 bin yıl öncesine işaret etmektedir. Homeros, Truva savaşlarına MÖ 1200'lerde katılan Paflagonyalıların bir bölümünün Pathenios (Bartın) çayı çevresinde, Sesamos (Amasra), Kromna (Kurucaşile), Parthenios, Crateia/Krateia (Gerede) gibi kentler kurduklarını anlatmaktadır. Önceleri Paphlagonia daha sonra Bithynia kenti olan ve aynı zamanda Galatlara komşu olan Crateia/Krateia antik kenti Flavyusların hanedanlığı zamanında Flaviopolis ismini alsa da bu isim pek benimsenmediği için tekrar Crateia/Krateia ismi kullanılmaya devam etmiştir.

Gelelim Crateia/Krateia anlamına; Giritli yurdu yada Giritli şehri demektir. Girit'le Gerede aynı kökenden gelmektedir. Antik devirlerde eski Helen asıllı Girit'ten gelen halkların kurduğu bu yeni şehire Giritli şehri manasında Crateia/Krateia adı konulmuştur. Tarih sahnesinde ilk kez Paphlagonia ülkesi batı sınırında bir şehir olarak görülmektedir. Bithynia kralı 1. Nikomedes'in Oğlu Ziaeles (salt. İÖ 250 - 228), önceleri babası gibi tahtta hak iddia eden üvey kardeşiyle savaşmak zorunda kaldı. Döneminde krallığın sınırları doğuya doğru genişledi, Crateia/Krateia (Gerede) ele geçirildi, günümüzdeki

St. Abraham of Kratia/Cratia (Geredeli Aziz İbrahim)

Bolu'nun yakınlarında bulunan Bithynion (Bolu) kenti olasılıkla onun zamanında kuruldu. Ancak bu kentin kurucusunun babası olduğu da öne sürülür.

Cretia-Flaviopolis (Gerede) Bithynium'un doğusunda aynı yol güzergâhı üzerinde kurulmuştur. Bithynia kralı Ziaelas tarafından Bithynia topraklarına katılmıştır. Krallık döneminde adı çok fazla duyulmasa

da doğuya giden yolların kavşak noktasında bulunması nedeniyle imparator Vespasianus'un dikkatini çekmiştir. Vespasianus burayı Flaviopolis adıyla yeniden kurmuş ve kent bu dönemden itibaren civitas statüsünü kazanmıştır.

Bizans döneminde Cretia-Flaviopolis Piskoposluğu sınırlarında çok sayıda kilise inşa edilmiş, ancak bunlardan sadece üç

tanisinin kalıntılarından çok azı günümüze ulaşmıştır. Ali Rıza Ünlü'nün notlarında tercüme edilerek yazılan Tarih boyunca Gerede adlı kitapta birkaç kiliseden bahsederek "Dörtdivan Yağbaşlar köyünde kilise harabeleri olup tarlada büyük bir kilise harabesi vardır. Burası zaman zaman kazılarak tahrip edilmiştir. Birde Ahmedler Köyü Alçekese'de 'Akkilise' harabesi vardır. Ağızviran Güney köyünde Baş Kilise adı ile anılan bir tepede kilise ve bina kalıntıları vardır"

St. Abraham of Kratia/Cratia; Saint Abraham anlamı =Aziz İbrahim, Kratia/Cratia =Gerede, Dilimize "Geredeli Aziz İbrahim" olarak çevrilebilir. Cratia veya Krateia'lı Abraham (D. 474 - Ö. 558), Bizans'ın Suriye'si Emesa şehrinde (şimdi Humus) 474 tarihinde doğmuş, 6 Aralık 558 tarihinde ölmüştür. Abraham, Hıristiyanlar tarafından kiliselerde ölüm yıl dönümü olan 6 Aralıkta Aziz olarak anılmaktadır. Piskopos ve keşiş olarak tanınmıştır. Daha sonra Abraham, şehirdeki bir manastıra girdi, ancak yerel pagan haydutların baskınları nedeniyle Konstantinopolis'e kaçmak zorunda kaldı. (Şimdi İstanbul). Henüz 26 yaşındayken

Bithynia'daki Cratia Manastırı'nın başrahibi oldu. Yaklaşık on yıl sonra, daha sakin bir yaşam arayışıyla gizlice Filistin'e geri gitti. Ancak oradaki Piskoposu tarafından Cratia'daki manastırına geri gönderildi ve kısa bir süre sonra Cratia'daki piskoposun ayrılması üzerine yerel piskoposu oldu. Yaklaşık 525'te emekli olmadan önce 13 yıl piskopos olarak hizmet etti ve tekrar Filistin'e gitti. Hayatının geri kalanını dindar bir hayat yaşayarak orada geçirdi. Dini bir tefekkür hayatı yaşadı ve bir keşiş oldu. Eudokia Kulesi'ndeki bir manastırda yaşadı. Daha sonra anma günü olacak olan 6 Aralık'ta öldü.

St. Abraham of Kratia/Cratia aslında bugünkü Suriye'nin Humus kentinde doğması ve Filistin'de ölmesine rağmen uzun yıllar görev yaptığı Cratia'yla anılan bir şahsiyettir. Kratia/Cratia'da yaklaşık 25 yıl görev yapmış tarihteki bilinen Kratia/Cratialı (Geredeli) tanınmış en eski şahsiyet diyebiliriz. Görev yaptığı yıllarda Gerede (Cratia) Bizans sınırları içinde olduğu için o dönem belgelerinden şu an Gerede Ahmetler Köyü Akçakese Mahallesinde bulunan kilise kalıntılarının en kuvvetli ihtimalle uzun yıllar burada görev yaptı. Osmanlı arşivlerinde Akçakilise olarak geçmektedir. Bir diğer ikinci ihtimal Dörtdivan Yağbaşlar Köyünde Ahmet ağının tarlasında kalıntıları bulunan kilisede görev yapmış olabilir. Bu daha zayıf bir ihtimaldir. Diğer zayıf bir ihtimal Ağızöngüney köyünde Baş Kilise adı ile anılan tepede kilise ve bina kalıntılarının olduğu yerde görev yapmış olabilir.

1923-1926 yılları arası mübadele göçle-

rine kadar 40 Rum ve 4 Ermeni aile olduğu tahmin ediliyor. 1927'e kadar kiliseli tüccar hanında bulunan kilisede ibadet ettiklerini duymuştum. Kısaca Kiliseli Tüccar hanına değinecek olursak, üzerinde yazan kitabede Maşallah Hicri 1315 Miladi 1897 tarihinde yapılmış olabileceğini gösteriyor. Ayrıca yapının 19. yüzyıl sonu yapısı olduğu iddiamızı desteklemektedir.

Atalarımız, Anadolu'da Müslümanlarla: gayrimüslimleri bir arada, karşılıklı güven ve saygıya dayalı bir anlayışla asırlarca yönetmiştir. Osmanlı, Müslüman olmayan halkı, Müslümanlar içinde eritme politikası götürmemiştir. Onlara birtakım haklar tanıırken de bunu kendi inancının bir gereği olduğu bilinciyle yapmıştır. Selçuklu'dan itibaren, Anadolu'da sağlanan fikir hürriyeti ve inançlara karşı gösterilen hoşgörülül yaklaşım, Müslüman Türklerin kendine güvenine, bu da güçlü bir imana ve manevi yapıya sahip olduklarına işaret etmektedir.

Tarih insanların ortak mirasıdır onun için tarihi eser niteliği taşıyan bir şey bulduğumuzda; çözemediğimiz işaretleri korumalı, kırmamalıyız. Yasal sınırları aşmamalıyız, kaçak kazı yapmamalıyız. Daima tarihi izleri korumalı, müze ve yetkili mercilere haber vermelidir.

ANI

ŞEFİKA MERCANLIGİL
Yazar

Sevgili hemşehrilerim, 17. yazım ile bu yıl da yine sizlerleyim. Cahit Sıtkı Tarancı ünlü şiirinde, “yaş otuz beş yolun yarısı eder” demiş. Yani insan ömrüne en fazla yetmiş yıl biçmiş. Zaten kendisi de yolun yarısını biraz geçtikten sonra kırk altı yaşında vefat etmiş. Vaktiyle yaşlılarımız daha yetmiş yaşına varmadan “yaş yetmiş iş bitmiş” diyerek köşelerine çekilip adeta ölümü beklerlerdi. Bugün ilerleyen tıp, aşular, ilaçlar ve insan hayatını kolaylaştıran makineler sayesinde insan ömrü uzadı. Ben yetmiş geçeli hayli zaman oldu ama hala bir şeyler yapma gayreti içindeyim. Belki de sağlıklı uzayan ömrümün sırrı da budur. Çalışmak, kendime meşguliyet bulmak bunların yanı sıra hep pozitif ve hoşgörülü olmak, az ve öz yemek, inançlı olmak ve ibadet etmek. Büyüklüğümüz “yaşlılıkta insanın uykusu yanık oluyor” derlerdi. Çok doğruymuş; insan yaşlanınca derin, deliksiz uyuyamıyor. Uyku müddeti de kısalıyor. Zaten birkaç saat deliksiz uyku da kâfi geliyor. Ben bu uykusuz gecelerimde hep geçmişimi, çocukluğumu, hatıralarımda kalan Gerede'mizi düşünürken sizlere anlatacak yeni konular, anılar ararım. Artık yazacak da bir şey kalmadı derken aklıma Gerede'mizin eski evleri geldi. Gerçi önceki yazılarımda yeri geldikçe evlerimizden kısa kısa bahsetmişim, kendi evimizi de anlatmışım ama bu defa içlerini iyi bilip hatırladığım, sahiplerini iyi tanıdığım birkaç ihtişamlı evi, konağı sizlere örnek olarak anlatmak istiyorum.

Vaktiyle Geredeliler maddi durumlarına uygun olarak büyük veya küçük inşa ettirdikleri birbirinden sevimli ve güzel ahşap evlerde veya

GEREDE'NİN KONAKLARI

ihtişamlı konaklarda yaşarlardı. Şimdi onların yerlerini çok katlı beton binalar aldı. Maalesef bazıları da depreme ve Gerede'nin çetin kış şartlarına karşı dayanıksız binalar. Bugün geriye kalan nadide ahşap evlerimizin sayısı muhtemelen on beş, yirmi adedi geçmez. Birkaç senedir Gerede'ye gidemediğim için kalan evlerin kesin sayılarını ve ne durumda olduklarını bilemiyorum. Zaten bunların da bir kısmı metruk haldeydi. Eğer evlerin mirasçıları çoksa ve varisler aralarında da anlaşamıyorlarsa ve bir de ev devlet tarafından korumaya alınmışsa artık evin kendi kendine yıkılması beklenir. Önce mahallenin çocukları camlarını kırıp eğlenirler. Sonra defalarca hırsız girer içinde kalan üç beş parça eşyayı çalar. Ahşap süslemeleri, kapıları söker götürürler. En sonunda

dedi. Yaklaşık 200 yıldır bizim de gayretimizle dimdik ayakta duran baba hatta dede ocağının korunması kararı memnuniyet verici ancak bugüne kadar bize hiçbir şekilde resmen tebliğ edilmedi. Meğer evimiz 2013 yılında tescillenmiş de haberimiz yokmuş. Bakanlık memurları evin önünden geçerken dışından beğenmişler, içini bile görmeden korunmaya değer bulmuşlar. Aslında seçimin neye göre olduğu da belli değil. Mesela bizimkinden çok daha güzel ve tarihi evler korunmaya değer bulunmamış. Velhasıl hızla geçen zaman, çetin kış şartları, evlere zarar veren başıboş gençler, hırsızlar, ata yadigârı evlere sahip çıkamayan varisler, yetersiz kanunlar nedeniyle tek tük kalan evler de birer birer anılarıyla birlikte yok oluyorlar. Bizler göreceğimizi gördük; geldik gidiyoruz

da ev ayaşlara, evsizlere ve sokak hayvanlarına barınak olur. Bu son, İstanbul'da da böyledir, Anadolu'nun diğer şehir ve kasabalarında da. Maalesef ne bizler ne de devlet eski antika evlerimizi, güzelim konaklarımızı yaşatamadık. Bırakın Safranbolu'yu Mudurnu ve Göynük'ü bile örnek alamadık. Torunum benim için araştırıverdi Mudurnu'da 207 adet, Göynük' de de 114 adet ilk günkü hali ile korunmuş ev varmış. Bu evleri görmek için gelen ziyaretçi sayısı da giderek artıyormuş. Ne mutlu onlara. Kültür Bakanlığı Anadolu'nun her yerindeki eski evleri korumaya alıp evlerin şeklini bozacak tadilat ve tamirlere izin vermiyor ama korumaya aldığı evlerin yaşayabilmesi için sahiplerine yeterli mali desteği de vermiyor. Kanımca korumaya aldığı evleri takip de etmiyor. Birkaç sene önce yazın Gerede'ye gittiğimizde mahalleden bir komşu “sizin ev de korunmaya alınmış ”

ama gelecek nesillere kanıt olarak kalan eski evlerimizin bol bol fotoğraflarının çekilmesinde fayda görüyorum.

Şimdi gelelim Gerede'mizin eski evlerini, konaklarını anlatmaya. Dedem tüccar Hacı Sadık Cevahir'in Sevil Mahallesi'ndeki konağından başlıyorum. Atatürk Bulvarı Alt Yol üstünde bugün altında Köroğlu Market'in bulunduğu Cevahir Apartmanı'nın yerindeydi. Evin arka tarafı da bugünkü Yeni Hal Sokağı'na bakardı. Tabii o zaman böyle bir sokak mevcut değildi; boş alandı. Daha doğrusu ortasından küçük bir çay akan bir çayırıktı. Çay boyunca kavak ağaçları diziliydi. Serin ve gölgelikti. Yaz, kış ördek ve kaz sesinden geçilmezdi. Konak üç katlıydı. Üç adet yüksek ve geniş büyük giriş kapısı vardı. Büyük bir bahçe içindeydi. Bahçenin bir ucu neredeyse çaya kadar uzanırdı ve sonunda samanlık, buğday ambarları, inek

damları ve “arı damı” dediğimiz küçük bir kulübe vardı. Dedem de, babam da pek çok Gerede’li gibi arıcılığa meraklıydı. Balımızı petek petek kendimiz ürettirdik. Şekersiz, hilesiz saf çam ve çiçek ballarının tadına doyum olmazdı. Dedem kısacık yaz mevsiminde bahçesinde sebze ve meyve yetiştirmekten de zevk alırdı. Baharda soğan, patates, salatalık, biber, fasulye ekerdi. Bahçede çeşitli cinslerde elma, armut ve erik ağaçları vardı. Meyveler hiç ziyan edilmez fırınlanarak ya da güneşte kurutularak kışın hoşaf yapmak için saklanırdı. Tabii meyveler toplandıktan sonra komşulara da dağıtılırdı. Bahçede eve bitişik, evin giriş katından geçilen büyük bir odaya benzeyen müstemilat vardı. Bir kapısı da bahçeye açılırdı. İçindeki çeşmenin suyu hiç durmadan akardı. Bu çeşme aynı mahalle aralarındaki derelerde olduğu gibi arkalı önlüydü. Sokak tarafındaki çeşmeden de mahalleli suyunu alırdı. İçerideki çeşmenin yekpare taştan büyük bir oluğu vardı. Sebze ve meyveler bu oluğa konur bir hafta boyunca hiç bozulmadan dururlardı. Tabii meyve sebzelerimiz de doğaldı kolay kolay bozulmazlardı. Çeşmenin suyu bir “çörten” vasıtasıyla bahçede toprağa gömülü olan varile akıtılır bahçe buradan sulanırdı. Çeşmenin hemen yanında ekmek fırını onun yanında da büyük bir ocak bulunurdu. Ocağa kalın odunlar vurulur; sacayak üzerine yerleştirilen kocaman bakır tencere ve tavalarda kıyma kavrulur, et pişirilirdi. Beyaz çamaşırlar da bu ocakta el yapımı kulplu dövme bakır kazanlarda kaynatılırdı.

Şimdi gelelim Gerede’mizin eski evlerini, konaklarını anlatmaya. Dedem tüccar Hacı Sadık Cevahir’in Sevil Mahallesi’ndeki konağından başlıyorum. Atatürk Bulvarı Alt Yol üstünde bugün altında Köroğlu Market’in bulunduğu Cevahir Apartmanı’nın yerindeydi. Evin arka tarafı da bugünkü Yeni Hal Sokağı’na bakardı. Tabii o zaman böyle bir sokak mevcut değildi; boş alandı. Daha doğrusu ortasından küçük bir çay akan bir çayırıktı. Çay boyunca kavak ağaçları diziliydi. Serin ve gölgelikti. Yaz, kış ördek ve kaz sesinden geçilmezdi. Konak üç katlıydı. Üç adet yüksek ve geniş büyük giriş kapısı vardı. Büyük bir bahçe içindeydi. Bahçenin bir ucu neredeyse çaya kadar uzanırdı ve sonunda samanlık, buğday ambarları, inek damları ve “arı damı” dediğimiz küçük bir kulübe vardı. Dedem de, babam da pek çok Gerede’li gibi arıcılığa meraklıydı. Balımızı petek petek kendimiz ürettirdik. Şekersiz, hilesiz saf çam ve çiçek ballarının tadına doyum olmazdı. Dedem kısacık yaz mevsiminde bahçesinde sebze ve

meyve yetiştirmekten de zevk alırdı. Baharda soğan, patates, salatalık, biber, fasulye ekerdi. Bahçede çeşitli cinslerde elma, armut ve erik ağaçları vardı. Meyveler hiç ziyan edilmez fırınlanarak ya da güneşte kurutularak kışın hoşaf yapmak için saklanırdı. Tabii meyveler toplandıktan sonra komşulara da dağıtılırdı. Bahçede eve bitişik, evin giriş katından geçilen büyük bir odaya benzeyen müstemilat vardı. Bir kapısı da bahçeye açılırdı. İçindeki çeşmenin suyu hiç durmadan akardı. Bu çeşme aynı mahalle aralarındaki derelerde olduğu gibi arkalı önlüydü. Sokak tarafındaki çeşmeden de mahalleli suyunu alırdı. İçerideki çeşmenin yekpare taştan büyük bir oluğu vardı. Sebze ve meyveler bu oluğa konur bir hafta boyunca hiç bozulmadan dururlardı. Tabii meyve sebzelerimiz de doğaldı kolay kolay bozulmazlardı. Çeşmenin suyu bir “çörten” vasıtasıyla bahçede toprağa gömülü olan varile akıtılır bahçe buradan sulanırdı. Çeşmenin hemen yanında ekmek fırını onun yanında da büyük bir ocak bulunurdu. Ocağa kalın odunlar vurulur; sacayak üzerine yerleştirilen kocaman bakır tencere ve tavalarda kıyma kavrulur, et pişirilirdi. Beyaz çamaşırlar da bu ocakta el yapımı kulplu dövme bakır kazanlarda kaynatılırdı.

Ev çok büyüktü. Daha doğrusu ahşap koca bir konaktı. Teyzemin kızı rahmetlik Türkan(-Dayıoğlu) ile evde saklambaç oynadığımız zaman mümkün değil birbirimizi bulamazdık. Aslında ev üç katlıydı ama hayat daha çok birinci ve ikinci katlarda geçer üçüncü kat pek kullanılmazdı. Evin planı öyle güzel yapılmıştı ki, gün içinde evin her yeri sıra ile güneş alırdı. Havadar, aydınlık ve ferahtı. Birinci katta yani giriş katında mutfak, yemek odası ve bir de kiler bulunurdu. Kilerden camlı bir kapıdan geçilerek eve bitişik müstemilata girilirdi. İkinci katta diğer ahşap evlerde de olduğu gibi geniş bir sofa ve sofaya açılan 4 büyük oda bulunurdu. Odaların yüksek tavanlarına ince ince nakış gibi işlenmiş, göbek süslemesi yapılmıştı. Oymalı sergenlerin, çiçekliklerin üzerinde vazolar ve lambalar vardı. Uzun giyotin pencerelerde sakız gibi beyaz iş perdeler asılıydı. Pencere önlerine konulmuş tahta sedirlerin arka kısmına sırt dayamak, kol koymak için halı kilim kaplı ot yastıklar dizilmişti. Ot yastıklar kullanıldıkça ezilir göçer şekilleri bozulurdu. Tekrar eski haline getirmek için yastıklar yere atılır üzerlerine çıkıp çiğnenirdi. Bu iş çocuklara da büyük eğlence olurdu. Sedirlerin üzerinde oturumu rahat geniş sedir minderleri ve küçük yastıklar vardı. Yerde de el dokuması

büyük taban halıları seriliydi. Odalarda ocak, dolap içlerinde gusülhaneler vardı. Bu kattaki odalardan iki tanesi yatak, oturma odası hatta yemek odası odası olarak kullanılırdı. Sabit bir karyola yoktu. Üst üste konulmuş pamuk veya yün yataklarda alçak bir karyola gibi yatılırdı. Sabah olunca yatak yorgan toplanıp yüküklere kaldırılır ya da odanın bir köşesinde istiflenip üzerleri örtülürdü. Artık oda gün boyu oturma, çalışma, yemek odası olarak kullanılırdı. Odalar odun sobası ile ısıtılırdı. Yemek de yenilen odanın sobası kuzineli olurdu. Bu soba hem odayı ısıtır hem de fırınında yemek pişirilirdi, börek kızartılır, patates közlenir üstünde de çay kaynatılır, kestane pişirilirdi. Üçüncü oda misafir kabul odası olup evin en süslü odasıydı. Diğer odalarda mobilya yoktu ama bu odada duvara dayalı çekmeceli yüksek çeşik bir konsol arkasında altın varaklı aynası vardı. Konsolun üstünde de büyük porselen bir gaz lambası ve küçük süs eşyaları dururdu. Rahat sedirler diğer odakilere nazaran daha özenli ve gösterişli döşenmişti. Zamanın modası olan hasır örgü sandalyeler de sadece misafir odasında bulunurdu. Misafir odası misafir gelince açılır sair zamanlarda hep kapalı olurdu. Dördüncü odaya “mal odası” derdik. Anneannem Fahriye Hanım burada kadın giysileri, çamaşır, terlik, ayakkabı, yemeni, tülbent, eşarp, örtme, atkı, yaka iğneleri, tokalar satardı. Kumaş olarak da ince kumaş denilen ipekli, poplin, krepdöşin, emprime, tafta, ipek kadife, ipek maroken türü kumaşlar satardı. Anneannemin mal odası küçük bir mağaza gibiydi. Dedemin de çarşıda Yeni Cami’nin karşısında manifaturacı dükkânı vardı. Dayım Fevzi Cevahir ile birlikte çalışırlardı. Bu dükkânda daha çok köylüye hitap eden “köylü kumaşı” dedikleri pazen, divitin, kadife, Amerikan bezi gibi kalın kumaşlar ile moskof bezi, basma, döşemelik, perdelik kumaşlar ve erkek elbiselik kumaşları satardı. Dügünlerde gelin ve damada ve yakınlarına hediye kumaş ve giyisi bohçası hazırlar ve satardı. Bunun adı “dügün pirtisi” idi. Eğer dügün pirtisi satılırken ben dükkânda isem dedem kayınpedere “çocuğa da bir ‘şerbetlik parası’ verin” derdi. Onlar da bana 10 kuruş, 25 kuruş veya 50 kuruş verirlerdi. O zamanlar Gerede’de kuyumcu olmadığı için dedem altın da satardı. Altınları kumaş ruloları arkasına gizlenmiş küçük demir bir kasada saklardı. Yanlış hatırlamıyorsa kuyumcu dükkânları ancak 1940’lardan sonra açılmaya başladı. Şimdi düşünüyorum da anneannem zamanın müteşebbis kadınlarındanmış. Bu sırada aynı işi yapan birkaç hanım daha vardı. Mesela Hacıpeker’in Safiye Hanım

da evinde mal satardı. Anneannemin okuma yazması bile yoktu ama çok akıllı bir kadındı. Bütün gün kime ne satmış kaç "urup, arşın, endaze" (zamanın uzunluk ölçüleri)kumaş satmış, veresiye vermiş mi, alacağını tahsil etmiş mi bunların hepsini aklında tutar öğlen ve akşam dedem eve geldiğinde hepsini bir bir söyleyip sarı defterine yazdırırdı. Müşterisi çoktu. Alışverişe gelen hanımlar uzun süre mal odasında kalırlardı. Biz de teyzemin kızı Türkan ile hanımların alt kapıda çıkardıkları ayakkabılarını sırayla giyer bahçede dolaşırdık. Hele bir de ayakkabılar topuklu, numaraları da küçükse çok sevinirdik. İkinci katta sanki beşinci bir oda gibi "abdesthane sokağı" ya da "hela aralığı" denilen bölüm vardı. Uzun yüksek pencereleri sayesinde içerisi hep aydınlık olurdu. Adı üstünde bir abdestlik ve heladan ibaretti. Abdestlik ve hela tahtadan yapılmıştı. Abdestliğin başında altında musluğu bulunan hazneli büyük bir bakır abdestlik çeşmesi vardı. Helaya da üstü işlemeli küçük taharet ibrikleri ya da "boduç" denilen toprak testiler konurdu. Sular boşaldıkça abdestlik yanındaki alçak raflara dizilmiş boy boy güğümlerden sular doldurulurdu. Üçüncü kat pek kullanılmazdı zaten ihtiyaç da yoktu. Bu katta Fevzi Dayım ile Saniye Yenge'min karyolalı, gardıroplu, küçük mobilyalı o zaman için gayet modern döşenmiş yatak odaları vardı. Bu konak 1950'lerin hemen başında dedem henüz sağken yıkıldı ve yerine iki katlı geniş cephele büyük bir ev inşa edildi. Bu ev de 2005 yılında yıkılarak yerine bugünkü Cevahir apartmanı dikildi.

Dedemlerin evi gibi daha ne evler vardı. Aslında bunlara ev de denilemez her biri bi-

rer konaktı. Hacı Mustafa ve Mithat Dayioğlu kardeşlerin, Hacıpekler'in, Vezirler'in, Hacı Zekiler'in, Hacı Eşrefler'in, Marazlar'ın, Necmi Beyler'in, Kerimler'in, Güzelceler'in, Derenderler'in konakları şimdi aklıma geliveren birkaç tanesi. Bir de 1944 Depremi'nde yok olan veya yangınlarda kül olan konaklar vardı. Dedemlerin evinin hemen arka yan tarafında Marazlar'a ait çok güzel büyük bir konak vardı. İcini bilmem ama hikayesi hazindir. Anlatmadan geçemeyeceğim. Çömlek lakaplı yaşlıca bir kadın bu konakta tek başına yaşardı. Bolu'nun Çömlekçiler Köyü'nden Gerede'ye Marazlar'ın Mehmet Efendi'ye gelin gelmiş. Yaşlı kocası ölünce de yalnız kalmıştı. Bir gün bazlama yaptıktan sonra sıcak sacı abdestliğin altına tahta zemine koymuş. Tahta tutuşup alev almış, ev ahşap ve her tarafı yağlı boya ile boyalı olduğu için koca konak kısa sürede çıra gibi yanıp kül oldu. O zamanlar Gerede'de itfaiye teşkilatı yoktu. Halkın gayreti ile söndürülmeye çalışıldı. Dedemlerin evinin tavanına da tedbiren halı, kilim atıldılar. Küçüktüm ama Çömlek teyzenin kapının önündeki çeşmenin taşına oturmuş perişan vaziyette yanan evini ağlamaktan şişmiş gözlerle seyredişini hiç unutamam. Bu taşın önünden her geçişimde bu manzara gözümün önüne gelir. Çeşme taşı yakın zamana kadar aynı yerde duruyordu. Bilmem hala yerinde mi?...

Şimdi sıra Saime teyzemin eniştem İsmail Dayioğlu ile evlenerek gelin gittiği Hacı Mustafa Dayioğlu'nun konağında. Planını bir İtalyan mimarın çizmiş olduğu hem içi hem de dış görünümü itibarıyla Gerede'nin ahşap evlerine hiç benzemeyen çok modern bir evdi. Dış cephesi araları beyaz çizgili kırmızı tuğla ile kaplıydı. Yeri Atatürk Bulvarı'nın tam üstünde, köşede olup adeta bulvarı ikiye ayırırdı. Dört kapısından ikisi Atatürk Bulvarı Üst Yol'a, diğer ikisi de Atatürk Bulvarı Alt Yol'a açılırdı. Bugün konağın yerinde, altında kırtasiyecisi, telefoncu ve tekel dükkanlarının bulunduğu birkaç apartman dizilidir. Konak, bugünkü ikiz villalar veya birbirine bitişik iki daire gibiydi. İki tarafın da planı aynıydı, bir örnekti. Bir daireden diğerine sürgülü kapılarla geçilirdi. Dört katlıydı. Öyle bir planı vardı ki aynı anda dört kişi dört ayrı kapıdan birbirleri ile hiç karşılaşmadan eve girip çıkabiliirdi. Katlar arasında ahşap döner merdivenler, merdiven başlarında da altın varaklı dev aynalar vardı. Tabii o yıllarda evlerde elektrik olmadığı için özellikle merdiven başlarındaki çiçekliklere envai çeşit cam ya da porselen kıymetli gaz lam-

baları konulmuştu. Her kata yine ray üstünde kayan sürgülü kapılardan girilirdi. Bu kapılar kapandığı zaman konak adeta çok dairesel bir apartmana dönerdi. En alt katta diğer evlerde de olduğu gibi ocaklı, bol dolaplı, raflı, kuzineli, dolap içi abdestlikli mutfak odası ve ayrıca bir ekmek fırınıyla, kiler ve kışık odalar vardı. Mutfak odası ve kışık odaların tavanları alçak, pencereleri küçük olduğu için kışın çok iyi ısınırdı. Pencere camları rengarenk vitray camdı. Vitray cam hem eve bir güzellik, renk katardı hem de yol hizasındaki pencerelerin önünden geçenlerin içeriyi görmesini engelliyordu ama biz dışarıyı görebiliyorduk. Mutfak odası dâhil bu kattaki tüm odalarda yatılabilecek kadar rahat ve geniş sedirler vardı. Uzun kış ayları hemen hemen sadece bu katta geçirdi. Yarı döşeli üçüncü ve dördüncü katlar çok elzem olmadıkça kullanılmazdı. İkinci kata ise kışın sadece misafir geldiğinde çıkılır ancak sıcak bahar günlerinde ve yazın devamlı yaşanırdı. Gerek evin iç planı gerekse içindeki kıymetli antika mobilyaları, süs eşyaları, dekorasyonu ile adeta canlı bir müzeydi. Merdivenden çıkılıp ikinci kata gelince sürgülü kapı açılır küçük bir salonu andıran sofaya girilirdi. Sofada yerde antika bir halı, duvara dayanmış sedef kakmalı antika bir konsol, üstünde yuvarlak aynası ve karpuzlu gaz lambaları vardı. Sofadan üç odaya geçilirdi. Odaların kendi aralarında da yine sürgülü kapılar vardı. Bu katta her bir dairede dörder tane olmak üzere toplam sekiz oda mevcuttu. Misafir ve oturma odasında sedir yoktu. İkinci kat odaları tamamen antika mobilyalar ile döşenmişti. Pencere önüne konulmuş bordo beyaz çizgili kadife kumaş kaplı kanepeler, kanepeler ile bir örnek koltukları, koltuk yanlarına konulmuş çeşitli boy ve modellerde pırıl pırıl sehpa, oymalı ahşap sandalyeler, sedef kakmalı bir büfe, üstünde lambalar, biblolar, saat şu anda gözümün önüne geliverenler. Birinci katın aksine üst katlarda tavanlar yüksekti. Pencereler de yüksek ve genişti. Tavandaki göbük süslemesi galiba alçı ile yapılmış çok güzel bir kabartma çiçek motifiydi. Pencerelerde koltukların ve kanepenin rengine uygun etekleri ponponlu bordo renkli ağır kadife perde asılıydı. Ben sekiz - dokuz yaşlarındaydım. Halkevi daha yeni açılmıştı henüz eksikleri çoktu. Mesela bir sahne perdesi yoktu. Halkevinde tiyatro ve film gösterileri yapılacağı zaman bu perdeyi ödünç alırlardı. Birkaç kez ödünç verdikten sonra Hacı dedemiz perdeyi halkevine hediye etti. Bugün bile ancak müzelerde, saraylarda görebileceğimiz antika mobilyalar bundan seksen yıl önce Ge-

rede gibi küçük bir kasabaya nasıl gelmişti? Hacı Mustafa Dayıoğlu hali vakti yerinde bir tiftik tüccarıydı. Sık sık mal alıp satmaya İstanbul'a giderdi. O zaman derlerdi ki, padişah Vahdettin İstanbul'dan kaçarken ya da kaçınca saraydaki eşyaların bir kısmı satışı çıkarılmış o da satın alıp Gerede'ye getirmiş. Ev her şeyi ile diğer Gerede evlerinden farklıydı. Tuvaletleri bile değışikti. Bunlara hela diyemiyorum. Her katta beyaz mermerden müstakil tuvalet ve lavabolar vardı. O devirde evlerde su olmadığı için burada da taşıma su ile iş görüldü. Bu evde farklı olarak lavabo çeşmelerinin arkasında uzun, yüksek siloya benzeyen su depoları vardı. Depolardan gelen su günlerce kullanılırdı. Bu depolara su, evin Atatürk Bulvarı Alt Yol tarafındaki girişinde bulunan musluklu, geniş oluklu çeşmeden ve sokak çeşmelerinden taşınırdı. Maalesef Mustafa Dayıoğlu'nun iflas etmesi üzerine kıymetli eşyaların pek çoğu satıldı. Bu muhteşem konak da eniştem İsmail Dayıoğlu'nun vefatından sonra geriye kalan tarihi eşyaları ile birlikte yok olup gitti.

Son olarak, seyretmeye doyamadığımız Mithat Dayıoğlu'nun konağını hatırladığımız kadarıyla anlatmak istiyorum. Herhalde Geredeli olup da onu tanımayan veya adını duymayan yoktur. Gerede'de uzun yıllar belediye başkanlığı, üst üste birkaç dönem de Bolu milletvekilliği yapmış politikacı, tüccar, hayırsever bir büyüğümüzüdü. Hacı Mustafa Dayıoğlu'nun da küçük kardeşiydi. Onun konağı da ağabeyinin konağı gibi İtalyan bir mimarın eseriymiş ama konaklar birbirlerinden çok farklıydılar. Mustafa Dayıoğlu'nun evi modern Avrupa evleri gibiydi. Mithat Dayıoğlu'nun evi ise İstanbul'daki tarihi köşklere benzerdi. İki de Gerede'nin tipik ahşap evlerine hiç benzemezlerdi. İki kardeşin evleri birbirine çok yakın neredeyse yan yanaydı. Sadece aralarında bir yol vardı. Yakın zamanlara kadar Atatürk Bulvarı Üst yol ile pazar yerine inen sokağın keştiği köşede yer alan bu bembeyaz nadide konağı herhalde pek çoğunuz hatırlarsınız. Bugün yerine, altlarında BIM, elektrikçi ve gözlükçü dükkânları bulunan iki apartman yapılmıştır. Dediğim gibi İstanbul'daki köşkler misaliydi. Beyaza boyanmış ahşap balkon korkulukları, saçakları, pencere alınlıkları adeta dantel gibi işlenmişti. Çatıda bir paratoner vardı. Okulda yıldırım bahsini işlerken öğretmenimiz bizi evin karşısına dizip paratoneri burada tanıtmıştı. Konak büyük bir bahçenin içerisindeydi. Bahçede rengarenk çeşitli çiçekler ve meyve ağaçları vardı. Bahçenin bir köşesindeki kü-

meste her türlü kümes hayvanı beslenirdi. Kapıda büyük bir köpek bekçilik yapar kimseyi içeri sokmazdı. Hatta bir keresinde anneanne me saldırıp örtmesini parçalamış. Bir de hayal meyal bahçede nazlı nazlı dolaşan bir hayvan hatırlıyorum. Muhtemelen geyik ya da karaca idi. Bahçenin sonunda da çalışır vaziyette bir değirmen hatırlıyorum. Konak üç katlıydı. Büyük büyük pencereleri, üç adet giriş kapısı vardı. Birinci katta yani giriş katında mutfak, diğer evlerde olduğu gibi suyu devamlı akan bir çeşme, büyük bir fırın, ocak, kuzineli soba, camlı kapaklı dolaplar, rahat geniş sedirler vardı. Mutfaktan geçilen bir kiler ve bir de büyük oturma odası mevcuttu. İkinci katta geniş sofaya açılan balkonlu büyük odaları vardı. Sofanın ortasında kocaman bir ayı postu yatarı. Baş üstündeydi ve gözleri canlı gibi bakardı. Ramazan ve Kurban bayramlarının üçüncü akşamı mutlaka ailecek bayram yemeğine davet edilirdik. Sofra ikinci kattaki büyük odalardan birinde kurulurdu. Zahide teyzemizin çeşit çeşit leziz yemeklerini yedikten sonra Mithat Amca, dedem ve babam kahvelerini ellerine alıp sedire geçerler ve koyu bir sohbet başlarlardı. Ben de kulak misafiri olup anlamaya çalışırdım. Sohbet konusu hep siyaset ve harp anıları olurdu. Babam İstiklal Savaşı gazisiydi; İngilizlere esir düşmüştü. Anlatacak çok şeyi vardı. Mithat Amca da babam da İstiklal Madalyası sahibi idiler. Hem Kurtuluş Savaşı'ndan hem de o yıllarda yeni biten Alman Harbi'nden konuşurlardı. İkinci Dünya Savaşı'na Alman Harbi denirdi. Bayramda çocuklara on beş, yirmi kuruş bayram parası verilir. Mithat Amca cömertti; yetmiş beş kuruş verirdi. Aslında bu Konak hakkında anlatılacak daha neler neler vardı ama bundan seksen, seksen bir yıl önce-

sini ancak bu kadar hatırlıyorum. Biraz da ev sahiplerini anmak istiyorum. Özellikle bende iz bırakan evin gelini Hikmet Abl'a'yı. Konakta dört kişi yaşarlardı; Mithat Amca, Zahide Teyze, Hilmi Ağabey ve eşi Hikmet Abl'a. Bir de hizmetlerini gören bir karı koca vardı. Hikmet Abl'a ve ağabeyi öğretmenimiz İhsan Bey bizim evin üst katında oturan kiracılarımızdı. Daha sonra Hikmet Abl'a Hilmi Ağabey ile evlenerek Dayıoğlu Konağı'na gelin gitti. Hikmet Abl'a'yı çok severdim. Uzun boylu, ince, düzgün hatlı çok güzel ve zarif bir kadındı. Çok da güzel ve herkesinkinden değışik giyinirdi. Genç kızlara örnekti. Mesela Gerede'de kışın hanımlar ayaklarına mes (mest) lastik, potin giyerlerken Hikmet Abl'a sık ayakkabılarının üzerine "şason" giyerdi. Ayakkabıları yağmurdan, kardan koruyan topuklu ya da topuksuz, şeffaf kauçuktan imal edilmiş ayakkabı kılıflarını yani şasonları ilk kez onun ayağında görmüştüm. Daha sonra anne oldu. Onun bebek bakımı, bebeği beslemesi, giydirmesi, eğitmesi bile bir farklıydı. Teyzemin kızı Türkan ile sık sık Mithat bebeği sevmeye gittiğimizde bu farkı görür Hikmet Abl'a'yı hayranlıkla izlerdik. Nur içinde yatsın.

Benim yakından tanıdığım evler işte bunlar. İcini bilmediğim ama önünden merakla, beğeniyle seyrederek geçtiğim daha pek çok ihtişamlı ev vardı. İnşallah bunları yakından bilen, ziyaret eden kişiler ve torunlar da bu evleri bize yazarak anlatırlar. Yazılıns ki bu nadide evler tamamen yok olmasınlar hiç olmazsa kâğıt üzerinde yaşasınlar. Seneye yeniden görüşmek dileğim ile yazımı bitirirken adını andığım tüm büyüklerime rahmet diliyorum.

Sağlıcakla kalın.

TARİH

Ahmet ÖZENSÖY

Vakıflar Genel Müdürlüğü
Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı
Kültürel İşler Müdürü

Gerede Dergimiz, 1996 yılından itibaren kesintiye uğramadan yılda bir kez yayımlanarak günümüze kadar gelmiştir. Büyük bir birikim oluşturan Dergimizin her sayısı İlçemiz hakkında yazılı ve görsel bilgilerin yer aldığı çok değerli bir arşiv niteliğindedir. Önceki sayılarında Osmanlılar döneminde Gerede'de kurulmuş vakıflar ve vakıf eserlerine ilişkin yazılar yer almıştır. Bu yılki yazımızda ise Gerede'mize gelen yolculara sadece Allah-ü Teala'nın rızasını kazanmak amacıyla konaklama ve yemek hizmeti sunan bir han ve tekke vakfetmiş (bağışlamış) "Şemsi Ahmet Paşa'yı" tanıtmaya ve hayratlarını anlatmaya çalışacağız.

Üsküdar Şemsi Ahmet Paşa Camii

GEREDE'DE ŞEMSI AHMET PAŞA HANI VE TEKKESİ

Şemsi Ahmet Paşa, 1492 yılında Bolu'da doğmuş, Enderun'da (Saray Mektebinde) yetişmiştir. Kanuni Sultan Süleyman, II.Selim ve III. Murat dönemlerinde muhasiplik (saymanlık), defterdarlık (malîye işleri) gibi önemli görevlerde bulunmuş bir devlet adamıdır. Anadolu beyliklerinden İsfendiyaroğullarına mensup olup İsfendiyaroğlu Kızıl Ahmet Bey'in torunu, Mirza Mehmet Paşa'nın oğludur.

Annesi, Sultan II. Bayezid'in oğlu Şehzade Abdullah'ın kızı Şahnisa Sultan'dır. Anne tarafından Osmanlı Saray ailesine mensuptur. Fahrunnisa Hatun adlı bir kızı ile Mahmut ve Mustafa adlı iki oğlu vardır. Mahmut adlı oğlu devlet yönetiminde paşalığa kadar yükselmiştir. Diğer oğlu Mustafa Bey ise Bolu'da bir medrese yaptırmıştır.¹

Ahmet Paşa, "Şemsi Paşa" unvanıyla meşhur olmuştur. Şemsi Paşa, ilim adamlarının gözetiminde yetişmiş ve ilim yolunda kısa zamanda çok ilerleme kaydetmiştir. Onun kabiliyeti ve cesareti Sultan Süleyman tarafından fark edilmiş ve devlet hizmetine alınmıştır.

Şemsi Ahmet Paşa, doğduğu yer olan Bolu ve çevresindeki beldelerde çeşitli hayır kurumları vakfetmiş bunlar için gelirler tahsis etmiştir. Üsküdar sahilinde cami, medrese ve türbeden oluşan bir külliye yaptırmıştır. Mimar Sinan'a yaptırdığı bu cami, boğazın rüzgarları sebebiyle kuş konmadığı için "Kuşkonmaz Camii" olarak bilinmektedir.² Doğduğu yer olan Bolu'da bir cami, imaret (hayır kurumu) ve han (yemek ve barınma imkanı sağlayan misafirhane), Gerede'de bir han ve tekke (ücretsiz eğitim, ibadet, yemek, barınma imkanı sunan yer) vakfetmiştir.

Vâkıfın vefatından sonra da bu hayrat

1 Erhan Afyoncu, İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 2010, c.38, s.527-529.

2 Nimet Bayraktar, "Şemsi Ahmed Paşa: Hayatı ve Eserleri", Tarih Dergisi, sayı 33 (1982), s.99-114.

binaların ve hizmetlerinin ayakta kalması ve felaket zamanlarında ihtiyaçlarının temini için muhtelif yerlerde gelir getirici çayır, tarla, dükkan, han, çiftlik, debbağhane (deri işleme atölyesi) ve değirmen vakfetmiştir. Vakfiyesinde, hayratları olan cami, medrese, tekke, imaret ve handa görev yapacak personelin özellikleri, çalışanlara ödenecek ücretler, hayır kurumlarında hangi yemeklerin sunulacağı, giderlerin karşılanması için vakfedilen gelir getirici akarlar hakkında detaylı malumatlar sunulmuştur.

Gerede Şemsi Ahmet Paşa Hanı

Osmanlı'da hanlar, şehirlerarası yollar üzerinde, genellikle iki katlı olarak yaptırılır, yolcuların güvenliğini, yemek ve diğer ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenirdi. Hanlarda, tekke, imaret ve ocaklar bulunur, avlunun çevresinde ahırlar ve depolar yer alırdı. Yolcular handa geçici olarak konaklar, beraberlerinde getirdikleri malları pazarlayıp işlerini yaparlardı. Sultanlar ve devlet adamları tarafından inşa ettirilen bu vakıf yapılarında yolcular üç gün boyunca han kurucusunun misafiri olur ücretsiz olarak konaklayıp, imarette yemek yerlerdi. Barınma ve yemek imkânlarının yanı sıra yolculara hamam, mescid, gerektiğinde hekim hizmetleri ve eczane; bunun yanında hayvanlar için yem, nal-

Bolu İmaret Camii

bant, veteriner ve araba tamiri hizmetleri bedava sunulurdu.

Şemsi Paşa Vakfiyesinde yer alan "... Ve biri dahi Gerece'de dimekle ma'ruf ber-câ-yı nefis veya yaylak bir kim safâ-yı âb ve hava ile ale'l-'itlak yegâne-i memâlik-i mahrûse-i âfâk olub... Eyyâm-ı baharda fezâ-yı behişt âsâr-ı ezhâr-ı bukalemun ile hezâr his ve cemal-i rûz-efzûn gösterüb.." kaydındaki "Gerece'nin yaylak, hava ve suyunun çok güzel olduğu, baharda çeşitli çiçeklerle bezenmiş ve süslenmiş bir duruma geldiği" ifadelerinden Şemsi Ahmet Paşa'nın Gerece'yi çok sevdiği anlaşılmaktadır.³

Hanla ilgili olarak vakfiyesinde yer alan "...Vâkıf-arif müşârun ileyh kasaba-i mezbûrede dahi on sekiz ocaklı bir hân-ı celil bina idüb... Ve bu zikir olunan hân-ü'l-imâre ki sair 'amaire lazım olan ebniye-i müştemildir." ifadelerinde, Gerece kazasında, ticaret yolu kenarında on sekiz odalı bir han bina ettirdiği, bu hanın diğer hanlardaki bütün özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir.⁴

3 Şemsi Paşa Vakfiyesi, Vr. 22b-23a.

4 Mehmet İnaşa, "Şemsi Paşa Vakfiyesi", Ata.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı 27, 2005, s. 257-270.

Gerece'deki handa misafirleri saygıyla ağırlamak güzel ikramlarda bulunmak, gerekli hizmetleri sunmak için ihtimam ve tedbir sahibi bir mürşidin tayin edilerek günde iki akçe ücret ödenmesi bu imarethanelerde yemek işleri için iki aşçı bir bulaşıkçı, ekmeğe pişirmek için bir ekmeğe, bir harcama mutemedi (muhasip) ve bir akçe ücretle bir kiler emini (depo sorumlusu) görevlendirilmesi vakfiyede yer alan şartlardandır. Bununla birlikte hana misafir olarak gelenlere günde bir tabak çorba, bir parça elli dirhemlik yahni ve iki adet yüz yirmi dirhemlik ekmeğe verilmesi de vâkıfın şartları arasındadır.

Gerece Şemsi Ahmet Paşa Tekkesi

Şemsi Ahmet Paşa Vakfiyesinde, Gerece'nin tabii güzellikleri ve güvenli bir yer olduğu vurgulanmış "havası, suyu ve yaylaları ile güzel bir manzaraya sahip olan ve güvenliği temin edilen Gerece" diye tarif edilmiştir. Tekkenin yeri ve vasfı ile ilgili olarak da "Gerece'de bir tekke tesis edilmiştir. Şehrin anayolu üzerindeki konaklardan biri geçit evi ve konaklama yeri olarak belirlenmiştir" ifadeleri yer almaktadır. Tekke için, kâmil ve ârif bir mürşid (örnek bir idareci) tayin edilerek günde beş akçe ücret verilmesini ve tekkede kalan dervişlerin her birine günde yarım

akçe ücret ödenmesini vakfiye şartlarından saymıştır.⁵

"İnsan ölünce üç şey dışında amelî keşilir, amel defteri kapanır. Üç şey müstesnadır. Sadaka-i câriye yani faydası kesintisiz devam eden hayır eserleri, kendisinden faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat", Hadis-i şerifinden hareketle Şemsi Ahmet Paşa vefatından sonra da hayırla anılmak arzusuyla birçok hayrat eser bırakmıştır.

Devlet yönetiminde önemli görevler üstlenmiş, ilim adamı, şair, hayırsever Şemsi Ahmet Paşa, 1580 yılında vefat etmiş ve Üsküdar'da inşa ettirdiği külliye'nin bahçesindeki türbesine defnedilmiştir. Allah-ü Teala'nın rızasını kazanmak için vakfettiği Gerece'deki han ve tekkenin yeri ve mevcudiyeti hakkında bilgi bulunmazken Üsküdar'daki külliyesi, Bolu'daki camisi faal halde olup hizmet sunmaya devam etmektedir.

5 Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGMA), Defter No:1489, "Şemsi Ahmed Paşa Vakfı"na ait 988 tarihli vakfiye.

Üsküdar Şemsi Ahmet Paşa Külliyesi

Tarihde Gerede

Bir zamanlar Yeni Camii ve ayboyu Caddesi
Kaynak: Kazım Ünlüol arşivi

Gerede – 1965
Kaynak: Şeref akır arşivi

Tarihde Gerede

Gerede- 1970
Kaynak: Ümit Tekelioğlu arşivi

Cumhuriyet Meydanı - 26 Aralık 1952
Kaynak: Abdurrahman Veli Şahin arşivi

PORTRE

İlhami TÜRKER
Araştırmacı - Yazar

Her köyün bir delisi vardır sözü bir deyim haline gelmiştir. Yoksa da icat ederler. Birileri birilerine deli der. Akıllı, akli başında, hesabını iyi yapan, risk alan adamın da bu şekilde yaftalandığını duymuş ve görmüştür. Hani Şeyh Edebalı'nın evladına, "atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler" şeklindeki öğüdü vardır ya... Sizde tanırırsınız sizin köyünde delisi vardır, olmuştur muhakkak ya da Bir Delinin Hatıra Defterini veya Bir Delinin Akıllılıkları okumuşsunuzdur.

Muhsin Yazıcıoğlu, bir ziyaret için gittiği belde de tanışırken, birisi: "Ben beldenin delisi falanım" demiş. Yazıcıoğlu da: "Ben de vatanın delisi falanım" demiş. Sarmaş dolaş olmuşlar. Hani deli deliyi görünce değneğini saklardı? Bak değnekler kucaklaşmış. Bu kıssa aklıma bir başka kıssa getirdi: Bizim köyde, Çil İskender veya İskender Ağa denilen yaşlı bir zat vardı, birazda nüktedan bir adamdı. 1960 İhtilalinden sonra Türkes'le ilgili birçok rivayet anlatılıyordu; ihtilalin içindeydi, dışındaydı gibi. Türkes, bir gün Ankara'dan İstanbul'a geçerken yolu bizim Gerede'deki Kazanlar kahvesine düşmüş. Kahvehane kalabalıkmış, dışarı yağmur yağış. İki otomobil kahvenin önünde durmuş, hemen birisinin kapıları açılmış, korumalar birine şemsiye tutmuşlar. Kahvede bir dalgalanma, önden gelen biri kahvehaneye bakmış köşede bir masaya karar vermiş ve beyefendiyi davet etmiş. O tarihlerde doğruca gazete bile görmeyen kahve sakinleri hemen gelen misafiri buyur etmişler ama: "La Deli Türkes sen buralarda ne arıyorsun?" sözüyle bir sessizlik ve dalgalanma; "La Deli İskender ziyaretine geldim" sözüyle neşe ve şaşkınlık yaşanmış...

Yine konumuzu uzattık ve dağıttık hâlbuki biz Hüseyin Gazi'den bahsedecektik. Bu Hüseyin Gazi şu Ankara'daki Hüseyin Gazi tepesinde metfun tarihi kişi değildir. Yunus Emre'nin, "şöyle garip bencileyin" ifadesinde yerini bulan bir garip yolcu!

HÜSEYİN GAZİ

Köyümüzde 1865-1870 yıllarında büyük demirce yapıldığı bilinen bir yapı vardı. Herkes buraya "koca konak" derdi. Biri çiftli biri tekli iki giriş kapısı vardı. İşte bu koca konak için 1971 yılında bir "Koca Konak Destanı" yazmışız, kısa bir kısmını paylaşalım:

*Bir güzellik var bozulmuş odalarında,
Bir sanat kapında, pencerede, dolabında
Kimler gelip geçti ey konak sana,
Kimler içinde yıllarını geçirdi,
Durma söyle ey konak,
Şimdi onlar nereye gitti?*

...

*Rüzgâr eser kapıların açılır kapanır,
Bir garip kenarında siper alır.
Her gün pencerenden bir cam kırılır,
Senin kimsen yok mu konak?*

İşte üç katlı bu konağın alt katında bir oda da ikamet eden, bazen görünüp bazen günlerce görünmeyen bu garip kişiye, "Hüseyin Gazi" [1921-1987] derlerdi. Bizde öyle bilirdik. Çok konuşmaz, içine kapalı, insanlardan da kolay kolay bir talepte bulunmazdı. Büyüklerimize sorduğumuzda hakkında çok bir şey anlatmazlar, belki de onlarda bilmezlerdi. Sadece anlatılan bir aşk hikâyesi oda tam anlatılmazdı. Yani "sevda" işi, kara sevda ondan böyle olmuş, kendini adeta "mecnun" sanan bir mecnun derlerdi. 1945'li yılların İstanbul'unda, Cihangir'de yaşanmış, konuşulmamış ve yazılmamış bir öykü...

Anadolu insanının belki de 1970'li yıllara kadar evinde, damında kullana geldiği, "idare" adı verilen, gazyağı doldurulan cam veya saçtan yapılmış ve fitilden oluşan bir çeşit lamba vardır. Yani şu camlı olan şinanay değil, camsız kandil. "Lambada titreyen alev üşüyor, üşüyor" gibi. İşte Hüseyin Gazi, İstanbul'da atık şişeleri

toplar idare lambası yaparmış yani üreticiliği de olmuş bir dönem. Hüseyin Gazi'nin üstü başı bazen derli toplu bazen darmadağın, saç sakalı da aynı bazen kısa bazen uzun bir halde idi. Uzun boylu, güçlü kuvvetli bir fiziki yapıdaydı. Okul kapandığında yazları köye gittiğimizde görür kısaca hal hatır eder, yanında veya yanımızda fazla durmasından da endişe ederek uzaklaşırdık. Bazen camide cemaatte de görünürdü, sesinin güzel olduğu ve güzel kamet ettiği belirtilirdi ama hiç rastlamadık. Kimseye bir kötülük yaptığını ya da birisi hakkında kötü söz ettiğini duymadığımız halde bakışları ve gülüşü bizi bazen tedirgin ederdi. [Bazı hareket, jest ve mimikleri ile bakışlarını Yılmaz Güney'e benzetirdim.] Dedem, amcazâdesini zaman zaman çağırır ikramda bulunur, beraberce tütün içerlerdi. Kimseye zararı olmayan ve kendi halinde yaşayan Hüseyin Gazi'nin bazen İstanbul'da olduğu, bazen şehirde, kasabada görüldüğü, köye de bir iki ay uğramadığı söylenir, soranlara da doğruca bir şey belirtmediği ifade edilirdi. Bazı köylerde de çobanlık veya koruculuk yaptığını işitirdik. Soğuk havalarda palto, iyi havalarda da daima pardösü giyer ama elinde sopası hiç eksik olmazdı. Sopasını ne amaçla taşır, insanlardan uzak kime yakın bir muamma idi...

Yıl 1987... Kasım'ın son belki de Aralık ayının ilk günü, akşamüzeri telefonumu bağladılar, arayan: DPT, Dış İlişkiler Başkanı Afif Demirkıran dostumuz, sesi titriyor:

"Hüseyin Hüsnü Türker'i tanır mısın?" diye sordu.

"Hayırdır" dedim.

"İbrahim Çakır'ın babasıyla birlikte bir trafik kazası geçirmişler, Ankara'ya Numune Hastanesine sevk işlemi yapılmış."

Telefonu kapatmadan, Hüseyin Hüsnü isimli bir tanıdığım olmadığını söyledim. Ama hafızam karmakarışık... Birkaç yere telefon ettim ve nihayet bu kişinin bizim Hüseyin Gazi olduğunu bir gün sonra öğrendim. Hüseyin Hüsnü! Nerden bilebilirdim? Anadolu da halen öyle isimleri bilinmeyen, kafa kâğıdı ile söylenen adı farklı olan kişiler vardır. Hüseyin Hüsnü'nün "gaziliği" nereden mi geliyor? Bunu tespit edebilmiş değilim. Bir ya da birkaç gün sonra tabutla köye uğurladık. Bu gün köyünde çam ağaçları içerisinde, gelene, "hoş geldin"; gidene, "selametle" diyen bir konumda kabristanında yatmaktadır.

"Bir garip ölmüş diyeler

Üç gündün sonra duyular

Soğuk su ile yuyular

Şöyle garip bencileyin"

Bütün öbür âleme göçenlerin ruhları şad olsun...

HALK BİLİMİ

İ. Hakkı SÖYLER

E.Öğretmen

...

"Çocuktum ufacıktım

Top oynadım acıktım"

...

Yazıya dökülmeyen ve destanlaşmayan gelenek ve göreneklerimiz bir bir unutuluyor. Ziyrat geleneği, 1960-1965 yılları çocukluğumdan hafızamda kalan bir etkinliktir. Bizim köyün (Zeyneller) "Bayram tepesi" diye bilinen kabristanın yanında bir tepecici vardı. Hava güzelse, dışarıda oturmaya uygunsu bu tepecikte yoksa "köy odası" denilen caminin müştemilatında bu etkinlik kutlaması yapılırdı. Dini bayramların arifesinde veya bayram günü öğleden sonra yapılan bu etkinliği Ziyrat denirdi.

Herkes evinden bir sofraya çıkarır gözlemeler, yağlı kömeçler, un-öküz, nişasta helvası, incir uyutması ve benzeri, değişik hoşafılar, ikram edilirdi. Sohbet ve muhabbet içerisinde yenir içilir ve güzel bir dua ile etkinlik tamamlanırdı.

Arama yaptım, yazılı kaynakları taradım çok bir bilgiye maalesef rastlayamadım. Yerel bazı gazetelerde bölge illerinde ve bazı üniversitelerin tezlerinde-araştırma- rastladım. Peki nedir bu etkinlik; Ziyrat?:

Ziyrat Nedir?

Ziyrat kelimesi Arapça Ziyaret kelimesinin halk ağzında söylene söylene değişmiş bir şeklidir. Sözlük anlamı "Görmeye, görüşmeye gitme, gidilme" şeklindedir. Halk arasında bir yere veya bir kişiye saygı gösterme amacıyla gitmeye de ziyaret denmektedir. Hac ziyareti, kabir ziyareti, türbe ziyareti gibi... Bu âdetin kökü çok eskilere dayanmaktadır. Benzer merasimlerin Eski Türkler'de de olduğu bilinmektedir. Yaptığımız araştırmalara göre İran Türkmenlerinde, Kıpçak ve Karapapah Türklerinde topluca mezar ziyaretlerinin yapıldığını öğrendik. Bu ziyaretlerde hayır işlenir, hurma veya helva dağıtılır. Ayrıca eski Türklerde ölenlerin ruhlarının kırk gün evden ayrılmadığı, Cuma geceleri ziyarete geldiği inançları vardır. Bu nedenle "Kırk çıkarma" merasimlerinde, Cuma gecelerinde ölülerin ruhlarına Kur'an okunması, helva yapıp dağıtılması adetleri günümüzde de sürmektedir. Bu adetlerin Türk Topulukları içindeki yaygınlığı ve günümüzde de devam etmesi çok eski bir Türk geleneği olduğunu ortaya koymaktadır. Yaptığımız araştırmalarda Vilayetimizin de içinde bulunduğu Batı Karadeniz bölgesi illerinde bu geleneğin birbirlerine aşağı yukarı benzer şekillerde son yıllara kadar korunduğunu gördük. Kastamonu, Sinop, Zonguldak, Karabük, Çankırı bunun örneklerindendir.

Ziyrat Nasıl Kesilir?

Bayramın birinci günü sabah saat 10.00 sıralarında köylüler topluca mezarlığa giderek daire şeklinde otururlar. Hoca efendi tarafından okunan Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye başlarlar. Bu esnada her evden getirilen helvalar birlikte karılır ve küçük dilimlere halinde doğranır. Köylü oturduğu yere yanında getirdikleri mendil veya

UNUTULMAYA BAŞLANAN BİR GELENEĞİMİZ: ZİYRAT

benzeri örtüleri önlerine sererek helvanın dağıtımını beklerler. Önce helva ile birlikte evlerden getirilen bazlama dağıtılır. Sonra parçalanmış helvalar paylaşılır. Bazı köylerde bu dağıtım "Bişi" denen bir tür hamur işi ile yapılmaktadır. Dağıtım işini köyün eli yakışan gençleri yapmaktadır. Köyde helva yapacak insanı olmayan ve gurbetten gelenler helva yerine lokum ve şeker getirirler bunlarda gelenlere helva ile birlikte dağıtılır. Dağıtım işi bitince imam efendi dua okur, herkes el açıp "âmin" der ve "Ziyrat Kesme" merasimi tamamlanmış olur.

Ziyrat Yemeği

Mezarlıkta ziyatın kesilmesi, dua edilmesi ile öğlen vakti gelmiş olur. Ziyrat kesen köylüler köye gelirler ve cami yanında topluca yemek yerler. Her evden pilav, sütlaç, incir uyutması, ayran, yoğurt vesaire yemekler gelir ve bu yemekler yer sofrasında hep beraber yenir. Gelelim örneklerle:

1- "Eskiden ziyat denilen bir gelenek vardı. On sene öncesine kadar yapılıyordu. Ziyrat geleneğinde her evden ekmekek getirilir, bu ekmekek ortaya konulur ve dua edilerek ekmekek okunur. Okunulan ekmekek eşit bir şekilde kesilip katılımcılara dağıtılır. O alınan parça ekmekek bereketli olsun diye de buğday-tahıl ambarının içine atılırdı. Ramazan ayına özel yöremizde ev yapımı erişte, tarhana çorbası, mantar turşusu yapılmaktadır. Bayramlarda ise miyane helvası, ekşili pilav, patates salatası ikram edilmektedir."

2- "Bu geleneğin Sinop ilimizin birçok ilçesinde sürdürüldüğü gözlenmekle birlikte özellikle Boyabat ve Gerze ilçelerinde, ziraat-ziyat-kesme geleneği sürdürülmektedir. Dini bayramlardan önceki arife günü ya da bayramın birinci günü sabah veya ikindi namazından sonra toplu olarak yemek yeme ya da getirilen ekmekek, helva, ve bişilerin-bir çeşit hamur işi-küçük parçalara ayrılıp karıştırılarak katıllanlara dağıtılması şeklinde gerçekleştirilen geleneksel törendir."

3- "Yer; Adatepe köyü, Devrek, Ramazan bayramının ilk günü bayram namazı sonrası cami çıkışı bayramlaşmanın ardından genç ve çocuklar çoğunlukta olmak üzere çoluk-çocuk, genç-ihiyar köyün mezarlığına yakın ören yeri olan Düzgeriş'e doğru yola revan olunur. Çocukların elinde poşetler vardır. Poşetlerde irmik ya da nişastadan yapılmış helva, saçta pişirilmiş gözleme, tahin ya da yaz helvası vardır. Düzgeriş'e varınca bir araya bırakılan poşetler Kur'an ve dua merasiminin ardından rastgele alınarak ortaya açılır, öbekler halinde oturularak afiyette yenir, Dönüş yolunda yol boyunca yaşlısı genci muhabbet ederek bayramın kaynaştırıcı özelliği anlamını bulur. Kurban Bayramı'nda kurban kesme derdine düşüldüğünden bu gelenek Ramazan bayramı için bir ritüel halini almıştır. Kurban Bayramı'nda ise arife günü akşamı yine aynı yerde Kur'an tilaveti ve dualar ve ikramlarla benzer gelenek yaşatılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca bayramda köyün gençleri bir araya gelmenin verdiği coşkuyu sonuna kadar kullanır. Büyüklerin çocukluğunda yaşadıkları yeni yetişenlere örnek olması hasebiyle canlı tutulmaya çalışılır, birlikte geziler, eğlenceler, etkinlikler düzenlenir. "

4- "Ovacık yöresinde hala daha canlılığını koruyan ve üzerinde durulmayı hak eden gelenek dini bayramlarının arefe günü yapılan ziyat adı verilen etkinliktir. Ziyat, ziyaret kelimesindeki 'a' sesinin düşmesi, 'e' sesinin de kalınlaşması sonucu ortaya çıkan mahalli telaffuz olup bahsedilen ziyaret arefe günü kabirlere yapılan ziyarettir. Ziyat, arefe günü öğlen, ikindi ve ya akşam namazı vaktini müteakiben yapılır. Her köyün ayrı bir ziyat zamanı vardır ve bu zaman dilimi asırlardır aynı zaman dilimi içinde gerçekleştirilir. Ziyat eskiden, mevsim şartlarının elverişli olduğu yaz ve bahar aylarında mezarlık yakınındaki bu iş için ayrılmış alanlarda, kışın ise köy odasında yapılırken günümüzde çoğunlukla köy odalarında yapılmaktadır. Ziyatın yapılacağı yere, her evden bişi adı verilen üzerine süt ve tereyağı karışımından yapılmış sos sürülmüş yufka ekmeği ile un helvası getirilir. Bütün herkes toplanınca ilk önce vakit namazı kılınır, ardından bişi ve helvalar ayrı ayrı harmanlanır, ilk önce bişiler devamında helva dağıtılır. Yaşı kaç olursa olsun ziyata gelen herkese eşit sayıda ve eşit miktarda bişi ve helva verilir. Hatta o esnada oradan geçmekte olan bir kişi dahi ziyat niyeti olmaksızın ziyat alanına gelse dahi o da aynı şekilde bişi ve helvadan nasibini alır. Böylelikle bir evden üç kişinin gelmişse ziyat sonrası o eve üç çikin bişi ve helva getirilmiş olur. Ziyata gönderilecek bişi sayısı bir bayramda tek sayı olarak hazırlanmışsa diğer bayramda çift sayı olarak hazırlanması gerekir. Bişi ve helva dağıtımını sonrası köy imamı tarafından topluca dua yapılır ve sonrasında mezarlık ziyaretine başlanır. "

5- "Eskiden bazı köylerde bayramın birinci günü evde yapılmış ve yufkanın içerisine sarılmış helva, evde bulunan çocuk veya kişi tarafından öğlen namazına müteakip köy odasına getirilir, getirilen yiyecekler harman yapılır, namazdan çıkanların ve orada bulunan çocukların yemeleri için dağıtılır ve yenir, bütün ölmüşlere imam tarafından dua yapılır, artan yiyecekler köydeki fakirlere verilir. Bu güzel adet şimdi yapılmamaktadır."

Burada bahsedilen adet adı verilmemiş olsa da Ziyat'dır. Dini bir referansı olmayan ama kültürel geçmişimizde var olan ve dini hassasiyetleri öne çıkaran bu güzel geleneklerimiz bu gün unutulmaya yüz tutmuş ve tutmaktadır. Sanayileşme ve kentleşme süreçleriyle birlikte kaybolan bir değerimiz olarak hiç olmazsa yazılı kaynaklarda kalsın istedim. Gerede'mizin sadece Kayı Sopran Köyü Derneği sitesinde -2020- kısaca bir bilgiye rastladığımı da ifade edeyim.

Değerlerine bağlı "kökü mazide olan atide" olacaklara ve olanlara selam olsun.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1-Sosyal Bilimler Dünyası. Haziran 2019
- 2-Kastamonunun manevi iklimi, Şubat 2019
- 3-Sinopun kültürel coğrafyası. Seyfullah Gül
- 4-Devrekiiler,22 Mayıs 2020.Mustafa Kocakavuk
- 5-Karabük Ovacıkılar Derneği
- 6-Geçmişten Günümüze Gerede, Mehmet Caner.2000.

TARİH

Ramazan KAŞMER
Eğitimci – Araştırmacı
rkasmer@yahoo.com

II. Mahmut döneminden itibaren resmi işler imamlardan muhtarlara geçmiştir. 1833 yılında da Anadolu'da muhtarlık teşkilâtı kurulmaya başlanmıştır. 1840 Gerede Nüfus Defterleri'nde Gerede'nin 5 mahallesi ile 24 divan ve köyünde görevli muhtarların isimlerine, fizikî özelliklerine ve yaşlarına yer verilmiştir. Orta Mahalle'de ve Çoğullu divanında muhtar-ı evvel ve muhtar-ı Sani diye adlandırılan 2 muhtar yer almıştır.

Gerede Temettuat Defterleri'ni incelediğimizde ise 2 mahalle ile 13 divan ve köyde muhtar olduğunu görebiliriz. Her köyde muhtar bulunmaması o köylerin nüfusunun azlığından kaynaklanabilir. Onun için muhtarlar en az 3 en çok 7 köyün birleşmesiyle oluşan divanlarda görev yapmışlardır. Bu muhtarların vergileri ve öşürleri, tarlaları, tarımsal faaliyetleri, kira gelirleri, hayvan varlıkları ve diğer gelirleri teker teker kayda geçmiştir. Şimdi tüm muhtarların bilgilerini sunacağım.

Demirciler Mahallesi

Muhtar İhtiyâroğlu el-Hâc Ahmed bin Hüseyin'in senelik vergisi 60 kuruştur. 17 dönüm tarlası vardır. Hem 1260'da hem de 1261 yılında tarlası işlenmemiştir. Sağman karası-

1844 Yılı Temettuat Defterlerine Göre Gerede Muhtarları

rından 30 kuruş geliri vardır. Bir düvesi bir de dişi buzağı vardır. Kirada olan dükkânından bir senede 120 kuruş elde etmektedir. Zuhuratından 100 kuruş, toplamda da 250 kuruş geliri bulunmaktadır.

Kabiller Mahallesi

Hasan Ağa bin Osman, Kabiller Mahallesi muhtarıdır. Belgede " mahalle-i mezbur muhtâr olup bilâ- san'at olduğu" bilgisiyle bir sanatının olmadığına vurgu yapılmaktadır. 100 kuruş vergi vermektedir. Muhtarın 15 dönüm tarlasının ziraatı 1260'da gerçekleşmiş ve 259 kuruş hasılat elde edilmiştir. Ayrıca Çağa kazasının İbricak Divanı Göçekler köyünde 30 dönüm tarlasını Yakakaya ahalisinden Araboğlu Mustafa işlemiştir. İneğinden 60 kuruş geliri vardır. Diğer hayvanları şu şekildedir: Düğe buzağı, erkek buzağı, erkek camus malağı, sağılmayan inek ve beygir. Muhtarın zuhuratından 759 kuruş, toplamda da 819 kuruş geliri vardır.

Kabaklar Muhtarı

Hâcî Maksudoğlu Mustafa bin Ali, Kabaklar divanı muhtarıdır. Defterde "Kabaklar Divanı nam-ı diğer Çayviran Divanı" şeklinde ifade yer alır. Kabaklar 5 hanedir. Ancak 10 haneli Gaziler, 9 haneli Temürciler, 32 haneli Günay ve 58 haneli Çayviran divanının da muhtarlığını yapmaktadır. Bir önceki sene vergisi 130 kuruştur. Aşar olarak buğdaydan 48 kuruş, arpadan 15 kuruş ve kaplıcadan 10 kuruş olmak üzere toplam 73 kuruş; buna ilaveten 18 küçükbaş hayvanından 11 kuruş âdet-i aynâm rüsumu tahakkuk ettirilmiştir. Toplam tarlası 30 dönüm, 1260 'da 15 dönüm tarla işlenmiştir. Hâsılatı 656 kuruştur. 13 büyükbaş, 8 koyun, 10 keçi ve 6 oğlağı kaydedilmiştir. Hayvan geliri 830, zuhuratı 100 kuruştur.

Ortaca Sani Muhtarı

Bu köyün muhtarının adı Akkadioğlu Durmuş bin Osman'dır. 2 oğlu çiftçidir. Senelik vergisi 80, öşrü 27 kuruştur. Toplam tarlası 12 dönüm, 1260'da geliri 243 kuruştur. Ayrıca hayvandan geliri 60 kuruş, zuhuratı 50 kuruş toplam geliri 353 kuruştur.

Ulaşlar Muhtarı

Muhtarın adı Ercivanoğlu Hüseyin bin Abdullah'tır. Senelik vergisi 200 kuruş, öşrü 87 kuruş, âdet-i aynâmı 10 kuruştur. Mezru ve gayri mezru tarlası 25 dönüm olup 1260'da 10 dönüm işlenmiş buradan 784 kuruş gelir elde etmiştir. Muhtar köyde oldukça fazla hayvan beslemektedir. 3 ineği (geliri 90 kuruş), 2 düğe buzağı, 2 camus öküzü, 3 sağılan koyun (geliri 15 kuruş), 7 sağılan keçi (35 kuruş), sağılmayan keçi 5 (gelir 15 kuruş), erkek kuzu 2, oğlak 8, merkep 1, beygir 1, kısrak 1 (gelir 100 kuruş), erkek tay 1'dir. Böylece hayvanlarından 255 kuruş, zuhuratından 281 kuruş toplamda da 1320 kuruş elde etmiştir.

Çukurca Divanı Muhtarı

Muhtar Köse Kethüdaoğlu Mustafa bin Mehmed'in senelik vergisi 62 kuruş, öşrü 26 kuruştur. Toplam tarlası 15 dönüm olup 5 dönümü 1844 yılında işlenmiştir. Bu dönem 234 kuruş hâsılatı bulunmaktadır. Hayvan geliri 60 kuruş, zuhuratı 100 kuruş, toplam gelir 394 kuruştur.

Nuhviran Muhtarı

Orta Mahalle 116 hanesinde ikamet eden muhtar Tiryakioğlu Mehmed bin Mehmed'in toplam 60 dönüm tarlası vardır. 1260'da 20 dönüm tarlasının ziraatını yapmış ve 315 kuruş gelir yazılmıştır. Senelik vergisi 135 kuruş, öşrü 35 kuruştur. 2 sağılan mandasından 80

kuruş, ineğinden 30 kuruş elde etmiştir. Ayrıca 2 erkek malağı bulunmaktadır. Geliri 525 kuruştur.

Havullu Divanı Muhtarı

Bekçioğlu Mehmed bin Hüseyin'in senelik vergisi 139 kuruştur. Muhtarın 36 dönüm tarlası olup 351 kuruş hasılat elde etmiştir. 3 ineği (geliri 90 kuruş), 3 erkek buzağı, 1 düğge buzağı, 6 sağman keçi (geliri 30 kuruş), gayri sağman keçi 4 (geliri 12 kuruş), oğlak 5, beygir 1, 5 kıt'aâsiyab (harap), 2 dönüm çayır 40 kuruş olmak üzere hayvanlarından 132 kuruş gelirdir. Zuhurati da 130 kuruştur. Geliri 652 kuruştur.

Çalışlar Muhtarı

Çalışlar divanı muhtarı Halil Beşeoğlu İbrahim bin Ahmed'in vergisi 230, öşrü 31 kuruştur. 1 ineği (geliri 30 kuruş), 1 erkek buzağı, 1 düğge buzağı, düğge malak, 10 sağman keçi (geliri 30 kuruş), gayri sağman keçi 7 (gelir 15 kuruş), 2 camus öküzü, 1 merkep olmak üzere hayvanatından 75 kuruş geliri vardır. Zuhurati 250 kuruştur. Toplam geliri 604 kuruştur.

Çoğullu Divanı Muhtarı

Molla Osmanoğlu Abdurrahman'in senelik vergisi 370 kuruş, öşrü 188.5 kuruş olup toplam vergisi 558.5 kuruştur. Çoğullu muhtarı 75 dönüm tarlaya sahiptir. 1260 yılında ziraatından geliri 1224 kuruştur. Kendisine hizmet eden ve numara 3'de mukim Gulâm zenci Mehmed'in mesleğinin "erbab-ı zirâ'at"ten olduğu belirtilmiştir. Hayvan sayısı; 2 sağman camus, 3 düğge malak, 1 erkek malak, 2 adet arı kovanı, 3 sağman kara sığır, 2 düğge buzağı, 2 erkek buzağı, 2 camus öküzü, 2 kara sığır öküzü, 15 koyun, 3 adet sağılmayan koyun, 50 sağılan keçi, 13 sağılmayan keçi, 20 dişi oğlak, 22 erkek oğlak. Muhtemelen kuzu sayısının yazılması unutulmuştur. Hayvanlarından geliri 391 kuruş, 4 dönüm çayır geliri 40 kuruş, zuhurati 700 kuruştur. Muhtarın kardeşi Ali duhancı esnafından olup 750 kuruş duhancılıktan te-

mettüsü vardır. Bir kıt'a dükkânı vardır. Toplam geliri 3105 kuruştur. Muhtar Gerece'de en fazla vergi ve aşar vermekte olup aynı zamanda en fazla gelire sahip konumdadır.

Mankallar Divanı Muhtarı

Gerece muhtarları içinde en fazla gelire sahip ikinci sıradaki kişi, Hacı Maksudoğlu Osman'ın toplam 2030 kuruş geliri bulunmaktadır. Senelik vergisi 100 kuruş, öşrü 176 kuruştur. 35 dönüm tarlası 1260 yılında işlenmiş ve buradan 820 kuruş gelir kaydedilmiştir. Diğer 45 dönüm tarlası da 1261'de işlenecektir. Hayvan varlığı ve gelirleri şu şekilde sayılabilir: 3 sağman camus (geliri 120 kuruş), 3 düğge, 1 erkek malak, 5 buzağı, 2 camus öküzü, 3 sağman kara sığır (geliri 30 kuruş), 4 kara sığır öküzü, 20 sağman ağnam, 20 sağman keçi, 20 gayri sağman keçi, 10 dişi kuzu, 20 dişi oğlak, 25 erkek oğlak, 1 bargir. 1 dönüm çayır ve 1 kıt'a kahve dükkânının yarım hissesinden senelik kira geliri de 60 kuruştur. Ayrıca 2 kıt'a kirada olan dükkânından geliri 120 kuruştur. Zuhurati 600 kuruştur.

Kürekçiler Divanı Muhtarı

Muhtar Hatiboğlu Recep Kürekçiler divanı muhtarı olmakla beraber Orta Mahalle hane 110'da ikamet etmektedir. Senelik vergisi 135 kuruştur. Toplam 15 dönüm tarlasından 7 dönümü 1260'da işlenmiş ve 270 kuruş gelir elde etmiştir. Ayrıca Urgancılar köyünde 20 dönüm tarlasını Dörtdivan ahalisinden Abdullah oğlu Halil kullanmaktadır. 1 sağman kara sığır, 2 erkek buzağı, 2 kara sığır öküzü, 1 beygiri yazılmıştır. 1 kıt'a dükkânından rub' hissesi (4/1 hisse) senelik kira 15 kuruş gelire sahiptir. 1 kıt'aasiyabın (su değirmeni) rub' hissesi (4/1) senelik kira geliri 60 kuruştur. Toplam geliri 445 kuruştur.

Cebni Divanı Muhtarı

Hazinedaroğlu Hüseyin bin Mehmed adlı muhtarın vergisi 53 kuruş, öşrü ise 32 kuruştur. Toplam 30 dönüm tarlasından 10 dönü-

münün 1260'ta ziraatından elde edilen senelik geliri 288 kuruştur. 100 kuruş zuhurat geliri olan muhtar ayrıca 1 sağman kara sığır, 1 erkek buzağı, 1 düğge buzağı, 2 kara sığır öküzü ve 1 beygire sahiptir. Geliri 418 kuruştur.

Afşar-ı Şerif Divanı Muhtarı

Köyde 2. hanede kaydolunan muhtar Mirahûzade Ahmed Ağa bin Ahmed'in toplam 70 dönüm tarlasının 35 dönümünün ziraatını 1260 yılında yapmış ve 882 kuruş hasılat kaydedilmiştir. Vergisi 275 kuruş, öşrü 98 kuruş ve âdet-i ağnamı 23 kuruştur. Mal varlığı şu şekildedir: 1 baş sağman camus (geliri 40 kuruş), 1 baş erkek malak, 3 baş sağman kara sığır (geliri 90 kuruş), 2 baş erkek buzağı, 2 baş düğge buzağı, 4 baş camus öküzü, 2 baş kara sığır öküzü, 1 baş esb, (yel gibi seçirten at olarak tanımlanmıştır.) 5 sağman ganem (geliri 15 kuruş), 18 sağman keçi (geliri 90 kuruş) gayri sağman keçi (geliri 33 kuruş), 4 erkek kuzu, 7 dişi ve 9 erkek oğlak, 1 kıt'aâsiyâb (geliri 90 kuruş) 2 dönüm çayır (geliri 50 kuruş). 150 kuruş zuhuratı olup toplam temettü 1478 kuruştur.

Ovacık Divanı Muhtarı

Muhtar Bıyıklıoğlu Mehmed bin Mehmed'in vergisi 125, öşrü 11, âdet-i ağnam rüsumu 7.5'tir. Tarlası 11 dönüm olup 4 dönümü 1260 yılında kullanılmış ve 91 kuruş hasılat elde edilmiştir. Hayvanlarından geliri 82 kuruştur. 1 kıt'aâsiyab 4/1 hisseden kira geliri 50 kuruştur. Ayrıca 1 dönüm çayırı bulunmaktadır. 177 kuruş zuhuratı, toplam geliri ise 410 kuruştur. Görüldüğü gibi tüm muhtarların hem tarımla hem de hayvancılıkla uğraşıp gelir elde etmesi söz konusudur. O dönemde Gerece muhtarlarının hem vergi hem de gelirleri itibarıyla düşük sayılacak bir seviyede olduğu söylenebilir. Yine o yıllarda Gerece'deki muhtarlar devletten maaş almamıştır.

ANI

Mehmet Saim BİLGE

E. Albay

1960'lı yıllarda Gerede'de Esentepe ve Ziya Gökalp adında iki ilkokul ve bir ortaokul vardı. Daha sonra Seviller İlkokulu açıldı ve biz üçüncü sınıftayken bazı arkadaşlarımız Seviller ilkokuluna geçtiler. Biz hiç okul değiştirmedik ama birkaç öğretmen değiştirdik. İlk fotoğraflarımız da bütün diğer arkadaşların olduğu gibi rahmetli Foto Sudi'nin 1963 yılında körüklü fotoğraf makinesi ile çektiği siyah beyaz, okula kayıt için çektiğimiz fotoğraflardır. Nitekim fotoğraflar siyah beyazdı ama ilkokul hayatımız çok renkliydi.

Okulumuz

Önce okulumuzu tanyalım; okulumuz şimdiki Mustafa ve Halil Çevikoğlu Okulunun yerindeydi. Tek katlı, bahçe içinde ağzımızı dayayarak su içtiğimiz çeşmesi, kışın içi buz tutan kız ve erkek tuvaletleri de yine bahçenin kuzeyindeydi. Aşağıdaki fotoğraf da okulun merdivenlerinde çekildiğimiz nadir fotoğraflardandır.

Kantinimiz yoktu, müstahdemimiz Emine Abla simit satardı, teneffüslerde iki arkadaş paralarımızı birleştirir bir simidi ikiye böler paylaşırdık. Simit yirmi beş kuruştur. Asıl kantin ise Hürmüz adında bir abla'ydı. Hürmüz Ablanın evi okula yakındı, teneffüslerde bah-

ELLİ YIL ÖNCE - YARIM ASIR SONRA ESENTEPE İLKOKULU

çe yanındaki ağacın altına örtüsünü serer üzerine bisküvi, lokum, çikolata, şekerleme ve de meşhur gavut satardı. Gavutu ucuna boş makara takılı bez torbalardan yerdik, özellikle iki bisküvi arasına lokum koyarak yemek en büyük zevkimizdi bir de leblebiyi ezer şekerle karıştırıp yerdik. Gerede'mizin meşhur gazozu vardı o da yirmi beş kuruştur. Harika bir tadı mevcuttu. Kola falan bilmezdik; o gazozun kapağını çivi ile deler şişeyi sallara asitin kabarması gazozun fışkırmasını seyrederdik. Ayrıca bayramlarda tören bitince dondurmacı Niyazi Amcanın yirmi beş kuruşa külah dondurması, "kar kuyusu" Esentepe'nin altında olurdu. O, yazın dahi talaşlı kar buldurur onları dondurma kasasına koyarak dondurmanın soğuk olmasını sağlardı. Her şey doğaldı yani... Pamuk şeker ve macun da aynı bir tat verirdi. Yirmi beş kuruş aslında iyi paraydı ne alırsan yirmi beş kuruştur adeta. Kitap defter ve ders araç gereçlerini de ya Acemin Kazım ya da Fikri Amcandan alırdık Kazım Amcanın fotör şapkası aynı zamanda züccaciye olan Fikri Amcanın da Paşabahçe cam bardakları yere atarak kırılmadığını ve sağlam olduğunu gururla ispatı görülmeğe değerdi. Bir de o zamanlar çok güzel bir adet olan esnaftan ilk alışveriş yapanın kapı girişine bozuk para atmak yani siftah parası âdeti vardı. O günün bereketli geçmesi için atılan o paralar, çok güzel adetlerdi.

Öğretmenlerimiz

Başöğretmenimiz Alaeddin Çiğdem'di. Uzun boylu, dimdik duran ve hiç gülmeyen hep ciddi olarak hatırladığımız bir duruşu vardı. Muhittin Yıkılmaz, Osman Mitralyöz, Nermin Özden ve Abdullah Özçelik hocalar bize öğretmenlik yaptı. Seyit Mehmet Hoca da müzik dersimize gelirdi bir gün bize: "Kimse bakmadan söylesin yeni açılan ve okulumuzun tam karşısındaki imam hatip lisesinin bizim okula bakan kısmına kaç pencere konulmuş?" diye sormuştu da kimse bilememişti. Görmekle bakmak arasındaki farkı öğretmişti bize. Benzer soruyu askeri lisede edebiyat hocamız da sormuştu: "Bakin dışarıya doğru ne görüyorsunuz?" diye. Herkes ağaç, bina, barfiks vb. saydı normal olarak tabii, hocamız da bilemediniz çocuklar diyerek, kimse pencere camını söylemedi, işte ben size bu derste camı görmeyi sağlayacağım demişti. Düşünebiliyor musunuz? İki farklı öğretmen ama öğrettikleri ders, verdikleri konu aynı. Biz böyle eğitildik işte, okulumuzdaki diğer öğretmenler ise Tekin Yiğit,

Berran Muratoğlu ve Nazım Erözmen Hocalardı. Bir de daha sonra atanan Selahattin Atalay Hoca vardı.

Öğretmene saygıyı aileden alıyorduk hepimiz... Rahmetli annem çok kısa süre okula gitmiş tam okumaya geçecekken ailesi tarafından evlendirilmiş. On dört yaşında köyün okulunu hep birlikte yapmışlar. Öğretmeni de Kürt Selahattin diye bilinen saygıdeğer Selahattin Hoca idi ki oğlu Kemal de ortaokul son sınıfta benim sıra arkadaşım oldu bir gün panayıra gidiyoruz annem öğretmenini gördü koşarak yanına gitti elini öptü ve ayaküstü hal hatır sordu bu bende yer yapmış olacak ki askeri lisenin ilk yaz tatilinde Gerede'ye geldim. O sıralar Ankara'ya taşınmıştık babamın memuriyeti nedeniyle ama Gerede her zaman gönlümüzdeydi şimdi de olduğu gibi... Doğum yerim de güzel memleketim Gerede'de Orman İşletmesi lojmanlarındaydı zaten. Okulumuzu ziyaret ettim, öğretmenlerimizin bir kısmı ile de sohbet ettim, çarşıda da Seyit Mehmet Hocamla karşılaştım bana söylediği şu sözü hala kulaklarımda çınlamaktadır: "Ağacın dalından istediği bir meyve, öğretmenin de öğrencisinden istediği bir kere yanına gelme". Ne anlamlı söz, Allah rahmet eylesin.

Tam gün eğitim yapan okulumuzda haftanın belirli günlerinde süt tozu kazanlarda pişirilirdi evlerden getirdiğimiz bardaklarla süt içerdik. Sınıflarımızda odun sobası olur kışın etrafında teneffüslerde ısınırırdık okul açıldığında tahta olan tabanlar ziftlendiği için zift kokardı kara tahtada tebeşirle yazılan yazılar da tavşan bacağı ile silinirdi. Sene sonunda da ayrıca bitirme imtihanları olurdu.

Zeki Müren Okulumuzda

Sanat Güneşi Zeki Müren okulumuza geldi ama konser için değil. Daha önemli bir sebebi vardı gelişinin, bir vefa örneğiydi aslında geçerken uğramıştı. Çünkü okul müdürümüz Alaeddin Çiğdem onun beş yıl önceki asker arkadaşısıydı. Malumunuz arkadaşlıklar çeşit çeşittir; mahalle arkadaşı, okul arkadaşı, iş arkadaşı vb. o zamanlar televizyon yok, radyo da ve siyah beyaz bazen de renkli sinema filmlerinden tanıdığımız Zeki Müren okulumuzdaydı. Daha sonra ilçenin tek sinemasında onun meşhur Bahçevan filmi günlerce oynayacaktı. Bu da unutamadığımız önemli anılardan biridir nasıl ki asker arkadaşlığı unutulmazsa okul arkadaşlığı hele ilkokul arkadaşlığı da hiç unutulmuyor.

Oyunlarımız

Teneffüslerde erkekler olarak kendi arasında köşe kapmaca ya da kralcılık adını verdiğimiz; ellerimizi yumruk şeklinde yaparak tutmaya çalıştığımız bir oyun oynardık. Düşürmeden tutan kral olurdu ayrıca topaç çevirme, gazoz kapağı da oynardık. Kızlar da ip atlar top oynarlardı. Küçük topları zıplatır dönerek yere düşmeden tutmaya çalışırlardı. Yakan top, köşe kapmaca ve yine topla oynanan kırık kiremitleri üst üste dizdiğimiz tombik de sevdiğimiz oyunlardandı.

Okul dışında kışın kızak kayardık; iyi kaysın diye de sarımsak sürerdik, kızak tahtasına da yakarak süslemeler yapardık. Yazın tornete binmek, çember çevirmek ve telden yaptığımız arabaları sürmek de vardı. Bazen mahalle maçları yapar eğer yenerseniz dayak yer gelirdik. Kışın kartopu oynardık, eskiden kar çok yağardı. Mendil kapmaca, misket, çelik çomak, ceviz de oynardık, başlık adıyla seçtiğimiz en ağır cevizi, en uzaktan atan ve en baştaki cevizi vuran kazanırdı. Bir de gazoz kapağı ile oynananı vardı ki sistem aynı idi, ayakbağı topuğu ile ki ona kaya derdik, ama her gazoz kapağı da geçmezdi. Özellikle tekel bira ve rakı kapakları oyunlarımızda bile yer almazdı. Böyle ince ayrıntılar vardı ki daha o yaşlarda adeta alkolden uzak durmamız nakşedilirdi beyinlerimize. Topaç da çevirdik hatta birbirimizin topacının üzerine atıp kırmaya çalışırdık kırıp parçalayan adeta kahraman olurdu güçlü olduğunu ispatlardı hatta mahallenin abisi olurdu yani çelik çomakta da en uzağa fırlatan miskette de çukura düşürmeden misketleri teker teker iskalama vuran aynı şekilde mahallenin abisi olmaya hak kazanırdı. Normal olarak bu oyunları -okuldan çıkınca- önce arkadaşlarımızla, her gün birimizin evinde olacak şekilde buluşup ödevlerimizi yaptıktan sonra oynardık. Ödevler öyle basit değildi aslında artan zamanda da yine hep birlikte oyun oynamaya çıkardık. Ders çalışırken dinlenmek için; isim, hayvan, bitki, şehir, eşya oyunu oynar genel kültürümüzü ve kelime hazinemizi geliştirirdik. Oyunların da bir mevsimi olurdu Esentepe'nin eteklerinden uçurtma uçurmak ayrı bir zevkti tabi önce şeytan uçurtması yapıp uçurarak başlardık uçurtma işine de.

Kütüphanemiz

Şimdiki anlamda kütüphanemiz yoktu. Kitaplar bir dolapta kilit altında tutulur, kütüphane kolu son sınıf öğrencisinde bulunurdu. Şehirde bir kütüphane vardı oraya gider kitapları karıştırırdık. Kütüphane müdürü İsmail Oral Amca ve memur Salih Oruçoğlu amca bizi çok sever özel olarak ilgilenirdi hatta Salih Amca, "çocuklar bakın ben size bakıyorum siz de bana yaşlanınca bakacak mısınız?" der biz de başımızı öne eğerek utangaç bir şekilde, "tabi Salih amca ne demek tabi bakacağız" derdik, Allah rahmet eylesin. Ha bir de kollar vardı okulumuzda; temizlik, disiplin, kütüphane, Kızılay vb. Ben Kızılay kolu idim, doktor olmak istiyordum kismette asker olmak varmış. Asker deyince ilkokulda elişi dersi olurdu biz erkekler dâhil dikmeyi öğrenirdik. Hatta rahmetli Nermin Hocamız

bize askerde söküğünüzü dikerken lazım olur demişti ve lazım da oldu ben dağda görev yaparken kendi söküğümü dikmiş ve hocamızı yâd etmişim. Hem de zincir tekniğini kullanarak dikmişim.

Faaliyetlerimiz

Aşı da olurduk zaman zaman korkmadığımızı belirtmek için kollarımızı erkenden sıvar kasılarak beklerdik. Hava atardık aslında korkardık da belli etmezdik tek sırına iğneler kaynar suda dezenfekte edilir aynı iğneyle tüm okul aşı olurdu.

Bazen gösteriler de olurdu okulumuzda... Bir gün çok zayıf adeta iskelet gibi bir adam öyle bir gösteri yaptı ki; tam bir iskelet görünümüne büründü, parmaklarını birbirine doladı, lastik gibiydi adeta ve çok etkilenmiştik. Bize bu gösteride "eğer yemek yemezsek böyle bir deri bir kemik oluruz diye korkutarak beslenmemize dikkat etmemizi sağlıklı beslenmemizi öğütlemişlerdi". Fakat o görüntü hala gözlerimizin önünden de gitmiş değil..

Köy okullarına gezmeye giderdik. Daha yakından tanımaya çalışırdık köy hayatını ve okuldaki öğrenci arkadaşlarımızı. Nitekim fotoğraf da, Osman Mitralyöz öğretmenimizin bizi götürdüğü Çayören (çevren) Köyü gezisinden dönüştü çekilmiş bir hatıradır.

Bizler okulumuzu, öğretmenlerimizi ve arkadaşlarımız olarak birbirimizi çok seviyorduk. Hiç unutmam daha ilkokul birde idik, ikinci sene Ziya Gökalp okulunun bulunduğu yere taşınmıştık. Taşınma, şimdiki gibi zor değildi bir at arabası kafi idi. Çünkü bugünkü teknik eşyalar yoktu; bir - iki yatak, karyola, ranza, sandalye, masa, kap kacak; bir - iki kilim, halıdan ibaretti. Kolaydı yani ve neyse okulumuzu değiştirmede anne babamız çok iyi hatırlıyorum rahmetli annem o kış kıyamette sırtına benim ve ablamın çantalarını koyar üzerine beni oturtur bir eliyle de ablamı elinden tutar Gerede'nin bir ucundan ta öbür ucuna sırtında taşırdı. Sırf eğitimimiz sekteye uğramasın, okul ve öğretmen değiştirmeyelim diye... Hepimiz böyle fedakar anne baba ve hocalarımız tarafından yetiştirildik. At arabası dedim de aklıma geldi anlatmadan geçemeyeceğim: Kırıkkale'de yüzbaşı olarak görevli iken lojmanlarda oturuyoruz kanepelerin yüzü değişecek; yapacak adam kanepeleri ben aldırırım arabamız var dedi. Neyse tanıştığımız gün akşamüzeri mesai bitmiş herkes balkonlarda, çocuklar da aşağıda parkta oynuyorlar. Birazdan dıgıdık dıgıdık bir ses o da ne bir at arabası

aheste aheste geliyor bizim bütün çocuklar da peşine takılıp binmeye çalışıyorlar. Hiç at arabası görmemişler hayatlarında. Bende jeton düştü, "eyvah!" dedim. Biz pikap gibi bir araba beklerken at arabası gelmesin mi?... Tabi herkes şaşkın bizontuya vermedim ve dedim ki: "Ben özellikle getirttim bu arabayı, çocuklar at arabası görsün tanışın diye"... 'Cuk' diye de yerine oturdu açıklamam, aslında öyle de olmuştü; çocuklar bırak at arabasını at bile görmemişlerdi hayatlarında. Bizim kadar şanslı değillerdi sayemizde onu da gördüler fena da olmadı hani...

Yıllar sonra

Mezun olduktan sonra her birimiz çeşitli yerlere dağıldık. Aradan elli yıl geçmişti, yarım asır dile kolay... Yıllar sonra Nermin Özden Hocamız ve çok kıymetli evlatları ve biz öğrencileri buluştuk. Türkiye'nin çeşitli illerinden hatta yurtdışından Almanya'dan bile arkadaşlarımız geldiler. İki kere yemek yedik, bir kere de canlı yayında hem de öğretmenler gününde bir araya geldik. Fotoğraflarda da görüldüğü gibi o anlar anlatılamaz... Düşünebiliyor musunuz? Bazı arkadaşlarımızın en son çocukluk hali ile kalmış olan hayalinizdeki görüntünün birden adeta zaman tüneline girmişçesine son halini görmek keza öğretmenimizin de hayalimizdeki haliyle o andaki halini görmek müthiş bir duygu...

Sonuç olarak bu yazının hazırlanmasında beş yıl birlikte okuduğumuz ve yıllar sonra tekrar bir araya geldiğimiz arkadaşlarımızın her birine teker teker sağladıkları katkı için teşekkür ediyor ve rahmetli olan öğretmenlerimiz ve arkadaşlarımızı da minnetle ve rahmetle anıyoruz, herkese de tavsiye ediyoruz; eski arkadaşlarınız ve öğretmenlerinizle irtibatı kaybetmeyin ve mutlaka buluşun, o duygu anlatılmaz yaşanır ki biz hala irtibatımızı devam ettiriyoruz bu da bizi mutlu ediyor.

MEHMET SAİM BİLGE İLE ORTAK DİL

Başkent Postası TV

24 KASIM SALI
21.00

CANLI

GEREDE ESENTEPE İLK OKULU 1968 MEZUNLARI, ÖĞRETMENLERİ NERMİN ÖZDEN İLE 52 YIL SONRA BAŞKENT POSTASI TV'DE BULUŞUYOR

www.youtube.com/c/baskentpostasi

DENEME

Dr. Berna USLU KAYA

Yazar / Akademisyen

İnsan ömrüne zamanın yükü eklendikçe, doğup büyüdüğü toprakların kokusuna hasreti de artıyor. Öyle ki... "çocukluğum" diye dönüp baktığın mazi, bugün seni sen yaptığına inandığın her şeyi kuşatıyor. Tıpkı Divân şairi Hayalî'nin "Cihân-ârâ cihân içindedir ârâyı bilmezler, O mâhîler ki deryâ içredir deryâyı bilmezler" dediği gibi, yaşarken yaşamımızı bereketle kuşatmış deryadan habersizdik belki de.

Bugün, çocukların zihinsel, fiziksel ve ruhsal gelişimleri için anne ve babaların verdiği çabanın hiçbirini vermedi bizim neslin anne ve babaları. Biz, pedagoji kitaplarının içine sıkışmadan, Esentepe'nin bir insanın ömrüne yeter derecede hayal bahşedeceği güzelliklerle büyüdük. Ömrümüzü kuşatan her şey, sokaktaki mutluluk yollarından içimize akardı. Okul çıkışları eve dönerken "başına bir şey mi gelir?" kaygısından uzaktaydı hissemize düşen iyilik baharı. Sokaklar evimizin bahçesiydi. Arkadaşlarımızın evleri teklifsizce girilen dost nefesiydi. Kimseye kim olduğumuzu anlatmadığımız günlerdi o günler. Kimse bize "yabancı" değildi; biz de kimsenin gözlerindeki "yabancı" değildik. "Sen kimlerdensin?" sorusuna, sadece anemizin ya da babamızın adını vermemizin yeterliydi ve bizler Gerede'nin masal ülkesinde, iklimin soğuk nefesine rağmen üşüyen nesil olarak boy verdik böylece.

MEMLEKET TOPRAĞINDA ZAMANI TAMİR ETMEK

Çocukluğum, Kardeşim Ersan Alioğlu Anısına

Bir sabah uyandığında, sobanın üzerindeki taze ıhlamur kokusuyla güne başlayan ve pencereye bakıp çatıların üzerindeki karları gören bir çocuğun o anki heyecanını, şimdiki neslin çocuklarına dünyaları da versek hissettirebilir miyiz bilmem? Ya da bahar geldi mi Esentepe'nin çiğdem kokularına karışan çocukluğumuzu, bir ağaç altında arkadaşlarımızla yaptığımız pikniklerin heyecanını da sadece o sıcaklığa kollarını açmış bizler biliriz öyle değil mi?

Gerede'de çocuk olmak... Biz memleket toprağında sadece çocukluğumuzu değil, Gerede'nin mevsimini de içimize çekerek yaşadık. Belki de bu sebeple üşümedik en ayazlı günlerde bile. Botlarımızın içine giren ve ayaklarımızı ıslatan karları düşünmedik karda kayarken ya da soğuktan moraran ellerimizin sızısı, donan burnumuz hiç acımadı içimizi. Biz memleketin iklimini çocukluğumuzun en güzel şarkısı gibi yaşadıkça, toprağın taptaze çimenlerine karıştık bir masal gibi.

Biz o günler, deryanın içindeki mâhîlerdik ve zaman çocukluğumuzun üzerinden çekildiğinde, biz de gökten düşen elmanın peşinde, başka memleketlere gittiğimizde anladık her şeyi. Ara ara dönüp geldiğimiz Gerede kışına, Esentepe baharına, çiğdem kokularına sorduk çocukluğumuzu. Yollarında, mahalle aralarında artık yıkılmak üzere olan bir evin duvarına asılan oyunlarımızın gölgesine baktığımızda fark ettik, hiç belli etmeden, ellerimizden kayıp gidenlerin kıymetini. Dokuz taşı üst üste koyup karşısına yuvarlanan topun izleri silinmişti çoktan ve bizler, çocukluğumuzun ayak izini arar gibi baktık o günden sonra memleket toprağına. "Buradaydı" dedik filancanın evi. "Burada oynardık" dedik en çok da... Oysa şimdinin "buradası" bizim zamanımızdan ne de uzaktaydı. Ne olmuştu da silinmişti ayak izimiz yağın altında. Şöyle yazmıştım Zaman Tamircisinin Dükkânı romanına:

"Bir oyun kurduk kendimize. İçinde en çok "saat" kelimesi geçen, ama saatsiz, vakitsiz, zamansız kaldığımız bir oyun! Saatimizi çalanın hırsız olduğu, herkesin hırsızlardan korktuğu, ama hırsızların evin içinde, yanımızda, burnumuzun ucunda olduğu bir oyun. Kimselere kendini belli etmeden, nefesimize yakınlığını göstermeden, zararsızca, ağır ağır ve masum yüzleriyle çaldılar saatlerimizi bizden. Herkes hırsız dışarıda aradı, insanlar birbirini suçladı, hırsız denilince akıldaki Deli Osman cüssesinde bir adam kaldı. Oysa bu defa ki hırsız vicdanımız kadar bize yakındı.

Bir oyun kurdular bize. Saatlerimizi çaldılar usul usul. En beklemediğimiz anlarda, en savunmasız vakitlerde kaybettik saatleri. Gözümüzün içine baka baka... Alıp götürdüler zamanı bizden. Sonra boş gözlerle, uyusuk bakışlarla sorduk birbirimize "saat kaç-tı?"... Zamanı önce evi-

mizden kaçırdık, sonra da elimizden ve bir müddet sonra da saat kaçtı bizden, kimse-ler peşine düşmez oldu.

Başlangıçta üzülenler oldu. "Hırsız var" diyerek sokağa çıkanlar. Bağırınlar oldu, "saatim çalındı" diye... Ama sonra yavaş yavaş azaldı sesler. Alıştılar zaman-da zamansız yaşamaya! Hep dert yandılar zamansız kalmaktan, hep vaktin geçişini, geç kaldıklarını sorguladılar. Sonra hırs-larına yenik düştüler. Saatlerin boşluğunu fırsat bildiler. "Boş zaman" diye bir kelime buldular ve içini süslü kelimelerle doldur-dular. Bir süre sonra da "dinlenmenin" adını orasından burasından çekip, boş zamanlarının kurbanı yaptılar. Boş zaman-larında, saatleri sağır ve dilsizdi çünkü. Geçip gidiyor, eriyordu zamanda. Ne büyük bir yalandı oysa bu boş zaman. İnsanın kendine kurduğu ne büyük bir tuzaktı.

Bir oyun kuruldu her insanın içinde. "Özgürce..." dedi insan kendi tutsaklığına. Kör kuyularından su çektiler hayatlarına. İnsanın içindeki çiçekler soldu. "Verimsiz" diye kızdılar kuyuya! Yaşamlarında eriyip giden dakikalarda bu defa suçlu. Durmuyor diye ve belki de hep geçiyor diye öfkelen-diler zamana. Kimse kendine bakmıyordu çünkü... Kimse bereketi kuruyan ve yaşam-larından ağır ağır çekilen zamanın bereke-tine aldırıyordu.

Her gün, yaşayan her canlıya adilce sunulan saatlerin üzerini kapattılar. Bir süre sonra da gözlerini... Gözler zamana körleştikçe, sınırsız bir güne uyandıklarını düşündüler. Hayatlarını bu bitmeyecek güne göre pay ettiler. Yirmi dört saatin içine sayısız işle gömüldüler ve bu vakit-lerde her biri yirmi ayrı yüzle göründüler. Kendilerine yakışan maskeler icat ettiler. Kıyafetlerine, yürüdükleri yollara uygun ifadeler seçtiler. Yine de sınırsız zannedilen günde yapacaklarını yetiştiremediler. Hep eksik ve yetersiz kalarak başlarını koydular yastığa. Yirmi dört zamanın izlerini taşıdı-lar yüzlerinde. Geceleri huzursuzca çarptı kalpleri. Vicdan kapılarına çarptı elleri. Kimseye itiraf edemedikleri yıldızlar kaydı-çlerinde. Uykusuz kaldılar kendi seslerinin

içinde. Düşlerinde kendi yüzlerini aradılar. Sabah olduğunda, gece yürüyen zamanı; gece olduğunda günde akıp giden dakika-ları düşündüler. Düşündükçe saplandılar geçmişe... Düşündükçe toprağa gömüldü yeşeren tohumları...

Bir düşman aradılar tüm bunlara. Bir suçlusu olmalıydı tüm bu yaşananların. Vicdan mahkemesine çıkarmadan suçla-dılar birbirlerini. "Hep ben" diyen keskin bıçaklarla kestiler en olmadık yerde iyilik ipleri. İlişkilerin taze güllerini ezdiler kolay-ca ayaklar altında. Oysa en çok da "affet-meyenler, affetmeyi bilmeyenler" affetmi-yordu kendini. Oysa en çok da zorbalının içinde kopuyordu kıyamet.

Zaman itibardan düştü. Ateşler yandı. Toz duman içinde çıktı savaşlar. Keskin gözlerle, acılı sözlerle, arkadan sayıp dök-melerle yürüyüp gitti saatler. Boş zamanın içi cinnetli kelimelerle doldu ve ateşler yan-dı! Toz duman... İnsan insanın, zamanının katili oldu. Onu, bunu konuşarak akladığı-mızı zannettik kalbimizdeki kara sayfaları. Oysa yanıldık. İçimize ateşler düştü! Bir kara duman sardı kelimelerin etrafını. Hep aynı sözcüklerle kapattık saatlerin üstünü. Yok saydık... Bir "ben" var gibi... İşte böyle ağır ağır, usul usul... Zamanı ateşe attık.

Anladım ki... Yıl ne olursa olsun, zaman hangi anı işaret ederse etsin. Her insan kendi zamanının tamircisi, her insan kendi zamanının hırsızdır."

Teknolojinin gölgesinde, bilgisayar oyunlarının sanal gülüşlerinde boy veren bu nesil, bizim ciğerimize dolan çam kokusunu tadamadan büyüyor ne yazık. Artık mahalle aralarında koşan çocukların gürültüsü bilgi-sayar oyunlarının içine sıkışmış. Esentepe'ye yağın karı fark edemeden baharın gelişini selamlıyor artık insanlar. Oysa, Gerede, yem-yeşil örtüsüyle gözlerimizdeki sanal perde-leri yıkmak için nasıl güzel bir memlekettir ve bu memlekette çocuk olmak, hep çocuk kalmak için nasıl güzel bir bahanedir.

Memleket toprağında zamanı tamir et-mek dedik ya... Biz de memleket mevsimidir. Biz de memleket çam kokulu bir nefestir. Biz

de memleket içine insan kokusu sinmiş geç-miş zamanın şimdisidir.

Şimdi bana "sen kimlerdensin?" diye soran olursa... Özdemir Asaf, nasıl da güzel anlatmış.

"Seni bende, beni sende arıyorlar,
Beni senden, seni benden tanıyorlar,
Bir birim gibiyiz tümünün gözünde,
Yarımlarımızı bütün sayıyorlar."

Biz... Ben ve Ersan...

Çocukluğumda onu bende, beni onda aradıkları... Beni ona, onu bana sordukları...

Biz birbirimizin gözlerinin içindeki oyun-larla büyüdük. Tek kişilik oyunlara bile "biz" olarak katıldık. Aynı rüyaya uyanırdık. Aynı renkte giyinirdik çoğunlukla da... Aynı şeyle-ri düşünür gibi gülerdik ve hiç sözleşmeden buluşurduk aynı yerde.

Ersan... Benim kardeş canım, çocuklu-ğum... Yanımda o olduğunda hiç korkmaz-dım. Karların içinde ellerim üşüse onun buz kesmiş elleriyle ısınırdı içim. Kendi cepleri-mize değil, birbirimizin ceplerine sokardık ellerimizi. Bilirdik ki, biz yan yana olunca... Sadece kurduğumuz hayaller yeterdi bize. Biz birbirimizin kalbinde büyüdük.

Şimdi, sen başka bir makamda, bana bir hasret yurdu bıraksa da, benim kalbim attıkça, sen gerçekten gitmiş sayılacak mı-sın? Gözlerimin ucunda sızlayan yasımla, ay-naya her baktığımda gözbebeğimde donup kalmış bakışlarıyla... Bende zamanın biz kalmaya yetecek kadar ömrüme berekettir kardeşim.

PORTRE

Nurettin SEZEN
Hukukçu ve Eğitimci

1929 yılında Gerede'de doğan Mustafa Avcı Gerede'de ortaokulu (1946), İstanbul'da Haydarpaşa Lisesini (1950) bitirmiştir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra 22.07.1955 tarihinde Diyarbakır İmam-Hatip Okulunda öğretmen olarak göreve başlar ve bir buçuk sene kadar hizmet verir. 1958 yılında Maraş İmam-Hatip Okuluna öğretmen ve sonra 1963 yılında okul müdürü olur. 1964 yılında da Mardin İmam-Hatip Okuluna okul müdürü olarak tayini çıkar. 24.09.1966 tarihinde de Düzce İmam-Hatip Okulunda okul müdürü olarak göreve başlar. Nihayet 03.12.1969 tarihinde Ankara Kız Meslek Lisesine tayini çıkar ve 1979 yılında emekli oluncaya kadar da yönetici olarak görevine devam eder. Mustafa Avcı, 01.05.2000 tarihinde de Allah'ın rahmetine kavuşur.

Varlığını Hissettiren Bir Eğitimci MUSTAFA AVCI

Mustafa Avcı'nın babası Mehmet Avcı (1910-1996) çok iyi, tanınmış bir demirci ustası ve uzaktan akrabamızdır. Yaptığı balta, keser gibi tarım aletleri aranan malzemelerdi. Mustafa Avcı da, babasının yanında çalışmış ve Zeynallar (Kurtlar) köyünden İbrahim Çelikbaş'la beraber kalfalığa kadar yükselmiştir. Böylece Mustafa Avcı'nın da baltaya, kesere, saban demirine şekil veren üç kişiden biri olduğunu anlıyoruz.¹

Bu arada atıyla akşam yaylaya, sabah şehre inen Mehmet Avcı gibi oğlunun da bilhassa evin odun ihtiyacını karşılamak için yayla ile şehir arasında gidip geldiği zamanlar olmuştur. Ara sıra ve fırsat buldukça baba oğul Muhterem Müftü Kemalettin Üstün Hocafendiye giderler ve dualarını alırlar. Hocafendi, şöyle nasihatte bulunur: "Başkalarıyla fazla ilgilenmeyin, kimsenin kusuruna bakmayın, onları kendi hallerine bırakın ve iyilikler yapın." Bu kısa tanıtımda Mustafa Avcı'nın eğitimle ilgili düşünceleri, yaptığı hizmetler ve sosyal faaliyetleri üzerinde durmak istiyoruz.

DİYARBAKIR

Okula Bıçakla Gelen Öğrenci

Öğretmen ve idareci olarak öğrencilerle ilgilenen Mustafa Avcı'nın iki hatırasının, bir eğitimci için örnek olduğuna inanıyoruz.

Mahalledeki arkadaşları tarafından "Senin ne işin var okulda, bu yaşa gelmişsin niçin baskı altında tutuluyorsun? Ayrı okuldan!" telkinleriyle kışkırtılan 16 yaşındaki bir ortaokul öğrencisi okula, Mustafa Avcı'nın yanına gelir. Çocuğun durumunu ve niyetini çok iyi anlayan hoca, "Gel seninle güzel bir kahvaltı yapalım!" der ve ona tartışma fırsatı vermeden yemeğe götürür.

Çocuğun annesi babasına, "Bey! Oğlum-

¹ İbrahim Çelikbaş, İstanbul Topkapı'da çelik profil fabrikası kurarak sanatını devam ettirmiştir.

zun kafasını karıştırmışlar, okulundan ayrılacakmış. Sallamayı da cebine koydu, gitti. Ne olur ne olmaz, çocuğumuza sahip olalım. ..." der.

Okula gelen baba kötü niyetli çocuğunu Mustafa Avcı'yla kahvaltı yaparken bulur. Mustafa Avcı, oracıkta çocuğu ikna etmiş ve okumasını sağlamıştır.

Aradan on sene kadar bir zaman geçer. Mustafa Avcı'ya tanıyamadığı bir kişiden bir davetiye gelir. Davetiyede, "... .. günü Siyasal Bilgiler Fakültesindeki diploma törenine davet ediyorum." yazılıdır.

Mustafa Avcı Bey'i tanımadığı bir genç ön sıralara oturtur. Törene öğrenciler, veliler ve bürokrasiden misafirler gelmiştir. Okul birincisine diplomasını içişleri bakanı verir. Sonra kütüğe çivi çakma törenine geçilir.

Okul birincisi, "Çivi çakmamda, benim okumamı sağlayan Mustafa Avcı Hocamı bana yardımcı olması için sahneye davet ediyorum." der.

Mustafa Avcı, Kamu Yönetimi mezunu olan SB Fakültesi birincisinin Diyarbakır'da okumaya ikna ettiği ve okula bıçakla gelen öğrencisi olduğunu orada öğrenir. (Nakleden, Av. Enver Avcı).

Okuldan Atıldı Diyarbakır Ulucamii'ne İmam Oldu

Öğretmenliğe başladığım ilk aylardı. Öğretmenlikle ilgili teşvikleri dostum Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu yapmıştı ama Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın tavsiyeleri de çok etkiliydi. O, gerçek rehber oluyor ve etkili rehberlik yapıyordu. Onun öğrenciye karşı, en öfkeli anında bile tek sözü "Evladım..." oluyordu. Sonucundan ümitsiz olduğu bir olayı bile olumluya çevirmek için çırpınıyordu.

"Arkadaşlar! Hayatımız boyunca unutamayacağımız hataları yapmayalım. Bir gün gelir, bu hatalar karşısında mahcup olabiliriz. Bu hatalarımızın ne gibi mağduriyetlere neden olabileceğini hesaba katmalıyız. Bizi utandıracak hareketlerden kaçınalım." diyor ve bir olayı anlatıyordu:

"Yaramaz mı yaramaz bir öğrenci defalarca disipline verildi. Çeşitli cezalar aldı. Nihayet tasdikname verilerek okuldan atıldı.

Aradan üç beş sene gibi bir zaman geçmiş ve Diyarbakır'a gitmiştim. Çarşıda yanıma, uzun boylu ve sakallı bir genç geldi ve selâm verdi. Önce tanıyamadım, ama konuşmaya başlayınca, bizim okuldan attığımız öğrenci olduğunu anladım. Anlasam da tanımazlıktan geldim, bir müddet. Sonra;

'Hocam sizin beni okuldan atmanız iyi oldu. Ben kendime geldim ve yeniden okumaya başladım. Bu sefer yaramazlığım olmadı. Okul bitti. Sonra sınavlara girdim, Ulucami'nin imamlığı nasip oldu. Cemaat çok memnun, ben de çok mutluyum, hakkınızı helal ediniz.' dedi.

Gülümsemeye çalışsam da mahcubiyetim yüksekti. O zaman, o öğrenciyi tasdikname vererek uzaklaştırmakla iyi etmediğimizi ve onu bir şekilde eğitebileceğimizi düşündüm. Ben düştüm böyle bir hataya, sizler düşmeyin ve vereceğiniz kararlara dikkat edin."

Mesleğinin şuuruna ermenin bir sonucu olarak Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın verdiği bu örnek, benzer durumlarda hemen karşıma çıkıyor ve beni hayli düşündürüyordu. Ne var ki onun en yakın çevresini bile istediği kıvama ve olgunluğa getirmesi çok zordu.²

KAHRAMAN MARAŞ

Mustafa Avcı Maraş İmam-Hatip Okulu müdürlüğünü yürütürken öğretmen olarak gelen Muhammet Eroğlu'nun fedakârca olan çalışmaları ve verilen görevlerin üstesinden

² Nurettin Sezen, Önder Nesil Düzce, s. 60; 2021, Ankara.

gelmesi dikkatini çeker. Ancak bu başarılı, genç öğretmenin bir noksanı vardır. Mustafa Avcı, Muhammet Eroğlu'nu Gerede'den "Kâtipler" namıyla meşhur bir hemşerisinin iyi yetişmiş kızıyla evlendirerek mutlu ve başarılarla dolu bir hayat sürmesini sağlar.³

DÜZCE'DE ÖNE ÇIKANLAR

Mustafa Avcı'nın okul müdürü olarak Düzce'ye geldiği yıllarda okul binasının kaba inşaatı, dış sıvası, alt yapısı henüz bitmiş değildi. Bu devrede okul binasının noksanları tamamlanmış, kalorifer tesisatı kurulmuş ve çalıştırılmıştır. Okulun koskoca foseptik (tuvalet) çukuru etrafı koku yayıyordu. Okul Müdürü Mustafa Avcı devresinde okulun kanalizasyonu, belalı da olsa şehir şebekesine bağlanmıştır.

Okulun eğitim kadrosu bir düzene oturtulmaya çalışılmış olmakla beraber, öğrenci yoğunluğu ve okula olan talebin artmasının yanı sıra sorunlar da üst üste gelmeye başlamıştır. Yaşları büyük olsa da hafız olan öğrencilerin önü açılmış, riske katlanılmıştır.

Okul Müdürü Mustafa Avcı, benim gelişimden o kadar memnun olmuştu ki neşesine diyecek yoktu. Zekice ve neşeyle gülüşü çok anlamlıydı. Kardeşi Av. Enver Avcı da ortaokul arkadaşlarımdandı.

3 1940 yılında Adana'da doğan Prof. Dr. Muhammet Eroğlu 1959 yılında Adana İmam-Hatip Okulunu ve ardından liseyi bitirir. İstanbul İslâm Enstitüsünde okurken aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam eder. Maraş İmam-Hatip Okulunda 3 seneyi aşkın bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul İmam-Hatip Okuluna tayini çıkar. Öğretmenliğin yanında hukuk tahsilini ve stajını tamamlayarak avukatlığa başlar. Aynı zamanda İstanbul İslâm Enstitüsünde tefsir anabilim dalında akademik çalışmalarına devam eder.

Saçları dökülmüş, gülümseyişinin yanında kurnazca davranış sergileyen Okul Müdürü Mustafa Avcı, görünüşünün aksine insancıl ve çile çekmiş, imam-hatip nesli için bir şeyler yapmak isteyen biriydi. Benim gelişime çok sevinmesinin yanında bana hayli itimat ettiğini fark etmişim. Bu durumu anlamam beni daha çok gayrete getiriyor ve daha çok çalışmama neden oluyordu. Eğer stajyer olmasam ve bir kadro bulunsa hemen idareci olarak göreve başlatacağı.

Genç felsefe dersleri öğretmeni öğrenciyle diyalogu kurmakta sıkıntı çekiyor ve öğrenci de derse çalışmıyordu. Okul Müdürü Mustafa Avcı gelecek ayların ve senelerin çok sıkıntılı geçeceğini düşünerek din sosyolojisi ve İslâm felsefesi derslerini, bir meslek dersi öğretmeninden alarak bana vermeyi düşünüyordu. Benden "öğrenciyi kurtarmam ve notları dengelemem" isteniyordu. Yani felsefe, mantık ve sosyoloji derslerinden öğrencinin aldığı düşük notların etkisini azaltacaktım. Beş dersin notu birleştirildiğinde, felsefe gurubu notu olarak karneye iyi bir not geçecek, öğrencinin bütünlemeye kalması önlenmiş olacaktı.

Genç bir öğretmendim, meslek derslerinde tecrübe kazanmak ve ilerlemek istiyordum. Teklifi kabul etmedim. Günlerce direndim. Nihayet Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın ısrarına dayanamayıp, "evet, olur" sözünü verdikten sonra o içinden gelen bir gülümsemeye neşesini ortaya koyuyordu.

Birinci olarak yapacağım iş, öğrenciyi felsefe derslerine ısındırmak ve derslere çalışmalarını sağlayarak bilgilerini artırmak olacaktı. Böylece okul yönetimi de öğrencinin başarısından mutlu olacaktı.

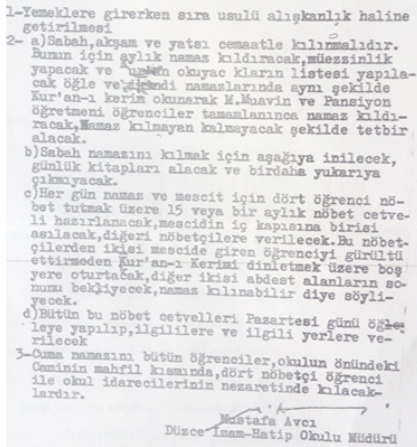
Sene sonunda, bir tek Aziz Keleş hariç öğrencinin mağduriyeti önlenmiş oldu. Senelerce devam eden benzer uygulamalar, okulu dışarıdan bitirme sınavlarında da uygulanarak bazı mağduriyetlerin ortadan kaldırılması sağlanmış oluyordu.

Mehter Takımı

Düzce'de okulun ve halkın moralini daha da zinde tutmak için, okulumuzda mehter takımı kurulmasına karar veriliyor ve bu uğurda Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın üstün gayreti görülüyordu. Hayli pahalı ve eğitimi zor olsa da mehter takımıyla çevrede İmam-Hatip Okulunun etkisinin daha da artmasına neden olmuştu.

İstanbul Askeri Müze Müdürlüğünden, Cemal Cümbüş hocanın Düzce'ye kadar sürekliliğiyle, mehter malzemeleri hayli külfet ve yüküdü.

Mehter başı İsmail Öner Bey'in bu işi gönülden yapması da, mehter takımının bölgede daha da etkili ve başarılı olmasını sağlamıştı. Dernek Faaliyetleri

Yatılı Öğrencilerle İlgili Talimat

Mustafa Bitemir başkanlığında Okulu Yapıtırma ve Yaşatma Derneğinin çalışmalarının önü açılıyor ve okul inşaatı devam ettiriliyordu. Ayrıca 250 civarında olan yatılı öğrencinin ihtiyaçları karşılanıyordu. Bazı öğretmenler köylere, okula yardım için fındık toplamaya gönderilse de aslında böylece okula öğrenci getiriliyordu. Bu öğrencilere her türlü yardımda bulunuluyor ve ihtiyaçları karşılanıyordu.

Spor faaliyetleri

Topluma uyum sağlamanın en iyi ve en kolay yolu spordur. Çocuk gelişen bünyesi gereği oyun-

dan, eğlenceden zevk duyar ve hoşlanır. Öğrenme de bu oyun ve eğlenceyle daha da kolaylaşır. Spor, kişide biriken fazla enerjinin atılmasının sağlamanın yanında ayrıca, sağlam bir kafaya (bedene) sahip olmayı ve oyuncuların birbirleriyle daha iyi kaynaşmasını sağlıyordu.

Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın gayretleriyle Düzce İmam-Hatip Okulunda spor faaliyeti olarak bilhassa güreş dalında bir büyük performans gösterildi. Güreşte, biraz da gayrete getiren elde bulunan imkânların iyi değerlendirilmesi ve Bolu çapında varlık gösterilmesi idi.

İmkânsızlık içinde ve küçük çapta da olsa çalışmaların devam etmesi okulun başarısını etkiliyor ve tanınmasını sağlıyordu.

İstanbul'un Bir Köyü

İstanbul'dan Topbaşların, Bahariye kumaş fabrikatörlerinin, müteahhitlerin, esnafın çocukları Düzce İmam-Hatip Okulunun öğrencisiydi.

Bir veliye sordum;

"İstanbul'da okul bulamadınız mı, çocuklarınıza anne-baba hasreti çektiriyorsunuz?"

Veli cevap verdi:

"Benim oğlum ne imam olacak ve ne de Devlet memuru. O okulunu bitirdikten sonra askere gidecek, dönüşünde de işinin başına geçecek. İşte 'askere gidinceye kadar oyalansın ve zamanını değerlendirsin' diye Düzce'ye gönderiyoruz. Düzce büyükçe bir köy gibi nereye gitseniz, nerede bulsanız halk sizi tanır. Çocuklarımız, okulun ve halkın kontrolü altında olduklarının farkındalar. İstanbul'da, çevremizde çocuğumu-

za sahip olmamız çok zor. Sizlerden beklediğimiz, çocuklarımıza bir şeyler vermeniz."

Velinin böyle bir düşüncesi olsa da İstanbul kültürünü almış çocuklarla beraber bütün öğrenci okulun disiplin ve havasına uymak ve kaynaşmak zorundaydı. Düzce'de bu güzel eğitim havasını sağlayan Okul Müdürü Mustafa Avcı başta olmak üzere okulun eğitim kadrosuydu.

Geredelilerin Damadı

Okul Müdürü Mustafa Avcı merhametli, kişilik sahibi ve yardımsever biriydi. Bir gün;

"Öğretmen Mustafa Öz iyi bir insan. Ama o hâlâ bekâr, ona yardımcı olalım ve evlendirelim." dedi.

"Gerede'de Eczacı Ziya Çakmak'ın kızı var, onun münasip olduğunu düşünüyorum."

Konuyu Mustafa Öz'e açtığımızda, gülümseydi ve;

"Bir görüşelim, Allah yazdıysa olur." dedi.

Bir gün Mustafa Öz'le, kalktık ve Gerede'ye gittik. Mustafa Öz, aile üzerinde iyi bir intiba bıraktı.⁴

4. Prof. Dr. Mustafa Öz, Hatıratında şöyle anlatıyor: Ben, Mehmet Çakmak Bey'le münakaşa ederken Nurettin Sezen Hoca söze katılmıyordu. Tartışmayı hoş karşılamayanlar ve bilhassa kadınlar şöyle söylüyorlarmış: "Damad aday da amma sakın, tartışmaya hiç katılmıyor. Damad adayına refakat eden N. Sezen ise olmayacak şekilde sesini yükseltiyor." Yani damad aday olarak beni değil N. Sezen Hoca'yı sanmışlar.

Düzce İmam-Hatip Okulunun Varlığını Gösteren Bir Resim Düzce Eşrafi ve Mehter Takımı (19 Mayıs 1968) Ayakta soldan 7. sırada Okul Müdürü Mustafa Avcı, sağdan 9. sırada Hamit Kaplan (siyah elbiseli); oturanlar, soldan 2. sırada Nurettin Sezen.

Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın isteği üzerine bu teşebbüsümüz mutlulukla sona eriyordu.

Bu dikkat çekici durumlar karşısında Komünizmle Mücadele Derneği de faaliyetine devam ediyordu. 1960 darbesini unutmayan halk, böylece yeni siyasi ve ideolojik darbelerin hazırlıklarının yapıldığına inanıyordu. Kurulu düzen taraftarları Komünizmle Mücadele Derneğini destekliyor ve faaliyetlerine katılıyor görünüyordu. Konferanslar veriliyor ve bazı etkili eylemler oluyordu, yani derneklere gelenler bir türlü eğitiliyordu. Hiç umulmayan kişiler (bilhassa sanayinin esrarkeşleri) buralara devam ediyor ve toplumla kaynaşıyordu. Bu bakımdan, belki bir yararı olabilirdi.

Bir gün Düzce'nin belirli yerlerine, bazı kahve ve iş yerlerine pankartlar asılmıştı. "Göç" isimli bir tiyatro oyunu sahnelenecekti. Kısa bir zaman sonra Komünizmle Mücadele Derneği bu tiyatro oyununu protesto etmeye karar veriyordu.

Daha doğrusu, kozmopolit bir bölge olan Düzce'de Sivas olaylarının bir provası, bir prototipi yapıyor gibiydi.

Sonra "Oyuncuların Düzce'ye gelmelerinin gecikmesinden dolayı gösterimin yapılamayacağı" haberi yayılmıştı. Daha doğrusu Komünizmle Mücadele Derneği eyleminde, şimdilik başarılı olmuş görünüyordu.

1968 yılının bir sonbahar gününde, Kültür Parkta "Edebiyat Şöleni" yapılacağı ve sol yazarların geleceği duyurulmuştu. Komünizmle Mücadele Derneği yine aktif rol oynuyordu: "Şölene gelecekler komünist ve eylemleri de önlenmeliydi."

Konuşmacılar ve bir kısım seyirciler koca parkin ortasındaki Kültür Park salonuna henüz girmişlerdi ki 100-150 eylemci birden salona saldırdılar. Eylemcilere daha önceden dağıtılan patinaj zincirleri ve sopalar çarptığında, o iki üç metre boyutundaki devasa camlar aşağı iniyordu. Benim gibi yüzlerce seyircinin önünde ve on on beş dakika içinde "Edebiyat Şöleni"nin yapılacağı salonun kırılmadık hiçbir penceresi kalmamıştı.

Bir ara Düzce'de mini eteklerin etekleriyle çoraplarının boyandığı ve asitlendiği duyuluyordu. Araştırdığımızda, bu taciz işlerinin Komünizmle Mücadele Derneğinde organize edildiğini öğreniyorduk. Birileri sele serpe gezerken, diğerleri de bundan, bu muhafazakâr beldede rahatsız

olduklarını, böylece gösteriyordu. Bu asitleme ve boyama işini yaptırılanların başını, yine sanayideki esrarkeşlerin çektiğini ve ortaokul öğrencisini kullandıklarını öğreniyorduk.

Ne var ki, ne kadar çaba gösterilirse gösterilsin öğrencimizin de bu eylemlerle bir ilgisi yoktu. Öğrenci ve öğretmenler hedef gösterilse de yapılan şey, elden geldiği kadar okulun öğrencisini bu işlerin içine sokmamak ve kimseyi taciz ettirmemek oluyordu.

Bütün bu kıskırtma ve müdahalelerin, öğrencimizi olayların içinde göstermenin amacı ne olabilirdi?

İşte Okul Müdürü Mustafa Avcı ve eğitim kadrosunun çaba ve gayretleriyle imam-hatip camiası, Türkiye bütününde gelişen olayların içinde olmuyor, Düzce'deki olayların içine çekilemiyordu.

Ama yapılan iyi hizmetler ve olumsuzlukları önleme gayreti içinde olunması birilerini rahatsız ediyordu. Okul Müdürü Mustafa Avcı'nın Ankara Gazi Lisesi'ne tayininin çıkmasıyla da eğitim-öğretim kesintiye uğramıyor, gelişmesine devam ediyordu.

HİZMETLERİN KESİNTİSİZ DEVAM ETTİĞİ 10 YIL DAHA

Mustafa Avcı Ankara Yıldırım Beyazıt Kız Meslek Lisesinde 10 sene kadar müdür yardımcısı ve öğretmen olarak bütün meslek tecrübesini konuşturur. Genç öğretmen ve yöneticilere rehberlik yapar ve sorunların ortaya çıkmasını önler, başarılı hizmetlerin devamını sağlar.

Mustafa Avcı Bey'in şu sözleri önemlidir: "Sakin, görevden kaçıp emekli olmayın, göreve devam edin. Hizmetin yeri ve zamanı bellidir, fırsatları kaçırmayın ve değerlendirin. Yoksa pişmanlık duyar, üzülürsünüz."

Şihhiye'deki son görüşmemizde yaptığı yön verici telkin ve tavsiyelerini unutmak mümkün değildir. Allahu Teâlâ taksiratını bağışlasın, seyyiatını hayra tebdil eylesin, mekânı cennet olsun.⁵

SONUÇ

Mustafa Avcı, görevini titizlikle yürüten ve hizmetin devamı uğrunda çaba gösteren biriydi. Bu uğurda pek çok sıkıntıya katlanıyor, ideal ve dindar bir nesil yetişmesi için gayret ediyordu. Tanıdığı ve tanımadığı insanlar hakkında olumlu düşünüyor ve ağzından kötü bir söz çıkmıyor, tebensümünü hiç eksik etmiyordu.

Bir insanın karakterinin en çok şekillendiği, dış dünya ile temasın başlayıp gittikçe arttığı yıllar okul yıllarıdır. Mustafa Avcı Bey'in halis niyetlerinin bereketi ile şahsiyetli insan yetiştirmek arzu ve istekleri imam-hatiplere, imam-hatip nesline nasip olmuştur. Uzun yıllar, öğrencinin kaderine ortak olduğunun şuurunda (bilincinde) olarak eğitim öğretim hizmetleri veren Diyarbakır, Kahraman Maraş ve bilhassa Düzce imam-hatip okullarının yetiştirdiği şahsiyetli insanlar, önemli yerlerde görev almışlar ve Allah korkusu, milli değerleri koruma sevdası ve insanlığa hizmet sorumluluğu ile binlerce talebe vazifelerini yapmışlardır.

Sayesinde yetişen binlerce öğrencisinin duası ve âmin diyen cemaatlerin sesinin merhum Mustafa Avcı Hocamıza ulaşacağını ümit ediyoruz, ruhu şâd olsun.

"Tekrar mülâki oluruz bezm-i ezelde,

Evvel giden ahbaba selâm olsun, erenler."

Not:

Bu yazının öz kaynağı N. Sezen'in "Önder Nesil Düzce" (s. 51-107), 2021/Ankara, kitabıdır.

Bu yazının hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen Mustafa Avcı Bey'in kızı Eczacı Ayşe Avcı Şehnaz Hanımefendiye ve kardeşi Av. Enver Avcı'ya teşekkürlerimi arz ederim. N. Sezen

5 Merhum Mustafa Avcı'nın dini içerikli kitapları Gerede İmam-Hatip Lisesine, diğer kitapları da Gerede Halk Kütüphanesine bağışlanmıştır.

DENEME

İsmail COŞKUN

Gerede Yakakaya Köyü
www.gerede.web.tr

İÇİNDEN TREN GEÇMEYEN BİR ŞEHİR

Gerede, yüzyıllardır batıdan doğuya köprü olma özelliğine sahip olan, bütün yolların kesiŐme noktasında stratejik bir konumda, ulaşım için yüzyıllar önce asrının en gelişmiş yolları olan, yolcuların konaklayabilmeleri için hanların yapıldığı ulaşım sıkıntısı olmayan bir Őehirdir. Roma ve Bizans dönemlerinde Kladyopolis ve Kratia gibi antik Şehirlerden geçen Baharat Yolu ve İpek Yolu gibi yol ağları vardı. Bu yollar üzerinde belli menzillere kurulmuş kaleler emniyeti sağladıkları gibi dinlenme ve bakım yerleri olarak da kullanılıyordu. Bu dönemde yolcuların emniyetini sağlamak için Bolu Hisar kalesi, Gerede Keçi kalesi, Asar kalesi, Zeyneller Kalesi, M rseller kalesi gibi kaleler yapılmıştır.

Selçuklular zamanında (11. yüzyıl ile 14. yüzyılın ilk yarısı) Bolu, Gerede, Mudurnu, Göynük gibi Türklerin çoğunlukta olduğu yerleşim merkezlerinin etrafındaki yerler ile diğer merkezleri birbirine bağlayan yol ağları var olmuş olup bu yollar üzerinde belli menzillere kurulmuş kervansaraylar da yer almıştır.

Osmanlılar zamanında dünya ticaret merkezlerinin deđiŐikliđe uğraması, yeni siyasi merkezlerin önem kazanmasına ve yol ağlarının bu isteklere uygun biçimde deđiŐmesine sebep oldu. Bu dönemde kıyı Őehirlerinden, limanlardan Anadolu i lerine giden yollar geliŐti. Yüzyıllarca kervanlar tarafından kullanılan bu yollar, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren

demiryollarının yapılmaya baŐlanması ile birlikte önemini kaybetti. Fakat kamyon ve otomobillerin gelişmesi ile karayolları da yeniden geliŐti.

TRT'nin yaklaşık 15 yıl önce yaptığı başarılı belgesellerden olan ve büyük bir kitle tarafından beğenilerek izlenen "İçinden Tren Geçen Şehirler" adındaki belgeseli izleyenleriniz vardır. Söz konusu belgesel, TRT tarafından özel bir Őirkete yaptırılan yurt içi belgesel programıdır. Hayri K  kdeniz tarafından seslendirilen programda Türkiye'de içinden tren geçen Şehirlerin tanıtımı yapılmaktadır. Belgeseli Kısaca özetleyecek olursak; Türkiye'nin demiryolu serüvenini içinden tren geçen Őehirlerle birlikte ele alan bir

belgesel program Anadolu'nun kalbine trenle yaptığı yolculuğa sizleri de konuk ediyor. "İçinden Tren Geçen Şehirler" adlı yapım, bu serüveni detaylarıyla anlatırken aynı zamanda da demiryolu kültürünü ekrana taşımıştı. Demiryolunun her kademesinde görev alanları, trenle yolculuk edenleri, istasyonun çevresinde ticaret yapanları kısacası bu bağlantı ağı ile ilişkili herkesi ve her şeyi anlatıyordu.

lerini anlatıyor. İşte tamda burada tüm bu güzel duyguları bizler yaşayamıyoruz. Bu programın adı "İçinden Tren Geçmeyen Şehirler" olsaydı belki o zaman Bolu ve ilçelerini de izleme şansımız olacaktı.

Antik devirlerden beri binlerce yıldır Romanın Mil taşı kaplı yolları üzerinden ulaşım yapılan Baharat Yolu ve İpek Yolu gibi yolların geçtiği, Türkiye'nin en işlek otoyollarına sahip bu coğrafyadan acaba

devam eder. Düşünüyorum da acaba coğrafi şartlardan dolayı mı? Yani dağların aniden set olması gibi nedenlerden dolayı mı Gerede istikametine yol yapılmamıştı? Bu şekilde olsa Doğuda birçok il, ilçe ve beldeye hatta köylere demir yolu gitmemesi gerekirdi.

Vahşi batı ve kovboy filmlerinden hatırlarız, çok dik yamaçlara tırmanan en eski trenler bile dağları aştığına göre

Trenin geçtiği yerleri, o yerin tarih, kültürü, sosyal ve ekonomik hayatı ile demiryolunun buralara kazandırdıklarına da yer veriyordu. Bu özelliğiyle program bir Anadolu belgeseline dönüşmektedir. Belgesel program; şiirsel bir havada trenle başlayan yolculuğuna vardığı şehirde devam ediyor; şehrin tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini tanıtırken bazen bir insan hikâyesini bazen bir yemeğin yapılışını bazen de bir el sanatını işliyordu.

Raylar uzuyor kilometreler birbirini kovalıyor. Dumanlı veya karlı dağların yamaçlarından yemyeşil ovalara oradan masmavi bir denizin yakınlarından geçiyor. Sakin ve sessiz yaşam koşullarından etkilenen tren istasyonunu gezip özellik-

neden tren yolu geçmemiştir? Hala düşünüp anlam veremediğim sorulardandır.

Önceden ulusal basında çıkan haberlerde şöyle yazıyordu: "15 il hızlı trenle birbirine bağlanıyor! Hızlı trende sıradaki hedef Bursa ve İzmir. Bu hatlarla Türkiye'nin 15 büyük vilayeti birbirine bağlanmış olacak. Hızlı tren, Türkiye'nin yarısı kadar bir nüfusu kapsayacak. Ankara-İzmir arası 3,5 saate inecek."

Ya Gerede ?...

İlimize en yakın tren yolu Gerede'nin 40 km doğusundaki İsmetpaşa yoludur. Buraya kadar gelen yol aniden 90 derece bir açıyla Karabük istikametine doğru döner. Oradan Zonguldak'a kadar

arazinin engebeli olması bir sorun olmasa gerek diye düşünüyorum. 1950 de yapılan eski E-5 dediğimiz yol daha sonra otoban bu coğrafyadan geçtiğine göre elbette hızlı trende geçebilir. Zorlu ve engebeli bir araziye sahip olan Gerede coğrafyasından günümüz şartlarında tren yolu yapılamaması elbette imkânsız olmasa gerek. Şöyle bir soru sorsak; Türkiye'de trenle nerelere gidilir? Cevap içinde Bolu ve ilçeleri yoktur.

Karayolu harici demir yolu alt yapısının olması başta ticaret ve turizmdeki hareketliliğin artmasında büyük katkı sağlayacaktır. Velhasıl şimdiye kadar Gerede'den tren geçmemesi bundan sonra geçmeyeceği anlamına gelmemelidir.

Tarihte Gereede

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ikinci kez Gereede ziyaretinden - 13 Eylül 1952
Kaynak: Abdurrahman Veli Şahin arşivi

İsmet İnönü Esentepe'de Kayak Evinin doğusunda Geredeli halk ile bir arada – 7 Ağustos 1939
Kaynak: Turan Oral arşivi.

Tarihte Gerede

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ikinci kez Gerede ziyaretinden -13 Eylül 1952
Kaynak: Abdurrahman Veli Şahin arşivi

Esentepe'de yenilen yemek sonrası İsmet İnönü'ye Gerede köylerinde dokunan iki kumaş numunesi – Sümerbank kumaşlarından daha sağlam olduğu – iddiasıyla yaşlı bir köylünün üzerinden gösteriliyor -7
Ağustos 1939- Kaynak: Turan Oral arşivi

PORTRE

Kazım ÜNLÜOL
Gerede E. HEM Müdürü

İÇİMİZDEN BİRİ MUSTAFA TÖNGEMEN

Değerli dostlar, dergimizin "İçimizden Biri" sayfalarında, dönemlerinde örnek kişilikleri ile tanınan, anılmaya devam eden, geçmişteki yaşantımızın hatırlatıldığı hayat hikâyelerinde, zaman ve mekân özellikleri ile yeni nesillerimize örnek alabileceği tarih, kültür, bilgi aktarılması amacını güdüyorum. Bu sayıda da yaptığı çalışmalarla sadece şehrimizde değil, ülkemiz, hatta alanında dünya çapında tanınmış bir Geredeli hemşerimizi hatırlatmak, yeni nesillerimize tanıtmak istiyorum.

Mustafa Töngemen

"1947 yılının 5 Şubat Çarşamba günü Gerede'mizin Kitirler Mahallesi'nde doğmuşum. Şimdi hayatta olmayan Terzi Muharrem Naci ve Naciye hanımın 3 erkek çocuğundan en küçüğüyüm. Ağabeylerim merhum Fuat Töngemen ve merhum Ferit Töngemen'dir. İlk ve ortaokulu Gerede'de, liseyi 1965'te Bolu'da bitirdim. İstanbul Eğitim Enstitüsü'nü 1967 yılında bitirerek hayata atıldım. 1968 yılında meslektaşım Filiz (Utkan) ile evlendim. 1969'da Funda ve 1974'te Mehmet Utku dünyaya geldi. Utku Mert, Gizem ve Zeynep adlarında üç torunumuz var. 40 yıldan fazla matematik öğretmenliği yaptım. Yaşantımı ailemle İzmir'de sürdürüyorum."

Mustafa Töngemen matematik öğretmenliği yanında, sahip olduğu hassas sanatçı ruhunu şiirleri, müzik çalışmaları, besteleri ve resimlediği tablolarla çevresine yansıtıyordu.

Soru

"Söyle ey dost, söyle ey can, Hak'ka sevgin ne kadar?

Ömrü bir mey gibi içtin, söyle derdin ne kadar?

Kalbi altın bir kadehten niye verdin güle sen,

Ömrü bir mey gibi içtin, söyle derdin ne kadar?"

Mustafa Töngemen

Cevap

"O yolun yolcusuyum, Hak eriyim ben, o kadar.

Bir güle öylece vurgun biriyim ben, o kadar.

Bilirim nerededir en son durağı yolculuğun,

Her an ölmekte olan bir diriyim ben, o kadar."

Ali Rıza Avni

Şiir'e 1960 yılında başladım. Çok sayıda şiir kitabı okudum. Şiir, okumadan öğrenilemez. Önce hece veznini denemeye başladım. Şiir defterime beğendiğim şiirleri topladım. Onlara benzer şiirler yazmaya çalıştım. Şiirlerimin arkadaşlarımla tarafından beğenildiğini gördükçe yazmayı sürdürdüm. Bu arada birkaç şiirle şair olanları, binlerce şiirle şair olamayanları gördüm. Bu yüzden 60 yılı aşkın zamanda yazdığım şiir sayısı 400 civarındadır. Çok sayıda değil, güzel yazmaya çalıştım. Lisede edebiyat derslerinde aruz vezninin temelini öğrendim. Bu vezinle de denemeler yaptım. Bu arada serbest şiirin de güzelliğini görebilmek için denemeler yaptım.

Şiir yazmayı 1960'tan beri sürdürüyorum. 1995'te Geceye Açılan Gül isimli şiir kitabımı bastırdım. Şimdi de Adın Neydi Unuttum adlı şiir kitabım çıkmak üzere. Hece, serbest ve aruz vezniyle yazıyorum. Günlerimi şiir, müzik ve matematik çalışmaları yaparak sürdürüyorum.

1980'li yıllarda Üstat Bestekâr Avni Anıl'la tanıştım. Şiirlerimden Türk Sanat Müziği türünde 200'e yakın beste yapıldı. Bunlardan yaklaşık 100 kadarı TRT repertuarındadır.

En çok duyulanı, bestesini Erdinç Çelikol'un yaptığı;

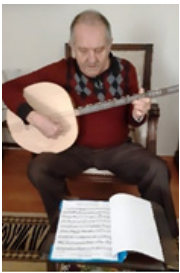
"Gel Gönلümü Yerden Yere Vurma Güzel Ne Olursun" adlı nihâvent şarkıdır.

NE OLURSUN

Gel gönلümü yerden yere,
Vurma güzel, ne olursun!
Gül dururken dikenleri,
Derme güzel, ne olursun!

Git diyemem, kal diyemem,
Sen goncasın, gül diyemem.
Çok severim, söyleyemem,
Sorma güzel, ne olursun!

Sevgin nefes, sevgin candır,
Sevgin bana heyecandır.
Kalbim ince bir fidandır,
Kırma güzel, ne olursun!

50'ye yakın bestem var.
Bestelerimi tamburumla notaya alıyorum.
9 şarkım TRT repertuarındadır.

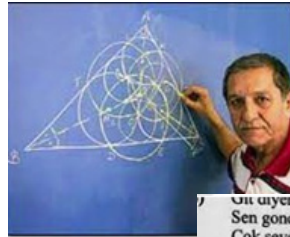
Matematik öğretmenliği çalışması sırasında, İtalya'da Ferrara Üniversitesinde Matematik ve Fizik Profesörü Gianfrancesco Malfatti'nin 1803 yılında hazırladığı ve günümüze kadar çözilemeyen "Malfatti Çem-

berleri" sorusunu 200 yıl sonra 2003 yılında çözen Türk Matematikçi unvanını kazanıyordu. Bu çalışmayı şöyle anlatıyor.

İlkokuldan beri matematik derslerini çok sevdim. Bu sevgide Afife Avaroğlu ve Osman Mitrilyöz öğretmenlerimin çok payı vardır. Ortaokulda Matematik Öğretmenim Mustafa İpek'ten de iyi bir geometri temeli aldım. Bolu Lisesi ve İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde de çok iyi matematik öğretmenlerim oldu. Onları örnek alarak iyi bir matematik öğretmeni olmaya çalıştım.

İtalya'da Ferrara Üniversitesinde Matematik ve Fizik Profesörü Gianfrancesco Malfatti'nin 1803 yılında hazırladığı ve günümüze kadar çözilemeyen "Malfatti Çemberleri" sorusunu 200 yıl sonra 2003 Ağustos'unda 7 yıllık bir çalışma sonunda çözdüm. Çözümümü TÜBİTAK onayladı. 2020 yılında "PROBLEM PROBLEMLER" isminde geometri ağırlıklı, çözümlü kitap yazdım. Bu kitapta "Malfatti Çemberleri" sorusunun 7 sayfalık çözümü de var.

Gül diyemem, kal diyemem
Sen goncasın, gül diyemem
Çok severim söyleyemem
Sorma güzel ne olursun...
Dizelerinde şairin sevdiği
söyleyemediği (dile getiremediği) şeylerin
sayısı x, sevdiğini benzettığı şey sayısını
olduğuna göre aşağıdaki ifadelerden
hangisi tam sayıdır?
A) $\sqrt{x-y}$ B) $\sqrt{x+y}$ C) $\sqrt{\frac{x}{y}}$ D) $\sqrt{\frac{y}{x}}$

TRT Repertuarındaki bestelerim:

1. Ayağım dolaştı, dilim dolaştı (Muhayyerkürdi Şarkı)
2. Ben o kızın gözlerinde sevda sezdim, derde düştüm (Hüseyni Şarkı)
3. Bu sevdalı gönülden bir güzel geldi geçti (Hicaz Şarkı)
4. O güzelin gözlerinde, seven kadın gözleri var (Mahur Şarkı)
5. O yolun yolcusuyum hak eriyim ben o kadar (Segâh Şarkı)
6. Sen bu kalpten anlamazsın, çünkü sende duygu yok (Sabâ Şarkı)
7. Sen gözleri bahar saçları hazan (Hüzzam Fantezi)
8. Söyle ey dost, söyle ey can, hakka sevgin ne kadar (Hüzzam Şarkı)
9. Yüreğime ateş düştü (Hicaz Şarkı)

HER YER GURBET

Yüreğime ateş düştü,
Sensiz her yer gurbet şimdi.
Derdim birdi, bini aştı,
Sensiz her yer gurbet şimdi.

Bir yangının sönmez misin?
Bir ağrısın dinmez misin?
Sen gidince dönmez misin?
Sensiz her yer gurbet şimdi.

Dert mi çektin, sen ağyardan?
Çok mu çektin, serden, yârdan?
Neden gittin bu diyardan,
Sensiz her yer gurbet şimdi.

1993

Gerede'li hemşerilerime, Esentepe'nin çam ve kekik kokulu eteğinde, Oruçlar Çeşmesi yanındaki evimizde geçirdiğim yıllarımın hasretiyle dolu selâm ve sevgilerimle. - Mustafa Töngemen

ANI

Yunus Baki KOÇAK

Araştırmacı / Yazar

1980 yılında köyümüzdeki öğretmen arkadaşlarla beraber okul bahçesindeki köy konağında bir kütüphane açmaya karar verdik. Köy konağında birkaç raf yaparak işe başladık. Raflar bittikten sonra, sözümüzün geçeceği kişilere evlerinde bulunan ve okumadıkları, fazla kitapları buraya bağışlamalarını söyledik. Hatta bazı kişilerin evlerine de giderek kütüphanenin yararları hakkında hem sohbet ettik, hem de fazla kitapları alarak 50-60 kadar kitap topladık.

Uzun sürmedi 12 Eylül ihtilali oldu. İhtilalden sonra öğretmen arkadaşlar çekimser kaldılar. Kütüphanede bekleme ve kitaplarla ilgilenme işi biraz zor olduğundan işi yürütemedik ve kütüphaneyi kapattık. Kütüphane işi yürümemince, oradaki kitapları toplayıp okul Müdürü Selami Pehlivan'ın evinde bir köşeye koyduk. Kitaplar, Müdür Bey'in köyden tayini çıkıncaya kadar onda durdu. Tayini çıkıp giderken, beni çağırıp kitapları bana teslim etti. 1987 yılına kadar kitaplar bende bekledi.

1986 yılında Köy Oturma Odasında kütüphaneyi tekrar faaliyete geçirmeye teşebbüs ettik. O zaman "Köy İhtiyar Heyeti Âzâsı" idim. Eski oturma odasının giriş kapısının sağ tarafında bulunan sedirin olduğu yere dar fakat uzunca, giriş kapısının yanından doğu taraftaki duvara kadar boydan boya

Kitap ve Kütüphane Hatıralarım

yapmayı düşündük. Duvar boydan boya tamamen kitap rafı ve önüne de uzunca bir masa yerleştirip, insan rahat geçecek kadar boşluk bıraktıktan sonra camekân ile bölerek kütüphaneyi oturma odasından ayırıp kitap okumak isteyenlerin oraya girerek rahatça okuyup sohbet etme imkânı sağlanacak bir ortam hazırlamayı düşündük. Angarya usulü veya Allah rızası için bu işi yapabilecek eli iş yapan birkaç kişi çağırarak her basamağı 30 cm. olan merdiven gibi üç basamaklı üst üste yapılmış olan sedirin üstteki iki basamağını bozdurup, altına kalan tek basamağın üzerine yapmayı tasarladık. Komşulardan bir kısmı; oranın bir köşesine küçük bir iki sıra raf yapıp kitapları oraya koymamızı isterken, diğer bir kısmı da: "Sadece duvara yap, orayı bölme" derken, diğer bir kısmı da; tamamen karşı çıkıyordu. Kütüphane yapımına karşı çıkanların bahaneleri: "Bölücülük olur, herkes kafasına göre bir kitap koyar. Kimisi de getirip seks kitabı koyar" gibi bahanelerle halkı kütüphane yapılmasını diye tahrike çalışıyorlardı. Karşı çıkanlardan bazıları da: "Kütüphane yapılırsa bizde kıranız, parçalarınız, kitapları yakarız" gibi söylemlerde bulundu. Köy imamı ise sukutu tercih ediyordu. Muhtarda duruma bakıp bizim bu işten vazgeçmemizi söyledi, bizde vazgeçtik. Gerçi köyün çoğunluğu kütüphanenin yapımına taraftardı, fakat yapılmasını diyenlere karşı pasif kalıyor ve sukutu tercih ediyorlardı.

Aradan bir sene geçti biz azalıktan istifa ettik. Muhtar değişti, imam gitti. Köye resmi imam gelinceye kadar geçici olarak Salur Köyünden Hafız Durmuş Özçelik'i imam olarak getirdik. İmam efendi geldikten bir iki hafta sonra "İmam Odası" denilen küçük odada beraber oturuyorduk. Bu sırada imam efendi bana dönerek: "Yunus hani senin bir kütüphane faaliyetin vardı ne oldu? Gel buraya beraber bir kütüphane yapalım" dedi. Bende: "Peki hoca efendi yapalım" dedim.

Hemen işe başlamaya karar verdik. Ben hemen gidip bir metre getirdim. Odanın batı tarafındaki duvarı boydan boya ölçerek, hemen orada planını çizdim. Kütüphanenin alt kısmı 80 cm yüksekliğinde boydan boya dolap, onun üzeri 35 cm, onun üzeri 30 cm camekânlı raf ve onun üzeri ikinci bir parça olarak ilk parçanın üzerine oturacak şekilde üç metre yüksekliğindeki tavana kadar 30'ar cm aralıklarla önü camekânlı raf-

lardan oluşan iki parçalı bir kütüphane ve camlar kilitlenecek şekilde yapılacaktı.

Kütüphane için gerekli olan keresteyi aza olduğum dönemde (bir yıl evvel) hazırlayıp bir kenara yığmıştım. O kereste duruyordu. Dayım Süleyman Erul'da marangozdu o gün ikindi namazı için camiye geldiğinde, hoca efendi ile beraber kütüphaneyi yapacağımız imam odasına çağırarak durumu izah ettik. Benimde yapım sırasında kendisine yardımcı olmamı şart koştu. Bende kabul ettim. Sonra ben çizdiğim planı gösterdim. Hoca Efendiyle, dayım: "Bu rafları nasıl dolduracaksınız? İki raf olsun yeter. Şu köşede zaten banyo dolabı var, oraya yine banyo dolabı yapalım." dediler. Bende: "Siz kitap işini bana bırakın, ben kitap bulurum. Siz yeter ki planı bozmayın, olduğu gibi yapın" dedim.

O gün akşam hemen keresteyi götürdük ve ertesi gün planı uygulamaya başladık. Daha sonraki gün hoca efendi, nasıl oluyor bakalım diye bakmaya geldi ve kütüphaneyi çok büyük bularak; "Bu rafları nasıl dolduracaksınız, iki raftan fazlasını iptal edelim. Şu köşeye tekrar eskisi gibi banyo dolabı koyalım." diye ısrar etti. Dayımda destek verdi. Ben tekrar planda değişiklik yapmamak için ısrar edince; "Madem o kadar ısrar ediyorsun hiç olmazsa şu köşeye bir banyo dolabı koyalım" dediler. Bende dolaba razı oldum. Onunda bir hikmeti varmış ki sonunda oraya video ve televizyon koyarak orayı "Sesli Yayınlar Servisi" yaptık.

Kütüphane bitti, sıra yerine oturtulmaya gelmişti; kütüphaneyi koyacağımız yerde duvardan duvara bir dolap vardı. Bu dolabı Ekrem Doğanay hoca imamlığı döneminde kendisi yapmış. Kible köşesinde bir banyo dolabı onun yan tarafları yatak, ekmek, çay, şeker (vs) gibi malzeme koymak için tertiplenmiş, onun alt kısmındaki bölmelere ise odun çıra gibi şeyler konur, dolabın üzerinde ise hoca ile beraber camide yatılı olarak kalan talebeler yatardı. Kütüphaneyi buraya oturtmak için bu dolabın buradan kaldırılması gerekiyordu. Biz hoca efendiyle bu dolabı buradan nasıl kaldıracağız diye konuşurken, yanımızda bulunan 70-75 yaşlarında olan Yunus Kartal yaşlı olmasına rağmen hemen kalktı: "Hoca efendi ben sökerim, hemen gidip evden takımlarımı getireyim"

deyip gitti. Az sonra bir Manila demiriyle bir keser getirerek başladı sökmeye. O kadar büyük ve aynı zamanda da çok çivi kullanılmıştı ki adeta zor sökülüyordu. Dışarıdan gelip oranın söküldüğünü gören yaşlılardan bazıları kızarak "Eyvah Ekrem Hocanın emekleri gidiyor" diye söylenerek çekip gidiyor ve hoca efendiye karşı da bir şey söyleyemiyorlardı. Köyde imama karşı büyük bir saygı vardı.

Nihayet dolap söküldü ve yeri temizlendi. Yatsı namazından sonrada, bir traktör ve birkaç kişi bularak gidip kütüphaneyi traktöre yükleyerek camiye getirdik. Traktörden indirip caminin girişindeki salona koyduk. İçeri yerleştireceğimiz sırada herhalde muhtara şikâyet etmiş olmalılar ki, muhtar ihtiyaç heyetiyle beraber kızıp söylenerek yanımıza geliyorlardı. İmam efendi hemen dış kapıya çıkıp onları karşılarken: "Ulan utanmazlar utanmadan birde konuşuyorsunuz. Şimdi sizin gelip yardım edeceğiniz yerde bir de, utanmadan konuşuyorsunuz bel Gücümüz yetip yerine oturtamadık gelin bi yardım edin de yerine güzelce oturtalım. Burası kütüphaneye olacak, insanlar okuyup bilgi sahibi olacak!" diye sertçe söyleyince seslerini kestiler ve gelip yardım ettiler. Böylece kütüphaneyi güzelce yerine oturttuk.

Ertesi gün, 1980 yılında toparladığımız 60 kadar kitabı getirip raflara dizdik. 30 kadarda kendi kütüphanemden seçerek getirip koydum ve eşe dosta tekrar ricada bulunduk, evinde olanın da olmayanın da birer ikişer kitap almalarını rica ettik derken kitaplar çoğalmaya başladı. Bir Cuma günü, Cuma namazından sonra kitap için para toparladık, 100 bin lira olmuş. Bu parayla Ankara'ya giden bir arkadaşla bir kitap listesi vererek bu parayla kitap almasını söyledik, oda sağ olsun alıp getirdi.

O mevsim Almanya'daki işçilerin izine gelme mevsimiydi. Camiye gelen işçilere camideki kütüphaneyi göstererek; "bir katkında senin olsun bak şu kitapları camide toparladığımız parayla aldık. Onları sizin gibi sözümüz geçen arkadaşlara birer ikişer satıp, üzerlerine de isimlerini yazıp, sonrada o satın aldıkları kitapları kütüphaneye tekrar bağış yapmalarını istiyoruz. Kitapları kütüphaneye koyup, kitaplardan aldığımız parayla tekrar kütüphaneye kitap alıyor ve böylece kütüphanedeki kitap adedini çoğaltıyoruz" diyerek durumu izah ediyor ve bu usul ile kütüphanedeki kitap adedini çoğaltıyorduk. Bir ara gazetelere ilan verdik ve bu vesileyle birkaç kişiden kitap geldi. Sonra Ankara'ya gittik; Bakanlıklara, bazı yükseköğretilere, yayını bulunan kurum ve kuruluşlara, basın ve yayın evlerine muhtar, ihtiyaç heyeti, imam ve okul müdürünün de imzasının bulunduğu bir dilekçe vererek kitap istedik. Birkaç çuval dolusu kitap toparlayıp getirdik. Bir müddet sonra dilekçe verdiğimiz yerlerin bazılarından tekrar kitaplar geldi. Bir ara İstanbul'a gidip; kitap evlerinden, dergi ve gazetelerden kitap istedik. Birkaç günde birkaç çuval dolusu kitap toparlayıp getirdik. Bu şekilde iki bine yakın kitap toparlamış olduk.

Kütüphanemizde her konuda kitap vardı. Yüz kadarda Arapça, Farsça ve Osmanlıca kitap vardı. Onlar da; köyümüzde ve etraf köylerde yaşayıp, ahrete irtihal etmiş olan hoca efendilerin kitapları veya oradan buradan eline geçmiş evde okuyup anlayacak kimsesi olmayanların kitaplarıydı. Kitapların büyük çoğunluğu tavanlara atılmış veya eski evlerin

dolaplarında toz toprak içinde kalmış, yağmur suyu değmiş, fare yemiş, kurt işlemiş, yırtılmış ve perişan bir vaziyetteydi. Bunları temizledik, yapıştırdık, ciltledik ve yenileyip işe yarar bir vaziyete getirerek kütüphaneye koyduk.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra Ekim 1993 tarihinde gece saat üç sıralarında Köy Oturma Odası ve kütüphane yandı. Oturma odasında akli dengesi bozuk, sigara tiryakisi ve bakacak kimsesi olmayan bir kişi yatıp kalkıyordu ve o kişinin sigarasından yandığı zannediliyor. O kişi köyün ta öbür tarafındaki birine cami yanıyor diye haber vermeye gidiyor ve o haberi alan kişi camiye gelip köylüyü uyarınca kadar ahsap yapıllı olan oturma odası iyice alevlendiği için kurtarılamıyordu. Camide kalan o kişi yangını fark eder etmez dışarı çıkıp bağırsağı oturma odası ve kütüphane belki kurtarılabildi. Namaz camii azda olsa hasar gördü. Hemen ardından; enkazı kaldırıp, yerini temizleyip, temelleri kazdırdık kar yağdı. Yaz geldiğinde yanan oturma odamızı yeniden yaptırarak bugünkü haline getirdik. Bir odasını dolapları kapaklı raflar halinde düzenleyerek yine bir kütüphane yaptık. Yangından kurtarılan kitapları da o raflara tekrar koyduk.

Kitaplarla ilgili hatıralar:

Kitap yazmak benim aklımdan bile geçmedi. Okumaya çok meraklı olduğum için yıllardır okuduğum kitaplardan notlar aldım. Zaman zaman yaşlıların, çeşitli sohbet ortamlarında anlattıkları ve benim de ilgimi çeken şeyleri o sohbet ortamlarında not aldım. Üzerimde kâğıt kalem olmadığı zamanlarda da; hemen bana bir kâğıt ve kalem verin derdim. Fakat o dönemlerde köylerde doğruca kâğıt kalem bulmak bile çok zordu. Yine aynı dönemlerde sigara içmeyen de yok denecek kadar azdı. Sigara içenler, hemen ceplerinden sigaralarını çıkarıp, kabından boşaltarak, kabını bana verirdi ve ben de o sigara kabına almam gereken notları alırdım. Bazen de evlerde bulunan, eski gazete parçalarına, kesekâğıdı parçalarına almam gereken notları alırdım. Bu aldığım notları temize de çekmedim. Bir dosya içinde biriktirdim. Nitekim hayli kabank bir dosya oluşturdu. Bu notların bende olduğunu bilen hayli kişi vardı. Derken, bir gün Halk Eğitim Müdürü olan İrfan Hocadan bir telefon geldi: "Yunus Hoca; İrfan Aycan, köylerin tarihini yazıyor. Bizim köyün de tarihini istiyor, nasıl yaparız?" dedi. Ben de: "Ben hemen geliyorum." dedim ve hemen Gerede'ye, Halk Eğitim Merkezi'ne, İrfan Hocanın yanına gittim. Prof. İrfan Aycan, Kürkçüler Köyü ile ilgili 7-8 sayfalık bir köy tarihi çalışması örneği vermiş. İrfan Hoca o çalışmayı bana uzatarak "Bunun gibi bizim köyün tarihini de istiyor." diye o örnek çalışmayı bana uzattı. O çalışmayı elimde alıp şöyle bir inceledim, çok basit şeyler. "Ben bunu bir iki gün içinde yazarım, bunun zor bir tarafı yok." dedim. İrfan Hoca: "Ben de şöyle bir şey yazdım, al bunu da götür ve bu yazıyı hazırla, İrfan Aycan'a ver." dedi ve İrfan Aycan'ın telefon numarasını da bir kâğıda yazıp verdim.

Ben, hemen işe başladım ve bir hafta içinde 14 sayfa halinde yazıp, İrfan Hoca'nın yanına gelip, ona yazının bittğini söyledim. İrfan Hoca, "İrfan Aycan'a telefon et, bu yazıyı ona ver." dedi. Hemen İrfan Aycan'a telefon ettim. İrfan Aycan, "Neredesin?" diye sordu. Ben "Gerede'deyim." dedim. İrfan Aycan, "Sen de buralardaysan, belediyede buluşalım." dedi. "Buradayım hemen geliyorum" dedim ve belediyede görüş-

tük. Yazıları kendisine verdim. Baktı, "Güzel olmuş fakat köy halkının, kabilelerin listesini yazmamışsın onlarda önemli." dedi. Ben de "Senin verdiğin örnek çalışma 7-8 sayfa, benimki 14 sayfa oldu. Çık uzun oluyor diye yazmadım." dedim. O da "Olsun, onlar önemli, onları da yaz." dedi. O hafta o listeyi de 8 sayfa olarak daktiloda yazdım ve yazdığım telefonla bildirdiğimde, belediye halkla ilişkilere teslim et ben oradan alırım." dedi. Yazıları hemen Halkla ilişkilere teslim ettim. Tarih: Mayıs 2002 idi.

İrfan Aycan, yazılacak kitabın hemen toparlanıp basılacağını söylemesine rağmen, kitaptan bir ses çıkmadı. Nedenini sorduğumda, bazı köylerden yeterli bilgi alamadıkları için kitabın tamamlanamadığını söyledi.

Köy tarihiyle ilgili diğer notlarımızı da toparlamam için bazı teşvikler oldu. Hatta "Kimin nerede ve ne zaman öleceği belli olmaz ve senin bu notların da sıradan kesekâğıdı, sigara kâğıdı, eski gazeteler gibi şeyler üzerine karışık bir şekilde yazıldığı için bunları kimse bir şeye benzetmez. Bu değerli bilgileri atarlar, yakarlar ve yazık olur. Ayrıca bu bilgileri sen toparladığın için, senden başka kimse, senin kadar güzel toparlayamaz, bunları toparla bir kitap olsun ve halk da istifade etsin." şeklinde kabilinden beni teşvik edenler oldu. Ben de bu teşvikleri uygun buldum ve biraz resmi daireleri dolaşarak bilgi topladım, biraz kitap karıştırdım ve tekrar hayatta kalan yaşlı kişilerle bu konularda konuşmalar yaparak toparladığım notlarımızı düzenleyip Nuh Tufanından Günümüze Türkler ve Samat Köyü Tarihi kitabımı kurşun kalemle, dosya kâğıtları üzerine yazdım. Bu yazım esnasında; bir sonraki bölümü yazarken, önceki bölüme girmem gereken bir bilgiye rastladığım zaman, hemen o bilgiyi bir kâğıt parçasına yazarak, araya girmem gereken yere bir bant ile yapıştırıyordum. Kitap bitinceye kadar, ewelki sayfa araları, kâğıt parçalarına yazılmış notlarla doldu.

Kitap bittiğinde, 30 sayfa kadar birine bilgisayarda yazdırmaya çalıştım. Bir başkasına verdim uzun müddet beklememe rağmen tamamını bitiremedi. Ben de o sıralarda bir bilgisayar almayı düşünüyordum fakat bir yandan da "belki kullanamam" diye çekimser davranıyordum. O sıralarda Ankara'dan bir misafir geldi ve evde başka misafirler de vardı. Sohbet esnasında, "Ben de bir bilgisayar almak istiyorum ama bir yandan da belki kullanamam diye korkuyorum. Ama karar verdim alacağım" dedim. Ankara'dan gelen misafir de: "Bize eşantıyon olarak verdiler. Bende iki tane var, gel birini vereyim" dedi. Ben de fiyatını bile sormadan, "Birkaç gün sonra geleceğim" dedim ve bir hafta sonra gidip adamı buldum. Adam, bilgisayarı getirip verdi. "Borcumuz ne?" dedim. "Bir milyon" dedi ve hemen çıkarıp verdim. Köye geldiğim ertesi gün okula gittim ve bilgisayardan alıyan bir öğretmen arkadaşla, bilgisayarı kurdurttum ve bana bir dosya açtım, açıp kapanmasını gösterip gitti. Birkaç defa daha öğretmen arkadaşlara ve başka bilen kişilere gösterdim ve biraz da kendi kendime yaza boza bir şeyler öğrendikten sonra yavaş yavaş kitabı, yazmaya başladım. Derken kitap bilgisayarda yazılarak tamamlandı. Kitaptaki resimlerle tablolar kaldı. Onları da matbaada tasarımcıya koydururuz diye düşünürken son akşam uğraşarak resim ve tabloları da girdim fakat tabloları düzenleyemedim. O haliyle Ankara'ya gidip, genç bir çocuğu tasarımcı olarak buldum. "150 lira alırım"

dedi ben de tamam dedim hemen kitabın tasarımına başladık. Ben tarif ettim o yaptı ve iki günde kitabın tasarımı bitti.

O akşam, dayımda misafir oldum. Kitabı, reklam alarak bastırılmayı planladık. Gerede'de bazı kişilerden reklam aldık ve biraz da Ankara'daki kişilerden reklam toplamayı planladık. Halit Oğur ve Kerim Erul ile beraber gezerek, Ankara'daki kişilerden reklam toplamaya başladık.

Halit Oğur, "Ahmet Hocayı epey zamandan beri görmedim hem onu da bir ziyaret edelim ve hem de Ali'den de bir reklam parası alalım" dedi. Oraya gittik ve olan bitenleri anlattığımızda, Ali "Ya, boş verin reklamı filan. Benim matbaacı arkadaşım var ben ona bastırırım" dedi. Halit Oğur, "Tamam öyleyse. Biz hemen bıraktık. Sen bastır" dedi. Ben de "Biz epey reklam topladık, biraz daha toplasak tamam olacak" filan diye ısrar ettim ise de, onlar da ısrar ettiler ve reklam toplama işinden vazgeçtiler. O akşam Ali beni bırakmadı ve onda misafir kaldım.

Sabahleyin Ali işe gitti bana da "Sen, kitabın CD'sini Semih Matbaası sahibine ver ve bunu Ali gönderdi, de başka bir şey söyleme" dedi. Ben de dediği gibi yaptım ve kitabın CD'sini, matbaa sahibi olmadığı için, matbaa sahibinin oğluna verip gittim. Bir - bir buçuk ay geçmesine rağmen kitaptan bir ses çıkmadı. Bir gün çıkıp matbaaya kadar gittim. Matbaacının sekreteri varmış. Samat Köyü Tarihi'nin yazarı olduğunu ve matbaacı ile görüşmek istediğimi, söyledim. Hemen telefon edildi ve matbaacı geldi. Sen, Ali'nin nesi oluyorun?" dedi. Ben de "dayısı" dedim. İyi dedi ve oradan birini çağırarak bu arkadaşla beraber bizim öbür matbaaya gidin ve kitaba hemen başlasınlar" dedi. Hemen kitaba başladılar. Oradan çıktım, dayıma giderken, Ali'den telefon geldi "Dayı, kitabı basıyorlar, fakat 1500 lira kâğıt ve mürekkep parası istiyorlar" dedi. Ben de, "Tamam, yarın ben o parayı veririm." dedim. 500 lira vardı ve bin lira da vereceklerini söyleyen kişiler vardı ve akşam gidip o parayı oradan aldık ve ertesi gün giderek matbaacıya 1500 lirayı verdim ve kitap bu şekilde basılmış oldu.

Kitap basılmadan, bastırılmak için Ankara'ya geldiğim Muhasebeci, Mali Müşavir Halil Erdoğan'ın yanına uğradım. Kitaptan bahsettim, bilgisayar çıktılarını gösterdim, biz sohbet ederken dışarıdan biri girdi. Halil: "Bak, bir Geredeli daha geldi diye bizi tanıştırdı. Öğretim üyesiymiş. Halil, benim de kitap yazdığımı ve bastırılmak için geldiğimi söyleyince, ben kitabın bilgisayar çıktılarını çıkarıp ona doğru uzattım. Kitabın çıktılarını alıp bir saat kadar orada inceledi. Ben, "Bu işin ehli değilim ama okumaya meraklıyım, okuduklarımdan not alırım ve yaşlıların anlattıklarından da aldığım notları bazı arkadaşların ısrarı üzerine başkaları da istifade etsin diye topladık" dedim. O da, "Çok güzel olmuş. Keşke bizim Üniversiteler de bu kadar yapabilseler. Başlıklarıyla, tertip düzeniyle, vurgularıyla ve her yönüyle çok güzel olmuş." dedi.

Kitaplar basıldıktan sonra, bizim Millî Eğitim Müdürlüğüne bir kitap hediye etmek için gittiğimde, Müdür bey kitabı alıp biraz inceledikten sonra "Bu bilimsel bir kitap olmuş. Ben bu kitabın güzel olacağını biliyordum ama bu kadar güzel olacağını bilmiyordum." dedi.

İbret Verici Hikâyeler, kitabının matbaada olduğu sıralarda bir telefon geldi. "Ben Bolu'da BAMER başkanımı. Senin iki tane kitabını okudum, çok güzel olmuş. O bilgileri

nereden buldun?" dedi. Ben de, "Çocukluğumdan beri o bilgilerin içinde yaşıyorum. Ayrıca, okumaya meraklı ve binlerce kitap okuyan ve araştıran bir kişi olarak o bilgileri topladım. Ben kitap yazmak için değil meraklı olduğum için o bilgileri not aldım topladım ve başkaları da istifade etsin diye bu bilgileri kitaplaştırdım" dedim.

Bolu'da Basın ve Yayın Hayatı kitabı ile ilgili hatıralar: Böyle bir kitap yazmak aklımdan bile geçmedi fakat Gerede'de kimler ne tür kitaplar yazmış diye zaman zaman aklımdan geçiyordu. Hatta bunu bazı ortamlarda bazı arkadaşlara "Gerede'de kimler ne tür kitaplar yazmışlar, bu yazarların isimleri ile yazdığı kitapların bir listesini çıkarıp; bir gazetede, dergide veya bir internet sitesinde yayınlasanız, çok güzel olur" diye tavsiyede bulunmama rağmen hiç kimse bu tavsiyemi üzerine almadı. Ben de bir gün, "hele ben bir bakayım, bende ne kadar Geredeli yazarın kitabı var" diye kitaplarının arasındaki Geredelilere ait kitapları ve yazarlarını tespit ederek 60-70 kadar bir kitap ve yazarın isim listesini çıkarıp geredeninsesi sitesinde yayınladım. Gerek bende kitabı olan kişilerin veya bende kitabı olmasa da Geredeli olan ve bende kitabı olmayan bazı yazar arkadaşların da bildiği kitaplarını bulmaya çalışırken Geredeli yazar olarak başka kimlerin olduğunu ve ne tür kitaplar yazdıklarını soruşturmaya başladım. Bilen kişiler de bildikleri yazarları ve kitapları bize söylemeye başladılar ve elinde bu yazarların kitabı olanlar da o kitabı veya kitap bilgilerini bize ulaştırmaya çalıştılar. Ben de bu bilgileri topladıkça internette yayınladığım "Geredelilerin Yazdığı Kitaplar" listesine ilave etmeye başladım. Kitap sayısı 100-150-200 derken 450'ye ulaştı. Ben 150-200'ü bulmaz diye düşünürken 450'yi buldu.

Bu iş bu kadarla kalmayın bakalım Bolu hakkında ne tür kitaplar yazılmış diye bir de Bolu hakkında yazılan kitapları araştırmaya başladım ve o da 450'yi buldu. Acaba Bolulu yazar olarak kimler var ve ne tür kitaplar yazmışlar diye araştırmaya başladık ve 500'ün üzerinde de Bolulu yazarın yazmış olduğu kitap listesine ulaştık ve ayrıca bu yazarların kısa hayat hikâyelerini de toplamaya başladım. Daha sonra, bu işe bu kadar emek vermiş Dergiler ve gazeteler eksik kalmayın bunları da bir tespit edeyim deyip, araştırmaya devam ettim. 200'ün üzerinde de gazete ve dergiye ulaştım. Bu işe başlarken, belki bir broşür gibi yayınlayabiliriz diye düşünürken, topladığımız bilgiler, bir kitap olarak önümüze çıktı.

Bir yazar, bir kitap yazmak istediği zaman; yazmak istediği konuyu belirler ve belirlediği konu üzerindeki tasarımları hakkında kütüphanesinde gerekli araştırmalarını yaparak kitabını yazar. Bu iş zordur ama Bolu'da Basın ve Yayın Hayatı kitabının bilgilerini toplamanın yanında çok kolaydır. Bir yazar zamanın birinde bir kitap yazmış ve o yazardan siz o kitabı soruyorsunuz ve o yazarın size verdiği cevap "Evet ben filan tarihte öyle bir kitap yazdım ama o kitap bende de kalmadı" diyor. Sizin yazacağınız kitaba ilave etmek için bu kitabı da bulmanız gerekiyor...

Bolu Özel İdaresinin yayınlamış olduğu II. Meşrutiyetten Çok Partili Hayata Geçişte Bolu'nun İdari Ve Sosyal Durumu (1908-1950) diye bir kitabı bir arkadaşta gördüm. Bu kitap bizim Özel İdarede vardı ve oradan alırım, diye düşündüm ve gidip sordum. Öyle bir kitap yayınlanmadığını söylediler. Ben

de ısrarla yayınladığını ve ben de gözümle gördüğümü ısrar ettim. Hemen Bolu Özel İdaresine telefon ettiler ve oradan da öyle bir kitap yayınlanmadığını ve sadece "istatistik" kitabı yayınladıklarını söylediler. Kısa bir zaman sonra ben Bolu'ya gittiğimde Özel İdare Genel Müdürü'nün yanına çıktım ve yaptığım araştırmayı anlattım ve öyle bir kitap yayınladıklarını söyleyip yan taraftaki odadan kitabı getirip bana verdi.

Başka bir arkadaşta da Ben Bir Öğretmenim adında, Gereke Kaymakamlığı, Esentepe Turistik Tesisler Kurma ve İşletme Birliği'nin bastırıldığı bir kitabı gördüm. Bu kitabı da buradan alırım diye gelip sordum. Onlar da "Biz öyle bir kitap yayınlamadık" dediler. Ben de gözümle gördüğümü ve öyle bir kitap yayınlamış oldukları hususunda ısrar ettim. Benim ısrarım üzerine arşiv kayıtlarına baktılar ve öyle bir kitap yayınladıklarını gördükten sonra "Öyle bir kitap yayınlamışız ama bizde bile kalmamış. Herhalde öğretmenlere dağıtmak için bastırılmış ve buraya bile getirilmemiş" dediler.

Bolu Halk Kütüphanesini gidiyorsunuz, Bolu hakkında yazılan kitaplardan çok az var. Valilik Kütüphanesine varıyorsunuz yine öyle... Bu kütüphanelerde, Bolu hakkında araştırma yapacak kişiler, aradıkları kitapları bulamazlar ise araştırmalarını nasıl yapacaklar? Biz de bu araştırmacılarımızın eline bu konuda yazılan kitap bilgilerini vererek onlara bir kolaylık sağlamaya çalıştık. Bunlar bizim oluşturduğumuz kitap bilgilerinin toplanmasından birkaç örnek. Yerine göre bir yazarın veya bir kitap hakkındaki bilgileri almak için birkaç defa ya telefon etmek ya da birkaç defa yanına gitmek zorunda kalıyorsunuz. 1600'den fazla kitap, dergi, gazete ve bir de bunların yazar hayatları hakkındaki bilgileri toplamanın zorluğunu siz düşünün... Bolu'da Basın ve Yayın Hayatı kitabı bu şartlar altında toplanarak yazıldı ve yayımlandı.

Gerede tarihi hakkında mükemmel bir çalışma yapılması için bu konulardaki bütün kitapların hem dijital ve hem de kitapları bir merkeze toparlayarak çalışma yapacak kişilerin istifadesine sunulması önemli bir görevdir.

Jandarma Karakolu'nun Hazırlayacağı Köy Tarihi

Bir Cumartesi günü sabahleyin bizim muhtardan telefon geldi. Bana "Neredesin? Jandarma karakoluna köy tarihiyle ilgili bir şeyler yazılacakmış. Buraya bir gelebilir misin?" diye sordu. Ben de, "Az sonra gelirim." dedim. Karakol komutanı tekrar bir telefon ederek "Nerede olduğunu söyle ben araba göndererek seni alırayım" dedi. Ben de "Ben Yeni Mahalledeyim ama gerek yok. Ben az sonra gelirim." dedim ve az sonra da karakola vardım. Karakol kapısındaki askere beni tarif etmiş olmalılar ki, asker bana: "Sen Yunus Koçak mısın?" dedi. Ben de, "Evet" dediğimde, "Seni bekliyorlar git." dedi. İçeri girdiğimde Karakol komutanı, muhtar ve bizim okul müdürü oturuyorlar. Başçavuşun elinde ise benim yazdığım köy tarihi olduğu halde ortada geziniyor. Ben girer girmez, hoş geldin faslından sonra "kendilerine üst komutanlıktan bir örnek yazı gönderildiğini ve o örnek çalışmaya göre Gereke köylerinden bir köyün tarihini yapmamızı istediler. Biz de bunun için Nuhören Köyüne başladık ve 20 gündür gidip gelmemize rağmen hiçbir şey yapamadık. Senin verdiği köy tarihini de Yüzbaşı bir kenara atmış ve unutmuş. Biz Nuhören hakkında bir şey yapamayınca aniden senin kitap kline gelmiş ve arayarak onu bulmuş ve bu kitabın yazarını bulmak için de biz

muhtar ile okul müdürünü çağırdık." dediler. Muhtar da beni arayarak karakolda bulunmamızı sağladı.

Neyse ben onlara gönderdikleri örnek çalışmaya şöyle bir göz gezdirdikten sonra "Bunda bir şey yok bu çok kolay fakat benim köye giderek kitabın CD'sini getirmem lazım" dedim. O kolay dediler ve hemen bir araç hazırlayarak Başçavuş, okul müdürü ve ben köye gelerek kitabın CD'sini alarak karakola geldik. Gönderilen örnek çalışmadaki başlıklara göre "Samat Köyü" tarihini benim kitabın CD'sinden kopyalayıp hazırladığımız çalışmaya yaptırmak suretiyle hazırlayıp bildirdiğimizde akşam oldu. Ben: "İster bu hazırladığımız şeyleri bir kontrol edin ister etmeyin kendiniz bilirsiniz ama akşam oldu beni köye götürün" dedim. Beni hemen köye götürdüler.

Neticede o yazıyı ertesi gün gönderilmesi gereken yere hiç kontrol bile etmeden göndermişler. O gönderilen köy çalışması bölgesel bir yarışma çalışmasıymış ve bizim hazırladığımız yazı da bölgede yarışmaya katılanlar içinde birinci olmuş. Aynı çalışma ikinci bir yarışmaya daha katılmış ve o yarışmada da ikinci olarak seçilmiş. Bizim Jandarma karakolunun başarısından dolayı karakol çok takdir görmüş ve Üsteğmen de o takdiri aldıktan sonra bana teşekkür etmek için iki defa köye gelmişti.

Ekrem Hoca ve Kitapları

Ekrem Hoca Samat'ta imam iken, Yenişehir Köyünden vefat etmiş olan Muharrem Hocanın kitaplarını Ekrem Hoca'ya alvermeleri için köyden birkaç kişiyi görevlendirerek Yenişehir Köyüne gönderirler. Kitapların varislerinden Muharrem Hocanın kitaplarını alarak gelip Ekrem Hoca'ya teslim ederler. O kitaplar içinde Razi Tefsirleri de var.

Bir müddet sonra Razi Tefsirlerinin varisi olanlar kitapları geri ister. Köylüler "Kitapları almayın, parasını verelim" diye ısrar etseler de, kabul ettiremezler. Köylüler "Sizde okuyup yazan yok, kitapları ne yapacaksınız?" dediklerinde "Kitapları alıp gidip ormanda Garıncalı'ya gömeceğiz" deyip kitapları geri alırlar. Köylüler parasını verelim diye ısrar etmelerine rağmen kabul ettiremezler.

Kütüphaneyi yaptığımız zaman Ekrem Hoca'dan geri alınan kitapları sormak için Yenişehir Köyü'ne gittik. Muharrem Hoca'nın çocuklarının İstanbul'da olduğunu ve burada bir torunu bulunduğunu söylediler. Onu bulduğumuzda Bir tahta bavul içinde kitapları getirdi. Biz, "Bu kitapları sizde okuyan varmı?" diye sorduğumuzda "yok" dedi. Biz bir kütüphane

açtık. Bu kitapları oraya bağışlayın veya satın" dediğimizde "dedemin hatırası vermem" dedi. O kitapların içinde Fahrettin Razi tefsirleri yoktu. Onlara ne oldu diye sorduğumuzda bilmiyorlar. Bizdeki kitaplar sadece bunlar" diye cevap verdi.

Daha sonra Kızılcahamam'ın Ciyil Köyünde bir kişide kitap olduğunu duyan Samat Köylüleri, köyden 400 lira toparlayarak kitapları almaya birkaç kişi gönderirler. O giden kişiler Ciyilli vefat etmiş olan âlimin varislerini bulup ondaki 71 kitabı 400 liraya alarak adama verirler. Adam 400 liranın 25 lirasını yolda harçlık yaparsınız diye geri verir. Köylüler 71 kitabı getirip Ekrem Hoca'ya teslim ederler. (Kitapların, Ciyil Köyünden Tombi Hocanın olduğunu sonradan öğrendik)

40 Ağaç Değerindeki Kitap

Geçitlerli Ahmet Dede anlatıyor "Askerde 'Kara Davut' diye Osmanlıca bir kitap gördüm. Çok hoşuma gitti. Terhis olduğumda nerede bulabilirim diye soruşturmaya başladım. Bana "Çoğullu Köyünde bir kişide var" dediler. Hemen gittim, adamı buldum, durumu izah ettim, adam kitabı getirdi. Bakıtım kitabın ne kabi kalmış, ne sağlam bir tek sahifesi... Kitap çullu tavuk gibi çıkmış. Adam kitabı gındap ipliye dikmiş. Sağlam bir tek sayfası yok. Fiyatını sordum. Adam: "Ahmet ben bu kitabı satmam ama biliyorsun ben ev yapıyorum. İhtiyacım var. Bana dağdan 40 tane ağaç getiririrsen veririm" dedi. 40 ağaç da olsa kitabı almaya meraklıyım, ama o zaman ben de bi gücük eşek bile yok. Cesaret edemedim ve kitap kaldı. Aradan bir müddet geçtikten sonra Bolu'da birinde var dediler. Yürüye yürüye ta Bolu'ya gittim. Adamı buldum ve kitabı aldım. O da çok pahalı idi ama 40 ağaç kadar pahalı gelmedi. İşte biz böyle kitap delisi idik" diye anlatırdı.

Mircekiraz eski muhtar bizim köye gelmişti. Bana "Yunus Hoca ben Gerede'de eski bir evi bozarken bir bavul dolusu kitap çıktı çatıdan. Birkaç tanesini aldılar ama kalanlara bir bak işe yarayan varsa al. Bende çatıya attım duruyor." dedi. Birkaç gün sonra hemen gittim ve kitapların olduğu bavulu önümüze getirdi. Toz toprak içinde. Ev de eski yapı bir evdi. Ocakbaşına oturdum ve işe yarayanları ayırdım ve işe yarayacakları da yaktık. Getirdiklerimi teker teker elden geçirdim, temizledim, tamir ettim ve yeni birer kitap haline getirdim. Öyle önemli bir kitap çıkmadı ama geçmişiyansıtan kitaplar olması dolayısıyla birer hatıra olarak duruyorlar.

Gerede de bir aşçı arkadaş bana "Yunus abi bizim evin çatısında bir hayli eski yazı şeyler var şunlara bir bak dedi.

İşe yarayan varsa al, yarayan yoksa yakalım oralarda sürünmesinler." dedi. Bakıtım geçmiş dönemde kurulmuş mali bir derneğin evrakları, senetleri, yazışmaları ve defterleri.

Bir gün bir arkadaş, Gerede'deki Yukarı Tekke Camiinde inziva ve çile yerleri olduğunu söyledi. Ben de "Öyle bir yer ben görmedim diye ısrar ettim. O da var diye ısrar edince "Belki varmıştır ama kapattırlarsa bilmiyorum" dedim. Gerede'ye gittiğimde Öğle namazını orada kıldıktan sonra "Hoca efendi burada inziva ve çile yerleri varmış, ben görmedim ama bir arkadaş ısrar edince bir bakayım dedim." deyince Hoca efendi de yok demesine rağmen her tarafı araştırmaya başladık. Yukarı kattaki dervişlerin kaldığı odayı gezerken dolabin birinde toz toprak içinde yırtılmış, yıpranmış birtakım kitaplar gördüm. "Yahu hoca efendi bunlara yazık ve hem de günah. Şunları ben alayım, temizleyeyim belki içinde işe yarayan bir şey çıkar." dedim. O da bir poşet bulup getirdi ve o poşete o kitapları doldurarak getirdim. Temizledim, tamir ettim ve tertemiz kitaplar haline geldiler. İşe yarayacak bir mecele vardı ve bir de Hacı Emin Efendinin bir talebesine yazdığı 32 sahifelik bir icazetname vardı.

Bir gün Gerede'ye Müftü efendinin yanına gittim. Bakıtım odasının ortasında büyükçe bir masa koymuşlar ve o masanın üzeri de eski kitaplarla dolu. "Hocam hayrola bu kitaplar ne?" dedim. Müftü Efendi de "Birisini getirdi bende bilmiyorum. Babalarından mı dedelerinden mi kalmış okuyan da olmayınca buraya getirmişler" dedi. "Hocam, bakabilir miyim?" dedim. "Buyur bak" dedi. Kitapları biraz gözden geçirip karıştırırken eski el yazısı ile yazılmış bir kitabın içinde eski yazı ile yazılmış bir mektup çıktı. Mektup "Seyit Ahmet Cevahirioğlu" ismine yazılmış. Herhalde bu kitaplar da bu kişiye aittir diye düşündüm. Sonraki yıllarda o kitapların ne olduğunu sorduğumda Ankara'ya Diyanet Kütüphanesine gönderdiklerini söylediler.

İmam Hatip Okulunda okuduğum yıllarda idi. Bir gün Halk Kütüphanesine gitmiştim. Kütüphanede camların önü doğru taraftaki kapıdan, batı taraftaki cama doğru masaları dizmişler ve üzerlerine de eski yazı ile yazılı bir hayli kitabı doldurmuşlar ve o kitapların bir kısmı da eski bir vaziyette idi. O kitapları aradan bir müddet geçtikten sonra İmam Hatip karşısındaki ve şu an Fatih Camii'nin bulunduğu boş yerde gördüm. Kütüphanedeki masa üzerinde o eski yazı kitapları getirtiler ve orada yaktılar...

SAĞLIK

Dr. İbrahim KAHRAMAN

Bakteriyoloji ve Enfeksiyon
Hastalıkları Uzmanı

Covid-19 Salgınında Son Durum

Aralık 2019 yılında Çin'de başlayıp kısa sürede tüm dünyayı etkileyen bu salgın hastalığı ikinci yılını doldurmuştur. Bu güne kadar ülkemizde 10 milyon insan bu hastalığa yakalanmış ve 85 bini ölümlerle sonuçlanmıştır. Dünyada ise 250 milyon insanın bu hastalığa yakalandığı ve bunların 5 milyonunun ölümlerle sonuçlandığı bilinmektedir.

Salgın hastalıklar insanlık tarihinde her zaman önemli değişimlere sebep olmuştur. 1918'de başlayıp 3 yıl süren İspanyol gripinin 1. Dünya Savaşı'nın bitmesinde etkili olduğu söylenir. O salgında dünya nüfusu 1.5 milyar olup, 500 milyon insan hastalığa yakalanmış ve 50

milyonu ölmüştür. Daha önceki veba, kolera salgınları insani ve idari felaketleri yaşatmıştır. Covid-19 salgını da benzeri zorlukları günümüz insanına yaşatmış ve yaşatmaya devam etmektedir. İşimizde, aşımızda, komşuluk ilişkilerimizde, ibadetlerimiz dâhil tüm toplantılarımızda direkt veya dolaylı olarak farklı mecburiyetleri yaşadık, yaşamaktayız. Bu hastalığın sebep olduğu beklenmeyen ölümlerin üzüntüsü bir yana, bir çoğunun cenaze törenlerine bile katılmayıp; hastalanan komşu, eş, dost ve akrabalarımızın kapılarını çalıp yüz yüze geçmiş olsun bile diyemeyişimiz hüznümüzü, acımızı arttıran olaylar zinciridir.

Covid-19'un hayvanlardan geçen ve yapı değişikliği ile insanlarda ağır solunum yolu sorunları yapabilen bulaşıcılık vasfı kazanmış Corona grubu bir virüs olduğunu biliyoruz. Virüslerdeki mutasyon dediğimiz yapı değişikliklerinin de etkisiyle ile salgın devam etmektedir. Viral enfeksiyonlarda bu durum bilinen bir gerçektir. Grip aşılarının her sene yeniden uygulanması bu sebeptir. Alfa, beta, gama, delta ve son olarak

omicron varyantları bugüne kadar bilinen çeşitleridir.

Enfeksiyon hastalıkları için en önemli silah AŞI'dır. Birçok bulaşıcı hastalık aşilar sayesinde tehlikeli hastalık olmaktan çıkmıştır. Covit-19 yeni bir virüs olduğu için aşısı yoktu. Ayrıca tıbbın elindeki viral enfeksiyonlarında kullanılan ilaçların etkisiz olması Covit-19 salgını ile mücadeleyi zorlaştırmakta ve salgını insanlık için daha tehlikeli hale getirmekteydi.

Yapılan bilimsel çalışmalar sayesinde aşının bulunması ve 2021 başlarında uygulanmaya başlaması salgının 3. dalgasını daha kolay ve az ölümlü sonuçlarla atlatılmasını sağlamıştır. Sağlık çalışanlarının ve risk gruplarının aşılanarak bağışıklık kazandırılması bu kesimlerdeki hastalanma ve ölüm oranını çok azaltmıştır. Lakin aşılanmanın gerekli hız ve sayıda yapılamaması ve aşı karşıtlığı şeklinde bilimsel olmayan bilgilere inanan insanla-

rın aşılarını yaptırmamaları 2021 sonbaharında 4. dalga, Ocak 2022 başında ise 5. dalga diyebileceğimiz bir sonucu doğurmuştur. Bu durum maalesef vaka sayılarının ve ölümlerin artışına sebep olmuştur. Bu dönemlerde şu ana kadar 30 binden fazla insanımız hayatını kaybetmiştir.

2022 yılı başlarında hastalık hala salgın vasfını sürdürmektedir. Ağır karantina uygulamaları olmasa bile koruyucu tedbirlere uymamız gerekmektedir. Aşının koruyucu etkisini unutmadan hatırlatıcı dozların yapılması ihmal edilmemelidir. Hastalıklarda bağışıklığın önemi unutulmamalıdır. Bu sebep ile bağışıklığı kuvvetlendirici beslenme, spor, temizlik ve benzeri durumlara daha çok dikkat edilmeli, bağışıklığı düşüren (yorgunluk, uykusuzluk gibi) durumlardan kaçınılmalıdır.

Salgın ne zaman sonlanır dersiniz; şu anda korunma tedbirleri

ve aşılanmanın sağlayacağı duruma bakar. Çünkü burada virüsün yeni mutasyonlarının ne yapacağını bilememekteyiz. Sevindirici bir husus, tedavi edici Molnupiravir isimli bir ilacın kullanılmaya başlanmasıdır. Bu ilaç hastalığın başlangıcında kullanılarak iyileşmeyi sağlamaktadır. Bakanlığın kontrolünde gerekli ve uygun vakalarda ülkemizde de kullanılmaya başlanmıştır. Gerek aşının sağladığı bağışıklığın yaygınlaşması, gerekse bu yeni tedavi imkânı sebebiyle bazı ülkelerde salgın tedbirleri kaldırılmıştır. Ülkemizde de hastalığı geçiren ve aşılananların sağladığı bağışıklığa, bu tedavi imkânı da eklendiği için 1 – 2 Ay salgın hüviyetinden kurtulacağımız düşünce-sindeyim.

Salgının sebep olduğu başta hemşerimiz Dr. Murat Çakmak olmak üzere, tüm ölenlerimize rahmet dilerken, salgınsız ve hastaliksiz nice sağlıklı günlere...

GEREDE BİLMECELERİ

Gerede yöresinde bilmece sorma geleneği “mesel satmak” veya “mesel atmak” olarak adlandırılır. Bilmeceyi bilemeyen kişiden, soru soran “Bana hangi köyü vereceksin?” diye cevabı söyleme karşılığında bir yer ister. Bu köy veya yer muhitten bir yer olabileceği gibi İstanbul, Ankara gibi büyük şehirler de olabilir.

Buradaki “mesel atmak” ifadelerinin çok dikkat çekici olduğunu belirtmek isteriz. Türk Halk Edebiyatı verimlerinin Türk insanının düşünce biçimine işaret eden tarafları kanaatimizce burada gizlidir. Mesel, misal, masal, meselâ, timsal, emsal gibi Türkçenin zenginliklerinden olan bu kelimeler, düşünce dünyamızın mertebelerinin teşekkülünde etkili olmuşlardır. Bu durum, tecrübe edilen bir hakikati meseller, masallar,

örnekler üzerinden anlatmak için çok önemli bir imkândır.

Bilmeceyi çözümlmek isteyen kişi, her kelimenin üzerinde durmalı ve tefekkür etmelidir. Çünkü bilmeceelerde kullanılan kelimelerin neredeyse hepsi bir maksada binaen söylenmiştir. Zaten hacim itibariyle küçük olan bilmeceelerde doldurma veya uydurma ifadelere yer vermek pek mümkün değildir. Tekerlemelere benzer bilmeceeler dahi bu durumu pek fazla değiştirmez.

Bilmeceyi soran ve cevap veren adeta aynı kişidir. Bilmeceyi soran ve cevap veren değişebilmektedir. Böylece söyleyen ve cevap veren bir bütün hâlinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca

sokak ortasında veya yolda geçerken bilmece sorulmaz. Onun bir ortamı ve zamanı vardır.

Bilmece sorma geleneği bugün Gerede ve çevresinde yok olmaya, unutulmaya yüz tutmuş durumdadır. Bilmeceeler, gelişen teknolojiye ve insanın hızla yalnızlaşmasına yenik düşen edebî türlerdendir. Geçmişte insanların hep birlikte eğlenmesine imkân tanıyan bu sözler günümüzde özellikle şehir kültüründe kendisine bir yer bulamamıştır. Bilmeceelerinin son örnekleri bugün özellikle köylerde yaşayan kırk yaş üstü insanlarda bulunabilmektedir. Aşağıda Gerede'den derlenen bazı bazı bilmeceelere yer verilmiştir:

Akşam kardım çamur, sabah kalktım
kömür Cevap: **Kına**

*

Gıcırılının bıcırılısı
Bıcırılının gıcırılısı

Yarısı canlı

Yarısı cansız

Yarısı yenir

Yarısı yenmez

Üç başlı

Altı gözlü

On ayaklı Cevap: **Öküz Arabası**

*

Sarıdır sarman gibi

Okunur Kuran gibi

Ya bunu bileceksin

Ya bu gece öleceksin Cevap: **Altın**

*

Anası oturdu kalkmaz

Babası uzun boylu

Oğlu da gitti gelmez.

Cevaplar: **Soba-Boru-Duman**

*

Dağdan gelir hüre hüre,

Domuzları süre süre Cevap: **Tarak.**

*

Ekin ekim evlek evlek, geldi yedi kara
leylek. Cevap: **Tırpan.**

*

Bir kuşum var, budunu kaşır, budunu
bana taşır. Cevap: **Kaşık.**

*

Geldi Leyla, gitti Leyla, tek ayak
üstünde, durdu Leyla Cevap: **Kapı**

*

Üç gelinim var. İkişi birbirine bakar. Biri
bana bakar. Cevap: **Ocak başı.**

*

Uzun oluk dibi delik. Cevap: **Tüfek.**

*

Pat dedi küt dedi yerin (geri) dibine yat
dedi.

Cevap: **Süpürge.**

*

İki ayaklı fil, ortasında dil. Cevap:

Terazi.

*

Sabah sabah elimi öper. Cevap: **Havlu.**

*

Ocak başından beri gelmez.

Cevap: **İbrik.**

*

Bir vururum, bin dökülür.

Cevap: **Elek.**

*

Ben giderim o gider on para iz eder.

Cevap: **Değnek.**

*

Elim gibi eli var, soğulcan gibi beli var.

Cevap: **Tutak.**

*

El kadar (Küçük) mezar, dünyayı gezer.

Cevap: **Ayakkabı.**

*

Bir gelinim var; gelenin de elini öper,
gidenin de öper. Cevap: **Kapıkolu.**

*

Yaz gök, kış gök; bunu bilmeyen keriz gök.

Cevap: **Cam.**

*

Cik cik imam, Türkçesi tamam, bir gelin
aldım, babası imam Cevap: **Saat.**

*

Dağı var, taşı yok; köyü var, adamı yok;
ırmağı var, suyu yok. Cevap: **Harita.**

*

Dağa gider seslenir, eve gelir yaslanır.

Cevap: **Balta.**

*

Ağzı var odun yutar, bacası var duman tüter.

Cevap: **Soba.**

*

Bir kuyu var kuyu

Uzundur boyu

İçinde suyu

Suyun içinde bir yılan

Ağzında var mercan

Cevap: **Bacalı kandil.**

Anası şişman, Babası uzun, Kızı güzel,
Oğlu gurbette gezer. Cevap: **Soba.**

*

Dağdan gelir dağ gibi

Kolları budak gibi

Eğilir bir su içer

Bağırır oğlak gibi Cevap: **Kağrı**

*

Nan nan nanlıyor

Nan duvarda parlıyor

Nana oğlu gelmeyince

Nan duvardan inmiyor Cevap: **Kilit.**

*

Oturur yurt gibi, Ağzını açar kurt gibi.

Cevap: **Fırın**

*

Uzun boyu gümbülder suyu.

Cevap: **Tüfek**

*

Benim gelinim döne döne gebe olur.

Cevap: **Kirman**

*

Benim bir gelinim var, her zaman

yüzümü öper. Cevap: **Havlu**

*

Küçük kuyu, Zehirli suyu, İçinde yılan
var, Ağzında mercan.

Cevap: **Bacalı Kandil**

*

Taşandır demirdendir

Yediği hamurdandır

Dünyayı doyurur

Kendi doymaz nedendir Cevap: **Fırın**

*

Ey Allah'ın gavuru, kulağını büksem

bağırıpdu... Cevap: **Radyo**

*

Çıt dedi, çiçek açtı. Cevap: **Kibrit.**

*

On kere taklar, kırk sene bekler.

Cevap: **Çivi.**

Hasan ÖZTÜRK
Ankara İl Müftülüğü'nde Manevi
Danışman

Ne zaman bir Safranbolu'ya, Mudurnu'ya gitsem ya da Osmanlı eli değmiş bir memleketin kenarından kıyısından geçsem; içimi hem bir huzur hem de bir üzüntü kaplar. İçimi kaplayan üzüntünün sebebi ise gittiğim o şehirlerin eski Gerede fotoğraflarındaki Gerede'ye benzemeleri ve o Gerede'nin şimdi var olmaması; yalnızca fotoğraflarda kalması...

ESKİ GEREDE FOTOĞRAFLARININ BENDE MEYDANA GETİRDİĞİ MELANKOLİ

Son yıllarda sosyal medyada nostaljik Gerede fotoğrafları paylaşılan sayfalar iyice çoğaldı. Nostalji ise geçmişte kalan duygulara olan özlemi ve bu özlemin baskın hale gelmesini ifade eden bir kavram. Lakin çoğu kez bu fotoğraflar için "eski Gerede fotoğrafları" tabirini kullanmaktan kendimizi alamıyoruz. Fakat şöyle bir durup bakınca şimdiki Gerede mi daha eski yoksa eski dediğimiz Gerede mi daha yeni düşünmeden edemiyorum.

Bir de nostaljik Gerede fotoğraflarına derin derin bakmanın insanın ruh haline ettiği tesir, yan etkisi var. Kendimden biliyorum, hayal âleminde o sokaklarda gezindiğimi; güzel güzel çeşmelerin-

den sular içtiğimi... Zihnim sürekli olarak fotoğraflardaki Gerede ile şimdiki Gerede'nin kıyası içerisine giriyor. Kendimi alıkoyamadığım, huzursuz olduğum bir kıyas. Mahallelerin, cadde ve sokakların çok öncelerden beri var olan ruhunun dehşet verici huzursuzluğu...

Bir anda kendimi ahşap evli sokaklarda, taş köprülerin kimi zaman üzerlerinden geçerken kimi zaman yanlarından yürürken buluveriyorum. Tam o sırada harabe bir ahşap ev, akmayan yıkık dökük, kitabesi çalınmış tarihi bir çeşme, Arnavut taşlı sokakların yerini almış eğri büğrü, delik deşik olmuş asfalt yol gözüme çarpıyor. Sokakların, evlerin, köprü ve

çeşmelerin ruhu kendilerini bu hale getirenlerin intikamını ben-den almaya kalkışıyor. Ama yok, iyi niyetli olmak da gerekiyor taş köprülerin görünürde olmayışına, çeşmelerin kırık dökük olmasına, köklerinden sökülüp atılmasına, mahallelerin yok edilip yerlerine yenilerinin dikilmesine, Cumhuriyet meydanındaki cânım hamamın üzerine banka yapılmasına; kim bilir, belki de Gerede'ye nazar değmesin diye üzerlerine beton atılmış, asfalt dökülmüştür Çaybo-yu'ndan başlayıp Dayıoğlu deresine uzanan yoldaki benim sayabildiğim üç taş köprü'nün...

Birden haberi geliveriyor falanca yerdeki çeşmenin yıkılıp üzerine

asfalt atıldığı ya da filanca köydeki çeşmeyi hazine arayanların tahrip ettikleri. Üzülen, ah eden, sinirle-nen üç beş kişi ya oluyor ya olmu-yor. Bir umursamazlıktır almış başı-nı gitmiş. Eskilere, "eski köprülere, çeşmelere ne yaptılar?" diye soru-yorum, her kafadan bir başka ses çıkıyor; kimse tam olarak bilmiyor ne olduğunu. Ya da bilmek istemi-yor; belki de hatırlamak istemiyor-dur. Sonra da eski Gerede şöyle gü-zeldi, böyle güzeldi. Madem o kadar güzeldi Gerede, bunu bize neden söylüyorsunuz? O fotoğrafları bize neden gösteriyorsunuz? Sahip çıkamadığınız o memleketin fotoğraflarını... Eski Gerede fotoğrafları beni yeni Gerede'ye küstürüyor.

Bir arkadaşım sürekli eski Gere-de fotoğraflarını bana göndererek şunu söylüyor: "Keşke sadece bir kısmı da olsa korunabilseydi Ge-rede'nin"... Bu yüzden sadece bir kısmına dahi sahip çıkamadığımız Gerede'nin fotoğraflarını bence paylaşmayalım, insanları gereksiz yere üzme-yelim. Yasaklansın eski Gerede fotoğraflarını paylaşmak. Kapatılsın eski Gerede fotoğraflarını paylaşan sayfalar. Yoksa sağ-daki soldaki birkaç yüz yıllık üç beş çeşmeye dahi sahip çıkamıyorsak, iki üç taş köprü'nün beton altında kalmasına gönlümüz razı geliyorsa iki yüzlülük değil mi bizim Gerede sevdalılığımız? Eski Gerede hasta-lığımız...

Tarihde Gerede

Süleyman Demirel ile hemşehrimiz Gümrük ve Tekel Eski Bakanı Ahmet Çakmak Gerede'de
Kaynak: İsmail Hakkı Pehlivan arşivi

Günümüzdeki Atatürk Bulvarı'nda (Yıkılan Öğretmenevi civarı) dönemin Gerede Kaymakamı Fazıl Haluk
Göksu ve karakol komutanları – Tahmini 1928'li yıllar -Kaynak: Turan Oral arşivi

Tarihde Gerede

Bir zamanlar Gerede Halkevi'nin Koroğlu Halk Oyunları ekibi
Kaynak: Turan Oral arşivi

Bir zamanlar Esentepe Festivalinde Yaşar Özel
Kaynak: Kazım Ünlüol arşivi

HALK EDEBİYATI

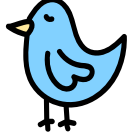
Yasemin YETKİN
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Somut Olmayan Kültür Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde sözlü gelenek ve anlatımlar alanına dâhil, bugün unutulmaya yüz tutmuş olan masallar halkın ortak kültür değerlerindedir. Türkçe Sözlük'te dilimize Arapça "mesel" kelimesinden geçen masal 'Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü geleneğe yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür.'ve mecaz anlamlı olarak da 'Boşuna söylenmiş söz.' olarak tanımlanmaktadır.

Masalların kendine has tür ve üslup özellikleri vardır. Konuşma dili yalınlığında, inandırıcılık kaygısı taşımayan, hayal ürünü, yeri ve zamanı belirsiz, giriş-orta-bitiş formleri, atasözleri, deyimler ile zengin söz varlığına sahip, sözlü kültür vasıtasıyla nesilden nesile aktarılan kısa anlatılardır. Döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerinden oluşur. Döşeme, başlangıç bölümüdür. Giriş tekerlemesi ile başlar. Tekermeler kısa veya uzun olabilir. Tekermelerin amaçlarından biri dinleyen veya okuru masalın düş dünyasına hazırlamaktır. Serim bölümünde kişiler kısaca tanıtılır. Düğüm bölümünde masalda anlatılan olaylar düğümlenir, çıkmaza girer. İlgili ve heyecan artar. Çözüm bölümünde düğümdeki çıkmaz çözülür. Masalın sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır. Dilek bölümünde mutlu son yer alır. Bitiş tekerlemesinin de olduğu bölümdür. Hem masal kişilerine hem dinleyicilere hem anlatıcıya iyi dilekler sunulur. Üç elma bölümü de denir. Masallar genellikle mensur eserlerdir ve eğitici yönü vardır. Kahramanları insanlar, hayvanlar veya olağanüstü kahramanlar olabilir. Gerçek hayatta rastlayabileceğimiz olaylar bulunabileceği gibi daha çok olağanüstü olaylar, olağanüstü kahramanlar bulunur (Seyidoğlu, 2016:10). Masallarda mübalağa ve çatışma muhakkak yer alır. Masal tekerlemesi yanında kalıp sözler, ses ve söz tekrarları da önemlidir.

Kökeniyle ilgili mitolojik, tarihi ve etnografik olmak üzere üç teori ve görüş vardır. Mitolojik görüşe göre masalların kökeni Hint mitolojisi (veda'lar) dir. Tarihi görüşe göre masalın kökeni Pançatantra, Çakasaptati gibi Hint masal kitaplarına dayandırılmaktadır. Onuncu yüzyıldan önce gelenek vasıtasıyla; onuncu yüzyıldan sonra İslami etki ile Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla; Budist ürünler ise Moğollar aracılığıyla Çin ve Tibet yoluyla Avrupa'ya geç-

GEREDE MASALLARI

miştir (Sakaoğlu, 2013:11). Etnografik görüşe göre; Long, Edward Taylor, M. Lennan gibi etnografik masalların kökenini günlük hayatın yansımaları olarak değerlendirmişlerdir (Alptekin, 2018:40) Masalar farklı yerlerde birbirine benzer ama bağımsız şekilde oluşur. Çünkü kültür aynı doğrultuda gelişir. Bu sebeple de benzer vakalar oluşur.

Çalışmanın amacı, unutulmaya yüz tutmuş Gerede halk masallarını derlemek, onları geniş okur kitlesine ulaştırmak, masalların önemi konusunda duyarlılığı artırmak, sözlü kültürün kuşaklar arası aktarımına katkı sağlamaktır. Çalışma verileri; kaynak kişilerin belirlenmesi, onlarla yüz yüze görüşme ve ses kaydı yöntemiyle elde edilmiştir.

BULGULAR

Masalı anlatanın adı soyadı: Emine Demir

Doğum yeri: Gerede

Yaşı: 80

Eğitimi: İlkokul.

Mesleği: Ev Hanımı.

Masalı kimden öğrendiği: Babaannesinden

Derleme tarihi: 13.01.2022

TONTON BÖCEĞİ

Bir fariynden bir tonton böceği arkadaş olmuşla. Günün birinde ikisi arkadaş olup yola çıkmışla. Fare tonton böceğine demiş ki:

-“Tonton böceği nereye gidiyon?” demiş.

-Benim adım Tonton böceği değil, saçı uzun Ürziye kadındın. Kapıyı bacayı sıvadım kocacık aramaya gidiyon, demiş. Bir daha gitmiş gitmiş bir tilkiye rastlamış. Tilki demiş: “Tonton böceği nereye gidiyosun?”

-“Kapıyı bacayı sıvadım kocacık aramaya gidiyom.,Tonton böceği değilim, saçı uzun Ürziye kadınıym.” demiş. Gitmiş gitmiş bir kurda rastlamış. Kurt da demiş:

-Nereye gidiyon? U da uğa aynısını söylemiş:

-Benimle evlenir misin, demiş.

-“Evlendirin ama suçum olunca nasıl döversin beni?” demiş.

-Kuyruğumun vuru vuruveririm, demiş. U da uğa demiş ki:

-“Ben senin kuyruğuna dayanmam, ölürün.” demiş.

Gitmiş gitmiş bir fareye rastlamış. Fare:

-Nereye gidiyon tonton böceği, demiş.

-Tonton böceği değilim, saçı uzun Ürziye kadınıym. Kapıyı bacayı sıvadım kocacık aramaya gidiyon, demiş. Fare “Bana varır mısın?” demiş.

- Suçum olunca beni nasıl döversin, demiş.

-Kuyruğumun vuru vuruveririm, demiş.

-“İyi o zaman, ben sana varım.” demiş. İki evlenmişle. Günlerden gün geçmiş. Tonton böceği ben bir çamaşır yıkamaya gideyim, demiş.

Ceviz kabiğindankazanı varmış, fındık kabiğindan kovası varmış. O çamaşır yıkamaya gitmiş. Farenin adı da Sülü Beymiş. O da demiş ki: Sarayda düğün var ben de oraya gidiyim. Biraz yiyecek falan topluyum, demiş. Tonton böceği “Tamam.” demiş. O saraya gitmiş, eteki çamaşır yıkamaya gitmiş. Çamaşırı yıkarken ayağı kaymış, tahtanın arasına düşmüş, çıkamamış. Oradan da atıllageçiyomuş, saraya düğüne gidiyomuş. İçeriden o sesleniyomuş:

-Atlılar atlılar, şapırtısı tatlılar. Bey oğlunun konağına

varasınız. Sülü Bey'e diyesiniz: Saçı uzun Ürziye kadın tahtanın arasına düştü, gelip çıkarsın!” dermiş. Unu dinlerlermiş. Saraya gitmişler, sarayda yolda demişler böyle böyle bir ses duyduk, demişle. Onu Sülü Bey duyunca sergüden bir şey çalıyormuş. Hemen atlamış gelmiş çamaşırhaniye. Bide bakmış tahtanın arasında. “Ver elini.” demiş.

- “Küstüm küselek” demiş.

- “Ver elini.” demiş.

- “Küstümküselek” demiş. O da oğa:

- “Bastım basalak, bastım basalak” diye tahtanın içinde çamurların içine karıştırırmış.

Masalı anlatanın adı soyadı: Cafer Daşdelen

Doğum yeri: Gerede

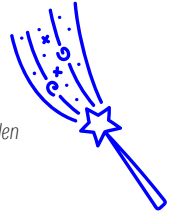
Yaşı: 92

Eğitimi: İlkokul 5'ten terk

Mesleği: Davulcu

Masalı kimden öğrendiği: Ninesinden

Derleme tarihi: 06.01.2022

ŞAPATURUM AMCA

Zamanın birinde bir Şapaturum amca varmış. Şapaturum amca fakirlere bakar, zenginleri ise dövermiş. Zenginleri niye dövüğünösarlarımış. “Zenginler fakirelere bakmıyor da onun için dövüyorum.” dermiş. En sonunda u zenginler fakirelere bakmaya başlamış. Biri ölmüş biri de sağ kalmış. Şapaturum amca gelmiş mezarın başına:

-Ey delikanlı! Nedir senin çektiğin, diye sormuş. Mezardan şöyle ses gelmiş:

-“Ben herkese kötü muamele yaptım onun için beni burada dövüyolla” demiş

-Hak etmişsin amma tövbe etmemişsin. Tövbe ediydin bu şeyi çekmezdin, demiş.

Ondan sonra Şapaturum amca vefat etmiş. Vefat edince mezarlığına kömmüşle. Şapaturum amca ayağa kalkmış, halka demiş ki:

- Benim halimden siz de yapın, siz de ben gibi böyle kalırsınız. Ve tekrar yerine yatmış. Halk bunu görmüş imana gelmiş. Şapaturum amcanın masalı da burada böylece bitmiş.

Masalı anlatanın adı soyadı: Kamile Sezgin

Doğum yeri: Göynükören

Yaşı: 72

Mesleği: Ev Hanımı

Masalı kimden öğrendiği: Annesinden

Derleme tarihi: 08.12.2021

ANA CİĞERİ

Bir varmış bir yokmuş. Ewel zaman içinde kalbur saman içinde bir yaşlı kadunvarmış. Gelinei “Bu yaşlı kadunu benim başımdan at” demiş kocasına. Sonra kendi kendine attığını nereden bilecin, demiş. “Anağın ciğerini götürrecen başa.” demiş. Oğlu eletmiş bir dağa. Dağda anasını kesmiş, ciğerini almış eve gelmiş. Gelükene ayağını bir taşla takmış düşmüş. Düşünce “Anam!” demiş. Sesi duyunca “Vah yavrum!” demiş ciğer. Eve gelmiş sen anamı başa kestüdü diye karısını da öldürmüş.

Masalı anlatanın adı soyadı: Hüdayi Yılmaz
Doğum yeri: Ahmetler
Yaşı: 49
Mesleği: Pansiyon görevlisi
Masalı kimden öğrendiği: Annesinden

SÜTÜ SEVEN YILAN

Zamanın birinde Ahmetler köyünde yiğın yayılmış. Yiğın yığarken kadının biri yorgunluktan bir yere oturmuş. Öyle çok uykusu gelmiş ki olduğu yere yatmış ve yattığı yerde uyuyakalmış. Uyuyan kadının ağzına yılan girmiş. Uğraşmışlar uğraşmışlar ama hiç kimse yılanı kadının içinden çıkaramamış. Köyün yaşlılarından birisi gelmiş. Bu işin kolayı süttür, demiş. Sütü kaynatmışlar. Kadını yine yatırmışlar, kaynayan sütün buharını kadının ağzına doğru tutmuşlar. Sütün kokusunu duyan yılan kadının içinden dışarı çıkmış. Böylece sütü seven yılan sayesinde kadın kurtulmuş.

Masalı anlatanın adı soyadı: Ayşe Kılıçaslan
Doğum yeri: Demirciler köyü
Yaşı: 58
Mesleği: Ev hanımı
Masalı kimden öğrendiği: Komşulardan
Derleme tarihi: 13.01.2022

AYIYLA EVLENEN KIZ

Kızınan ayı evlenmiş. Evleninceksi undan sonra kız el işi ediyomuş. El işi ederken yumak yuğulanmışyuğulanmış bir yere girmiş. Sarıyomuşgidiyomuş, sarıyomuşgidiyomuş. Kıza demişkine ayı:

-Duman tüten köye mi gidem, horoz öten köye mi gidem?

Gidiyollağgidiyollağ "Duman tüten köye gidem." demişle.

Varıyollağ duman tüten köyde tiklyollağ bir kapıyı, açıyollağgiriyoğlağ içeri. Açıp girinceksi evin içine "Enişte gir." diyollağ. Kızdan önce ayı içeri giriyö. Undan sonra ateşi yakıyollağböyne ocak başında. "Enişte geri çekil, enişte geri çekil, ısın geri çekil!" derken ocak başı göçüyo. Göçünceğşin atasın içine yanar ayı. Yanmış, undan sonra yanınca kız da yas etmiş:

-“Gümülüm gümülüm, hem yağımının hem balımının.” diye.

Masalı anlatanın adı soyadı: Mustafa Vasfi Daşdelen
Doğum yeri: Gerede
Yaşı: 97

Mesleği: Dügün vb. etkinliklerde şarkı-türkü söylüyor-muş.

Masalı kimden öğrendiği: Babasından ve ferfene gecelerindeki anlatılardan
Derleme tarihi: 16.01.2022

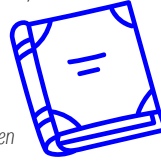

GELİNLERİN BÖREK İŞİ

Bir kadının üç gelini vağ. Büyük gelin, ortanca gelin, küçük gelin. Kaynana gelinlere "Ben karşıki köye gidecin, urda birisiyenenkonuşacın. Dügün de varmış. Belki düğüne bakarın. Zırlıklık etmen" demiş. Ambarın anahtarını büyük geline veriyö. Bir şeyler yapın yiğın, ambarda var yiyecek içecek" demiş bırakıyoğidiyo. Gelinler "Kayınnamız gitti bir sohbet yapalım." diyolla. Un geliyo, tabla geliyo, yağ geliyo, bilmem ne geliyo. Börek yapacaklağ. Böyük gelin oturuyo hamur açmaya. Küçük gelin hizmet ediyö. Küçük gelin bakıyoku "Anam, kayınnamgeliyo." diyo. Bir tabloyu kapıyo, biri unu kapıyo, biri yağı kapıyokapatıyolla ambar. Kaynana

geliyo: "Kızlaa köyde düğün varmış. Sizi düğüne götüröcin. Şurda karşımda bi oynan." diyo. Küçük gelin oynamaya başlıyo: "Felakettir felaket, felakettir felaket." Ortanca gelin oynamaya başlıyo: "O zaman da koptu kıyamet, o zaman da koptu kıyamet." Böyük gelin başlıyo: "Telaşlanman sıkı bağladım, telaşlanman sıkı bağladım." Hamur düşecek de biz rezil olucadıyılı hamuru beline bağlamış.

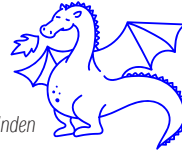
Masalı anlatanın adı soyadı: Şerife Başaran
Doğum yeri: Yakakaya
Yaşı: 76
Mesleği: Ev Hanımı
Eğitimi: İlkokul
Masalı kimden öğrendiği: Ailesinden

LEYLEK

Bir leylek varmış. Yedi sene yavrusu olmamış. Sonra "Allah'im bana bir çocuk vesen bir kanadı kırık olsun." demiş. Undan sonra nişse bu yatmış, ondan sonra üç yumurtası olmuş. Üç yavrusu olmuş. İkişi uçmuş, biri yedi sene beklemişbu yuvada. Yedi sene taşımış yidümüş taşımış yidümüş. "Aman Allah'im böyneolu mu, ayağı basmaduk yavru ölü mü?" diye yavruyu yukarıdan aşağı atvemiş. Yuvasından aşağı düşen yavru ölmüş. "Sihirli aşı aşıramadım, Kötahya suyunu içiremedim. Memleketime varamadım." diye gayrı leylek beyne yakı yakmış. "Sihirli aşı aşıramadım, Kötahya suyunu içiremedim. Memleketime varamadım. Yedi sene yavrumu bekledim, buradan attım seni." demiş.

Masalı anlatanın adı soyadı: Şerife Başaran
Doğum yeri: Yakakaya
Yaşı: 76
Mesleği: Ev Hanımı
Eğitimi: İlkokul
Masalı kimden öğrendiği: Ailesinden

SÜTÜ SEVEN YILAN

Şimdi bir yılan varmış. Sütü çok severmiş. Bir adam varmış. Her sabah bir tase süt vörümüş, yılan da tencerenin içine bir altın atıvörümüş. O gündü bu gündü adam parayı biriktümüş, zengin olmuş. Zengin olunca bir gün Hicaz'a gitmeye karar vermiş. Hicaz'a gideğkene oğluna demişkine: "Oğlum bak ben yılanı demişer sabah süt veriyon, u da bana bir altın veriyö, demiş. Sen de aynı bu vazifeyi yapacan." demiş. Nişse adam da gitmiş Hicaz'a. Oğlu yılanı sütü üç gün vemiş beş gün vemiş, ecüksütü taşımış maşımış "Allah Allah! demiş nişse bir tane bir tane alacın demiş. Yılanı öldürüyoyn çokça altınları alurun." demiş. Yogardanaşaşağa sütü koymuş, küreği hazırlamış hemen. Yukarıdan aşağı küreği vurunca kürek yılanın boynuna değil kuyruğuna inmiş. Kuyruğu kopmuş. Ugünüdü bu gündüdü adam Hicaz'dan gelmiş.

-“Ne oldu?” demiş yılanı. Yılan dile gelmiş:

-Böyneböyne oldu, demiş. Senin oğlun demiş undan sonra hep altınları alacın, dedi. Öldürecin diye kalktı bana kürek vurdu kürek de kuyruğuma denk gitti. Ben de onu ısrarak öldürdüm. Olmadı bu iş, demiş.

Aradan zaman geçmiş, adamın parası bitmiş. Yine gitmiş yılanın yanına.

-“Yılan, oğlum sana zarar verdi sen de onu öldüdü. Gel seninle eskisi gibi dost olam.”demiş.

Kuyruğu kopan yılan yuvasından çıkmış:

-Sende evlat acısı bende kuyruk acısı varıkan dost olamuyuz, demiş.

SONUÇ

Bu çalışmayla çağımız insanın dimağında giderek daha az yer tutan masal türü gündeme getirilmiştir. Gerede'ye ait masallar derlenmiş ve miras olarak bırakılmak üzere kültür hazinemize dahil edilmiştir. Tüm sözlü kültür ürünleri için teknolojinin de yardımıyla uzun bir süreç dahilinde derlenmesi, kaydedilmesi, bilimsel yöntemlerle incelenmesi gerekli ve zorunlu hale gelmiştir.

Bu çalışma hem yöresel söz varlığını görmek hem unutulmaya yüz tutmuş masalları ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Gerede masallarını anlatanlar genellikle orta yaş ve üzerindeki kişilerden oluşmaktadır. Çoğu uzun zamandır masal anlatmadığı için masalları unutmuş veya birbirine karıştırmaya başlamış, olay örgüsünü kısaltmışlardır. Derleme esnasında dikkat çeken en önemli husus da anlatılan masalarda formellerin neredeyse hiç kullanılmadığının tespit edilmesi olmasıdır. Ayrıca çoğu masal kısa olduğu için motifler de bulunmamaktadır.

Sahaya çıkılmadan önce Gerede masalları ile ilgili yapılan çalışmalar taranmış, bu tarama sonucunda bağımsız ve bilimsel hiçbir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Kaynak kişiler belirledikten sonra derleme çalışması başlamıştır. Kaynak kişilerle yüz yüze görüşülerek anlatılan masallar ses kayıt cihazına kaydedilmiş, sonra bu kayıtlar değiştirilmeden yazıya geçirilmiştir. Pandemi şartları, covid vaka sayılarındaki hızlı artış, ön görüşme sonrasında asil görüşme tarihlerinde birkaç kaynak kişinin hastalanarak karantinaya girmesi, Gerede'nin çetin kış şartları, kışın köylerin genellikle boşalıp şehir merkezlerinde yaşamaları, kaynak kişilerin çok yaşlı olması ve masalları hatırlamakta zorluk yaşamaları gibi sebepler çalışmayı zaman zaman sekteye uğratmış ve süreci zorlaştırmıştır. Ancak tüm bu zorluklara rağmen Gerede yöresinden derlenen masallar yazıya aktararak gelecek nesillere sözlü kültür mirası olarak bırakılmıştır. Çalışmaya ilerleyen zamanlarda devam edilecek ve bu çalışma sayesinde, Gerede masalları ile ilgili araştırma ve incelemelerin artmasına ve böylelikle daha verimli ve sağlıklı bilgilere ulaşılmasına, yapılacak diğer çalışmalara da katkıda bulunulacaktır.

KAYNAKÇA

- Alptekin. A. B. (2018). Masalların kökeni meselesi üzerine bazı görüşler. 9.
- Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi 2. cilt Türk Halk Edebiyatı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Anadolu Masalları. (1019). MEB Yayınları, 19-26.
- Boratav. P. N. (1969). Az Gittik Uz Gittik. Ankara: Bilgi Yayınevi, 397-432.
- Boratav. P. N. (2019). 100 soruda Türk Halk Edebiyatı. Ankara: Bilgesu Yayıncılık, 85-95.
- Dağı. F. (2016). Gâvur Dağı (Cebel-i Bereket) Türkmen Masalları. Konya: Kömen Yayınları.
- Sakaoğlu. S.&Karadavut. Z. (2013): Halk Masalları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Yayınları, 2-16.
- Seyidoğlu. B. (1975). Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar Metinler ve Araştırmalar. Ankara: Baylan Matbaası, XXIX-XXXVI.
- Türkçe sözlük. (2011). Hz: Şükrü Haluk Akalın ve başk. 11. Baskı. TDK, 1630.

ANI

Hüdayi COŞKUN
hudayicoskun@gmail.com
www.gerede.web.tr

Bundan yaklaşık 30 yıl önce Bolu'ya öğretmen olarak atanan bir arkadaşın tebessüm ettiren gerçek hikâyesidir. Kendi anlatımıyla yazıya geçirilmiştir:

Bolu'ya ilk atandığım zaman bekârdım. Aylardan Ramazan'dı, gündüz okulda olduğumuz için yemek hazırlamaya fırsatımız olmuyordu. Allah ne verdiyse ortaya koyup orucumuzu açıyorduk. Bolulu genç bir öğretmen arkadaş bizi iftara davet etti. İlk defa bir Bolulunun

BİR ANI BİRAZ TEBESSÜM: PAŞA PİLAVI

evine gidip yöresel ev yemekleri yiyeceğimiz için biraz meraklı birazda sabırsız bir şekilde akşamı beklemeye karar verdik. Nede olsa aşçılarıyla meşhur Boluda yemeğe davet edilmiştik. Tüm samimiyetimi takınıp merakımı yenemeyip "acaba iftarda yemekte ne var?" diye sordum. Arkadaş gülümseyerek: "Sürpriz ama sana bir ipucu vereyim: Paşa Pilavı" dedi. Bu cevabı duyduktan sonra beni bir merak aldı. Öyle ya koskoca Paşa, pilavı yağsız, tuzsuz yiyecek değil ya diye daha çok sabırsızlandım.

Akşam oldu. Allah kabul etsin iftarımızı açtık. Kızılık çorbası, bamya, hoşaf birde patates salatası vs. Çorba, bamya derken pek fazla bir şey yiyemedim. Ben hala Paşa Pilavını beklemekteyim. Biraz zaman geçtikten sonra dayanamadım sordum: "Ya arkadaşım, şu meşhur Paşa

Pilavı nerede kaldı? Artık gelse ya" dedim. Arkadaş: "Zaten senin önüne özellikle koydum seversin diye, patatesi kim sevmez ki!" dedi ve ben biraz mahcup biraz aç: "Ya hocam hangi paşa bu pilav olmayan pilavı seviyormuş?" dedim. Şemsi Paşa olsa gerek dedi.

Allah kabul etsin. O gece ben iki şeyi öğrendim. Bir Bolulular için patates çok önemli, ikincisi Paşa Pilavı patates ve yumurta ile yeşilliklerden oluşuyormuş.

Velhasıl bu kadar anlattıktan sonra yapılışını da vermesek olmaz sanırım:

Patatesleri yıkayıp haşladıktan sonra el dayanacak sıcaklığa geldiğinde kabuklarını soyup küçük küpler halinde doğruyoruz. Yumurtaları katı bir kıvamda haşlıyoruz. Bir kapta limonun suyunu sıkıp tuz ve zeytinyağıyla çırpıyoruz. Ardından geniş bir kaba aldığımız patateslerin üzerine gezdirip 1-2 kez karıştırıyoruz. Maydanozu kıyıp biberi de ince ince doğruyoruz. Patatesleri salata tabağına alıyoruz. Taze soğanları ince ince kesip patateslerin üzerine yayıyoruz. Yumurtaları soyup halka halka dilimledikten sonra salatanın üzerine diziyoruz. Kıyılmış maydanozu serpip sivri biberlerle süslüyoruz. Son olarak kâsede kalan zeytinyağlı sosu üzerine gezdirip servis ediyoruz. Afiyet olsun.

DENEME

Cemal KAPAN
Eğitimci / Yazar

Eski değerlerini, özünü, özelliğini kaybetmeden yeniliğe açık olmak en önemli özelliğidir Anadolu insanının. Gerede ağız öyle özgün, öyle tatlı, öyle dinlenesi, konuşulması bir ağızdır ki; keşke elde olsa da okullara Gerede Dili ve Edebiyatı diye ders koyulsa der insan.

İstanbul'dan Zeki Müren edasıyla konuşularak başlayan yolculuğun Gerede sınırlarına girildiğinde sanki wifi ağı gibi otomatik bağlanmasıyla: "Bilin bakam nerdiyüz, neriye gelmişiyüz?" diye başlayan hatta arabada yaramazlık yapan çocuklara şakayla karışık "Aşama babağiz gelüü mısımilatturun bag uşakla, bi tek duruğ gali, bıktudunuz ılıtmayıpta ılıtmayasicıla.." diye devam eden konuşmalar hepimizin başından geçmemiş midir?

Önce sizi sıkmadan biraz dilden, ağızdan bahsedelim, açıklama yapalım sonra da örnekler verelim, eğlendirelim. Dil düşüncenin temelidir. Her türlü gelişmenin yolunu aydınlatan ışıktır. Dilin aydınlatığı evrende ilerleyen yazarlar, şairler, sanatçılar ürettiklerini dil aracılığıyla ulaştırır, gelecek kuşaklara aktarırlar. Bölgeler, şehirler, köyler arasındaki söyleyiş farklılığına "AĞIZ" denir. Ağızlar aynı anadile dayanır fakat zamanla söyleyiş farklılıkları çıkar. Karadeniz, Kayseri, Kastamonu, Antep gibi yerel ağızlar, o bölgeye has söyleyiş özelliğini yansıtır.

SİZ SİZ OLUN, ASLINIZI İNKÂR ETMEYİN!

Örneğin "g" sesi karadenizde "c" sesine dönüşür: "Celdüm, cittüm" olur. Ankara yöresi sözcüklerin başındaki "k" sesini çoğunlukla "g" çıkarır. Kardas: "Gardaş", Ankara'lıyım: "Angaralıyım" olur. Rumeli, Selanik, Bulgaristan Türkleri sözcüklerin başına b, a sözcüğü ekleyip h'yi atıp, ö'leri ü'ye çevirirler. "Er gün aber yolladım sana. A be süledim sana yapasın bu işi" örneğindeki gibi.

Gerede, Bolu, Kastamonu, Bartın ağızları birbirine benzer. Türkçeye uygun olarak kolaydır hatta Türkçe kurallarına aykırılık çok nadirdir. Fiillerde i'ler ü olur sıklıkla bu ağızda. Buna fiillerdeki r'nin düşmesi de eklenince şöyle şeyler ortaya çıkar: "Gelü müsün?" "eletive" (eletmek, iletmek). Sadece komşu il/ilçelerle benzerlik göstermez, manavların etkin topluluk olduğu yerlerin hepsinde buna benzer bir ağız duyulur. Keza Beypazarı ağız da Gerede ağızına bayağı benzer.

Ne yazık ki burada (ve başka bi çok yerde) anlatılan abartılı özellikler Gerede'de git-tikçe ölmektedir. Gerek medya etkisi, gerek "nezaket" kisvesi altında özellikle şu an 25 yaş altında olanlar ağızlarını köreltmıştır. Kendine has genizden "n" sesi hala duyulur ama konuşma şekli ve tonlama olarak İstanbul Türkçesine benzetilir, farklı söyleyişi olan kelimeler "düzeltilir".

Gerede' de, diğer birçok Türkmen ili gibi Öztürkçe kelimelere yoğun şekilde rastlanmaktadır. Özellikle dağ köylerinde nispeten daha az bozulan dil özellikleriyle ilgili günlük konuşmalar sırasında duyduğum bazı kelimeleri burada paylaşmak isterim.

Buydum: Çok Üşüdüm,

Bisleğec: Hamur Çevirici,

Depmük: Tekme,

Deyha: İşte Karşıda,

Ermiyesice: İyi Gün Görme,

Gıcıma: Çam Kozalağı,

Hanay: Sofa,

Hora Geçti: Makbule Geçti,

İliğin: Leyen,

Kömüş: Manda,

Nemmenki: Ben Ne Bileyim Ki,

Söbü: Oval.

Şişegalasica: Beddua Kelimesi,

Ağnamıyosan çekil kenara!

El eliğ merkebini türkü çağura çağura güdüverü eyy oluuu...

Cenderme deyince elin ayağın goyveriyo. Napacakla? Asacak mı seni?

Buba, beni Gerediye elet.

Bi şiy derdim emme niyse.

Allahın aç gula ihdiyacı yok dutmicisağ dutme emme burdada kendiği erezil etme.

Git u ılıtmıyasica dayını buriya götü, unu özellikle eskidecin.

Ümüğüne daş dikanasica yimiye verse nolu sanki?

Ermiyecisiye mikrop seni. Bazmaç, cizleme, gara helva hoşmerüm duruken, ekmiyene yağçalvermiş.

Yukarıda verdiğim örneklerdeki gibi unutulmaya yüz tutan ve gençler tarafından utarılmaya ya da dalga geçilecek konuşma tarzı şeklinde algılanan bu kelimeler/ deyimler, Anadolu'nun ve Asya'nın kadim tarihini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Bu nedenle günlük hayatta kullanılması ve yaygınlaştırılması gereken önemli bir kültür mirasıdır.

Siz siz olun, aslinızı inkâr etmeyin!

ANI

Leyla ALBAYRAK
Zehra ÖZÇELİK

Rüstem ALBAYRAK
1938-2018

Babam Rüstem Albayrak'ın anlattığı anıları kaleme aldım. Kendisi 22 Mart 1938' de Bolu'nun Gerede ilçesi, Aşağı Ovacık Köyü'nde doğdu. Daha Sonra Ankara'ya yerleşti. Serbest meslek erbabıydı. Rüstem Albayrak'ın altı çocuğu bulunmaktadır.

Kızı Leyla ALBAYRAK

BÖLÜM 10:

Köyümüzün zirai verimi yetersizdi. Bunun telafisi için başka köylere çalışmaya gidilirdi. Yapılan iş, hızarçılık ve tırpançılıktı. Bu işler oldukça ağır olduğu için bütün köy gençleri hafızlığa çalışırlardı. Bu gençleri çalıştıran hocaların sayısı pek çoktu. Deli Muallim, Ömer Hafız, Topal Eyüp, Yakup Karagöz Hoca, Halimin oğlu Yunus Hoca ve Nane Molla gibi hocalar vardı. Bunlar bu hizmeti bila ücret yaparlardı. Bunlardan Muallim Hoca, yasak olmasına rağmen İstanbul'da okumuş, Darülfünun mezunu. 31 Mart olaylarında talebe yurtları basıldığında 3. katın penceresinden atlayarak köye kadar kaçmış. Cumhuriyet kurulduktan sonra devlet bürokrasisinden çok cazip teklifler yapılmış ama o reddetmiş ve kalan ömrünü köyüne hizmete vakfetmiş. En fazla hafızı yetiştiren Nane Molla imiş. Fakat o da imam durmaya başka köylere gidermiş. Nitekim Ankara Sincan'ın bir köyünde imamken (o köyün adını yazmak istemiyorum, rencide olmamaları için) o köyde bulunan zengin ve dul bir kadınla hocayı evlendiriyorlar. Gel gör ki buna ağalar hazmedemiyor ve hocayı vurmaya karar veriyorlar. Hoca ve ailesi bunu duyuyor. "Nerede vurabilirler?" diye düşünmeye başlıyorlar. "Camide vuramazlar, ev ile cami arasında vuramazlar, vursalar vursalar gece uyurken evde vururlar." diye düşünüyorlar. O tarihte evler tek katlı, tek pencereli imiş.

RÜSTEM ALBAYRAK'IN ANILARI - 4

Hoca yatarken ailesi hocayı arkasına alıp kendisi pencere tarafına yatarmış. Bunu hocanın annesi anlatmış. İşte Türk kadını! Eşine siper olmak için kurşunun geleceği tarafa kendisi yatan fedakâr Türk kadını... Yalınayak mermi taşıyan Kara Fatmalar biter mi? Bebeğini beşikte bırakıp Aziziye Tabyasını kurtarmak için Dadaşların önünde koşan Nene Hatunlar biter mi? Akıncılarda bir bacağına kaybeden "Öbür bacağı da bu vatana feda olsun." diyen Derya Ovacıklılar biter mi? Çiftte saban tutan, tarlada orak tutan, çayırdan tırpan tutan, harmanda yaba tutan ve bütün zorluklara karşı yuvayı ayakta tutan Türk kadını biter mi? Biz tekrar endişe ve korku içindeki Nane Molla'ya dönelim. Onlar korku içinde yaşarken bu olay İsmet İnönü'nün kulağına geliyor. Bunun üzerine İnönü, Etimesgut Tank Taburuna gelip bütün köy ağalarını topluyor. Ağalara şöyle diyor: "Bazı şeyler duydum. Hafızın kılına zarar gelsin, şu tankların namlularını köylere çevirir, 'Buralarda böyle köyler varmıştı.' dedirtirim.". Bunu duyan ağalar akıllarını başlarına alıyorlar. Şimdi gelelim İnönü'nün hafızı himayesinin sebebine: İnönü Lozan Konferansı'na giderken Tevfik Biyıklıoğlu tavassutu ile hafızı da yanlarına alıyorlar. Bilvesiyle Paşa, Hafız'ı tanıyor ve çok seviyor. Lozan'da kaldıkları müddetçe hafıza: "Hafız, bu kâfirlerin niyeti kötü. Fetih Suresi'ni çok sık oku." dermiş. Bu bölümü de Hafız'ın babası Yunus Hoca'dan dinledim.

BÖLÜM 11:

KÖYÜMÜZÜN GİYİMLERİ

Giysilerimiz ekseri kendi ürünlerimizdi. Örneğin giydiğimiz aba ve şalvar kara koyun yününün eğrilip dokunup bazı işlemlerden sonra analarımızın kendilerinin diktığı, sağlam ve kalın sıcak tutan giysilerdi. Hatta biraz eskidiğinde eskiden yer kesilir, kalan kısımdan ailenin bir küçüğüne giysi yapılır, bir hayli de onlar giyerdi. Ayaklarımızda tiftikten örme beyaz çoraplar diz boyu olurdu. Erkekler için sade renkler seçilir, kadınlar içinse çeşitli renk ve motifler olurdu. Bunlar adeta birer sanat harikasıydı diyebilirim. Bu çoraplar beş şişe örülür ve buna "beş şiş çorap" denirdi. Bir de bir şiş ile örülen çorap vardı ki, bu şiş ve ip kalın olurdu. Buna da "tek şiş çorap" denirdi. Bu çorap ayakkabısız giyilirdi. Zaten çocukların dokuz-on yaşına kadar ayakkabısı olmazdı. Bu erkek

çocuklar için geçerlidir. Hele o tek şiş çorapların altına analarımız bir de ince deri dikilirse değme keyfine! 1948'lerde Nurettin Manyas Soğuk Kuyu denilen bir lastik ayakkabı buluşu yaptı da biz çocuklar ayakkabıya kavuştuk. "Peki büyükler ne giyerdi?" diyeceksiniz. Kıra, bayıra, tarlaya, tapana giderken milli giysimiz olan çarık giyerlerdi. Bir sonraki gün bir yere gidilecekse çarık akşamdan su dolu bir kabin içine konur, sabahleyin giyilirdi. Oda, cami, misafirlik gibi yerlere giderken ayakkabı giyilirdi. Ailede her ferdin ayakkabısı olmazdı. Ayakkabı kime lazımsa o giyerdi. Ayakkabısı olmayan fert için Kavasgilin Mustafa Dede çağrılarak ona durum anlatılır, o muhterem ve mübarek kişi gelir, ocakbaşına oturur, evde parçalanmış giyilmeyen eski ayakkabıları birbirine yamayarak birkaç çift ayakkabı ortaya çıkarırdı. Bunun sabah gelip akşam giderek birkaç günde yapardı. Komşuya yapılan bu yardımdan huzur duyardı. Ücret dersenez; ben küçüktüm, bir şey aldığını hatırlamıyorum. Belki biraz tarhana, bulgur ama çok çok dua ile uğurlanır, minnet duyulurdu. Günümüzde 100 bin, 200 bin liralık (marka) ayakkabı giyen gençlere ithaf olunur... Yalnız şunu da söylemek istiyorum: O zamanlar asker mektubu okutmak için okuryazar insanı aradığımızı düşünürsek, bugün köyümüzden yetişen subay, doktor, avukat, mühendis gibi yüzlerce üniversite mezunu göğsümüzü gururla kabartan gençlerimizin daha yüksek markalara layık olduğunu kabul ediyoruz.

BÖLÜM 12:

İSTANBUL'DA İZ BIRAKAN KÖYLÜLERİMİZ

Bir zamanlar Sultan Abdulhamid'in kızı Ayşe Sultan gazetesinin birinde "Babam Abdulhamid"

başlığı altında hatıratlarını tefrika halinde yayınladı. Orada şöyle bir bölüm okudum, Ayşe Sultan şöyle diyordu: "Babam sanatı çok severdi. Fırsat buldukça sarayın dülgarhanesine iner, orada Gerede'nin Ovacık köyünden Dülgerler ile aynı tezgâhta çalışırdı. Hatta ravzanın kapısını beraberce yapmışlar, merasimle hassa alayıyla Medine'ye göndermişlerdi." Orada İbrahim ve Habib isimli kişilerden bahsediyordu. İbrahim'in Emirler soyundan, Habib'in ise Selimler soyundan olduğunu Mehmet Aslan'dan öğrendim. İstanbul'da iz bırakanlar bunlarla sınırlı değildi. Abdulhamid'in yaveri Hacı Yaver Özçelik (Mahmutgil soyundan), Abdulhamid'in oğlunun yakın koruması Halil Apak (Apaklar soyundan), Hüseyin Emiroğlu –Kavas (Özerler soyundan), bir de dedemin kardeşi olan Yunus Amcam vardı. Yunus Amcam, Haseki Hastanesi'nin baş imamıydı. Şakacı bir kişiliği vardı. Şöyle bir hatırasını anlattı: "Bir sabah hastaneye gittiğimde hastanenin önünde biçare birini gördüm ve nereli olduğunu sordum. O adam da bizim yakın bir köyden olduğunu söyledi. Ailesinin çok hasta olduğunu, yardımcı olayım diye bana yollandığını söyledi. Ben de 'Aileni tedavi ettireceğim, ama sen de bir daha Ovacık'ın malını kesmeyeceğine söz vereceksin.' dedim. Adam yeminler etti, 'Ben öyle biri değilim!' diye. Neyse, sonunda ailesinin tedavisine tavassut ettim." Bu şaka köyde duyulduğunda köylünün çok hoşuna gitmiş. Yunus Amcamın ağabeyi dedem Seyid Ahmet Hoca (o da Gazi idi) ise kardeşinin aksine şakayı hiç sevmezdi. Takavüt denilen bir komşumuz vardı. Devamlı dedemle şakalaşmış, dedem de çok kızarmış. Bu da komşuların gülüşmelerine neden olmuş. Örneğin Takavüt gelir, dedemin bastonuna elini sürer, dedem de "Bu bastonla camiye girilmez." diye bastonunu iyice yıkarmış. Dedem köyde pek durmaz, Ova köylerine imamlığa gidermiş. Ekseriya, o zamanlar köy

olan, şimdi ilçe olan Kahramankazan'da imam dururmuş. O köyde Cumhuriyet'in ilk milletvekili Satın Kadın vardı. Satın Kadın dedemi çok severmiş. Hocanın günü dolunca köylü ücretini verir, Satın Hanım da köy kadınlarına "Hadi bakalım! Hocanın merkebinin boş göndermeyin." dermiş. Kadınlar da ürünleriyle hocanın merkebinin doldururlar, hoca da köylüye ve Satın Hanım'a pek minnet duymuş. Yine böyle bir dönüşünde köye yaklaştığında pazara giden birkaç köylüyle karşılaşmış. Hoca onlarla hoşbeş ederken yolu bilen merkep durmayıp yola devam etmiş. Dedem sormuş: "Köyde ne var, ne yok?" diye. Köylüler de Tekavüt'ün köye muhtar olduğunu söylemişler. Bunu duyan dedem köylülere: "Le ağalar! Şu eşeğimi geri çeviriverin. Onun muhtar olduğu köye girilmez." demiş. Bunu duyan köylüler çok gülmüşler. Dedemle Tekavüt arasında tatlı bir çekişme varmış. Ama birbirlerine karşı kırıcı davranmazlarmış (İkisine de rahmet).

BÖLÜM 13:

Eski zamanlarda devletin nimetlerinden pek faydalanmazdık. Sadece Ziraat Bankası 20 lira ziraat kredisi verir, onu da ödeyemezsek diye bir sene korkuyla yaşardık. Zira tahsildar geldiğinde paran yoksa tencereni, tavani, kazanını, tasını, tarağını alır giderdi. Buna karşın öküz-inek, koyun-keçi neyin varsa vergiye tabiydi. Hele Öşür diye bir vergi vardı ki, zaten ihtiyacımızın onda birini dahi alamadığımız aramızdan ne çıktıysa harman zamanı öşürçüler gelir, onda birini de onlar alırdı. O tarihlerde şöyle bir anım var: Harmanı düven ile sürdük. Tınazı yıktık. Savurup ekini samandan ayırmamız lazım. Ama rüzgâr yok. Akşama doğru rüzgâr esmeye başladı. "Poyraz çıktı, poyraz çıktı!" diye sevinçli bağışmalar oldu. Bunu duyan komşu erkekleri, dörder beşer ekipler halinde kimin tınazı bekliyorsa taksim olurlar ve çağrılmayı

beklemeden gidip savurmaya başladılar. Böyle bir ekip de gelip bizim tınazı savurdular. Gel gör ki zaten rüzgâr akşama doğru çıkmıştı. Tınaz bittiğinde hava kararmak üzereydi. O sırada öşürçüler geldi. "Akşam oldu. Siz samana kese, ekine el sürmeyin. Biz yarın gelip kesin ve samanın içinde ekini var mı diye kontrol edeceğiz. Ondan sonra kaldırırsınız." dediler ve ekini, samanı, kesi mühürleyip gittiler. Babam: "Ya ağalar, siz öşürünüzü alın. Biz de malımızı bu gece evimize çekelim ki yarın yine tarlaya ekini biçmeye gideceğiz." diye rica ettiyse de kabul etmediler. Hatta onlardan birisi de babamın Gölcük Köyünden evlenen teyzesinin oğluydu. Bu durum karşısında babam, söylenmesi gereken sözlerin beş fazlasını söyledi. Ama neye yarar? "Naehlin eline sazı verersen, ne tel kalır ne perde" demiş atalarımız.

OTURMACI

Bilhassa kış günleri günlük işler bitince komşular birbirlerini ziyarete gider, akşam namazından yatsı namazına kadar oturup konuşurlardı. Bize ekseriyetle komşumuz olan Yağyemez Ebe gelirdi. Fakat biz çocuklar onun anamla hasbihal etmesine izin vermez, etrafını sarıp masal anlatmasını isterdik. O da bizleri kıramaz, masal bittiğinde "Vakit geç oldu." diye kalkardı. Anam da "Biraz daha otur, hiç konuşmadık. Ateş almaya mı geldin?" derdi. Ateş almanın manası da şöyle: Köyde o devirde ateş yakmak için her evde kibrit olmazdı. Akşama kadar ocak söndürülmez, gece yatarken de odun kömürü ocağın külüne gömülür, sabah anne kalkar, kömürü külden çıkarır, ocağı yakar, çorbayı pişirirdi. Kömür külden çıktığında sönmüşse evden fırlar, köyde kimin bacasından duman çıkıyorsa o eve gider, ateş alıp ocağı yakardı. Kadınlar arasında münakaşa olduğunda "Kömürün sönsün!" diye intizar ederlerdi. Ateş o yaşamda her şeydi.

Gerede Aşağı Ovacık köyünden çeşme yapım ustalarının eserleri

Halen Aşağı Ovacık Köyü muhtarı olan ve sülale olarak da Usta Mehmetgil ve Cingilligil'den son ustalardan Cemil Bilge'nin yaptığı çeşmeler eski yapıım teknikleriyle dikkatleri topluyor.

HALK EDEBİYATI

Muharrem MERCANLIGİL
(1919-1971)

GEREDE MANİLERİ

- 1- "Çay idim çağlamazdım
Gülerdim ağlamazdım
Böyn'olduğun bileydim
Sana bel bağlamazdım."
- 2- "Al atta yeşil kolan
Bin de bu yana dolan
Bizcileyin var mıdır?
Eşinden ayrı kalan"
- 3- "Taştan balık kayar mı?
Gönül düşman sayar mı?
İstedğim verseler
Dünya bana koyar mı?"
- 4- "Denizin dibi mildir
Beni söyleten dildir
Gel otur konuşalım
Bakalım dertli kimdir."
- 5- "Kuru kına yaş kına
Ben yanıyon aşkına
Ya gel ya haber yolla
Gayit görün başıma."
- 6- "Çıktım orta kırana
Yandım orda durana
Onbeş fişek kütleddim
Sevdiğimnen durana"
- 7- "Entarisi ak basma
Yanık bağırma basma
Sen benimsin ben senin
Her lafa kulak asma"
- 8- "Eridim gümüş oldum
Sevdaya düşmüş oldum
Bu sevdaya düşeli
Yuva bilmez kuş oldum."
- 9- "Gidersen göndereyim
Gunturan dönderedeğim
Alacıysan al beni
Ya kendim öldüreyim"
- 10- "Ben gidiyon pazara
Ne ismarlıycan bana
Sok elini cebime
Neler getirdim sana"
- 11- "Mektup yazdım buradan
Dağlar kalsın aradan
Seni bana beni sana
Kavuştursun yaradan"
- 12- "Mektup yazdım acele
Al eline hecele
Mektup vekilim olsun
Sok koynuna gecele"
- 13- "Beyaz terlik başında
Çifte benler kaşında
İnşallah kavuşuruz
Gelen ayın başında"
- 14- "Endim dere başına
Sabun koydum taşına
Gelen geçen okusun
Neler geldi başıma"
- 15- "Dam önüne ip gerdim
İpekli mendil serdim
Şu düzünün oğlunu
Candan çiğerden sevdim."
- 16- "Altunum alay değil
Kurşunum kalay değil
Acaplaman komşular
Yangunluk kolay değil"
- 17- "Köşk yaptırdım hızardan
Yar geliyor pazardan
Yar yalnız gelmesin
Çatlatırlar nazardan"
- 18- "Köşke serdim yatağı
Gel derdimin ortağı
Yastıklar diken oldu
Senden ayrı yatalı"
- 19- "Bahçelerde bal kabak
Açılır tabak tabak
Beni beğenmez iken
Aldığın heybete bak"
- 20- "Gecem sabah olmuyor
Niçin çilem dolmuyor
Bu gönül nasıl gönül
Bir kararda durmuyor."
- 21- "Eprüşüm söke söke
Göz yaşı döke döke
Kurudum gazel oldum
Aşıklık çeke çeke"
- 22- "Bahçelerde bağlama
Oğlan kolun sallama
Bir pullu mendil için
Beni eve yollama"
- 23- "Sarı patin giyersin
Niçin boynun eğersin
Kara kaküllü yarım
Hangimizi seversin"
- 24- "Altun tabaktan geçer
Yarım sokaktan geçer
Dili söylemez emme
Kalbinden neler geçer"
- 25- "Elmas yüzük parmakta
Çifte benler yanakta
Benim bir sevgilim var
Şu karşı ki konakta"
- 26- "Su tasıdır su tası
Cumbuldatma bu tası
Sen orada ben burada
Hıçkırıklar tutası"
- 27- "Karşıda herk otlanır
Bu derde kim katlanır
İkimizin derdinden
Havalar bulutlanır"
- 28- "Çekmecemin kilidi
Gün üstünü bürüdü
Sen orada ben burda
Olan ömrüm çürüdü"
- 29- "Ekin içinde yiğit
Belinde altun divit
Eğer yarın küçükse
Al da koynunda büyü"
- 30- "Su gelir akın akın
Altun yolladım takın
İşittim evlenmişsin
Mübarek olsun hakın"
- 31- "Hirinedir hirince
Kaşık saldım pirince
Bir incecik terledim
Yar koynuma girince"
- 32- "Avlalar sıra kazık
Gelinlere pek yazık
Gitti yarım gelmedi
Tecellim zahten bozuk"
- 33- "Karanfil ocak ocak
Toplarım kucak kucak
Beni yardım ayıran
Sürünsün bucak bucak"
- 34- "Keten gömlek dizedek
Kak gidelim bizedek
Sarılalım yatalım
İlkbahardan güzedek"

35-
"Köprü altında çiçek

Çiçeği kim biçecek
Yeni pınar yaptırdım
Yar gelip su içecek"

36-
"Tefimi çala çala
Çıktım bir ince dala
Baktım dal gayrılıyo
Yar benden ayrılıyo"

37-
"Uzun uzun çarşılar
O yar beni karşılar
O yar benim olursa
Kurban kessin komşular"

38-
"Uzun kavak bu mudur
Dibindeki su mudur
A benim nazlı yarım
Son cevabın bu mudur"

39-
"Kaşların kıldan ince
Duramam görmeyince
Seni bana vermezler
Düşmanlar ölmeyince"

40-
"Fırın üstünde kürek
Ne yanarsın a yürek
Her dertlere dayandın
Buna da dayan yürek"

41-
"Altın tabakta bal var
Oğlan Allah'a yalvar
El kaldır hacet dile
Benim elimde ne var"

42-
"Altın yüzük taşlıdır
Yarım keman kaşlıdır
Ellerin yarı gençtir
Benimki az yaşlıdır"

43-
"Manici başı mısın
Cevahir taşı mısın
Her ay mektup yollarsam
Cebinde taşır mısın"

44-
"Dere boyu giderim
Kara koyun gönderim
Arkadaşım kız olursa
Beş yüz davar güderim"

45-
"Hey dereler dereler
Aynalı pencereler
Hiç aklımdan gitmiyor
Buluştuğumuz geceler"

46-
"Dağlarda gezer oldum
Okuyup yazar oldum
Ben bu aşka düşeli
Kurudum gazel oldum"

47-
"Geminin halatları
İçinin dolapları
Soyulmuş nara benzer
Yarimin yanakları"

48-
"Yemenimi yel aldı
Dört yanımı sel aldı
Gözüm bakıp dururken
Nazlı yarı el aldı"

49-
"Saçının tarağımı beklerim
Yolunun toprağımı
Göğsünde açan gülün
Dalıyı yaprağımı"

50-
"Mavi yerekli yarım
Beyaz bilekli yarım
Bensiz nasıl edersin
Mermer yürekli yarım"

51-
"Bir ah etsem derinden
Dağlar oynar yerinden
Ben nası ah etmiyim
Yarım gitti elimden"

52-
"Giden atlı ben yayan
Ben sana dayanaman
Yatsam yarın dizine
Bir müttet uyanaman"

53-
"Atımın beli ala
Üstünde duran ağa
Diyne sevdiğim diyne
Bu türküler hep sana"

54-
"Fındık serdim garbana
Darıldın mı yar bana
İkimizin derdini
Yazdıralım fermana"

55-
"Giden atlı beri bak
Aklımı aldın bırak
Alacıysan al beni
Almassan dilden bırak"

56-
"Bahçelerde hiyersin
Sen bir hiyanet yarsın
Hiç gatrımı bilmedin
Ben gidiyon duyarsın"

57-
"Gökyüzünde akbaba
Seçe sapladım yaba
İki günü bir olmuş
Ne desin ana baba"

58-
"Giderken bize uğra
Kebabı köze doğra
Üstüme yar seversen
Unulmaz derde uğra"

59-
"Akşam oldu kararı
Gene gönlüm darardı
Bir sevdiğim vardı
Unu da eller aldı"

60-
"Almayı dile dile
Vurulduk bile bile
Madem beni almıycan
Niye düşürdün dile"

Not:

1-20. maniler 1938 yılında Kabiller mahallesinden; o zaman 60 yaşında olan merhum Salihbeylerin Emine Abla (Emine Sinekligil)'dan derlenmiştir. 9 Ekim 1954 ve 16 Ekim 1954 tarihli Gerede Postası Gazetesinde yayınlanmıştır.

21-36. maniler 1938 yılında Gerede'nin Demirciler mahallesinden Engürlerin Naile Abladan derlenmiştir. 23 Ekim 1954 ve 30 Ekim 1954 tarihli Gerede Postası Gazetesinde yayınlanmıştır.

37-43. maniler Gerede'nin Kitirler mahallesinden, İsmail Kuş'dan derlenmiştir. 6 Kasım 1954 tarihli Gerede Postası Gazetesinde yayınlanmıştır.

44-51. maniler Gerede'nin Kitirler mahallesinden İbrahim Kuş'dan derlenmiştir. 13 Kasım 1954 tarihli Gerede Postası Gazetesinde yayınlanmıştır.

52-60. maniler 1938 yılında derlenmiştir. 11 Ekim 1956 tarihli Gerede Gazetesinde yayınlanmıştır. (Dr. Abdullah Demirci)

Tarihde Gerede

Bir zamanlar Gerede Mayhasında (Panayır) gazoz satışı
Kaynak: Kazım Ünlüol arşivi

Gerede Mayhasında (Panayırında) "Mayha Fotoğrafçısı"na poz veren Geredeliler - 25 Eylül 1942
Kaynak: Abdurrahman Veli Şahin arşivi.

Tarihde Gerede

Vecihi Hürkuş Gerede'de 3 Eylül 1931

Tayyareci Vecihi Hürkuş'un Tayyare Cemiyeti adına Karadeniz Bölgesi ziyareti: Hürkuş, tayyaresiyle sabah saatlerinde Gerede'ye iniş yapmış ve halka bir konferans vermiş; aynı gün akşama doğru Bolu'ya hareket etmiştir. Görüntüde tayyarenin çelik tellerinden tutan Vecihi Hürkuş'tur.

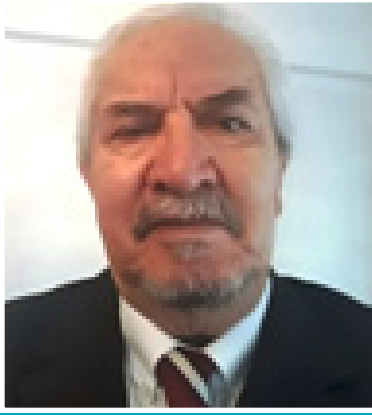
Kaynak: Füsun Yalçın Varlık arşivi. Restore ve açıklama: Turan Oral

Esentepe'de geleneksel Kaz eti ve pilav yiyen Geredeliler – 1960'lı yıllar

Kaynak: Turan Oral arşivi

ANI

Şükrü BÜLBÜL
E. Öğretmen

KIRK YIL

Memleket sevdası yaşıyor serde.
Çocukluk gençliğim hep hayallerde.
Rüyalarımın tümü köyümde şehirde.
Yastığa başımı koyduğum gece...
Hısım akrabayı verdik toprağa
Hasret kaldık gönülde anne babaya.
Katlanmak çok zor hele gurbette.
Yaşlı gözler deva değil hasrete...
Kirk yıl oldu garip gönlüm yaralı.
Her geçen günümde dertlerim katlı.
Anamın dizine koysam başımı,
Sorsam hatırını, alsam duasını...
Çok görsel yaşıyor, hayalde bende.
Yaylada, köyde, hem de şehirde.
Sevdaların boy verdiği demlerde.
Farklı bir duyguydu genç beyinlerde...
Konu komşu hepsi tek bir yürekte.
Düğünler dernekler ayrı bir zevkti.
Dertlere teselli asli görevdi
Paylaşmak, bölüşmek ne de güzeldi...
Bülbül'üm çok yazıp da yarayı deşme.
Gözümün önünde gür akan çeşme.
Gügümler elinde salınır Ayşe.
Sevdiği gözlere kur yapar gizlice...

YANAN YÜREĞİME MERHEM GEREDE

Bülbül'üm, uzaktan uzağa olmuyor böyle.
Çoğu gitti azı kaldı, baharı bekle.
Gürül, gürül akan su kenarında, yaslan yeşil
çamlara bir türkü söyle...
Uzak yoldan geldim bir çay demle
Ne derdin var ise, gel yakın böyle.
Hasretin canıma tak etti işte;
Yanan yüreğime bir merhem eyle...

ŞÜKRÜ BÜLBÜL'DEN MEMLEKETE HASRET ŞİİRLERİ

KEÇİ KALESİ

Kanatlanıp uçsam yükseğinden enginine.
Baksam bir kez ovandaki köyüme.
Uçarak insem, sevdiğim evimin önüne.
Nisbet etsem Hazarfen Ahmet Çelebi'ye...
Bir gün bineriz belki teleferiğe.
Havadan gideriz Keçi Kalesine.
Görev düşüyor yerel yönetimlere.
Katma değer olur şirin yöreme...
Bülbül'üm duyduğun gerçek mi, tarih mi?
Türk'ün eşsiz planı, acep efsane mi ?
Boynuzundaki mum ışıklarıyla, keçiler ordusu.
Bizanslıların Keçi Kalesinden kaçmasına sebep mi?

ÖTMÜYOR BÜLBÜL

Ben şu yaylaları yaylayamadım.
Biçare gönlümü eyleyemedim.
Derdim içimdedir söyleyemedim..
Güzeller içinde ben seni Seçtim...
Dağlar dayanmıyor ahu zarıma.
Taşkın sular gibi sığmam yatağıma.
Tomurcuk gül oldum yârin bağında.
Koklanmadan soldum onun burnunda...
Yüksek yaylalarda otlar kuzular.
Yârin hasretiyle yürek sızılar.
Geçmiyor sensiz ıssız geceler.
Derman değil derde, hayaller düşler...
Bağımda, bahçemde ötmüyor bülbül.
Bekliyor koklanmayı, demet demet gül.
Sen bir Leyla oldun, ben ise Mecnun.
Ümitsiz aşklara, duçar olduk dün...
Bülbül'üm yine gittin gençlik çağlarına.
Yürürken şakıdığın ıssız yollara.
Neler yaşadın neler, hayal dünyanda.
İşte geldik artık, beklenen son durağa...

TABIAT KOKUSU

Bülbül'üm ömrün geçti ormanda yaylada...
Soğuk sular, yeşil çamlar şimdi anılarda.
Mor menekşe, kekik kokan dağlarda.
Kismetse yaşatır Yaradan bir daha oralarda...

GİZLİ BİR EL

Hayranım memleketlimin asaletine.
Bağlıdır adet törelerine.
Çaresizliği hissettirmez, Öksüze yetime.
Gizli hayırseverlerin eli her an üstünde...
Memleket çocuğu düşmez dilinden.
Yoksula sevgisi daima gönülünden.
Çok az yerde gördüm gönlü bolları.
Örnek olmalı herkese Gerede insanı...
Unutamadığım anılar şimdi aklımda.
12 yaşında okuduğum mukabeleler,
Ramazan ayında.
Sıralı hafızların en sonunda.
Tilavetimi bekleyen anneler başta...
Güzel memleketim her şeyinle eşsizsin.
Yanan yüreğimde sönmeyen ateşsin.
Değişmiş biraz ben görmeyeli kimliğim.
Genç hemşerilerimle ayrı güzelsin...
Bülbül'üm hasretliğin geçmiyor serde.
Gündüz hayalde, geceler düşte.
Başa bela covit bir gün biter de.
Candan sarılırım tüm sevdiğilerime...

ESENTEPE

Süsüdür Gerede'min Esentepe'si.
Yeşille bezenir yazın her bir karesi
Dertlere dermandır kuşların sesi.
Üstü çam altı yemyeşil çim bezeli Süsüdür Gere-
de'min Esentepe'si.

GEREDE'DE BAYRAM

Bayramın adı güzel.
Tepsidede tadı güzel,
Gerede'de yapılır,
Baklavanın hası güzel...
Yüz kat olur yufkası,
Çok incedir açması,
Her sofrada bulunur,
Sarma, kabak tatlısı...
Bayram çorbasının tadı bir başka,
İkramı öncedir, masada başta,
Küs olanlar barışır, kalmaz kini nefreti,
İşte böyle gelir, bayramların lezzeti...
Hasret kavuşturandır bayramlar,
Evlere neşe katar, evlatlar torunlar,
Böyle bir mutluluk, arasan da bulunmaz,
Büyüklere ziyaret, inanın sevapsız kalmaz...
Bülbül'üm kısa olur bayram ziyareti,
Biz de uzatmayalım şiiri
Yaradan başımızdan alsın,
Tez günde şu Coviti,
Korkular, kaygılar kalsın,
Huzurla yapalım ziyaretleri...

YAŞANMIŞ HİKÂYELER

SARI ÖKÜZ

Sadık dedem(babamın babası) ormandan eşeğine yüklediği odunlarla, yayla evine gelmektedir. Çok yakınında sarı renkte bir ayı da biraz arkasındadır. Yoluna devam ederken kısa bir sonra Emin dedemle (annemin babası) karşılaşır. Emin dedem: "Sadık benim sarı öküzü gördün mü kayboldu?" diye sorar. Sadık dedem, "Hemen 25 metre geride önünde geçiverdi ye" der. Emin dedem koşarak sarı öküzü buldum diye hayvanın önüne geçer, bir de ne görsün? Sarı bir ayı karşısında durmaktadır. Emin dedem baltayı kaldırır, ayı da ayağa kalkar, iki metre boyundadır. Karşılıklı bir süre bakışır, birbirlerini süzerler. Dedem:"Haydi kocaoğlan yoluna "der. Ayı yere eğilir. Dedem de baltayı indirir. Ayı, ormanın derinliklerine doğru uzaklaşırken, Sadık dedem onları yüksekçe bir kayanın üstünden şaşkınlıkla onları seyretmektedir. Ağır bir şaka, komik bir cesaret bir hikâyesine dönmüştür. O günden sonra sarı sakallı Emin dedemin lakabı "ayıcı"ya çıkar. Korkusuz biriydi. Dede korkmadın mı diye sorduğumuzda? "Her hayvan insandan korkar, yeter ki korktuğunu belli etme diye" sorumuzu cevapladı.

MARAŞ

Emin dedemi gençlik hikâyeleri ile de iyi hatırlarım. 1884 doğumlu idi, Maraş'ta askerlik yapmış. Terhis olunca oradan hemen dönmeyip, Emine adında bir kızı gönlünü kaptırır, evlenir. O sırada anneannem köyde yeni gelindir, baba evinde yıllarca onu beklemektedir. Dedem bir süre sonra sıla hasretine dayanamaz, Maraş'tan yürüyerek, dağları aşar Gerede'ye döner. O yaşlı halinde bile gönlü gençti. Dede niye terhis oluca gelmedin" diye sorduğumuzda; "Aşık oldum, ayın on dördü gibi güzeldi." diye mırıldanırdı. Eşine kavuşan anneannem ona değişler düzer.

"Gelin oldum seni askere gönderdim. Senelerce gurbet yolu gözledim. Sağ mısın şehit misin? Bilmedim Buyumuş benim kara talihim. Al kınam soldu elimde. Asker yolu gözleye, gözleye. Bir mektup göndersen allı geline. Yansam ben de kaderime."

EBEMDEN DİNLEDİKLERİM

Yöremiz köylerinde babaanneye, anneanneye hitaptır "ebe" Benim de çocukluğumda, gençliğimde vardı iki "ebem". Ebemin "Hesna'sı" konuşurdu öz dilinde. Ne diyor ebem derdim kendi kendime? Büyüyünce anladım ki hitaplar öz Türkçe. Ebemin "Safnaz'ı" şairdi. Değişler söyledirdi. Manzum olarak anlatırdı nasihatlerini. Doğaçlama ifade ederdi şiirlerini. Fikir üretir, mısralara dökerdi söylemlerini. Şu dörtlüklerle nasihat ederdi aile ekonomisini;

"Cebindeki parayı hesaplı harca. Üçünü harca, birini sakla. Bir hafta kazanırsın beşinci hafta. Boğaz çok şey ister yavrum, ona aldanma..."

Köylü salma salarken yok deme. En yakınına bile, sakın kalma gebe. Alın açık gez düşme dara. Muhtaç olma muhanete yokluğunda...

Düşmanın gözler senin yokluğunu. Fısat olarak görür kara gününü. Yiğit kırılır, baş eğmez haine. Az ye, temiz giyin, düşmanı güldürme kendine..."

Bülbül'üm ebenin dediklerinin azı aklında. Belleğindeki yol gösterici oldu sana. Tecrübeye saygı kazanımdır darda. Mekânları cennet olsun, Rahmet diliyorum atalarımıza Babaannem Hesna Anneannem Safnaz.

GEREDE ADAMLIK NEREDE

Kim demiş "Gerede adamlık nerede" diye? Dönsün baksın tarihe. İstiklal Savaşı'nda 15 günde verdiklerine. 700 eğer, 700 semer 700 Lira bir seferde desteğe... Kulak verin hele o zaman Bolu Garnizon komutanının ağlayarak söylediklerine; Ey Türkiye kim söylemiş "Gerede adamlık nerede" diye? Gelin görün adamlık nerede? Gerede sahip çıkar, yoksuluna fakirine. Hissettirmez verdiğini söylemez kimseye. Kol kanat gerer, öksüzüne, yetimine. Kim demiş,"Gerede adamlık nerede" diye? Hassastır tartısına ölçüsüne. Dikkat eder, haramına helaline.

Cömerttir hep hayıra destekte. Kim demiş, "Gerede insanlık nerede" diye? Yumuşaktır köylüsü, serttir belki şehirlisi. Eli açıktır köylüsü, misafir gelince şehirlisi. Keser tavuğunu ikram eder sofrasını. Kim demiş "Gerede adamlık nerede" diye? Gördüm 40 yıldır Türkiye karması İstanbul'u. Verdim memleketime geçer notu. Kârı başkasındadır, zararı kendine. Kim demiş "Gerede adamlık nerede" diye? Bülbül'üm geçirdin ömrünün yarısını şehirde köyde Tanıksın söylediklerinin tümüne. Temizdir kalbi, saftır mizacı. Şahidim hemşerimin karakterine. Kim demiş, "Gerede adamlık nerede" diye ?

"Gerede adamlık nerede?" yakıştırmasının aslı şöyledir: İstiklal Savaşı'nda Bolu Garnizon komutanı Gerede'ye gelir,700 adet Eğer,700 adet semer 700, lira da para ister. 15 gün sonra gelip alacağını söyler.15 gün sonra geldiğinde kendisine 700 eğer,700 semer 700 lira takdim edilir garnizon komutanı ağlayarak emanetleri alır ve "Gerede ey Türkiye, gel gör adamlık nerede? Adamlık burada " der, memnuniyetle ayrılır.

EVVEL ZAMANDA GEREDE

Gerede Gerede güzel Gerede
Âşığın âlimin şimdi nerede
Sükûta bürünmüş ilmin irfanın
Evvel zamandan ne kaldı geride

Tekkelerin ma'mûr idi evvelden
Bülbüller muradın alırdı gülden
Abdullah Efendi, Hacı Halil'den
Evvel zamandan ne kaldı geride

Zikriyle fikriyle âşik hû derdi
Sûfiler bu şehri pek de severdi
Dervişler maksada burda ererdi
Evvel zamandan ne kaldı geride

Konaklarda vardı nice sohbetler
Gündüz gece dâimdi muhabbetler
Feyizler olurdu derin hikmetler
Evvel zamandan ne kaldı geride

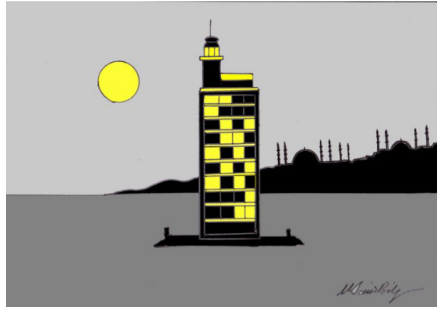
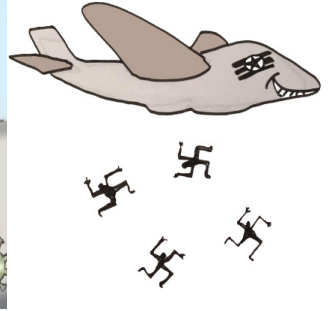
Andım eski demleri türbelerinde
Bir içli hasreti duydum derinde
Ne güzellikler var her yerinde
Evvel zamandan ne kaldı geride

Dilerim irfana yetsin çağların
Hey Gerede güller açsın bağların
Heybetle yücelsin güzel dağların
Evvel zamandan ne kaldı geride

Dr. Yasin ŞEN

KARIKATÜR KÖŞESİ

Karikatürler: M. Saim BİLGE

PORTRE

TURAN ORAL
Mimar

1960 - 70' li yıllar yani günümüzden 50-60 yıl önce... Geredeli Dumanın Safiye: Zamanın "Düğün Fenomeni" toplum tarafından tanınan biriydi. Düğün Salonu yoktu... Teyp, gramofon yoktu... Çalgı-çengi yoktu... Orkestra yoktu ya da vardı da tutulmuyordu, o anda yoktu. Davul-Zurna demiyorum. Erkekli düğünlerde Gödenin Mehmet (Klarnet ve Keman); kadınlı düğünlerde de Dumanın Safiye vardı (Tef - Şarkı-Türkü). Onlarsız düğün, olmazdı. Bu iki sanatçının olmadığı düğün-eğlence yoktu. Belki başkaları da çalgı aleti çalıyor olabilirdi ama düğün veya eğlenceyi yönetmek, tabir-i caizse yerinde durulamaz noktaya getirmek başka bir şeydi. Hiç kolay değildi. Bu anlamda Dumanın Safiye bir düğün için her şeydi. Orkestra oydu, şarkıcı oydu, yönetmen oydu hatta düğün de oydu. Adile Naşit ayarında ufak-tefek, orta yaşlı bir kadındı. Görünür, dikkat çekici hiç bir özelliği yoktu. Ama düğün zamanı tam bir otoriteydi. Düğün günü tüm

DUMANIN SAFİYE

kumandayı eline alır, her şeyi yönetirdi. Öyle ki Gerede'de artık onsuz hiç bir düğün yapılmaz hale gelmişti. Programlar, randevular ona göre ayarlanırdı. Dumanın Safiye elinde tefi, dilinde güncel hareketli türküleri ile kadınları hop oturtur, hop kaldırırdı.

yandan da oynayacakları, kaş-göz işareti ile oyuna kaldırır veya oturturdu. Nazlanan, oynamaya kalkmayan bilirdi ki, başka hiçbir düğünde bir daha asla oyun oynayamazdı. Dolayısıyla bu riski kimse göze alamazdı. Çünkü tüm düğünler onun elinden geçerd.

Gerede'de nüfus azdı, yabancı yoktu. Herkes birbirini tanırdı. Dumanın Safiye de herkesi tanırdı. İnsanların huyunu suyunu çok iyi bilirdi. Düğün alanında kim var kim yok kontrol eder, kim kimle iyi oynar, kim ile kim ortamı hareketlendirir, neşelendirir, hepsini çok iyi bilirdi. Oyunlar monotonlaştığında onları oturtur, hemen iyi ve esprili oynayanları oyuna kaldırarak enerjinin düşmesine hiç izin vermezdi. Düğünü tam bir orkestra şefi gibi yönetirdi. Düğün sahipleri bilirdiler ki, o varsa karışıklık, telaş yoktu. Neşe vardı, eğlence vardı. Herkes mutluydu. Elinde tefi, gür ve etkili sesiyle: "Hani ya da benim elli dirhem pırasam." diye türküyü söylerken bir

Oynamak isteyenleri, nazlanacakları bilir; gözler, dikkatler hep onda olurdu. Belli bir sırayla düğünü yönetirdi. Ona kesinlikle itiraz yoktu. Tek hâkim oydu. "Senle sen kalk" dediğinde, onlar mutlaka kalkmak zorundaydı. Nazlanmak yoktu, itiraz yoktu. Darginları bile birlikte oynatırdı.

Bir başka yerde onun gibi tef ile türküyü düğün yapan var mı? Hiç bilemiyorum. Ah! Dumanın Safiye ablamız, ne müstesna bir kadındı. Bir kına töreni sonrasında trafik kazasında onu kaybettik. Allah gani gani rahmet eylesin; ışıklar, nurlar içinde uyusun...

(Düzenleme: Metin İpek)

Tarihde Gerede

Başrollerini Türkan Şoray ve Kadir İnanır'ın paylaştığı, Gerede'de çekimi gerçekleştirilen "Gazi Kadın" adlı film seti- Esentepe Kayak Evi önünde Kadir İnanır ile – 1972 - Kaynak: Turan Oral arşivi

Bugünkü Kervan Oteli'nin olduğu yol - 26 Aralık 1952
Kaynak: Abdurrahman Veli Şahin arşivi

Tarihde Gerede

Gerede'de Harf Devrimi öncesi "Ahz-ı Asker Dairesi" önünde ilk zafer şenliği kutlaması -30 Ağustos 1926
Kaynak: Turan Oral arşivi

Eski hükümet binası -7 Mart 1963
Kaynak: Turan Oral arşivi

TARİHİ ESERLERİMİZ TEHLİKE ALTINDA

Ülkemizde olduğu gibi ilçemiz Gerede'de de define soyguncuları tarihi eserlere zarar veriyor. Define bulmak amacıyla köprü, çeşme, mezar taşı gibi tarihi eserleri harap eden belki de para etmeyecek yapı parçalarını çalan bu soyguncular telafisi olmayacak zararlara yol açıyorlar.

Daha önce Çoğullu Köyündeki tarihi köprünün ayağını dinamitle tahrip eden soyguncular şimdi de tarihi çeşmelere dadanmış durumda. Afatlar Köyü Üçpınar Mahallesiindeki tarihi aşağı çeşme verilen zarardan dolayı zorlukla ayakta duruyor. Çeşmenin önemli yapı taşları da çalınmış vaziyette.

Birinci Avşar Köyündeki tarihi çeşme de aynı kaderi paylaşıyor ne yazık ki. Hatta buradaki çeşme iki defa saldırıya uğramış. İlkinde define arayan soyguncular, ikincisinde çeşmedeki motifli taşı çalmışlar.

Bu tür tarihi eserlere sahip çıkılması ve bu define soyguncularına artık dur demek gerekiyor.

VAKIFTAN HABERLER

GERKAV BURS MÜLAKATLARI

Vakfımıza bu  ğretim yılı için 328'i kız ve 230'u erkek olmak üzere toplam 558 öğrencimiz burs için müracaat etmiştir. Bu öğrencilerden bilgisayar ortamında yapılan puanlama sırasına göre 98  ğrenci ile 02 Ekim 2021 tarihinde Ankara vakıf merkezimizde ve 94  ğrenci ile 09 Ekim 2021 tarihinde Gerece Belediyesi toplantı salonunda mülakatlar yapılmış olup 108'i kız 84'  erkek olmak üzere toplam 192 yeni öğrencimize daha burs verilmiştir. Eski yıllardan bursları devam eden 317  ğrencimizle birlikte bu yıl ki bursiyer sayımız 509 olmuştur.

02.10.2021 Ankara Vakıf Merkezi burs m lakatından

09.10.2021 Gerece Belediyesi Toplantı Salonu burs m lakatından

VAKIFTAN HABERLER

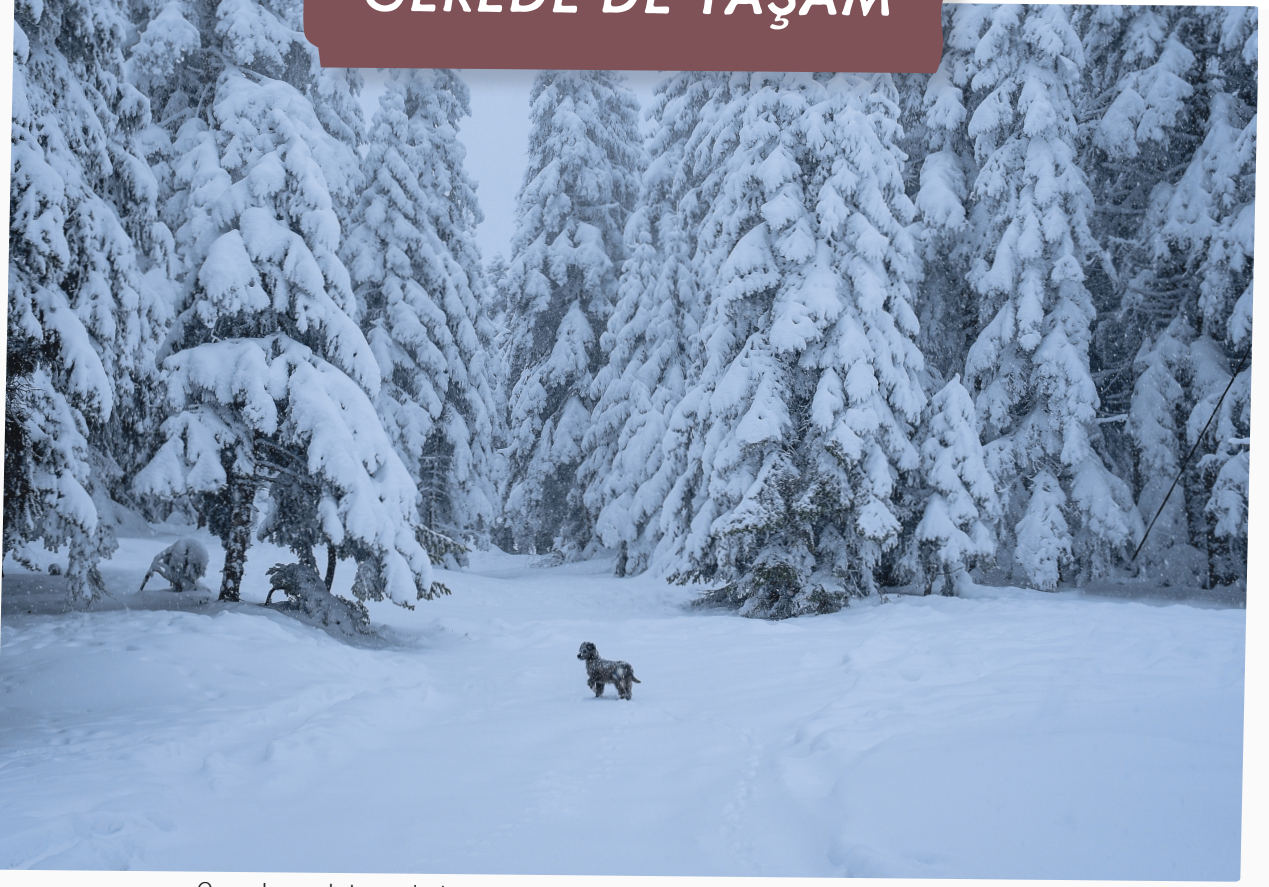

Yönetim kurulumuz çalışmalarına yoğun bir gündemle devam etmektedir.

Yayın kurulumuz çalışmalarını düzenli aralıklarla gerçekleştirmiştir.

GEREDE'DE YAŞAM

Gerede yaylalarında kar manzaraları – Kaynak: Musa Kıymazarslan arşivi

Gerede Gölü'nde bir balıkçıl – Kaynak: Hüdayi Çoşkun arşivi

GEREDE'DE YAŞAM

Gerede'de Kar – Kaynak: Musa Kıymazarslan arşivi

FAALİYET RAPORU

GERKAV GEREDE KÜLTÜR KALKINMA VE DAYANIŞMA VAKFI

01.01.2021 – 31.12.2021 TARİHLERİ ARASI YÖNETİM KURULU FAALİYET RAPORU

Vakfımızın değerli kurucu üyeleri, kıymetli hemşerilerimiz. Vakfımızın 2021 yılı Olağan Genel Kurul Toplantısına hoş geldiniz der, şahsım ve Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarım adına hepinizi en kalbi duygularıyla selamlarım.

Gerek Kurucu Üyelerimizden ve gerekse vakfımıza maddi ve manevi katkılarını esirgemeyen hemşerilerimizden ebediyete irtihal edenlere huzurlarınızda yüce ALLAH'tan rahmet diler, Yine yardımlarıyla Vakfımızın Gücüne güç katan değerli hayırsever hemşerilerimize şükranlarımızı arz ederiz.

Vakfımızın 2021 yılı faaliyetlerini kısa başlıklarla belirtmek istiyorum.

1-Dünyada ve ülkemizde yaşanan Covit19 salgını nedeniyle bozulan ekonomik şartlar göz önünde bulundurularak aylık 250.-TL olan burs ücreti 2021 yılı Ekim ayı itibariyle 300.-TL'ye çıkarılmıştır. 2021 yılı sonunda burs alan öğrenci sayımız 509 olmuştur. 2021 yılında 157 öğrencimizde mezun olmuştur.

2-Her yıl çıkarmakta olduğumuz dergimizin 26. sayısının basımı yapılmış olup, gerek yazıları, gerek emekleri ile ve gerekse tanıtım yaparak bütçemize katkı sağlayan hemşerilerimize de ayrıca teşekkür ediyoruz.

3-Vakfımıza bu öğretim yılı için 328'ü kız ve 230' u erkek olmak üzere toplam 558 öğrencimiz burs için müracaat etmiştir. Bu öğrencilerden bilgisayar ortamında yapılan puanlama sırasına göre 98 öğrenci ile 02 Ekim 2021 tarihinde Ankara vakıf merkezimizde 94 öğrenci ile 09 Ekim 2021 tarihinde Gereke Belediyesi toplantı salonunda mülakatlar yapılmış olup 108'i kız 84'ü erkek olmak üzere toplam 192 yeni öğrencimize daha burs verilmiştir. Eski yıllardan bursları devam eden 317 öğrencimizle birlikte, bu yılki bursiyer sayımız 509 olmuştur.

GERKAV Ankara: Hacı Bayram Güvercin Sokak No:31/B Ulus – ANKARA
Tel: 0312.231.31.73 Fax: 0312 3103161 GSM : 0530 8782063
www.gerkav.org gerkav.vakfi@hotmail.com

FAALİYET RAPORU

Değerli hemşerilerimiz Faaliyet raporumuzun ekindeki tabloları incelediğinizde de göreceğiniz gibi doğrudan vakfımızdan burs verdiğimiz, ilçe merkezimizle birlikte 93 köyümüzden 509 öğrencimiz, ülkemizin 96 üniversitesinde öğrenim görmektedirler. Çeşitli nedenlerle vakıf kaynaklarından burs veremediğimiz ihtiyaç sahibi 21 öğrencimize de gerek yönetim kurulu üyelerimiz ve gerekse hayırsever hemşerilerimizce ekstra olarak burs verilmekte olup bursiyer sayımız toplamda 530 öğrenci olmuştur. Bir ilçe vakfının bu miktarda öğrenciyi himaye edebilmesi hepimiz adına gurur vericidir. Bu güne kadar olduğu gibi, bundan sonrası için de desteklerini esirgemeyecek olan siz değerli hemşerilerimize şahsım ve yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım adına teşekkür ederken, hepinizi saygı, sevgi ve muhabbetle selamlıyorum.

M. Ziya KAHRAMAN
Yön. Kur. Bşk

Ramazan GÖRGÜLÜ
Bşk. Yrd.

İsa AYDAR
Muh. Üye

Nazif ERCAN
Üye

Davut ÖZDEMİR
Üye

Mustafa ALLAR
Üye

Ömer BAYGIN
Üye

VAKFIMIZIN EĞİTİM KATKISI (BURS) SAĞLADIĞI ÖĞRENCİLERİMİZİN GEREDE MERKEZ VE KÖYLERİNE GÖRE DAĞILIMI 2021

	NÜFUS KAYDI	KIZ	ERKEK	TOPLAM		TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	GEREDE MERKEZ	36	30	66	48	KALAÇ	1	1	2
2	AFŞARTARAKÇI	4		4	49	KAPAKLI	2	1	3
3	AĞ.GÜNEYKÖY	2	3	5	50	KARACADAĞ	1	3	4
4	AHMETLER	4	4	8	51	K.DEMİRCİLER	3	2	5
5	AKBAŞ	2	1	3	52	KARAPAZAR	6	2	8
6	AKÇABEY	1	1	2	53	KAVACIK	1	2	3
7	AKÇAŞEHİR				54	KAYIKIRAZ	5	2	7
8	AKTAŞ	3	1	4	55	KAYISOPRAN	7	4	11
9	AKTAŞKURTLAR		1	1	56	KAZANLAR		1	1
10	ASMACA	2		2	57	KOÇUMLAR	1	2	3
11	AŞAĞIOVACIK	6	11	17	58	KÖSRELİ	1		1
12	AŞAĞIÖRENBAŞI	1	1	2	59	KÜLEF	5	4	9
13	AYDINLAR	1		1	60	KÜRKÇÜLER	4	1	5
14	BAHÇEDERE	4	1	5	61	MACARLAR		2	2
15	BALCILAR	3	2	5	62	MANGALLAR	4		4
16	BEŞKONAK	4	1	5	63	MİRCEKİRAZ	7		7
17	BİRİNCİAFŞAR	2		2	64	MUKAMLAR	1	5	6
18	BÜNÜŞ	6	5	11	65	MURATFAKILAR	4	3	7
19	ÇAĞIŞ	2	3	5	66	MÜRDÜKLER	4	2	6
20	ÇALAMAN	2	3	5	67	NUHÖREN	3	3	6
21	ÇALIŞLAR	1	2	3	68	ORTACA	4	2	6
22	ÇAYÖREN	6	2	8	69	ÖRENCİK	6	1	7
23	ÇAYÖRENGÜNEY	1		1	70	SALUR	12	8	20
24	ÇOĞULLU	2	6	8	71	SAMAT	4	1	5
25	ÇUKURCA	3	1	4	72	S.URGANCILAR	1	1	2
26	DAĞKARA	5	1	6	73	SARIOĞLU			
27	DANIŞMENTLER		1	1	74	ŞİPAHİLER	4	3	7
28	DAVUTBEYLİ				75	SOFULAR	4	1	5
29	DEMİRCİSOPRAN	1	6	7	76	SUNGURLAR	1	2	3
30	DEMİRLER	6	4	10	77	SÜLLERTOKLAR	4	2	6
31	DİKMEN	1		1	78	TATLAR	3	2	5
32	DURSUNFAKI	4	2	6	79	ULAŞLAR	1	2	3
33	ELÖREN	1		1	80	ÜMITKÖY	1	2	3
34	ENSELİLER	2		2	81	YAĞDAŞ	3		3
35	ERTUĞRAL	3	1	4	82	YAKABOY	5	2	7
36	EYMİR	1	3	4	83	YAKAKAYA	2	1	3
37	GEÇİTLER	1	2	3	84	YAZIKARA	1	4	5
38	GÖYNÜKÖREN	4	1	5	85	YAZIKÖY	5	5	10
39	GÜNEYDEMİRCİLER	8	2	10	86	YELKENLER		2	2
40	HACILAR	5	3	8	87	YENEÇİK	4	3	7
41	HALAÇLAR	2		2	88	YENİYAPAR			
42	HASANLAR	4	1	5	89	YEŞİLVADİ	2	2	4
43	HAVULLU	5	6	11	90	YUKARIOVACIK	6	3	9
44	IBRİCAK	3	1	4	91	YUKARIORENBAŞI	2	1	3
45	İKİNCİAFŞAR	1		1	92	YUNUSLAR	2	2	4
46	İMAMLAR		1	1	93	ZEYNELLER	1	3	4
47	İNKÖY	4	3	7					
	TOPLAM	159	117	276			138	95	233
	NAKLİ YEKÜN						159	117	276
	GENEL YEKÜN						297	212	509

2021 YILI ÖĞRENCİLERİMİZİN OKUDUKLARI ÜNİVERSİTELERE GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİVERSİTELER	İli	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	ABANT İZZET BAYSAL	BOLU	34	18	52
2	ADNAN MENDERES	AYDIN	1	1	2
3	AFYON KOCATEPE	AFYON	2	1	3
4	AHİEVİRAN	KIRŞEHİR		1	1
5	AKDENİZ	ANTALYA	3	2	5
6	AKSARAY	AKSARAY	3	2	5
7	ALAADDİN KEYKUBAT	ANTALYA		1	1
8	ANADOLU	ESKİŞEHİR	1	1	2
9	ANKARA	ANKARA	10	13	23
10	ATATÜRK	ERZURUM		1	1
11	BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ	İZMİR		1	1
12	BALIKESİR	BALIKESİR	2		2
13	BARTIN	BARTIN	14	9	23
14	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	ANKARA	1	2	3
15	BAYBURT	BAYBURT	1		1
16	BİLGİ	İSTANBUL		1	1
17	BİLİM	ANKARA	1		1
18	BİLİM	ISPARTA		1	1
19	BOĞAZIÇI	İSTANBUL	3		3
20	BOZOK	YOZGAT	5	3	8
21	BÜLENT ECEVİT	ZONGULDAK	7	10	17
22	CELAL BAYAR	MANİSA	1		1
23	CUMHURİYET	SİVAS	2	1	3
24	ÇANKAYA	ANKARA		1	1
25	ÇANKIRI KARATEKİN	ÇANKIRI	2	1	3
26	DOKUZ EYLÜL	İZMİR	1	1	2
27	DUMLUPINAR	KÜTAHYA	3	2	5
28	DÜZCE	DÜZCE	11	9	20
29	EGE	İZMİR	2	2	4
30	ERCİYES	KAYSERİ	1	5	6
31	ESKİŞEHİR TEKNİK	ESKİŞEHİR	1		1
32	FATİH SULTAN MEHMET	İSTANBUL	1		1
33	GAZİ	ANKARA	9	13	22
34	GEBZE TEKNİK	KOCAELİ	1		1
35	GÜLHANE	ANKARA	1		1
36	GÜMÜŞHANE	GÜMÜŞHANE	1		1
37	H.BAYRAM VELİ	ANKARA	8	6	14
38	HACETTEPE	ANKARA	6	2	8
39	HACI BEKTAŞI VELİ	NEVŞEHİR	2		2
40	İSTANBUL	İSTANBUL	7	4	11
41	İSTANBUL TEKNİK	İSTANBUL	4	1	5
42	KADİR HAS	İSTANBUL		1	1
43	KARABÜK	KARABÜK	14	15	29
44	KARADENİZ TEKNİK	TRABZON	2	5	7
45	KARATAY ÜNİVERSİTESİ	KONYA		1	1
46	KASTAMONU	KASTAMONU	6	5	11
47	KATİP ÇELEBİ	İZMİR	1	1	2
48	KIBRIS	LEFKOŞE		1	1
49	KIRIKKALE	KIRIKKALE	21	10	31
50	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	KIRKLARELİ	2		2
51	KOCAELİ	İZMİR	7	4	11
52	KOCAELİ SAĞLIK VE TEKNİK	KOCAELİ	1		1

	ÜNİVERSİTELER	İli	KIZ	ERKEK	TOPLAM
53	KOÇ ÜNİVERSİTESİ	ANKARA		1	1
54	KONYA TEKNİK	KONYA		1	1
55	M.AKİF ERSOY	BURDUR	1		1
56	MALTEPE	İSTANBUL	1		1
57	MARMARA	İSTANBUL	2		2
58	MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	İSTANBUL		1	1
59	MEDİPOL	İSTANBUL	1		1
60	MEDİPOL	ANKARA	1		1
61	MİMARŞINAN	İSTANBUL	1		1
62	NAMIK KEMAL	TEKİRDAĞ		1	1
63	NECMETTİN ERBAKAN	KONYA	4	4	8
64	NİŞANTAŞI	İSTANBUL		1	1
65	OKAN	İSTANBUL	1		1
66	ONDOKUZ MAYIS	SAMSUN	4	4	8
67	ONSEKİZ MART	ÇANAKKALE	2		2
68	ONYEDİ EYLÜL	BALIKESİR	1		1
69	ORDU	ORDU	1	1	2
70	ORTA DOĞU TEKNİK	ANKARA	1	3	4
71	OSMAN GAZİ	ESKİŞEHİR	5	3	8
72	OSTİM TEKNİK ÜNİ.	ANKARA		1	1
73	ÖMER HALİS DEMİR	NİĞDE		1	1
74	PAMUKKALE	DENİZLİ	1	1	2
75	RECEP TAYYİP ERDOĞAN	RİZE	1		1
76	SAĞLIK BİLİMLERİ	ANKARA	4		4
77	SAĞLIK BİLİMLERİ	İSTANBUL	3		3
78	SAKARYA	SAKARYA	8	5	13
79	SEBAHATTİN ZAİM ÜNİ.	İSTANBUL		2	2
80	SELÇUK	KONYA	10	7	17
81	SITKI KOÇMAN	MUĞLA	1		1
82	SOSYAL BİLİMLER	ANKARA	1		1
83	SOSYAL BİLİMLER	SAKARYA		2	2
84	SÜLEYMAN DEMİREL	ISPARTA	1		1
85	TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	BURSA	1	1	2
86	TRABZON ÜNİVERSİTESİ	TRABZON		2	2
87	TRAKYA	EDİRNE		2	2
88	TURGUT ÖZAL	MALATYA	1		1
89	TÜRK ALMAN	İSTANBUL	1		1
90	ULUDAĞ	BURSA	1	1	2
91	UŞAK	UŞAK		2	2
92	YALOVA MES.YÜK. OKULU	YALOVA	1		1
93	YALOVA ÜNİVERSİTESİ	YALOVA	3	2	5
94	YILDIRIM BAYAZIT	ANKARA	23	2	25
95	YILDIZ TEKNİK	İSTANBUL	3	2	5
96	YİRMİ DOKUZ MAYIS	İSTANBUL	1		1
	GENEL TOPLAM		297	212	509
ÖĞRENCİLERİMİZİN ÖĞRENİM SÜRELERİNE GÖRE DAĞILIMI					
	2 YILLIK OKULLAR		18	16	34
	4 YILLIK OKULLAR		192	130	322
	5 YILLIK OKULLAR		71	55	126
	6 YILLIK OKULLAR		16	11	27
	TOPLAM		297	212	509

2021 YILI AYRINTILI BİLANÇO

31.12.2021 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇO

GEREDE KÜLTÜR VE KALKINMA VAKFI

Sayfa No : 1 / 1

AKTİF (VARLIKLAR)		CARI DÖNEM (2021)		ÖNCEKİ DÖNEM (2020)		PASİF (KAYNAKLAR)	
AÇIKLAMA		CARI DÖNEM (2021)		ÖNCEKİ DÖNEM (2020)		CARI DÖNEM (2021)	
I - DÖNEM VARLIKLARI							
A - Hazır Değerler	457,00	588,33	890.787,15	624,12	1.892,76	741,55	2.281,09
1 - Kasa	22.000,00	28.500,00	890.787,15	1.268,64	1.892,76	1.519,54	
2 - Alınan Çekler	584.144,61	861.698,82	135.985,00				2.281,09
3 - Bankalar	204.300,00	135.885,00					
C - Ticari Alacaklar	100,00	100,00					
2 - Alacak Senetleri							
5 - Verilen Depozito ve Teminatlar							
DÖNEM VARLIKLAR TOPLAMI	821.001,61	821.001,61	1.028.772,15	50,00	50,00	50,00	50,00
II - DURAN VARLIKLAR							
D - Maddi Duran Varlıklar	585.014,80	585.014,80	601.860,97	50,00	1.079.697,98	1.570.046,69	1.570.046,69
3 - Binalar	14.846,17	16.846,17					(150.136,87)
E - Maddi Olmayan Duran Varlıklar	990,00	990,00	990,00		(150.136,87)	(150.136,87)	207.402,21
1 - Hakklar							
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	600.650,97	600.650,97	602.850,97	490.348,71	1.419.959,82	207.402,21	1.827.392,03
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	1.421.652,58	1.421.652,58	1.631.623,12	490.348,71	1.421.652,58	1.421.652,58	1.629.633,12

GEREDE KÜLTÜR VE KALKINMA VAKFI (01.01.2021 - 31.12.2021 DÖNEMİ) AYRINTILI GELİR TABLOSU

GEREDE KÜLTÜR VE KALKINMA VAKFI		CARI DÖNEM (2021)		ÖNCEKİ DÖNEM (2020)	
AÇIKLAMA		CARI DÖNEM (2021)		ÖNCEKİ DÖNEM (2020)	
A - BRÜT SATIŞLAR					
1 - Yurtiçi Satışlar	1.408.068,95	1.408.068,95	1.450.894,09	1.435.027,96	1.481.895,37
3 - Diğer Gelirler	42.825,14	42.825,14		46.867,41	
C - NET SATIŞLAR	1.450.894,09	1.450.894,09	1.450.894,09	1.481.895,37	1.481.895,37
D - SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	(874.630,00)	(874.630,00)	(874.630,00)	(1.221.380,00)	(1.221.380,00)
3 - Satılan Hizmet Maliyeti (-)					
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	576.264,09	576.264,09	576.264,09	260.515,37	260.515,37
E - FAALİYET GİDERLERİ (-)	(112.676,66)	(112.676,66)	(112.676,66)	(111.210,27)	(111.210,27)
3 - Genel Yönetim Giderleri (-)					
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	463.587,43	463.587,43	463.587,43	149.305,10	149.305,10
F - DIĞ. FAAL. OLAĞAN GELİR VE KARLAR	26.761,28	26.761,28	26.761,28	58.097,11	58.097,11
3 - Faiz Gelirleri					
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	490.348,71	490.348,71	490.348,71	207.402,21	207.402,21
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	490.348,71	490.348,71	490.348,71	207.402,21	207.402,21
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	490.348,71	490.348,71	490.348,71	207.402,21	207.402,21

SERBEST MÜHÜRBEÇİ MALİ MÜŞAVİR

MUSTAFA HALICI

Demetevler huzuk Cad. Özkan Pasajı No: 1471 6

Tel: 0312 334 46 69 Yenimahalle / ANKARA

Yenimahalle M.D. 11956839484

İsa AYDAR

MUSTAFA HALICI

2021 YILI GENEL MİZAN

GERKAV KÜLTÜR KALKINMA VE DAYANIŞMA VAKFI 01.01.2021 - 31.12.2021 TARİHLERİ ARASI MİZAN

Hesap Kodu	Hesap Adı	Detay	Borç Toplamı	Alacak Toplamı	Borç Bakiye	Alacak Bakiye
100	KASA	H	542.254,68	541.666,35	588,33	
101	ALINAN ÇEKLER	H	28.500,00		28.500,00	
102	BANKALAR	H	3.349.228,82	2.487.530,00	861.698,82	
102.01	VADESİZ TÜRK LİRASI BANKALAR	H	2.692.743,74	2.487.530,00	205.213,74	
102.01.001	HALKBANK-SİTELER ŞB.	E	1.420.195,13	1.285.462,77	134.732,36	
102.01.002	VAKIFBANK-BAHÇELİEVLER ŞB.	E	69.884,07	61.000,00	8.884,07	
102.01.003	İŞ BANKASI-NECATİBEY ŞB	E	138.344,51	115.000,00	23.344,51	
102.01.004	İŞ BANKASI-GEREDE ŞB.	E	23.350,14	23.105,00	245,14	
102.01.005	ALBARAKA-ETLİK ŞB-01755354-02	E	1.040.969,89	1.002.962,23	38.007,66	
102.02	VADELİ TÜRK LİRASI BANKALAR	H	656.485,08		656.485,08	
102.02.025	ALBARAKA ETLİK ŞB.VD.LI-1755354-25	E	138.742,53		138.742,53	
102.02.031	ALBARAKA ETLİK ŞB.VD.LI-1755354-31	E	137.420,86		137.420,86	
102.02.032	ALBARAKA ETLİK ŞB.VD.LI-1755354-32	E	134.197,39		134.197,39	
102.02.033	ALBARAKA ETLİK ŞB.VD.LI-1755354-33	E	106.118,99		106.118,99	
102.02.034	ALBARAKA ETLİK ŞB.VD.LI-1755354-34	E	140.005,31		140.005,31	
121	ALACAK SENETLERİ	H	174.485,00	38.600,00	135.885,00	
126	VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR	H	100,00		100,00	
252	BİNALAR	H	585.014,80		585.014,80	
252.01	STRAZBURG / VAKIF DAİRESİ	E	90,00		90,00	
252.02	ALTINDAĞ 19979/2-3-276/5 PARSELLER	H	214.924,80		214.924,80	
252.02.001	ALTINDAĞ 19979/2-3-276/5 PARSEL MALİYETİ	E	180.262,80		180.262,80	
252.02.002	TADİLAT MALİYETLERİ	E	34.662,00		34.662,00	
252.03	ÖNDER 15693/3 ADA/PARSEL İMALATHANE BOD	E	170.000,00		170.000,00	
252.04	ÖNDER 15693/3 ADA/PARSEL İMALATHANE BOD	E	200.000,00		200.000,00	
255	DEMİRBAŞLAR	H	16.846,17		16.846,17	
255.01	BİLGİSAYARLAR	E	3.300,00		3.300,00	
255.02	FAX-FOT-DATA ŞHOV-UPS TELEFON	E	2.651,00		2.651,00	
255.03	AHŞ ÇAL.MASASI VE KOLTUK VE SANDALYE	E	3.490,00		3.490,00	
255.04	ELEKTRİK SOBASI	E	320,00		320,00	
255.05	ÇELİK KASA	E	249,99		249,99	
255.06	TELEFON VE SANTRALİ	E	785,01		785,01	
255.09	ASUS X55DC NOTEBOOK BİLGİSAYAR	E	1.299,94		1.299,94	
255.10	STRAZBURG-KOMBI	E	2.750,23		2.750,23	
255.11	SAMSUNG A02 CEP TELEFONU	E	2.000,00		2.000,00	
260	HAKLAR	H	990,00		990,00	
260.01	ZİRVE MUHASEBE PROGRAMI	E	990,00		990,00	
360	ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	H	10.749,79	11.491,34		741,55
361	ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	H	22.127,46	23.647,00		1.519,54
500	SERMAYE	E		50,00		50,00
570	GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	H		1.570.046,69		1.570.046,69
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI (-)	H	150.136,87		150.136,87	
600	BAĞIŞ GELİRLERİ	H		1.435.027,96		1.435.027,96
602	DİĞER GELİRLER	H		46.867,41		46.867,41
602.01	KİRA GELİRİ	H		45.350,00		45.350,00
602.02	DİĞER ÇEŞİTLİ GELİRLER	E		767,42		767,42
602.03	SSK HAZİNE ASGARİ ÜC.DESTEĞİ	E		749,99		749,99
642	KAR PAYI GELİRLERİ	H		58.097,11		58.097,11
740	VAKIF AMAÇLI GİDERLER	H	1.221.380,00		1.221.380,00	
740.01	BURS ÖDEMELERİ	E	1.199.550,00		1.199.550,00	
740.04	DERGİ BASIM VE DAĞITIM GİDERLERİ	E	21.830,00		21.830,00	
770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	H	114.194,06	2.983,79	111.210,27	
770.01	PERSONEL GİDERLERİ	H	73.102,61	2.983,79	70.118,82	
770.02	VERGİ, RESİM VE HARÇLAR	H	3.994,76		3.994,76	
770.03	AYDINLATMA ISINMA VE SU GİDERLERİ	E	4.974,67		4.974,67	
770.04	HABERLEŞME VE ULAŞIM GİDERLERİ	E	9.749,24		9.749,24	
770.05	KIRTASIYE B.SAYAR SARF MALZ.GİDERLERİ	E	2.361,00		2.361,00	
770.06	BANKA KOMİSYON VE STOPAJ GİDERLERİ	E	4.296,66		4.296,66	
770.07	AVUKAT VE NOTER GİDERLERİ	E	1.352,14		1.352,14	
770.08	MUHASEBE ÖDEMESİ	E	8.669,40		8.669,40	
770.09	BAKIM ONARIM TADİLAT GİDERLERİ	E	1.030,00		1.030,00	
770.10	TEMSİL AĞIRLAMA YEMEK VE TEMİZLİK GİDERLERİ	E	3.492,68		3.492,68	
770.11	NAKLIYE VE KARGO GİDERLERİ	E	468,75		468,75	
770.12	GİDER KAYDEDİLEN DEMİRBAŞLAR	E	300,00		300,00	
770.14	BANKA-KİRALIK KASA GİDERİ	E	402,15		402,15	
	TOPLAM		6.216.007,65	6.216.007,65	3.112.350,26	3.112.350,26

İsa AYDAR

Muhasebeci

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİR

Mustafa HALICI

Demetevler İvedik Cad. Özkan Pasajı No: 147/ 8

Tel: 0312.334 46 59 - Yenimahalle / ANKARA

Yenimahalle V.D. 11956839484